

PA

6393

.A₂

1854 a

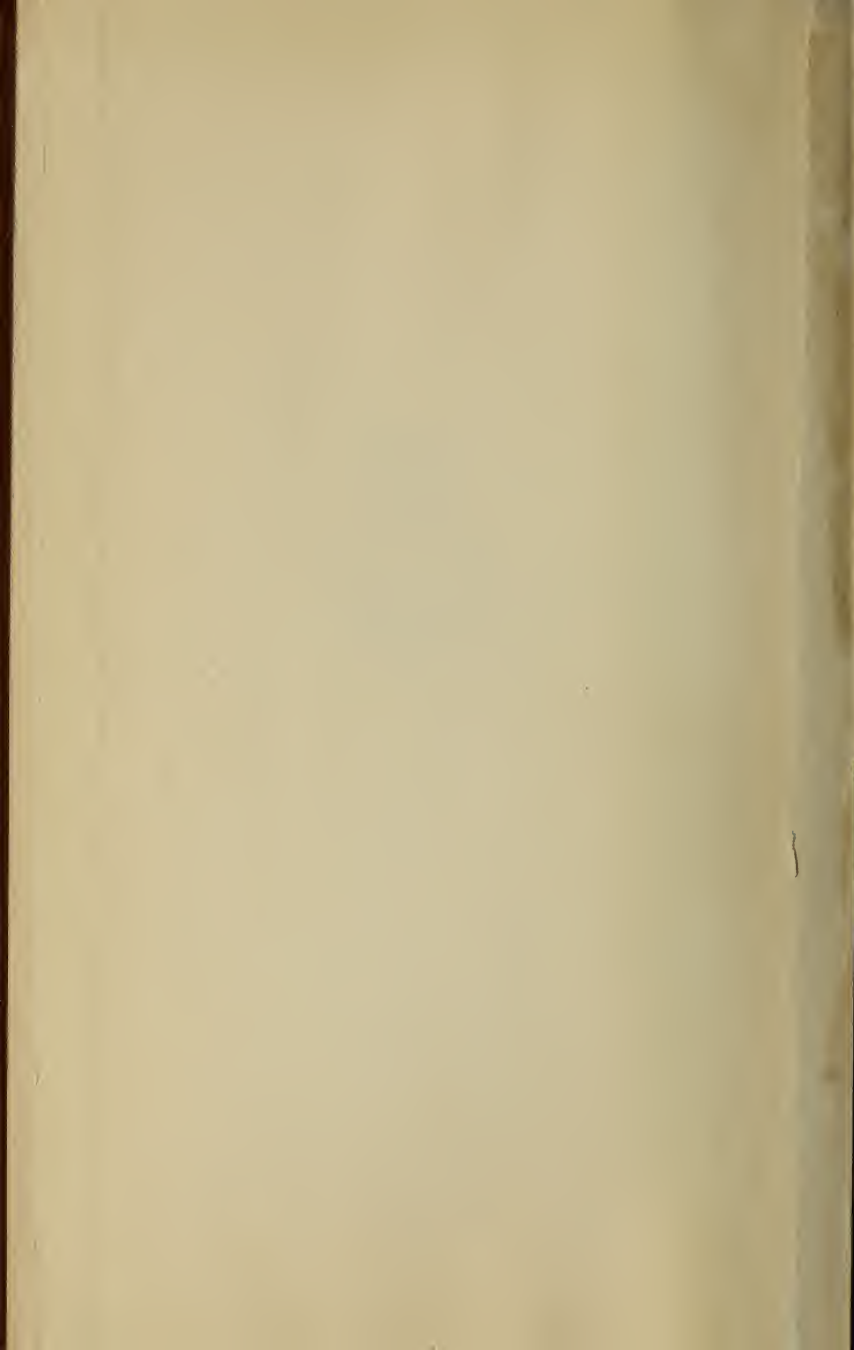
Class _____

Book _____

PRESENTED BY

_____

Q. HORATIUS FLACCUS

DENUO RECOGNOVIT ET PRAEFATUS

EST

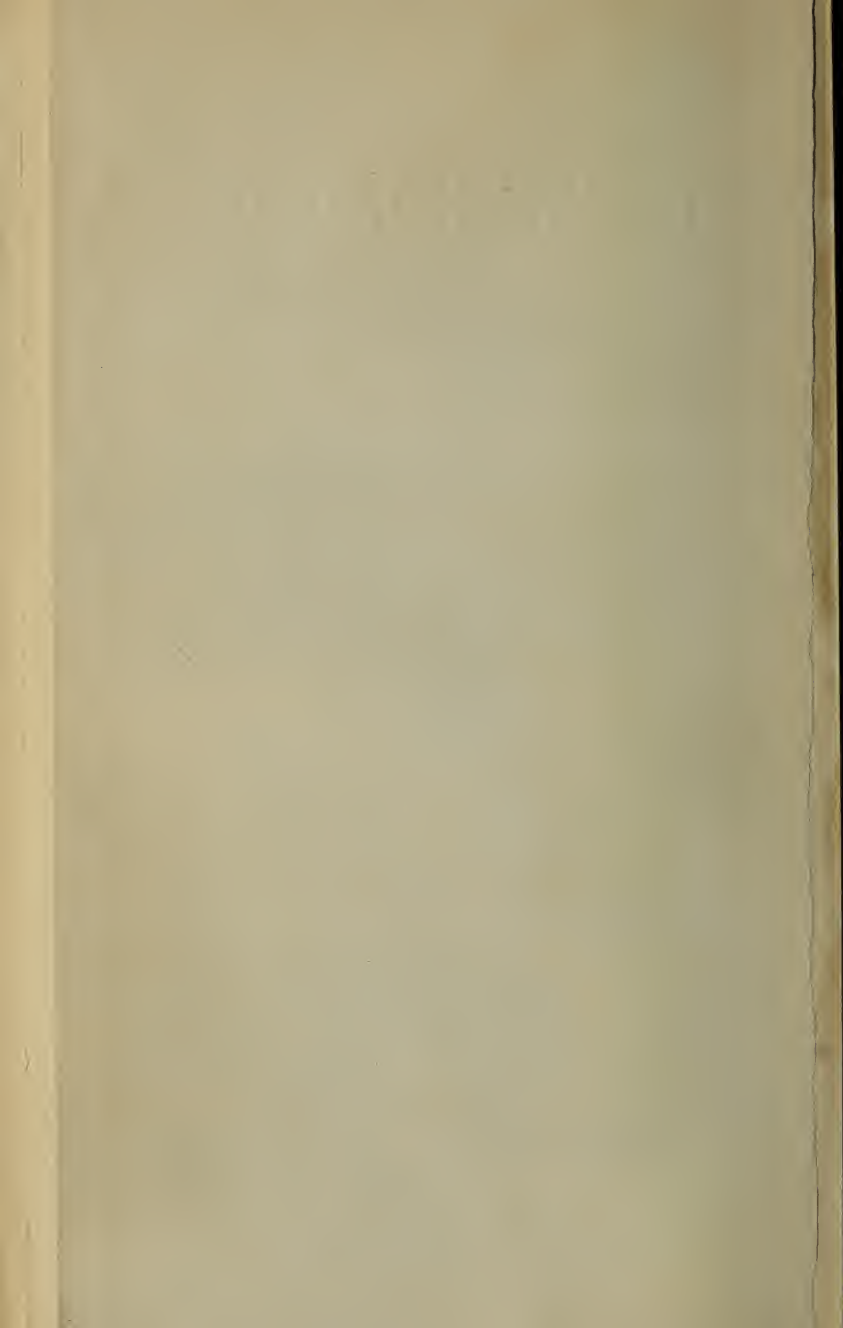
AUGUSTUS MEINEKE

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGHII REIMERI

MDCCCLIV

4935
6689

Q. HORATIUS FLACCUS

105

Horatius Flaccus, Quintus
"

Q. HORATIUS FLACCUS

DENUO RECOGNOVIT ET PRAEFATUS

EST

AUGUSTUS MEINEKE

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MDCCLIV

PA6393

.A2

1854a

Gift

The Misses Sutoro

August 20, 1935

PRAEFATIO

Neque opinanti mihi neque invito accidit ut Georgius Reimerus Horatii ante hos decem annos a me editi novis exemplaribus frequentandi consilium mihi aperiret; quae res cum percommodam mihi opportunitatem attulerit vel corrigendi ea quae olim minus caute administrassem, vel nova quaedam, sive aliorum ingenio inventa sive a me ipso tentata, in medium proferendi, de his ipsis in sequentibus quam potero brevissime disputabo, adiectis hic illic quae de locorum nonnullorum interpretatione non inutiliter mihi dici posse videbantur.

Carm. I, 2, 9—12. Non potui a me impetrare ut Horatio versus relinquerem totius carminis maiestate indignissimos. V. Buttmannum in *Mythologi* vol. II p. 364. Aliquanto plus ausi Guietus et Peerlkampius etiam praecedentem stropham damnaverunt.

Carm. I, 3, 17—20. Hos quoque versus Peerlkampius Horatio abiudicavit, cuius rationes cum nondum a quoquam refutatas viderim, suspecta verba uncis inclusi.

Carm. I, 4, 5. *iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna.* Cum Bentleius neque ex graecis neque ex latinis poetis quemquam *Cytherea Venus* coniunxisse dixisset, Oudendorpius Horatium scripsisse coniecerat *ducit nemori imminente luna*, quam emendationem qui elegantem appellat Peerlkampius, non vidit Horatium in asynartetorum commissura neque in hoc carmine neque in epodis elisione usum esse. Ceterum editae lec-

tionis fidem satis adstruit Musacus H. et L. 38. ἀλλ' αἰεὶ Κυθέρειαν ἱλασκομένην Ἀφροδίτην, qui vix dubium est quin antiquiores poetas secutus sit. At corruptus est haud dubie huius carminis vers. 16. *iam te premet nox fabulaeque manes*, de quo optime disputavit Peerkampius, nisi quod non credo eum recte emendasse *fabulam atque manes*. Itaque corruptelae signum posui. De domo Plutonia extat disputatio Huschkii Anal. p. 127. In eodem hoc carmine non immerito quaesitum est quo consilio poeta vs. 7. 8. Vulcanum commemoraverit, cui qui ita respondent, ut eo vernas tempestates tonitribus fulminibusque frequentes indicari dicant, nescio an iusto artificiosiore interpretatione utantur. Mihi poetae animo tabula picta obversata esse videtur, in qua vernae noctis imago ita erat descripta, ut Venus cum Nymphis Gratiisque imminente luna choreas duceret, simul autem Vulcanus conspiceretur in officina ignem incedens opusque urgens, quae compositio aliquid habere debebat, quod Rembrandianae artis indolem referret. Haec si recte dicta sunt, de loco artificem cogitasse probabile est, in quo Veneris Vulcanique cultus coniunctus esset, velut in insulis Liparaeis. Cfr. Apollonius Argon. III, 40.

ἔσταν, ἴν' ἐντύνεσκε θεὰ λέχος Ηφαίστοιο·
 ἀλλ' ὃ μὲν εἰς χαλκεῶνα καὶ ἄκμονα ἦρι βεβήκει
 νήσοιο πλαγκτῆς εἰρὴν μυχόν· ἢ δ' ἄρα μούνη
 ἦστο δόμῳ δινωτὸν ἀνὰ θρόνον.

ubi vide scholiastam. Sunt etiam alia Horatii carmina vel carminum partes, quarum argumentum e picturis ductum videtur, id quod recte viri docti intellexerunt Carm. I, 2, 39.

quem iuvat clamor galeaeque leves,
 acer et mauri peditis cruentum
 voltus in hostem.

quibus quae ansam dedit tabula picta, ipsum Martem ostendebat cruenti certaminis testem laetissimum; cfr. Carm. I, 28, 17. et Sophocles Antig. 970. Porro huc rettulerim gigantomachiam apud poetam nostrum Carm. III, 4, 53.

sed quid Typhoeus et validus Mimas,
aut quid minaci Porphyrion statu,
quid Rhoetus evolsisque truncis
Enceladus iaculator audax
contra sonantem Palladis aegida
possent ruentes?

Ad quae haud inepte conferas anaglyphum a Themistio Orat. XIII p. 176. his verbis descriptum: ἔστιν ἐν τῷ ἄστει τοῦ Κωνσταντίνου τῆς μάχης τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς τῶν γιγάντων εἰκὼν ἐν χαλκῷ πεποιημένη ἀντὶ κρηπίδος τοῦ βουλευτηρίου. ἐν οὖν τῇ εἰκόνι ταύτῃ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους θεοὺς οἱ γίγαντες ἀνταίρουσι καὶ ἐξορμῶσιν οἱ μὲν πέτρας, οἱ δὲ δρυῖς, οἱ δὲ ἄλλο ἕκαστοι ὄπλον ὀπλισμένοι παρὰ τῆς τέχνης (leg. τύχης). Denique nescio an huc referendum sit Carm. III, 20. quod non male poeticam pictae imaginis interpretationem vocaveris; tam vividis omnia describuntur coloribus, tam concinne singulae partes ad picturae compositionem conspirant.

Carm. I, 6, 13—16. Canoris nugis qui delectantur, habebunt qua animum oblectent stropham huius carminis quartam; reiecit eam iam Peerlkampius, sed male damnavit idem versus quattuor postremos, quibus recisis iustam carminis conclusionem desideres.

Carm. I, 7, 8. plurimus in Iunonis honorem. Ita si scripsit Horatius, certe ἀκύρωτος locutus est. Non dubito quin recte Oudendorpius honore correxerit. Versu 27. codicum lectionem futilibus ratiunculis ab Orellio defensam cedere iussi praeclarae emendationi Benteleanae

Teucro duce et auspice Phoebō. Totum carmen qui in duas partes dissecari voluerunt, pro uno carmine omnibus fere numeris absoluto duo exhibuerunt, quorum neutri nec caput nec pedem esse video.

Carm. I, 9, 9—12. Haec si quis paullo attentius legat nec dulci verborum sono se decipi patiat, perinepte dicta esse intellet. Tota enim sententia eo redit, ut tempestas postquam detonuerit detonuisse dicatur. Talia qui ab Horatio scripta esse serio sibi persuadent, honori poetae, quem tantopere admirantur, detrahunt, statuuntque necesse est, poetam aliorum censorem fuisse severissimum, eorum quae ipse scripsisset lenissimum.

Carm. I, 11, 6. *vina liques.* Non credo haec recte interpretatum esse Döderlinium *vina affundendo aquam liquidiora reddas.* Non inusitatum fuisse vina, antequam biberentur, in ipsis adeo convivii per colum transmittere docent haec Pherecratea apud Athenaeum XI p. 480^b.

νυνὶ δ' ἀπονίζων τὴν κύλικα δὸς ἐμπιεῖν
ἔρχει τ' ἐπιθεῖς τὸν ἡθμόν.

Atque in eundem sensum sine dubio accipiendus est *χῖος καὶ θάσιος ἡθήμενος* ab Epilyco memoratus apud Athenaeum I p. 28^e.

Carm. I, 13, 16. *quinta parte sui nectaris imbuit.* Haec contra quasdam criticorum suspiciones satis munisse mihi videor in Annalibus Marburg. 1851. 233.

Carm. I, 15, 19. *tamen heu serus.* Haec ut vulgo accipiuntur repugnare videntur praecedentibus *nequam vitabis Aiacem*, quibus si subicitur *tamen serus crines conlines*, haec emergit sententia: quamquam frustra vitabis Aiacem, tamen occides. Itaque sic interpretari malim: *serus quidem, tamen conlines crines.* Similiter particulam *tamen* posuit Lucretius III, 553. *sed*

tamen in parvo lincuntur tempore tabi, i. e. quamquam parvo tempore, tamen lincuntur. Quod versu 31. legitur *sublimi fugies mollis anhelitu*, non recte Orellius interpretatur de eo qui erecta cervice et ore sublato spiritum captat. Imo anhelitum sublimem vocavit poeta ex natura rei; qui enim praecipiti cursu feruntur, eorum spiritus non ex pulmonibus duci, sed in ipsa quasi lingua vagari videtur. Hinc graviter anhelantes τὸ πνεῦμ' ἄνω ἔχειν dicuntur a Sosicrate Comic. fragm. IV p. 591. et ὀρθοπνοίᾳ laborantibus πνεῦμα μετέωρον tribuitur ab Hippocrate. Cfr. ad Menandri Rel. p. 12. Ultimam carminis stropham ab Horatio non scriptam esse recte intellexisse videtur Peerlkampius.

Carm. I, 16, 5. *non adytis quatit mentem sacerdotum incola Pythius*. Non probare debebat Peerlkampius Hemsterhusii coniecturam *adyti*, id ut ab *incola* suspensum sit. Commentarii loco est Plutarchus de orac. def. p. 414^e. τὸν θεὸν αὐτὸν — ἐνδύμενον εἰς τὰ σώματα τῶν προφητῶν ὑποφθέγγεσθαι. Neque rectius idem in sequentibus, ubi, ut par erat, Bentleium secuti sumus, corrigere tentavit *non si acuta ingeminant Corybantes aera*; monosyllabas voces praeter pronomina *te* et *me* (Carm. II, 3, 6. Epod. 5, 9) Horatius in lyricis nunquam elisit.

Carm. I, 20. *vile potabis modicis sabinum cantharis*. Non sine ratione sabinum Horatius commendat Maecenati, qui cum fere quartana laboraret, prae ceteris vinis hoc genere delectari debebat, i. e. leni vino nec febricitantibus noxio. Cfr. Galenus de sal. victu vol. XV p. 648. Lips. κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὁ ἄτονος σαβῖνος, ὃν καὶ διδόασι τοῖς πυρέττοιςιν. Totum carmen cum Peerlkampius indignum Horatio dixisset, Döderlinius omnem offensionis causam sublato iri existimabat, si vs. 10. *tum legeretur pro tu*. Et hoc quidem rectis-

sime correxit: restant tamen complura castigato poeta vix satis digna, ex quo genere sunt modici canthari, graeca testa, montis imago, denique quod ineptissime vites pocula temperare dicuntur. Nam quod in nomine Vaticanus secundam syllabam corripuit poeta, videtur excusari posse iis quae infra ad Epist. II, 3, 65. dicta sunt. Etiam *montis imaginem* non prorsus reiciam, cum *imaginem* etiam in vulgari sermone ita dixerint Latini, ut nemo quisquam de ellipsi *vocis* cogitaret, veluti cum Varro RR. III, 16, 12. *alvearia ibi potissimum facienda esse dicit, ubi nullae resonent imagines.*

Carm. I, 22, 13—16. iure suspectavisse puto Peerlkampium.

Carm. I, 25, 12. Non Mitscherlichium, sed I. M. Gesnerum rectae distinctionis auctorem nominare debebam.

Carm. I, 26, 8. Recte Peerlkampius post *necte* distinxit. Cf. Carm. II, 19, 8. *parce Liber, parce, gravi metuende thyrso.*

Carm. I, 27, 19. Non dubitavi praeunte Bentleio recipere quod Aldina praebuit *laboras in Charybdi*, pro eo quod vulgo legitur *laborabas Charybdi*, in quo etsi imperfectum quodammodo explicari potest, Bentleii tamen observationi de structura verbi *laborare* nondum a quoquam responsum est. Quo accedit quod haud pauci codices *laboras Charybdi* habent.

Carm. I, 28, 5. *aerias temptasse domos* cum manifesto ad astronomica Archytae studia referendum sit, pro *aerias* scribendum erat *aetherias*, de quo admonui in Philol. vol. V. p. 171. ac recepit *aetherias* Hauptius. Gravissimos versus 19 et 20.

mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
saeva caput Proserpina fugit,
iniuria damnavit Peerlkampius, qui cavillatur, cum
scriptorem horum versuum hypallage inepta usum di-

cit, cum proprie dicendum fuisset, nullum caput Proserpinam fugit.' Sensus verborum est, nullum non caput Proserpina expetiit: nec sane offenderet Peerlkampius, si a graeco poeta scriptum legeret *κάρανον οὐδὲν ἀνήγατο Περσεφόνηια*. Pro *ac* alii libri habent *et*, quorum Horatius fortasse neque hoc neque illud scripserat, sed *ἀσυνδέτως mixta senum iuvenum densentur funera*, quo multum vigoris orationi accedit. Quod versu 24. legitur *ossibus et capiti inhumato*, vix credibile est in vitii suspicionem vocari potuisse etiam a doctissimis hominibus, Peerlkampio et novissime a Göttlingio. Hiatum qualis hic est in dactylico numero ne minimam quidem offensionem habere ex tot Virgillii aliorumque poetarum locis constat, ut exempla afferre pigeat: atque ipse adeo Horatius Epod. XIII, 3. non dubitavit dicere *threicio aquilone sonant*, quod non vereor ne quis propter graecam vocem diversi generis esse diciturus sit. Fortasse tamen in concursu vocalium earundem offenderunt; at ita etiam Virgilius in notissimo versu composuit *ter sunt conati imponere*. De ipsa carminis sententia eiusque compositione si quaeris, non diffiteor equidem errare mihi videri omnes qui vel superiore aetate vel recentissimis temporibus aliam sententiam secuti sunt quam quae a B. G. Weiskio in Iahnii Annal. philol. et paedag. vol. XII p. 359 sqq. dilucide exposita est. Cfr. Schneidewini Philol. vol. V p. 171.

Carm. I, 31, 5. *grata Calabriae armenta iure offenderunt Peerlkampium*, male quidem *graiia* coniectantem. Fortasse *lata* scripsit poeta, i. e. late diffusa, ut Homerus *πλατὴ' αἰπόλια* dixit, quod recte Hesychius interpretatur *τὰ ἐν πλάτει νεμόμενα, μεγάλα*. At nulum huius usus in latinis poetis exemplum extat: scio, sed Horatius haud pauca de graeco fonte ducta usur-

pavit aliis indicta, ex quo genere est *duplex* = διπλοῦς, *inaudax* = ἀτολμος (ut *inotiosus* = ἄσχιλος apud Quintil. XI, 3, 183), *corpus* = δέμας eo intellectu quo Plato comicus dixit τὸ γὰρ δέμας ἀνδρὸς ἀνορθοῖ Fragm. Com. II. p. 672. porro *quid mirum? ubi* = τί θαῦμα ὄπου, *prodocet* = προδιδάσκει, *trepidare in usum vitae* = φοβεῖσθαι εἰς βίον. Nec vero huc pertinet *incogitat* Epist. II, 1, 122. quod male Orellius ex graeco ἐπιβουλεύεσθαι explicandum existimat, cum apertum sit *fraudem puero incogitare* positum esse pro *fraudem in puero cogitare*, ut Sat. II, 2, 105. similiter dixit *tanto emetiris acervo*. Tertiam quartamque stropham omnis generis ineptiis repletas qui eiecit Peerlkampius, egregium Horatio carmen restituit.

Carm. I, 35, 3. *mortale corpus*. Memini cum Lachmannus *sursus* sibi pro *corpus* scribendum videri mihi diceret; nec sane intellegitur quo pacto quis *corpus* recte tueri possit. Versu 22. nescio quis coniecit *abnegas*, quod Döderlinius Opusc. II p. 217. tuetur interpretatione loci satis artificiosa. Equidem despero de probabili interpretatione loci, in quo praeter cetera etiam *pannus* quid sibi velit non intellego; falluntur enim qui id de qualibet veste intellegi posse existimant.

Carm. I, 37, 14. *mentem lymphatam mareotico* qui de panico terrore interpretantur, videant quo pacto hoc concilient cum iis quae de vini usu praedicat poeta Carm. III, 21, 17. Tantum enim abest ut ebrietas animum vano timore impleat, ut spes iubeat esse ratas et ad praelia trudat inertem, ut est in Epist. I, 5, 17. Itaque lymphatam mentem de impotenti reginae fiducia intellegendam apparet, cui recte opponuntur *veritimores*, siquidem vana erat nimia illa animi fiducia. Versu 20. *Haemonia nivalis* quid difficultatis habeat

docere conatus sum in Schneidewini Philol. vol. II p. 161. ubi quod scribendum esse conieci *Paeoniae*, ne nunc quidem displicet, quamquam possis etiam *Emathiae* conicere, quod nomen in codd. fere *Haemathia* scriptum reperitur. V. Ruhnkenius ad Iul. Rufin. p. 216. In sequentibus versu 24. *classe cita reparavit oras*, de quibus nihil adhuc prolatum est quod probari possit, sententiae non male consulueris scribendo, nec latentes *sollicitare paravit oras*, i. e. non instituit interiores regni partes ad bellum renovandum instigare. At iusto audacior est ista mutatio; fatcor, sed verbis *citare paravit* semel in *cita reparavit* corruptis, quod reliquum erat facile in *classe* a correctore mutari potuit.

Carm. I, 38. *simplici myrto nihil adlabores sedulus curo*. Locum multis multorum coniecturis tentatum nescio an ita interpretari liceat: non curo myrto quidquam sedulus adlabores. In quo nihil est quod non rectissime dictum sit, negatione, quae in *nihil* latet, ad verbum relata, quae frequentissima est dicendi ratio. Cfr. Döderlinius Opusc. II p. 220. *non curo* autem nihil differt a *nolo*, ut Carm. III, 5, 30. Epist. II, 2, 182. Siquid tamen corrupti loco inest, non dubitem ceteris praeferre quod Peerlkampius coniecit: *simplici myrto nihil adlabores: sedulum curae neque te ministrum* —

Carm. II, 1. Hoc carmen Peerlkampius privavit versibus gravissimis, quibus Polio, dum historiam belli civilis absolvisset, a tragoediis scribendis abstinere iubetur:

paullum severae Musa tragoediae
desit theatri —

in quibus *desit* non est remota maneat a scena, sed scenam destituat, quo insignis quaedam laus tragoediarum Polionis continetur. Sed in hoc carmine etiam

alia ab interpretibus non satis intellecta sunt, e. c. quae vs. 19. leguntur:

iam fulgor armorum fugaces

terret equos equitumque voltus.

Quae iis optime illustrantur, quae veteres scriptores de Pompeianis equitibus in proelio apud Pharsalum memoriae prodiderunt. Plutarchus *Caes.* 45. οὐ γὰρ ἠνείχοντο τῶν ἰσσοῶν ἀναφερομένων οὐδ' ἐτόλμων ἐν ὀφθαλμοῖς τὸν σίδηρον ὀρῶντες, ἀλλ' ἀπεστρέφοντο καὶ συνεκαλύπτοντο φειδόμενοι τῶν προσώπων. Cfr. *Pomp.* 69. ubi legimus Caesarem iussisse suos ὅταν προσελάνωσιν οἱ ἱππεῖς (Pompeiani) μὴ προέσθαι τοὺς ἰσσοὺς, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ κράτιστοι. Cfr. Appianus *B. C.* II, 78. Καίσαρος δὲ τὸ σημεῖον τοῖς ἐφεδρεύουσιν ἄρατος, οἳ μὲν ἐξανασιάντες ἐς τοὺς ἵππους ἐχώρουν, ὀρθοῖς ἄνω τοῖς δόρασι ἐς τὰ πρόσωπα τύπτοντες τοὺς ἐπικαθημένους, οἳ δ' οὐκ ἐνεγκόντες αὐτῶν οὔτε τὴν ἀπόνοιαν οὔτε τὰς ἐπὶ στόμα καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς πληγὰς ἔφευγον ἀκόσμως. Quibus adde Polyae- num *Strat.* VIII, 23. παρήγγειλε (Καῖσαρ) τοῖς ἰδίαις στρατιώταις τὰς λόγχας μὴ φέρειν ἐπὶ τὰ σώματα τῶν πολεμίων, ἀλλ' ἐς αὐτὰ τὰ πρόσωπα· οἳ δὲ λωβηθῆναι τὸ κάλλος τῶν προσώπων φοβηθέντες καὶ δὴ ἀποστραφέντες ἔφυγον. Qui quod de formae cura nar- rat, merito ridet Rutgersius *V. L.* I, 4. Illa quoque quae proxime antecedunt apud Horatium *iam nunc mi- naci* et reliqua, apte comparari possunt cum Appianeis: αἶ τε σάλπιγγες αὐτοὺς ἐξώτρυνον ὀρθοῖς κλαγγαῖς ὡς ἐν τοσῷδε πλήθει πολλαί, καὶ οἳ κήρυκες καὶ οἳ ἐπιστάται περιθέοντες ἤπειγον.

Carm. II, 2, 11. *uterque Poenus serviat uni.* Poeno nullum hic locum esse mihi certum videtur post Peck- kampii disputationem; sed quod illi scribendum videtur *uterque Phoebus*, iusto audacius dictum arbitror, neque

defenditur scriptorum locis, quales sunt Ovidii, sub utroque iacentia Phoebo' vel implesti meritis solis utramque domum' et similibus. Multo mihi probabilius videtur Horatium scripsisse *uterque finis*. Nemesianus Cynege. 65:

atque canam nostrum *geminis sub finibus orbis*
litus et edomitas fraterno numine gentes.

Versu 18. recte sine dubio e codicibus receptum est *beatorum*, pro *beatum*, cuius genetivi praeter *deum* et *nummum* nullum apud Horatium vestigium est. Quod in fine carminis legitur, quisquis ingentes oculo inretorto spectat acervos,' negligentius ab Horatio scriptum est, qui voluit opinor, acervos conspicatus non retorquet oculos.' Nec laudandus poeta quod acervos simpliciter de argenti acervis dixit.

Carm. II, 3, 2. *non secus ac bonis* cum Bentleio e Lambini codd. scribere malui quam orationis scabritiem Horatio relinquere: ceteri libri *non secus in bonis*. Versu 9. *quo* nunc revocavi eo intellectu, quem indicavi in Annal. Marburg. 1845 p. 738. In eadem stropha *quid obliquo* etiam Bland. codd. scriptura est; barbare Orellius *quo et obliquo* edidit. Versu 16. *atra* Parcarum fila criticis adeo fuere suspecta, ut Schraderus *alba*, Peerlkampius *arta* substitui vellet: non credo vitium subesse, sed sententiam ita esse expediendam, ut *atra* fila de morte explicentur, eodem dictionis genere, quo etiam graece dicere licebit $\xi\omega\varsigma \grave{\alpha}\nu \acute{o} \theta\acute{\alpha}\nu\alpha\tau\omicron\varsigma \acute{\epsilon}\acute{\alpha}\sigma\eta$, cui interpretationi non obstat quod *res et aetas* praecedit; nec negabit quisquam recte Horatium Carm. III, 4. coniunxisse *ludo fatigatumque somno*, quod fere eodem redit ac si *ludo et insomnia fatigatum* dixisset.

Carm. II, 6, 18. Si res integra esset, nunc haud cunctanter praeferrem Bentleii emendationem elegantissimam *apricus Aulon fertilis Baccho*. Quod in fine

carminis codd. quidam habent *vatis Horati*, ex Carm. IV, 6, 44. ductum est.

Carm. II, 8, 2. Non multum tribuo coniecturae meae, qua *Carine* scribendum suspicatus sum: non credo tamen *Barine* incorruptum esse. In sequentibus hoc me aliquantulum male habet, quod verba *dente si nigro fieres vel uno*, sic coniunctim recitata vix in aliam sententiam accipi possunt quam ut particulae *vel* non disiunctiva vis tribuatur sed auctiva. Quod incommodum facile evitare potuisset poeta, si aut *unco* pro *uno* scripsisset, ut Horkelius scribi voluit, aut si orationem in hunc modum conformasset: *dente si nigro fieres vel uno aut turpior ungue*. Quae si vana est suspicio, locus ita intellegendus est: si uno dente nigro vel uno ungue nigro turpior fieres; *uno* enim satis commode ex altera enunciationis parte assumi potest.

Carm. II, 11. Carmen hoc non diffiteor me in iis semper habuisse, quae orationis castitate, imaginum venustate sensuumque veritate prae ceteris commendantur; at vide quam diversa sint hominum palata. Quod enim carmen nos impense laudamus, idem Batavus criticus Horatio prorsus indignum censet et ad vilissimos ingenii fetus abicit. Cuius rationes cum singulas examinare neque vacet neque cum nostro consilio coniunctum sit, nunc illud tantum moneo dictionem *trepidare in usum poscentis aevi pauca*, quam vir latini doctissimus non aetatis Augustae dicit, commode posse explicari ex graeca verbi *φοβεῖσθαι* structura, qua usus est Sophocles Oed. R. 980. *εἰς τὰ μητρὸς μὴ φοβοῦ νυμφεύματα*. Eundem poetam fortasse etiam in his secutus est: *neque uno luna rubens nitet voltu*. Eadem enim imagine rerum humanarum inconstantiam illustraturus Sophocles usus est in praeclaro fragmento apud Plutarchum Demetr. 45.

ὡσπερ σελήνης ὄψις εὐφρόνας δύο
 στῆναι δύναιτ' ἂν οὔ ποτ' ἐν μορφῇ μιᾷ,
 ἀλλ' ἐξ ἀδήλου πρῶτον ἔρχεται νέα
 πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη,
 χῶταν περ αὐτῆς εὐγενεστάτη φανῆ,
 πάλιν διαρρεῖ κάπῃ μηδὲν ἔρχεται.

Versu 16. *assyriaque nardo*. Vix crediderim Horatium nunc *nardus* dixisse nunc *nardum*, quod legitur Epod. 5, 59. et 13, 8. Itaque etiam hoc loco *achaemenio* scribendum videtur ex vetusto cod. B. Versu 17. *Euius* hic aliisque locis Lachmanno et Hauptio praeceuntibus posui pro *Euius*. Vid. Lachmannus ad Lucret. V, 743. Postremos versus Bentleio assentior ita corrigenti, incomptam Lacaenae more comam religata nodo.' Lacaenis nulla erat *cura molesta comae* Propert. IV, 14, 28.

Carm. II, 13. Tres ultimas carminis strophas in fraudis suspicionem vocavit nuper I. E. Ellendtius in programmate Regimontano a. 1853. argumentis usus, ut mihi videtur, non invictis quidem, at dignis tamen quae diligenter expendantur.

Carm. II, 14, 13. *frustra cruento Marte carebimus*. Non debebat haec in corruptelae suspicionem vocare Peerlkampius, qui Waddelii coniecturam probat *frustra a cruento Marte cavebimus*. Debebat certe *frustra cruento a Marte cavebimus*. At verbo *carere* sic ut hoc loco usus est Horatius etiam Epist. I, 1, 42. *virtus est vitium fugere et sapientia prima stultitia caruisse*.

Carm. II, 17. Credo verum vidisse Peerlkampium, qui postremas quinque strophas a tribus primis resciderit. Quartae quidem strophae tam ridiculum *πάθος* est, ut Horatio prorsus indignam esse existimem.

Carm. II, 18. Non indignum observatu, hoc in carmine poetam omnium uno trochaicos versus sic condidisse, ut gravi quam dicimus dipodia prorsus abstine-

ret. Nimirum secutus hic est Bacchylidis exemplum, cuius ille carmen expressit totum constans ex puris trochaeis apud Bergkium fragm. 28. ex Athenaeo XI p. 500^b.

στρο. οὐ βοῶν πάρεστι σώματ', οὔτε χρυσός,
οὔτε πορφύρεοι τάπητες,
ἀλλὰ θυμὸς εὐμενής,

ἀντ. μοῦσά τε γλυκεῖα καὶ Βοιωτίοισιν
ἐν σκύφοισιν ἡδὺς οἶνος
    ┌   υ   -   υ   ┌   υ   -

Sic enim haec distinguenda videntur; in *Βοιωτίοις* primam syllabam corripuit poeta.

Carm. II, 20. Tertiam carminis stropham, indecora transmutationis in alitem descriptione formidabilem, spuriam esse non fugit Peerlkampium. Itaque non obloquar Döderlinio vs. 11. rectius distingui existimanti, album mutor in alitem: superne nascunturque leves,' non facturus si Horatium haec scripsisse crederem, cuius castigato dicendi genere vix satis digna fuerit talis oratio, mutor in alitem: superne et per digitos humerosque nascuntur plumae.'

Carm. III, 1, 1—4. Separare hos versus debebam a reliquis; neque enim dubitari posse videtur, quin hanc stropham prooemium esse voluerit Horatius non huius tantum carminis, sed etiam sequentium eodem metro scriptorum. Secundae strophae non alia subiecta esse videtur sententia quam Arateo exordio ἐκ *Αἰὸς ἀρχώμεσθα*, ut interpretes in nexu horum versuum cum sequentibus indagando frustra laborare videantur. Nonnam decimamque stropham qui ab Horatio scriptas esse pertendunt, docere debebunt non absurde dictum esse pisces contracta aequora sentire; nec minus inepta hoc loco domini terrae fastidiosi memoria. Admonuit de his iam Peerlkampius, quem non-

randa erat, ubi id agebat poeta, ut peculiarem viri indolem eiusque a stoica ratione diversitatem indicaret. Eam ob causam diu est quod conieceram Horatium scripsisse *nunc* pro *non*, cum idem Dobraeo Advers. vol. II p. 386. in mentem venisse vidi. Sensus est: et nunc mihi res, nunc me rebus subiungo, usu notissimo, de quo vide Drakenborchium ad Livii III, 37. et Ruhnkenium ad Velleii II, 110. Ipse Horatius in Sat. II, 3, 73. *fiet aper, modo avis*, multisque aliis locis. Unica, si quid video, ratio qua tradita librorum scriptura servari possit haec est, ut versus in hunc modum transponantur:

nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
 et mihi res, non me rebus subiungere conor,
 virtutis verae custos rigidusque satelles;
 nunc in Aristippi furtim praecepta relabor.

aut sic ut horum versuum tertius post quartum inferatur:

nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
 virtutis verae custos rigidusque satelles.

ut postremum versum poeta ad totum suum philosophiae studium rettulisse dicendus sit: nunc, inquit, stoeicae nunc Aristippi doctrinae cognoscendae operam do, sed ut in omni hoc studio veram virtutem summo opere consector. Hoc enim sine dubio voluit, ex omni philosophia ea sibi se sumere, quae animum emendent et ad virtutis studium acuunt. Falluntur, meo iudicio, qui ironiam subesse et poetam de sua ipsum inconstantia iocari existimant, quod a consilio totius carminis alienum est.

Epist. I, 1, 56. *laevo suspensi loculos tabulamque la-certo*. Hunc versum, quem male sedula manus ex Sat. I, 6, 74. in hunc locum transtulit, iam in prima editione deleveram. Aliud interpolationis exemplum eius-

dem epistolae versu 60. mihi repperisse visus sum; ubi post verba *si recte facies* vulgo haec inserta leguntur:
 hic murus aeneus esto,

nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

quibus, fatebor enim, nihil unquam quidquam legi inficetius. Lege sedato animo totam epistolam maximeque eam partem, cui ista inclusa sunt, nec dubito quin nihil a colore ceterorum magis alienum scribi potuisse fatearis. Praeterea dicti ambiguitas arguenda est: quid enim impedit quo minus illa in contrariam partem interpreteris, ut summus animi torpor commendetur et frontis tanta impudentia, ut ne pallescas quidem ob crimina? nil enim conscire sibi eorum est, qui neque bonae neque malae rei habent conscientiam. Falluntur enim qui *conscientiam* et *conscire* per se de iis dici posse existimant, qui aliquid mali sibi consciunt, sive ut latine dicam, qui alicuius sibi mali conscii sunt: nam *conscire*, quod latine sensu forensi dicitur idemque est quod *cognoscere*, hoc significatu a nullo unquam scriptore dictum est. Denique tota comparatio rectae conscientiae cum muro aeneo ad meum sensum inutilis est, cui illustrandae quae Orellius ex graecis scriptoribus attulit, prorsus ἀπροσδιόνυσα sunt. Has ob causas eieci versus illos, quos ab interpolatore poetae obtrusos esse suspicor, postquam altera versus 60. pars exciderat, eodem interpolationis genere, quo ante Bentleium Sat. I, 6, 126. foedissimo emblemate deformata erat.

Epist. I, 2, 1. *Troiani belli scriptorem, maxime Lolli, dum tu declamas Romae Praeneste relegi.* Scripta est haec epistola ad Lollium, virum iuvenem, quem Horatius recte vivendi praeceptis instruit. Tantulae aetatis adolescentulum ab Horatio *maximum* appellari non potest non mirum videri reputantibus, id nomen non dici

nisi de viris in summo dignitatis fastigio positis. Hoc qui sentirent interpretes *maxime* ad aetatem Lollii retulerunt, eum ut fratrum respectu natu minorum *maximum* appellatum censerent. At *maximus* per se positum in hunc sensum accipi non potest; posset vero si dixisset poeta *maxime fratrum*, vel *maxime stirpis Lollianae*. Accedit quod ne constat quidem plures Lollium fratres habuisse; Horatius quidem unum tantum commemorat Epist. I, 18, 63. Quae cum ita sint, non dubitandum videtur, quin Lollio, ad quem scripta est epistola, Maximi cognomen fuerit:

Troiani belli scriptorem, Maxime Lolli,
eodem nominum ordine, quo Horatius Carm. II, 11, 2.
Hirpine Quinti dixit, et II, 2, 3. *Crispe Salusti*. Cfr.
Ruhnkenius ad Velleium Pat. II, 26, 2.

Epist. I, 5, 9. *cras nato Caesare festus dat veniam — dies; inpune licebit aetivam sermone benigno tendere noctem*. Dubitatum est a viris doctis Iuliane Caesaris an Octavianus natalis intellegendus esset, quorum cum ii qui Octavianum dici censent sine dubio rectam sententiam secuti sint, iidem tamen in *aetiva* nocte haeserunt. Nam cum Caesar Octavianus mense Septembri exeunte natus sit, parum commode aetatem memorari apertum est. Hanc difficultatem Orellius ita remove conatus est, ut sub Italico caelo noctem, quae proprie autumnalis sit, recte aetivam dici posse affirmet. Id parum caute disputatum est; autumnus incipit ex a. d. III. Id. Sext. neque ullo pacto efficias, ut autumnalis nox fiat aetiva. Quid quod ne aestate quidem qui recte loqui volet, sic ut apud Horatium factum est de aetiva nocte loqui poterit, risuque dignus esset, qui e. c. mense Iulio aetivam noctem cum amicis se degere velle diceret. Ex his omnibus apertum est in Horatii verbis aliquid corruptum esse, quod mihi recte sustulisse vi-

deor scribendo

festivam sermone benigno tendere noctem.

Epist. I, 10, 37. *victo violens discessit ab hoste*. Dubitari non potest quin *violens* corruptum sit; nec video quid aptius sententiae excogitari possit quam quod Hauptius mecum communicavit *ridens*.

Epist. I, 11. Hanc epistolam unus omnium recte intellexisse videtur Hauptius, qui versus 7—10. ex persona Bullatii scriptos esse viderit.

Epist. I, 14, 43. *optat ephippia bos piger, optat arare caballus*. Consimili proverbio utitur poeta comicus apud Ciceronem ad Attic. V, 15. *clitellae bovi sunt impositae*, de iis dicto quibus aliquid negotii iniunctum est, cui administrando idonei non sunt; proverbialis item bovis pigritia, *βοῦς ἐν ἀλλίῳ κάθῃ* apud Cratinum Fragm. Com. graec. II p. 35. et *ἀτρέμας βοῦς* apud Diogenianum III, 9. Itaque hoc poeta dicit, bovem quantumvis pigrum tamen aliud vitae genus appetere: inconstantiam enim hominum et *μεμψιμοιρίαν* notare voluisse poetam apertum est. Hinc intellegitur *piger* ad bovem trahendum esse, non ut fere fieri solet ad caballum. Nec de versu timendum esse compluria apud Horatium docent exempla, quae operae pretium esse duxi in unum locum conferre. Epist. I, 5, 7. 6, 48. 53. 7, 45. 18, 75. 20, 4. II, 1, 57. 68. 103. 2, 75. 89. 3, 19. 411. 415.

iandudum splendet focus et tibi munda supellex.
hoc primum repetas opus, hoc postremus omittas.
cuilibet hic fasces dabit eripietque curule.
sed vacuum Tibur placet aut inbelle Tarentum.
munere te parvo beet aut incommodus angat.
paucis ostendi gemis et communia laudas.
dicitur Afrani toga convenisse Menandro.
et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo.

Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa.
 hac rabiosa canis fugit, hac lutulenta ruit sus.
 Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
 sed nunc non erat his locus, et fortasse cupressum.
 altera poscit opem res et coniurat amice.
 tibicen didicit prius extimuitque magistrum.

Multo rariora exempla Satirae suppeditant, ex quibus
 notavi I, 1, 93. 8, 30. II, 7, 96.

pauperiem metuas minus, et finire laborem.

lanea et effigies erat, altera cerea: maior.

qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque.

Epist. I, 16, 15. *hae latebrae dulces et iam si credis amoenae.* Ita rectissime Bentleius scripsit, cuius emendationem inconsulto reiecit Orellius, nescio quam gradationem comminiscens. Vulgo *etiam* legitur. Verba sic ordinanda: *hae dulces et amoenae, si iam credis, latebrae.* In traiciendis vocabulis saepe mire audax Horatius. Epist. II, 2, 22. *ne mea saevus iurgares ad te quod epistula nulla veniret.* Sat. I, 6, 122. *vagor aut ego lecto aut scripto quod me iuвет.* II, 5, 9. *quando pauperiem missis ambagibus horres accipe.* ib. 103. *et si paullum potes illacrima.* Epod. IX, 3. *tecum sub alta, sic Iovi gratum, domo, beate Maecenas, bibam.* Carm. II, 11, 15. *odorati capillos, dum licet, assyriaque nardo potamus uncti.* Cui simile est Carm. IV, 12, 26. *nigro-rumque memor, dum licet, ignium misce stultitiam consiliis brevem.*

Epist. I, 18, 46. *aetolis onerata plagis iumenta.* Ita haec vulgo scribuntur: at pro *aetolis* memorabili varietate cod. pervetustus Franequ. habet *aeoliis.* idem coniectura assecutus erat iam Vlitius ad Gratii Cyn. 35. ubi celebratur *lini fetus de valle Sibyllae aeoliae,* i. e. Cumanae. Non debebat hoc cum contemptu reicere Orellius. Quod enim Porphyrio affirmat et interpre-

tes, quoad memini, probant omnes, actolas plagas Horatium dixisse propter Meleagrum, apri Calydonii caede inclytum, id profecto longius petatum et fere puerile est. Ac cum Plinius quoque NH. XIX, 1. Cumanas plagas eximia laude efferat, non dubitavi recipere *aeoliis*. Eiusdem epistolae vs. 91. quae post *potores* leguntur in libris verba *bibuli media de nocte falerni oderunt*, in quibus Horkelio *vetuli* scribendum videbatur, iam in prima editione resecui. nec muto sententiam: *oderunt* enim post paucos versus nulla cum vi repetitum non magis placere potest quam operosa simplicis sententiae amplificatio.

Epist. I, 19, 27. *timui mutare modos et carminis artem*. Recte quidem Horatius gloriatur se primum inter Romanos extitisse, qui Archilochi numeros expresse-rit; est tamen ubi exempli artem non assecutus est. Ut enim mittam versus supra ad Epod. II, 35. allatos, quales nollet sane fecisse Archilochus, ostendi olim in *Fragm. Com. graec. vol. IV p. 713*. Archilochum ceterosque iambographos Graecorum omnes in pangendis iambicis trochaicisque versibus eandem legem secutos esse, quam a tragicis graecis constanter observatam esse primus intellexit Porsonus. Hanc legem Horatius adeo non tenuit, ut eam in trimetris iambicis vicies, in dimetris autem plus sexagies non observaverit. Sed excusandus est propterea quod latinus sermo non aequat graecum numero vocabulorum formarumque in brevem syllabam exeuntium, quamquam quidquid hoc incommodi est non tamen expugnabile esse ostendunt Epodi XVI et XVII. Ceterum prima epodicarum stropharum vestigia in Varronis Satiris reperiuntur apud Nonium p. 254, 21.

Epist. I, 20, 18. Post hunc versum hiare videtur oratio, ut complures versus excidisse suspicer. Vs. 24.

qui *solibus aptum* ita interpretantur ut apricationis amantem se poeta dixerit, non attenderunt vim adiectivi *aptus*, de qua verissime admonuit Döderlinius Opusc. II p. 229. qui calvitiam poetae illis verbis indicari existimat. Quae ingeniosa est explicatio; veram non prius dixerim quam aliquid certius constabit de ipsa calvitie, quam non satis testatam credo verbis quae leguntur Epist. I, 7, 26. *nigros angusta fronte capillos*. Ac nescio an opinioni illi vel ea refragentur quae poeta de se ipse scripsit Carm. III, 16, 19.

iure perhorru

late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

Quae si poeta scripsisset calvae campo, ut ille ait, conspicuus, risum Maecenatis vix effugissent. Nisi forte dicas posteriore tempore quam ista scripta sunt capillos Horatio effluxisse. At fieri potest ut vitium scripturae subsit, ita illud fortasse tollendum, ut poetam *solis amicum* se dixisse existinemus, quemadmodum *virtutis amicum* dixit Sat. II, 1, 70. pro usitatore *virtutis amantem*.

Epist. II, 2, 87. haec est omnium librorum scriptura:

frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
alterius sermone meros audiret honores.

Haec quotiescunque legi, non recte dicentis poetae sed misere balbutientis orationem audire mihi visus sum. Quid enim hoc est: Romae olim par fratrum fuit, ut summis se invicem laudibus efferrent? Quae non infantia dicendi est, sed perfecta perversitas, cui mitigandae ne ii quidem aliquid attulisse censendi sunt, qui fratrem de eo qui fraterno amore amat interpretantur. Ita enim hoc diceretur: rhetor consultum tam fraterno animo amabat, ut — uterque se invicem sum-

mopere laudaret. Quae illa non sanior oratio est. Quid igitur fiet? num emendatione locum in ordinem redigendum conabimur? ea vero, sat scio, reperiri potest nulla. Lacunosus locus est, ita quidem, ut post *rhetor* aliquid excidisse videatur, quo utrumque alterum vehementer admiratum esse dictum erat. Id si concedatur, vix dubitari poterit quin ipsa fere Horatii verba reppererim scribendo:

frater erat Romae consulti rhetor, [uterque
alterius laudum sic admirator,] ut alter
alterius sermone meros audiret honores.

In quibus *sic admirator* prorsus ex Horatii more dictum est. Cfr. Epist. II, 1, 23. *sic fautor veterum*. Sat. I, 10, 10. *quis tam Lucili fautor inepte est*. Eiusdem epistolae versu 112. *honore indigna ferentur* non credo corrupta esse. Inest in hoc loco quaedam dicendi brevitatis, cum sententia sit: non dubitabit delere verba, quaecunque in lucem publicam emissa a legentibus nullo honore digna habitum iri intellexerit; nam *ferri* idem fere est quod *haberi, aestimari*. Denique versu 199. recipienda erat I. M. Gesneri emendatio *pauperies inmundanda modo procul absit*. Abest vulgo *modo*, pro quo in libris quibusdam *domu* vel *domo* scriptum est, merito improbante Bentleio, qui e cod. Pulm. edidit *pauperies inmundanda procul procul absit*. Sed hoc *παθητικώτερον* est neque huic loco aptum, ut recte iudicat Gesnerus et post Gesnerum Roeperus in Schneidewini Philol. vol. VII p. 109. Quo accedit quod *modo* ad sensum prope necessarium est; nec de ultimae syllabae mensura timendum esse docebit Lachmannus ad Lucretium II, 1135. Non enim credo Horatium *modo* propter sequens *procul* iambica mensura extulisse. Nunquam enim ultimam brevem positionis lege produxit, ut hanc etiam ob causam dubitabilis sit Bentleii

correctio in Epist. II, 3, 60. *ut silvis folia privos mutantur in annos*. Tam negligens autem positionis fuit poeta noster, ut ne ante mutas quidem consonas breves syllabas produxerit, ut Sat. I, 2, 30. *in fornice stantem*, ib. 71. *velatumque stola*. 3, 44. *fastidire strabonem*. 140. *peccavero stultus* (quamquam ibi *peccaro* editur post Bentleium, cuius regulae repugnat Sat. I, 4, 104). porro Sat. I, 5, 35. *praemia scribae*. 10, 72. *saepe stilum vertas*. II, 2, 36. *quia scilicet illis*. II, 3, 43. *quem mala stultities*. denique ib. 296. *haec mihi Stertinius*. Vides exempla unice ex Satiris, i. e. ex primis poetae carminibus petita; nam in reliquis ne semel quidem hanc sibi licentiam sumpsit, quam nec Ovidius nec ceteri Augustae aetatis poetae caverunt. Ne talia quidem quale est quod Sat. II, 5, 28. legitur *sine gnatis*, in lyricis Epistolisque sibi indulset; nam *membra Glyconis* Epist. I, 1, 30. multo lenius est nec repugnat ceteris. Ex his existimari potest, quam falso Peerlkampius Carm. I, 15, 17. aliique probaverint *calami spicula Gnosii* pro *Cnosii*. Ab illa igitur libertate postea recessit poeta, quem constat etiam aliis in rebus seriora carmina ad severiores leges revocasse, ex quo genere etiam hoc est, ab aliis, quantum scio, non observatum, quod in quarto odarum libro in strophis Alcaicis nunquam utitur anacrusi brevi.

Epist. II, 3, 65. *regis opus sterilisque diu palus aptaque remis*. Horatium in duobus tantum vocabulis a recepta syllabarum mensura recessisse memini, quorum alterum est *Vaticanus* Carm. I, 20, 7. alterum *ptisanarium* Sat. II, 3, 155; nam *πισανάριον* non potest non antepenultimam corripere, ut fit in omnibus huius generis deminutivis, *ψυχάριον*, *νηπτάριον*, *ψηπτάριον*, aliis. V. ad Menandri Reliqu. p. 180. Consulto omisi *Catilus* Carm. I, 18, 2. quod non credo Horatium pri-

mum sic dixisse. Quae praeterea afferri possunt, *vindemiator* Sat. I, 7, 29. *Nasidienus* Sat. II, 8. aliisque locis, *pituita* Epist. I, 1, 108. fortasse etiam *vietus* Epod. XII, 7. suam sibi habent excusationem et per synaeresin efferenda esse constat, ut fit in trisyllabis *consilium* et *principium*. Ab his omnibus *palus* diversum est; nam *Vaticanus* et *ptisanarium* facile vides inepta fuisse versui, nisi poeta aliquid licentiae sibi sumpsisset. Itaque corruptus est locus, viditque id iam Bentleius qui transpositis vocabulis edidit *sterilisque palus prius*. Neque improbandum hoc esset, nisi I. M. Gesnerus, hic quoque ab editoribus neglectus, et post Gesnerum Döderlinius multo probabilius scribendum coniecissent:

sterilisque palus diu aptaque remis.

Hiatum neglexit Horatius etiam Sat. I, 9, 38. *si me amas*, II, 2, 28. *num adest honor*, et in iambico adeo metro Epod. V, 100. *Esquilinae alites*. ne Virgiliana illa afferam *vale vale inquit Iolla*, et *Hyla Hyla omne sonaret*. Cfr. Lachmannus ad Lucret. VI, 743. Praeterea in eodem hoc versu haud iniuria mireris portum Iulium iis verbis significari ab Horatio, quae Augusto, regis appellationem summopere deprecanti, vix placuerint. Advertit ea res iam Gesnerus, sed mala interpretatione difficultatem expedire studuit; meo iudicio permultum interest *regis opus* dicas an *regium opus*, idque ipsum poetam scripsisse, mihi quidem non improbabile videtur.

Epist. II, 3, 154. *si plausoris eges*. Explosit hunc plausorem Bentleius: invenustum enim minimeque moris Horatiani est *plausoris* — *dum plaudite*, quod non animadvertit qui *plausoris* defendit Orellius, ceterum recte de Bentleiano *fautoris* dubitans. In codd. varie scribitur, *si plusoris*, *si plus oris*, *si plasoris*. Fortasse

igitur scribendum *spectatoris eges*, ommissa particula condicionali, quae orationis forma Horatio sollennis est nec paucis locis nunc restituta, ubi vulgo priorem enunciationis partem per interrogationem efferunt, non omnibus illam locis aptam, velut Carm. I, 27, 10.

Sed finem scribendi mihi faciendum esse video, ceteris quae dicturus eram (nec ea pauca sunt) in aliud tempus dilatis: neque enim commentarios in Horatium scribere volui, sed sparsim et sine certo consilio adnotavi quaecumque casus offerret, quorum si unum alterumque idoneorum iudicum assensum tulerit gaudebo. Praeterea haec teneri velim. A tradita librorum lectione ubicumque sive meas, quae paucissimae sunt, sive aliorum emendationes secutus recessi, id in margine inferiore indicandum duxi, ut iam facili obtutu in toto Horatio quid coniecturae, quid codicum fidei debeatur intellegi posse dicerem, nisi haec ipsa librorum fides saepe incertissima esset multisque locis codices nil nisi correctorum manus referrent. In commemorandis criticorum coniecturis aliis parcior, aliis liberalior quam decebat fuisse videbor; difficile enim tali in re omnium desideriis satisfacere. Equidem non indicavi nisi fere eas, quarum cognitionem discentibus mihi que ipsi in meis de Horatio scholis utilem fuisse memineram. Bentleianae lectionis diversitatem indicavi potior, qui cum alia ingenii sui lumen secutus, alia ex codicum auctoritate mutaverit, haec ita fere distinxi, ut illa simpliciter ac ne addito quidem auctoris nomine indicarem, quae autem e libris duxisset asterisco notarem. In quattuor odarum libris etiam ea carmina, quae vulgo monostropha vel distropha esse censentur, ad strophas tetrastichas revocavi, eandem quam in prima editione legem secutus, quam qui reprobarunt vanamque esse dictitarunt viri ceteroquin doctissimi, rationes causas-

que dissensus sui aut nullas attulerunt aut nullis simillimas. Eam legem si Peerlkampius, quem virum ego post Bentleium unum omnium praeclarissime de Horatio meritum esse profiteri non dubito et futilissimis saepe rationibus oppugnari indignor, is igitur si eam quam dixi legem cognitam habuisset, dubitari non potest quin compluribus locis cautiorem criticum se praebuisset.

Denique orthographiam curavi, certe volui curare, ut sui quam simillimam efficerem; quo magis hic illic relictæ esse doleo quæ aequalitatem scripturae aliquantulum turbant, ex quo genere est quod bis terve legitur *tento pro tempto, conpono pro compono, unquam pro umquam* et quæ sunt his similia. Operarum errores non credo irrepsisse, nisi quod Carm. I, 22, 14. *daunias* pro *Daunias* positum est, et ib. 24, 13. post *quid* interrogationis signum excidit.

Scribebam Berolini m. Iunio a. MDCCCLIV.

---

dum vidi a quoquam sic refutatam esse, ut Horatium illorum versuum auctorem esse persuaserit. Vs. 43. ex duobus Bland. et cod. B. scribendum *delenit* pro *delinit*.

Carm. III, 3. In antiquissimo cod. Bland. hanc oden nec inscriptione nec litteris maiusculis a praecedente separatam esse testatur Cruquius, et disertim Porphyrio *non est alia haec oda quam superior, sed illi adhaeret*. Hoc recte probaverunt Cruquius, Hauptius, Lachmannus Museo Rhenano a. 1845. p. 616. aliique, quos sequi debebam.

Carm. III, 4, 69—72. Haec spuria esse intellexit Buttmanus Mythol. vol. II p. 368.

Carm. III, 8. Ultimam stropham iam Guieto *ρο-θείας* suspectam seclusi; totum carmen Horatio abiudicat Peerlkampius.

Carm. III, 10, 15. *vir Pieria pellice saucius*. Pieria dubitari potest gentile nomen habendum sit an proprium. Polyaeus Strat. VIII, 35. *Πύθου ἀνδρὸς ἐν-δόξου* (apud Myusios) *θυγάτηρ Πιερία*. Aristaenetus Epist. I, 15. *κόρη γάρ τις τοῦνομα Πιερία φύσει τε καὶ κάλλει κοσμηθεῖσα*.

Carm. III, 11, 17—20. De his versibus, quos in marginem relegavi, vide Naekium Opusc. I p. 73. Ultimam quoque stropham, Peerlkampio merito suspectam, vellem certe uncis circumdedissem.

Carm. III, 15, 11. *illam cogit amor Nothi*. Hoc nomen, cuius nullum exemplum afferri potest, vereor ut ullo unquam tempore Graecis in usu fuerit, quod si quis forte ab ipso poeta ad similitudinem latini nominis *Spurius* fictum dicat, demonstrare debebit, ullum apud Horatium nomen inveniri, quod suo ipse arbitrio finxerit. Itaque nescio an *Cothi* poeta scripserit, cuius nominis exempla habes apud Strabonem VII p. 321. et in Teio titulo apud Boeckhium vol. II p. 649.

Carm. III, 17. Delevi quae non sunt Horatii; vid. Buttmannus Myth. vol. II p. 365. Totum carmen quod Horatio eripi voluit Peerlkampius, vereor ne hic quoque iusto severiorem se praestiterit, qui quas rationes iudicii sui affert, refutare possem, si hoc agerem, omnes. Ceterum non natali celebrando scriptum videtur carmen, sed instantibus postero die Saturnalibus: conicias hoc ex postremis verbis *cum famulis operum solutis*, ad quae comparandus est L. Accius apud Macrobius Sat. I, 7.

inque diem celebrant, per agros urbesque fere omnes exercent epulas laeti, famulosque procurant quisque suos; nostrique itidem, et mos traditus illinc iste, ut cum dominis famuli epulentur ibidem.

Etiam porci sacrificium quod memorat Horatius Saturnalibus sollemne fuit. V. Martialis Epigr. XIV, 70.

Carm. III, 23, 17—20. Quidquid tentes ut hos versus a fraudis suspitione vindices, nunquam efficies ut vel sententiae vel latinitati satis fiat; quominus eos eripere Horatio dubitavi. Idem Gueti et Peerlkampii iudicium.

Carm. III, 25, 8. *in iugis edonis stupet euhias Hebrum prospiciens*. Recepti Hauptio praeeunte Bentleyi emendationem certissimam, quam qui reiciunt, ne legisse quidem videntur Bentleyi annotationem. Edonos et Hebrum quamquam longo intervallo dissitos similiter coniunxit Theocritus Idyll. VII, 111. εἴης δ' Ἡδωνῶν μὲν ἐν ὄρεσι χεῖματι μέσσω Ἐβρον παρ ποταμόν.

Carm. III, 26, 1. Elegans ac nisi fallor vera est Caroli Frankii emendatio *vixi duellis nuper idoneus*. Versu nono *beatam* Cypron eo aptius dixisse putandus est poeta, quod Macaria vetus illius insulae nomen fuisse constat e Plinio NH. V, 31.

Carm. III, 27, 21—24. Hos versus fortasse recte

damnavit Peerlkampius, quamquam quod *ripa* pro *litore* Augustae aetatis esse negat, ipse refellit Horatius Carm. II, 18, 22. Versu 69. haec leguntur: *mox ubi lussit satis, abstineto, dixit, irarum, cum tibi invisus laceranda reddet cornua taurus*. Bentleius qui vitium loci in altera horum verborum parte latere putabat, scribendum coniecerat *iam tibi iniussus*. Rectius fortasse et loquentis personae etiam accommodatius pro *abstineto* scribetur *abstinebis*.

Carm. III, 29, 5. *eripe te morae, ne semper udum Tibur — contempleris*. Perelegans est Lachmanni emendatio ab Hauptio recepta: *eripe te morae. hic semper udum*. Fortasse tamen retineri potest librorum scriptura in hunc sensum accepta: *eripe te rebus, quae te morantur et impediunt quo minus semper udum Tibur contempleris*. Ita moras dixit poeta Carm. IV, 12, 25. *pone moras et studium lucri*.

Carm. IV, 1, 16. *late signa feret militiae tuae*. Indicavi mihi Horatium scripsisse videri

late militiae signa feret tuae.

In hoc enim metri genere adiectivum et substantivum sic ponuntur, ut finem utriusque ordinis occupent. In primo statim carmine habes:

hunc si *mobilium* turba *Quiritium*
certat *tergeminis* tollere *honoribus*.
illum si *proprio* condidit *horreo*
quidquid de *libycis* verritur *areis*.
est qui nec *veteris* pocula *massici*,
nec partem *solido* demere de *die*
spernit, nunc *viridi* membra sub *arbuto*
stratus nunc ad *aquae* lene caput *sacrae*.
seu visa est *catulis* cerva *fidelibus*,
seu rupit *teretes* marsus aper *plagas*.
Nympharumque *leves* cum *Satyris* *chori*.

Et sic constanter; ex quo intellegitur male Peerlkampium in Carm. I, 33, 13.

ipsum me *melior* cum peteret *Venus*,
mutari voluisse verborum ordinem:

ipsum me peteret cum *melior Venus*,
quod prorsus contra Horatii usum est. Potest vero in
eo de quo dicere institui versu etiam ita scribi:

late signa *tuae militiae* feret.

Nam hoc quoque fieri solet, ut prior ordo in adiectivo
desinat, alter a substantivo ordiatur:

luctantem *icariis fluctibus* africum.

venator *tenerae coniugis* inmemor.

quodsi me *lyricis vatibus* inseres.

multisque aliis locis. Sequuntur igitur versus Asclepiadei easdem leges, quas in pentametro dactylico poetas secutos esse dudum intellectum est. Eiusdem carminis versu 20. revocavi quod optimi libri, et in his duo Bland. antiquissimi, habent *sub trabe citrea* , quod cesserat alteri scripturae *sub trabe cypria* , ex Carm. I, 1, 13. temere huc translatae. Nec vero trabes dicit poeta totas e citro caesas, sed citri laminis et segmentis obductas. Statuis quoque adhibita esse citri ligna ostendi Anal. Alex. p. 151.

Carm. IV, 4, 18—22. Delevi versus ab Horatio certissime non scriptos; spurios esse primus vidit Guietus, quem deinceps plures secuti sunt, quorum Ianus vs. 22. *et ante diu* recte inseruit. Versu 24. *revictae* optimorum librorum consensu probatum nove, si quis ita velit, dixit poeta pro *vicissim victae* , non pro *prorsus victae* . Ac fortasse hic quoque graecum loquendi usum, quo *ἀντινικῶν* eodem qui hic requiritur intellectu dicitur, poeta secutus est. Glossemati simile est quod Bentleius e codd. exhibuit *repressae* . Versu 53. *cremato fortis ab Ilia* . Ilion praeterea tribus locis legitur Carm.

I, 10, 14. III, 19, 4. Epod. X, 13. quibus omnibus iam Cuninghamus femininum restituit, quo usus est poeta Carm. IV, 9, 18. et ex certa Bentleii emendatione III, 3, 23. Dixit ea de re Lachmannus in Museo Rhen. nov. vol. III p. 617. In re incerta vellem etiam Carm. I, 10, 14. libros secutus essem. Vs. 61—64. in marginem reieci; ineptum enim est Romanos, quorum invictam virtutem poeta celebrat, comparari cum spartis, qui conserta manu victi occubuerunt. Versu 65. revocavi nunc optimorum codd. scripturam *evenit* pro eo, quod Feae libros secutus olim edidi, *exiet*, cuius formae vindex extiterat Huschkius ad Tibullum vol. II p. 707. *evenire* nove Horatius dixit pro *emergere*. Talia multa apud nostrum poetam reperias, quae optandum est ut tandem aliquando in unum locum colligantur et ad genera sua revocentur. Ultimam stropham fortasse recte Peerlkampius Horatio abiudicavit.

Carm. IV, 8. De hoc carmine quid facerem cum diu multumque dubitassem, tandem omnibus accurate pensitatis, eo deveni ut, quod etiam Hauptius fecit, Lachmannum sequendum duxerim. Hoc quidem certissimum mihi videtur, ea quae inde a verbis *non celeres fugae* usque ad *lucratus rediit* leguntur, ab Horatio scribi non potuisse.

Carm. IV, 14. In hoc carmine multa iniustissime criminatur Peerlkampius, ex quo genere est quod *prope* sic ut vs. 20. legitur, a nullo unquam poeta positum dicit; at posuit Cato apud Gellium NA. XI, 2. *vita humana prope uti ferrumst*, nec dubito quin etiam alii posuerint.

Epod. II, 35. *pavidumque leporem et advenam laqueo gruem*. Anapaesto in hac trimetri parte usum esse Horatium difficile ad credendum est. Legitur quidem in Epod. V, 79.

priusque caelum sidet inferius mari.
et XI, 23.

nunc glorientis quamlibet mulierculam.

Sed in his videndum ne litera i consonae vim habeat, ut in iis vocabulis quae ad Epist. II, 3, 65. allata sunt. Cfr. Lachmannus ad Lucret. III, 917. Ac fortasse etiam in *laqueo* synaloephe locum habet, non ut eximatur vocalis e, sed ut obscuretur tantum in pronuntiando, ut fit in *Promethéo*, *aureo*, *alveo*, multisque aliis. Minus offensionis habet anapaesti cum tribracho coniunctio in verbis *pavidumque leporem*, quorum numerorum voluntate leporis natura non male indicatur. Similis excusatio adhibenda Epod. XVII, 12.

alitibus atque canibus homicidam Hectorem, quibus numeris non dubitandum videtur quin poeta rei atrocitatem augere voluerit. Nolim igitur negligentiam poetae accusare, de qua eo minus hic cogitandum est, cum epodus ille, si numeros spectas, eximia arte conditus sit, adeo quidem, ut in longo plus octoginta versuum carmine legem de quinta pede senarii, in brevioribus epodis saepius neglectam, ne semel quidem migraverit. Vide ad Epist. I, 19, 27.

Epod. VIII, 17. *inlitterati num minus nervi rigent?* Rigere qui pro languere vel iacere dictum esse affirmant, quo iure id faciant docere neglexerunt: intellexerem locum, si pro *minus* scriptum esset *magis*, quod Bentleius sequenti versu pro *minus* desiderabat, sententia mihi quidem non perspecta.

Epod. XIII, 13. *quam frigida tardi findunt Scamandri flumina.* Libri *parvi*, quod *tardi* scribendum videri docere conatus sum in Schneidewini Philol. vol. II p. 161. recepitque hoc Hauptius. Totum carmen graecum exemplar spirat: statim quod initio legitur

nivesque deducunt iovem sumpsit poeta ex Anacreonte
 fragm. 6. *δία δ' ἄγριοι χειμῶνες κατάγουσιν.*

Epod. XIV, 13. *urris ipse miser: quodsi non pulchrior ignis.* Pro *quodsi non* cod. B *do q' non*, in quo Orellio latere videbatur *quando non*. Magis placeret *quo si non pulchrior ignis*, quamquam defendi potest *quodsi*.

Epod. XV, 16. *si certus intrarit dolor.* Si recte carmen hoc intellego, non *intrarit* opinor scribendum erat, sed *intravit*. Certo dolore iam nunc movetur poeta, qui multum minarum atrocitati detraheret, si de futuro aliquo dolore loqueretur.

Epod. XVI, 65. Bentleio obsecutus nunc e bonis libris *aere, dehinc ferro* scripsi pro eo quod olim probaveram *aerea, dehinc ferro*. quod eam quoque ob causam reiciendum erat, quoniam Horatio *dehinc* nunquam est monosyllabum: v. Satir. I, 3, 104. 5, 97. Epist. II, 3, 144. at eidem neque *dein* unquam bisyllabum, neque *deinde* et *deinceps* trisyllabum, ex quo intellegitur Sat. I, 5, 97. recte Bentleium, quamquam aliam ob causam, *dein* edidisse pro *dehinc*.

Sat. I, 1, 28. *ille gravem duro terram qui vertit aratro.* Ad Horatii artem qui attenderit, haud invitus opinor concedet scribendum esse *duro qui terram vertit aratro*. Hac enim numerorum conformatione Horatius cum alias saepe, tum in re ardua et difficili constanter utitur. Sat. I, 4, 20.

usque laborantes dum ferrum molliat ignis.

Epist. II, 1, 259.

rem temptare pudor, quam vires ferre recusant.

Epist. II, 2, 27.

aerumnis lassus dum noctu stertit, ad assem.

ubi male Cuninghamus transposuit *noctu dum*. Hinc recte Bentleius Epist. II, 3, 260. e codd. edidit:

in scaenam missos cum magno pondere versus, pro *magno cum pondere*. Nec sine causa poeta Sat. II, 3, 112. scripsit:

porrectus vigilet cum longo fuste; neque illinc.
et Epist. I, 20, 8.

in breve te cogi, cum plenus languet amator, ubi cod. Bersm. habet *cum languet plenus*, alius liber *plenus cum languet*, quod ut rotundius et numerosius non debebat probare Bentleius, nec Sat. I, 5. cum eodem scribendum *turdos dum versat in igne*.

Sat. I, 2, 13. *dives agris, dives positus in fenore nummis*. Hunc versum ex Epist. II, 3, 421. huc illatum removit Hauptius, verissimam Lachmanni de iteratis apud Horatium versibus sententiam (Philol. vol. I p. 166) secutus. Eiusdem satirae versus 37. et 38. ita eduntur: *audire est operae pretium, procedere recte qui moechos non voltis, ut omni parte laborent*. Moechos ab omni parte laborare non ii, opinor, docendi erant qui nolunt moechos recte procedere, sed ii potius qui favent moechis eorumque causam defendunt: itaque scripturae vitium latere puto, ac cum plurimi optimique libri non *moechos* habeant, sed *moechis*, nescio an scribendum sit: *procedere recte qui moechis rem voltis*. Qua emendatione admissa locus etiam similior evadit Ennianis versibus a scholiasta comparatis:

audire est operae pretium, procedere recte
qui rem romanam Latiumque augessere voltis.

Sat. I, 2, 64. *Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno nomine deceptus, poenas dedit usque superque*. Non satis faciunt in his interpretes, quorum sunt qui singularem hic elegantiam mirentur, qua Villius in Fausta Sullae gener dictus sit, eodem intellectu quo Tacitus Ann. III, 24. Silanum in nepti Augusti adulterum dixerit. Recte sine dubio Tacitus et, si velis,

eleganter; at *in Fausta gener* mihi non eleganter, sed inepte et prorsus perverse dictum videtur. Non intellexisse videntur critici illud *in Fausta* ex praecedente versu, quid inter est in matrona, ancilla peccesne togata' suspensum esse. Hinc consequens est Horatium scripsisse:

Villius in *Fausta Sullae* genero, hoc miser uno nomine deceptus, poenas dedit usque superque.

Sat. I, 3, 39. Haec ita distinxi ut *vitia* cum sequentibus iungatur, de quo recte admonuit Horkelius. In sequente versu productionem primae syllabae nominis *polypus* etiam recentissimi interpretes, ab Heindorfio in errorem inducti, ita defendunt, ut liquidam in pronunciando duplicari dicant, quod falsissimum esse vel illud docet, quod *polypus* nusquam prima correpta legitur; ne de Plauti quidem loco *Aulul.* II, 2, 21. ulla esse potest dubitatio. Graeci quoque vetustiores, et Attici constanter, *πολύπους* dixerunt, non *πολύπους*, nisi ubi *multipodem*, non animal, indicare volebant. Sed de latino *polypus* quid rei esset iam Micyllus et Heinsius ad Ovidii *Her.* V, 94. perspexerant, eademque est ratio nominis *Polydamas* (*Πωλυδάμας*) apud Propertium, Ovidium Persiumque, et *Monychus* (*Μώνυχος*) apud Iuvenalem Sat. I, 1, 11. *quantas iaculetur Monychos ornos*, aliosque. Cfr. Marklandus ad Statii *Sylv.* V, 3, 107. Eiusdem satirae versu 63. pro *libenter* Horkelius et, quod sane mireris, iam Praedikowius *licenter* correxerunt, quae mihi certissima videtur esse emendatio, ut non receptam esse doleam.

Sat. I, 4, 24. *utpote plures culpari dignos*. Non credo haec sana esse. Horkelius *iures* tentabat pro *plures*.

Sat. I, 6, 122. Retinui distinctionem Bentleii, a qua nollem recessissent nonnulli recentiorum. Vossii qui-

dem et Heindorfii prorsus erronea est interpretatio, quam qui sequuntur, vereor ne in tricas incidant, unde nullus datur exitus. Apertum vero est hoc dici: post quartam horam, lecto aut scripto quod tacitum me inter vagandum iuuet, vagor; tum unguor olivo. De traiectione pronominis *ego*, quod Orellius manifesto ad *unguor* pertinere dicit, vide ad Epist. I, 16, 15.

Sat. I, 10, 4. *est quo vir melior, longe subtilior illo.* Ita vulgo, nec reicio hoc propter locum quem *est* occupat; quod similiter positum habes apud Virgilium Aen. XI, 509. *sed nunc, est omnia quando iste animus supra, mecum partire laborem.* At cum libri fere habeant *quo melior vir est*, alii autem *quo melior vir et est*, hoc ipsum, cum prorsus ad imitationem Horatianam dictum sit, recipiendum duxi; ac probavit idem iam I. Apitzius dissert. de Chronol. Horat. p. 27. Cfr. Sat. I, 3, 63. *simplicior quis et est qualem me saepe libenter obtulerim.* 4, 68. *bene si quis et vivat puris manibus.* 9, 51. *ditior hic aut est quia doctior.* Versu sexto verum puto Horkelium repperisse, qui *excoriatus* rescribendum vidit; libri *exhortatus* et *exoratus*. Versu 66. *quam rudis et Graecis intacti carminis auctor.* Non de Ennio haec sed Lucilio dici qui rectissime intellexit C. F. Hermannus in libello academico Marburgi a. MDCCCXLI edito, grammaticam tamen loci rationem nescio an non recte expediverit, cum *quam pro quam pro eo quod* dictum existimat, quod exemplis quae attulit non efficitur. Si quis expectatione omnium maiora praestat, eum recte se ipso maiorem dicemus; itaque rectissime poeta Lucilium, quem limatiorem fuisse dicere volebat quam ab inventore rudis Graecisque intacti carminis exspectari possit, se ipso, novi generis auctore, limatiorem fuisse dicere potuit. Et quis est qui haereat si quis vernacula lin-

gua dixerit, er sei gebildeter und gefeilter als der Schöpfer einer neuen und von griechischem Einfluss unabhängigen Dichtungsart.'

Sat. II, 1, 54 in libris omnibus legitur:

nil faciet sceleris pia dextera: mirum

ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos.

Multis modis haec a viris doctis tentata sunt, quorum conamina examinavit Horkelius Anal. p. 144. qui ceteris acutius coniecit *mirum: at neque calce lupus* etc. Sed ne haec quidem satis faciunt, nec dubitandum videtur quin scribendum sit:

nil faciet sceleris pia dextera. nimirum

ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos.

Hypermetris versibus Horatius utitur Sat. I, 4, 96.

me Capitolinus victore usus amicoque

a puero est.

et I, 6, 102.

et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
exirem.

Sat. II, 2, 29. *carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa.* Haec optimorum est librorum lectio, in qua expedienda frustra operam consumpserunt, ut alios mitam, Bentleius et Krügerus, quorum explicationes adeo contortae sunt et difficiles, ut nullo pacto probari posse videantur. Nec vero ulla emendatio excogitari potest, qua tenebricosa verba probabiliter restitui possint. Itaque aut delendus videtur versus, aut aliquid excidisse statuendum est in hanc ferme sententiam:

carne tamen, quamvis distat nihil, hac magis illa
[delector; pulchri quid habet Iunonius ales.]

inparibus formis deceptum te patet —

Ita priora illa gulosi verba fuerint. Quamvis, inquit, pavonis caro a gallinacea nil distat, magis tamen hac (pavonina) quam illa (gallinae) delector. Nec duplex

ablativus comparationis habet in quo offendas. Ita Carm. I, 25, 18.

laeta quod pubes hedera virenti
gaudeat pulla magis atque myrto,

i. e. virenti hedera atque myrto magis gaudeat quam pulla hedera atque myrto. Pullus enim hederæ myrtique color est auctumno recteque opponitur virenti. Falluntur qui hæc in alium sensum accipiunt. Neque aliter locutus est is qui fecit postremam stropham Carm. III, 23.

inmunis aram si tetigit manus,
non sumptuosa blandior hostia
mollivit aversos penates
farre pio et saliente mica.

Qui hoc haud dubie voluit: immunis manus non blandius hostia quam farre penates placavit. Idem graecæ linguae usus, quamquam dum hæc scribo non aliud exemplum recordor quam hoc Nonni Dion. VIII, 3. *Θήβης οἴστρον ἔχων πλέον αἰθέρος*. Nam Euripidis locus Troad. 789. ab Hermanno ad Vigerum p. 716. allatus sine dubio corruptus est. Quibus hæc non satis faciunt, gaudebo si meliora protulerint, modo afferant ea, quæ et traditæ lectionis vestigiis insistant, nec Horatium ea dicere faciant, quæ is certissime non scripsit, ex quo genere est quod Orellius posuit e codd. suis:

carne tamen quamvis distat nil, hac magis illam
inparibus formis deceptum te petere esto.

Quæ taeterrima est interpolatio vel ob unum illud *esto* reicienda, quod qui sic poni posse verissime negavit Bentleius, hic quoque surdis auribus cantavit. — Hæc ante multos annos in chartam conieci, nec delere volui, quoniam aliis fortasse meliora inveniendi viam monstrabunt. Equidem nunc re iterum pensitata in

eam sententiam inclino, ut totum versum ab interpolatrice manu intrusum credam. Ita optime omnia cohaerent nec quidquam ultra perfectum trahitur.

Sat. II, 3, 1. *Si raro scribis, ut toto non quater anno.* Pro *si* peiorum codd. scriptura est *sic*, quod praeter alios requirebat Heindorfius, qui errat cum diversum esse dicit illud *dives ut metiretur nummos* Sat. I, 1, 96. Neque aliter Ep. I, 16, 12. *fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut non frigidior Thracen ambiat Hebrus*, i. e. talis fons ut Hebrus non sit frigidior. Cfr. Sat. II, 7, 10. At corruptum haud dubie est *scribis*, cum brevis syllabae arseos vi productae ne unum quidem ex toto Horatio exemplum afferas. Quod enim Krügerus affert ex Sat. II, 1, 82. *si mala condiderit in quem quis carmina*, cuius centena similia leguntur, prorsus huc non pertinet. Itaque corrigendum videtur *si raro scribis tu ut toto*. Nam *scribes*, quod interpolati quidam codices habent, aperta est metrici correctio.

Sat. II, 3, 43. *quem mala stultitia et quemcunque inscitia veri caecum agit.* Offenderunt critici, neque iniuria, in *quem* — *quemcunque*. Nil tamen corruptum est, sed *cunque* ex altera parte etiam ad *quem* assumendum, ut sit *quemcunque stultitia et quemcunque inscitia agit*. Hic dicendi usus latissime patet apud Horatium. Cfr. ad Epist. I, 1, 19. Maiorem offensionis causam habet particula *et*, quae in tali orationis conformatione omitti solet, nec dubito quin scribendum sit:

quem mala stultities, quemcunque inscitia veri —
In eadem hac satira vs. 77. habes:

quisquis

ambitione mala aut argenti pallet amore,

quisquis luxuria tristive superstitione.

Epist. II, 3, 227.

ne quicumque deus, quicumque adhibebitur heros.

Epod. XVI, 21.

ire pedes quocunque ferunt, quocunque per undas.
Catullus Carm. XXXIX, 5.

renidet ille. quidquid est, ubicunque est,
quodcunque agit, renidet.

Sat. II, 3, 82. Damasippus sermonem suum his ver-
sibus orditur:

danda est ellebori multo pars maxima avaris,
nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.

Asyndetorum usus apud Horatium frequentissimus, sed quale hoc est vix aliud invenias; fortassis igitur pro *nescio* scribendum *nec scio*. Anticyram autem dixit pro elleboro Anticyrano, ut *Corinthum* Epist. II, 1, 193. pro aere Corinthio, quibus simile est Ἀμυκλαί de calceis Amyclanis dictum apud Theocritum Id. X, 35. Quamquam, cum ἀντικύρα etiam substantive dicatur (v. Comic. graec. fragm. vol. IV. p. 417), *omnem anticyram* interpretari licet 'quidquid ubique terrarum ellebori nascitur.' Quod infra Epist. II, 3, 300. legitur *tribus Anticyris caput insanabile*, ita fere intellegi video, ut sit tribus ellebori Anticyrani potionibus. At cum duae fuerint Anticyrae ellebori proventu nobiles, hoc potius dicere videtur poeta: si vel tres essent Anticyrae, ne harum quidem omnium elleborum sanaret istum. In eiusdem satirae vs. 113. legitur *contingere granum*, in quo verbum *contingere*, quod paucis ante versibus legitur *veluti contingere sacrum*, tam brevi intervallo iterari non est elegantiae Horatianae; videtur ex priore loco in hunc alterum per describentis errorem translatum esse, cui opinioni hoc quoque favet, quod codd. nonnulli ex eodem versu etiam *sacrum* habent pro *granum*. Fortasse igitur *confringere granum* vel aliud huic simile poeta scripserat. *Fractum triticum* habes apud Palladium I, 29. et frumenta molis aqua-

riis *frangi* dixit idem I, 42. In sequentibus vs. 117. *si stramentis incubet unde octoginta annos natus*, ineptissime *unde octoginta* anni commemorantur pro eo quem quilibet alius posuisset numero *octoginta*; itaque recepi emendationem Horkelii. Nec minuit corruptelae suspicionem quod Priscianus XVIII, 24. in suo quoque codice idem quod hodie editur scriptum habuit: Priscianum vitiosis Horatii codicibus usum esse etiam aliunde constat. Illud vero nunc dubito utrum quod Horkelius voluit poeta scripserit, an quod ipse tentavi *si stramentis incubet ulvae*, quod proxime abest ab edito *unde*. Versum 163. ex Epist. I, 6, 28. huc translatum esse intellexit Hauptius. Quod versu 230. legitur *qui cum venere frequentes, verba facit leno*, Bentleii est emendatio, cuius coniecturam confirmant Feae quidam codices interpolati. Optimi quique libri habent *quid tum? venere frequentes*, in quo *quid tum* ferri sane non potest; haec enim dictio plane ut nostrum *was geschieht?* ibi tantum locum habet, ubi aliquid miri et inexpectati indicatur: venisse autem omnes istos, quos convocarat Nomentanus, homines mirum profecto non erat. Ex quo intellegitur, recte se habere *quid tum*, si scribas: *quid tum? ut venere frequentes, verba facit leno*. Versu 305. libri omnes habent *liceat concedere veris*, quae corrupta esse intellexit Horkelius, cui *lex est pro liceat* scribendum videbatur; equidem nescio an *vincat* scribere praestat.

Sat. II, 5, 96. Non credo recte coniungi *ohe iam!* quod ex plena dictione *ohe iam satis est!* decurtatum esse volunt. Quod in latino sermone non rectius fieri potest quam si germanice dicas *o schon!* pro *o schon ist es genug!* itaque iungendum potius *donec iam dicat ohe!*

Sat. II, 6, 64. *simulque uncta satis pingui ponentur*

oluscula nardo. Non probari posse *satis* rectissime vidit Bentleius, qui tamen quod coniecit *facis* merito criticis displicuit. Scribendum videtur *fabis*, ut sit: o quando faba simulque cum fabis ponentur oluscula! neque offensionem esse potest pluralem inferri post singularem, cum faba collectivam vim habeat, ac vix obscuritatis crimen effugisset poeta, si scripisset *simul uncta faba pingui*. Quae in sequentibus narratur fabula de mure rustico et urbano, eam non commemoratum video ab interpretibus tractasse etiam poetam graecum, cuius hos versus Suidas servavit:

θέντο μετ' ἀλλήλοισιν ἔταιρειήν μ' ἐδοιώ,
 οὐ καθομὰ ζώντες, ὃ μὲν κατὰ νειὸν ἐρήμην
 ἐτρέφεθ', ὃς δὲ δόμοισιν ἐν ἀφνειῶν τρέφετ' ἀνδρῶν.

Epist. I, 1, 9. *peccet ad extremum ridendus et ilia ducat*. Iliā ducere non significat spiritum ex ilibus ducere, quod quo pacto fieri possit vix intellegas, multo minus *die Lenden keuchend schleppen*, sed de iumentis dicitur, quorum ilia crebris pulsibus tenduntur rursusque remittuntur. Rem optime declarat Vegetius A. Veter. V, 64. *nares iumentis praeccludit, ut spiritum reddere non possit; tunc ilia ei inspicias, quae si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa iecinoris, pulmonis vel praecordiorum, sed recentem: si lentis pulsibus ilia duxerit, veterem indicat tussim.* Versu 19. haec habentur: *et mihi res, non me rebus subiungere conor*. Permirum videri debet Horatium Aristippi rationem et disciplinam iis verbis descripsisse, quibus multo rectius de stoica disciplina usus esset. Non alienum quidem ab Aristippo erat rerum imperium, quo praeter alia spectat celebratum illud *ἔχω οὐκ ἔχομαι*: at idem eodem iure *ἐχόμενος, rerum imperio minor* (Sat. II, 7, 75) dici potuit, atque haec duplex quam sustinebat persona (Ep. I, 17, 29) necessario hic commemo-

C A R M I N U M

LIBER PRIMUS

1 Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum,
sunt quos curriculo pulverem olympicum
collegisse iuvat, metaque fervidis

5 evitata rotis palmaque nobilis
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus;

illum, si proprio condidit horreo
10 quidquid de libycis verritur areis.
gaudentem patrios findere sarculo
agros attaliciis condicionibus

numquam dimoveas, ut trabe cypria
myrtoum pavidus nauta secet mare.
15 luctantem icariis fluctibus africum
mercator metuens, otium et oppidi

laudat rura sui; mox reficit rates
quassas, indocilis pauperiem pati.
est qui nec veteris pocula massici
20 nec partem solido demere de die

spernit, nunc viridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
multos castra iuvant et lituo tubae
permixtus sonitus bellaque matribus

25 detestata. manet sub iove frigido
venator tenerae coniugis inmemor,
seu visa est catulis cerva fidelibus,
seu rupit teretes marsus aper plagas.

1, 1. 2. *suspectat G. Hermannus*
6. *evehere*

5. *si vitata Withofius*

me doctarum hederæ præmia frontium
 30 dis miscent superis, me gelidum nemus
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 secernunt populo, si neque tibiās

Euterpe cohibet nec Polyhymnia
 lesboum refugit tendere barbiton.
 35 quodsi me lyricis vatibus inseres,
 sublimi feriam sidera vertice.

---

2 Iam satis terris nivis atque dirac
 grandinis misit pater et rubente
 dextera sacras iaculatus arces
 terruit urbem,

5 terruit gentes, grave ne rediret
 saeculum Pyrrhae nova monstra questae,
 omne cum Proteus pecus egit altos
 visere montes.

vidimus flavum Tiberim retortis
 litore etrusco violenter undis
 15 ire deiectum monumenta regis
 templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti
 iactat ultorem, vagus et sinistra
 labitur ripa Iove non probante u-
 20 xorius amnis.

audiet cives acuisse ferrum,
 quo graves Persae melius perirent,
 audiet pugnas vitio parentum
 rara iuventus.

25 quem vocet divum populus ruentis
 imperi rebus? prece qua fatigent
 virgines sanctae minus audientem
 carmina Vestam?

1, 35. 36. *suspectat G. Hermannus*

2, 9—12. piscium et summa genus haesit ulmo, | nota quae sedes
 fuerat columbis, | et superiecto pavidæ natarunt | aequore
 dammae.

cui dabit partes scelus expiandi
 30 Iuppiter? tandem venias precamur
 nube candentes humeros amictus,
 augur Apollo;

sive tu mavis, Erycina ridens,
 quam Iocus circum volat et Cupido;
 35 sive neglectum genus et nepotes
 respicis, auctor

heu nimis longo satiate ludo,
 quem iuvat clamor galeaeque leves
 acer et Mauri peditis cruentum
 40 voltus in hostem;

sive mutata iuvenem figura
 ales in terris imitaris, almae
 filius Maiaae, patiens vocari
 Caesaris ultor:

45 serus in caelum redeas diuque
 laetus intersis populo Quirini,
 neve te nostris vitiis iniquum
 ocior aura

tollat. hic magnos potius triumphos,
 50 hic ames dici pater atque princeps,
 neu sinas Medos equitare inultos
 te duce, Caesar.

---

3 Sic te diva potens Cypri,
 sic fratres Helenae, lucida sidera,
 ventorumque regat pater
 obstrictis aliis praeter iapyga,

5 navis, quae tibi creditum
 debes Vergilium, finibus atticis
 reddas incolumem precor
 et serves animae dimidium meae.

illi robur et aes triplex
 10 circa pectus erat, qui fragilem truci

2, 39. Marsi e coniectura Tanaquilis Fabri

commisit pelago ratem
 primus, nec timuit praecipitem africanum
 decertantem aquilonibus,
 nec tristes hyadas, nec rabiem noti,
 15 quo non arbiter Hadriae
 maior, tollere seu ponere volt freta.

[quem mortis timuit gradum,
 qui siccis oculis monstra natantia,
 qui vidit mare turbidum et
 20 infames scopulos Acroceraunia?]

nequiquam deus abscidit
 prudens oceano dissociabili
 terras, si tamen inopiae
 non tangenda rates transiliunt vada.

25 audax omnia perpeti
 gens humana ruit per vetitum nefas.
 audax Iapeti genus
 ignem fraude mala gentibus intulit:

post ignem aethera domo
 30 subductum macies et nova febrium
 terris incubuit cohors,
 semotique prius tarda necessitas

leti corripuit gradum.
 expertus vacuum Daedalus aera
 35 pennis non homini datis;
 perrupit Acheronta herculeus labor.

nil mortalibus arduist:
 caelum ipsum petimus stultitia, neque
 per nostrum patimur scelus
 40 iracunda Iovem ponere fulmina.

---

4 Solvitur acris hiems grata vice veris et favoni,
 trahuntque siccas machinae carinas,
 ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni,
 nec prata canis albicant pruinis.

3, 18. rectis   37. ardui est *ante Lachmannum*

5 iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna,
iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
alterno terram quatiant pede, dum graves Cyclopum
Volcanus ardens urit officinas.

nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
10 aut flore terrae quem ferunt solutae;
nunc et in umbrosis Fauno decet infolare lucis,
seu poscat agna sive malit haedo.

pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
regumque turres. o beate Sesti,
15 vitae summa brevis spem nos vetat incohare longam.
iam te premet nox, †fabulaeque manes,
et domus exilis plutonia; quo simul mearis,
nec regna vini sortiere talis,
nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
20 nunc omnis et mox virgines tepebunt.

5 Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urguet odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?
cui flavam religas comam,
5 simplex munditiis? heu quotiens fidem
mutatosque deos flebit et aspera
nigris aequora ventis
emirabitur insolens,
qui nunc te fruitur credulus aurea,
10 qui semper vacuum, semper amabilem
sperat, nescius aurae
fallacis. miseri, quibus
intemptata nites. me tabula sacer
votiva paries indicat uvida
15 suspendisse potenti
vestimenta maris deo.

4, s. visit*

15. inchoare *ante Feam*

ō, s. ut mirabitur

6 Scriberis Vario fortis et hostium
victor, maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.

5 nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
nec cursus duplicis per mare Ulixei,
nec saevam Pelopis domum

conamur, tenues grandia, dum pudor
10 imbellisque lyrae Musa potens vetat
laudes egregii Caesaris et tuas
culpa deterere ingeni.

[quis Martem tunica tectum adamantina
digne scripserit, aut pulvere troico
15 nigrum Merionen, aut ope Palladis
Tydiden superis parem?]

nos convivia, nos proelia virginum
strictis in iuvenes unguibus acrium
cantamus, vacui sive quid urimur,
20 non praeter solitum leves.

7 Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
aut Epheson, bimarisque Corinthi
moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
insignes, aut thessala Tempe;

5 sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem
carmine perpetuo celebrare et
undique decerptam fronti praeponere olivam;
plurimus in Iunonis honore

aptum dicet equis Argos ditiesque Mycenae:
10 me nec tam patiens Lacedaemon
nec tam Larissae percussit campus opimae
quam domus Albunae resonantis

6, 3. qua*   7. reducis   18. sectis ante *Bentleium*
7, 8. honore *Oudendorpius*, honorem *libri*   11. Larissae ante
Hauptium

et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
mobilibus pomaria rivis.

15 albus ut obscuro deterget nubila caelo
saepe notus neque parturit imbres

perpetuo, sic tu sapiens finire memento
tristitiam, vitaeque labores
mollis, Plance, mero, seu te fulgentia signis

20 castra tenent seu densa tenebit

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
cum fugeret, tamen uda lyaeo
tempora populea fertur vinxisse corona,
sic tristes adfatus amicos

25 quo nos cumque feret melior fortuna parente,
ibimus, o socii comitesque.
nil desperandum Teucro duce et auspice Phoebō:
certus enim promisit Apollo

ambiguam tellure nova Salamina futuram.

30 o fortes peioraque passi
mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
cras ingens iterabimus aequor.'

8 Lydia, dic, per omnes
te deos oro, Sybarin cur properes amando
perdere, cur apricum
oderit campum patiens pulveris atque solis.

5 cur neque militaris
inter aequales equitat, gallica nec lupatis
temperat ora frenis?
cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
sanguine viperino

10 cautius vitat, neque iam livida gestat armis
brachia, saepe disco,
saepe trans finem iaculo nobilis expedito?

quid latet, ut marinae
filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae

7, 27. Phoebō *Bentleius*, Teucro *libri*

15 funera, ne virilis
cultus in caedem et lycias proriperet catervas?

---

9 Vides ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
silvae laborantes, geluque
flumina constiterint acuto.

5 dissolve frigus ligna super foco
large reponens, atque benignius
deprome quadrimum sabina,
o Thaliarche, merum diota.

[permitte divis cetera, qui simul
10 stravere ventos aequore fervido
deproeliantes, nec cupressi
nec veteres agitantur orni.]

quid sit futurum cras fuge quaerere et
quem fors dierum cumque dabit lucro
15 adpone, nec dulces amores
sperne puer neque tu choreas,

donec virenti canities abest
morosa. nunc et campus et areae
lenesque sub noctem susurri
20 composita repetantur hora,

nunc et latentis proditor intimo
gratus puellae risus ab angulo
pignusque dereptum lacertis
aut digito male pertinaci.

---

10 Mercuri, facunde nepos Atlantis,
qui feros cultus hominum recentum
voce formasti catus et decorae
more palaestrae,

5 te canam, magni Iovis et deorum
nuntium curvaeque lyrae parentem,

9, 14. sors *Fea*.

callidum quidquid placuit iocoso
condere furto.

te boves olim nisi reddidisses
10 per dolum amotas, puerum minaci
voce dum terret, viduus pharetra
risit Apollo.

quin et Atridas duce te superbos
Ilio dives Priamus relictas
15 thessalosque ignes et iniqua Troiae
castra fefellit.

tu pias laetis animas reponis
sedibus, virgaque levem coerces
aurea turbam, superis deorum
20 gratus et imis.

---

11 Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec babylionios
temptaris numeros: ut melius quidquid erit pati,
seu plures hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,

5 quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
tyrrhenum. sapias, vina liques et spatio brevi
spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

---

12 Quem virum aut heroa lyra vel acri
tibia sumis celebrare, Clio?
quem deum? cuius recinet iocosa
nomen imago

5 aut in umbrosis Heliconis oris,
aut super Pindo gelidove in Haemo?
unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae

arte materna rapidos morantem
10 fluminum lapsus celeresque ventos,

10, 14. relictas *Cunningham*, relicto *libri*

blandum et auritas fidibus canoris
ducere quercus.

quid prius dicam solitis parentis
laudibus? qui res hominum ac deorum,
15 qui mare ac terras variisque mundum
temperat horis.

unde nil maius generatur ipso,
nec viget quidquam simile aut secundum.
proximos illi tamen occupavit
20 Pallas honores

proeliis audax: neque te silebo,
Liber, et saevis inimica virgo
beluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

25 dicam et Alciden puerosque Ladae,
hunc equis illum superare pugnis
nobilem; quorum simul alba nautis
stella refulsit,

defluit saxis agitatus humor,
30 concidunt venti fugiuntque nubes,
et minax, cum sic voluere, ponto
unda recumbit.

Romulum post hos prius an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
35 Tarquini fasces, dubito, an Catonis
nobile letum.

Regulum et Scauros animaeque magnae
prodigum Poeno superante Paullum
gratus insigni referam camena
40 Fabriciumque.

hunc et incomptis Curium capillis
utilem bello tulit et Camillum
saeva paupertas et avitus arto
cum lare fundus.

45 crescit occulto velut arbor aevo
fama Marcellis; micat inter omnes

12, 35. anne Curti   43. apto ante *Bentleium*
Peerlkampius, Marcelli libri

46. Marcellis

iulium sidus velut inter ignes
luna minores.

gentis humanae pater atque custos,
50 orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
Caesare regnes.

ille seu Parthos Latio imminentes
egerit iusto domitos triumpho,
55 sive subiectos orientis orae
Seras et Indos,

te minor laetum reget aequus orbem;
tu gravi curru quaties olympum,
tu parum castis inimica mittes
60 fulmina lucis.

13 Cum tu, Lydia, Telephi
cervicem roseam, lactea Telephi
laudas brachia, vae meum
fervens difficili bile tumet iecur.

5 tum nec mens mihi nec color
certa sede manet, humor et in genas
furtim labitur, arguens
quam lentis penitus macerer ignibus.

uror, seu tibi candidos
10 turparunt humeros inmodicae mero
rixae, sive puer furens
inpressit memorem dente labris notam.

non, si me satis audias,
speres perpetuum dulcia barbare
15 laedentem oscula, quae Venus
quinta parte sui nectaris imbuit.

felices ter et amplius
quos inrupta tenet copula nec malis
divolsus querimoniis
20 suprema citius solvet amor die.

13, 2. lactea e *Flavio Capro*, circa *libri*

- 14 O navis, referent in mare te novi
 fluctus. o quid agis? fortiter occupa
 portum. nonne vides ut
 nudum remigio latus,
 5 et malus celeri saucius africo
 antennaeque gemunt, ac sine funibus
 vix durare carinae
 possunt imperiosius
 aequor? non tibi sunt integra lintea,
 10 non di quos iterum pressa voces malo.
 quamvis pontica pinus,
 silvae filia nobilis,
 iactes et genus et nomen inutile:
 nil pictis timidus navita puppibus
 15 fidit. tu nisi ventis
 debes ludibrium, cave.
 nuper sollicitum quae mihi taedium,
 nunc desiderium curaque non levis,
 interfusa nitentes
 20 vites aequora Cycladas.
-

- 15 Pastor cum traheret per freta navibus
 idaeis Helenen perfidus hospitam;
 ingrato celeres obruit otio
 ventos ut caneret fera
 5 Nereus fata. mala ducis avi domum,
 quam multo repetet Graecia milite,
 coniurata tuas rumpere nuptias
 et regnum Priami vetus.
 eheu quantus equis, quantus adest viris
 10 sudor! quanta moves funera dardanae
 genti! iam galeam Pallas et aegida
 currusque et rabiem parat.
 nequiquam Veneris praesidio ferox
 pectes caesariem grataque feminis
 15 inbelli cithara carmina divides,
 nequiquam thalamo graves

hastas et calami spicula enossii
 vitabis strepitumque et celerem sequi
 Aiacem: tamen heu serus adulteros
 20 crines pulvere collines.

non Laertiaden, exitium tuae
 genti, non Pylum Nestora respicis?
 urgent impavidi te Salaminus
 Teucer, te Sthenelus sciens
 25 pugnae, sive opus est imperitare equis,
 non auriga piger. Merionen quoque
 nosces. ecce furit te reperire atrox
 Tydides melior patre,
 quem tu, cervus uti vallis in altera
 30 visum parte lupum graminis inmemor,
 sublimi fugies mollis anhelitu,
 non hoc pollicitus tuae.

iracunda diem proferet Ilio
 matronisque Phrygum classis Achillei;
 35 post certas hiemes uret achaicus
 ignis iliacas domos.

---

6 O matre pulchra filia pulchrior,
 quem criminosis cumque voles modum
 pones iambis, sive flamma
 sive mari libet hadriano.

5 non Dindymene, non adytis quatit
 mentem sacerdotum incola Pythius,
 non Liber aequae, non acuta
 si geminant Corybantes aera,
 tristes ut irae, quas neque noricus
 10 deterret ensis, nec mare naufragum,
 nec saevus ignis, nec tremendo
 Iuppiter ipse ruens tumultu.

fertur Prometheus addere principi
 limo coactus particulam undique

- 15 desectam et insani leonis
 vim stomacho adposuisse nostro.
 irae Thyesten exitio gravi
 stravere et altis urbibus ultimae
 steterae causae cur perirent
 20 funditus, inprimeretque muris
 hostile aratrum exercitus insolens.
 compesce mentem: me quoque pectoris
 temptavit in dulci iuventa
 fervor et in celeres iambos
 25 misit furentem. nunc ego mitibus
 mutare quaero tristia, dum mihi
 fias recantatis amica
 opprobriis animumque reddas.
-

- 17 Velox amoenum saepe Lucretilem
 mutat Lycaeo Faunus et igneam
 defendit aetatem capellis
 usque meis pluviosque ventos.
 5 inpune tutum per nemus arbutos
 quaerunt latentes et thyma deviae
 olentis uxores mariti,
 nec virides metuunt colubras
 nec martiales Haediliae lupos,
 10 utcumque dulci, Tyndari, fistula
 valles et Usticae cubantis
 levia personuere saxa.
 di me tuentur, dis pietas mea
 et musa cordi est. hic tibi copia
 15 manabit ad plenum benigno
 ruris honorum opulenta cornu.
 hic in reducta valle caniculae
 vitabis aestus et fide teia
 dices laborantes in uno
 20 Penelopen vitreamque Circen.

hic innocentis pocula lesbii
 duces sub umbra, nec semeleius
 cum Marte confundet Thyoneus
 proelia, nec metues protervum

25 suspecta Cyrum, ne male dispari
 incontinentes iniciat manus
 et scindat haerentem coronam
 crinibus inmeritamque vestem.

---

18 Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
 circa mite solum Tiburis et moenia Catili;
 siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
 mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

5 quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
 quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
 centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
 debellata, monet Sithoniis non levis Euius,
 10 cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
 discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
 invitum quatiā nec variis obsita frondibus
 sub divum rapiam. saeva tene cum berecyntio
 cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui,
 15 et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
 arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

---

19 Mater saeva Cupidinum
 thebanaeque iubet me Semeles puer
 et lasciva Licentia
 finitis animum reddere amoribus.

5 urit me Glycerae nitor
 splendentis pario marmore purius;
 urit grata protervitas
 et voltus nimium lubricus adspici.

18, 9. Euius ante *Lachmannum*

in me tota ruens Venus
 10 Cyprum deseruit, nec patitur Scythas
 et versis animosum equis
 Parthum dicere, nec quae nihil attinent.
 hic vivum mihi cespitem, hic
 verbenas, pueri, ponite turaque
 15 bimi cum patera meri:
 mactata veniet lenior hostia.

---

20 Vile potabis modicis sabinum
 cantharis, graeca quod ego ipse testa
 conditum levi, datus in theatro
 cum tibi plausus,
 5 clare Maecenas eques, ut paterni
 fluminis ripae simul et iocosa
 redderet laudes tibi Vaticani
 montis imago.
 caecubum et prelo domitam caleno
 10 tum bibes uvam: mea nec falernae
 temperant vites neque formiani
 pocula colles.

---

21 Dianam tenerae dicite virgines,
 intonsum pueri dicite Cynthium
 Latonamque supremo
 dilectam penitus Iovi.
 5 vos laetam fluviis et nemorum coma,
 quaecumque aut gelido prominet Algido,
 nigris aut Erymanthi
 silvis aut viridis Cragi.
 vos Tempe totidem tollite laudibus
 10 natalemque, mares, Delon Apollinis,
 insignemque pharetra
 fraternaue humerum lyra.

20, 10. tum *Doederlinius*, tu *libri*

21, 5. comam*   12. humeros *Peerlkampius*

hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
 pestemque a populo et principe Caesare in
 15 Persas atque Britannos
 vestra motus aget prece.

---

22 Integer vitae scelerisque purus
 non eget mauris iaculis neque arcu
 nec venenatis gravida sagittis,
 Fusce, pharetra,

5 sive per syrtes iter aestuosas
 sive facturus per inhospitalem
 Caucasum vel quae loca fabulosus
 lambit Hydaspes.

namque me silva lupus in sabina,
 10 dum meam canto Lalagen et ultra
 terminum curis vagor expeditis,
 fugit inermem.

[quale portentum neque militaris
 daunias latis alit aesculetis,
 15 nec Iubae tellus generat, leonum
 arida nutrix.]

pone me pigris ubi nulla campis
 arbor aestiva recreatur aura,
 quod latus mundi nebulae malusque
 20 Iuppiter urguet:

pone sub curru nimium propinqui
 solis, in terra domibus negata:
 dulce ridentem Lalagen amabo,
 dulce loquentem.

---

23 Vitas hinnuleo me similis, Chloe,
 quaerenti pavidam montibus aviis
 matrem non sine vano
 aurarum et silvae metu.

21, 14. populo, principe Caesare, in *Oudendorpius*

5 nam seu mobilibus vepriis inhorruit
ad ventum foliis, seu virides rubum
dimovere lacertae,
et corde et genibus tremit.

atqui non ego te tigris ut aspera
10 gaetulusve leo frangere persequor:
tandem desine matrem
tempeſtiva ſequi viro.

---

24 Quis desiderio ſit pudor aut modus
tam cari capitis? praecipe lugubres
cantus, Melpomene, cui liquidam pater
vocem cum cithara dedit.

5 ergo Quintilium perpetuus ſopor
urget? cui pudor et iuſtitiae ſoror,
incorrupta fides, nudaque veritas
quando ullum inveniet parem?

multis ille bonis flebilis occidit,
10 nulli flebilior quam tibi, Vergili.
tu fruſtra pius heu non ita creditum
poſcis Quintilium deos.

quid ſi threicio blandius Orpheo
auditam moderere arboribus fidem,
15 non vanae redeat ſanguis imagini,
quam virga ſemel horrida

non lenis precibus fata recludere
nigro compulerit Mercurius gregi.
durum: ſed levius fit patientia
20 quidquid corrigere eſt nefas.

---

25 Parcius iunctas quatiunt fenestras
iactibus crebris iuvenes protervi,
nec tibi ſomnos adimunt, amatque
ianua limen,

23, 5. vepriis *Gogaviiis et Bentleius*, veris *libri*
Muretus et Bentleius, adventus *libri*

6. ad ventum

5 quae prius multum facilis movebat
cardines. audis minus et minus iam
, me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?'

invicem moechos anus arrogantes
10 flebis in solo levis angiportu,
thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento

cum tibi flagrans amor et libido,
quae solet matres furiare equorum,
15 saeviet circa iecur ulcerosum,
non sine questu

laeta quod pubes hedera virenti
gaudeat pulla magis atque myrto,
aridas frondes hiemis sodali
20 dedicet euro.

26 Musis amicus tristitiam et metus
tradam protervis in mare creticum
portare ventis, quis sub arcto
rex gelidae metuatur orae,

5 quid Tiridaten terreat unice
securus. o quae fontibus integris
gaudes, apricos necte flores,
necte meo Lamiae coronam,

Pimplea dulcis. nil sine te mei
10 possunt honores: hunc fidibus novis,
hunc lesbio sacrare plectro
teque tuasque decet sorores.

27 Natis in usum laetitiae scyphis
pugnare Thracum est: tollite barbarum

25, 7. longam pereunte noctem   12. 13. vento. cum *ante Mit-*
scherlichium   20. euro *Aldus*, hebro *codd.*

26, 9. Pimplei

morem verecundumque Bacchum
sanguineis prohibete rixis.

5 vino et lucernis medus acinaces
inmane quantum discrepat: inpium
lenite clamorem, sodales,
et cubito remanete presso.

voltis severi me quoque sumere
10 partem falerni, dicat Opuntiae
frater Megillae quo beatus
volnere qua pereat sagitta.

cessat voluntas? non alia bibam
mercede. quae te cumque domat venus,
15 non erubescendis adurit
ignibus, ingenuoque semper

amore peccas: quidquid habes, age
depone tutis auribus. ah miser,
quanta laboras in Charybdi,
20 digne puer meliore flamma.

quae saga, quis te solvere thessalis
magus venenis, quis poterit deus?
vix inligatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

---

28 Te maris et terrae numeroque carentis arenae
mensorem cohibent, Archyta,
pulveris exigui prope litus parva matinum
munera, nec quicquam tibi prodest

5 aetherias tentasse domos animoque rotundum
percurrisse polum morituro.
occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras

et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
10 tartara Panthoiden iterum orco

27, 19. laboras in Charybdi *Aldus*, laboras Charybdi *codd.*

28, 5. aérias *libri*

demissum, quamvis clipeo troiana refixo
tempora testatus nihil ultra

nervos atque cutem morti concesserat atrae,
iudice te non sordidus auctor

15 naturae verique. sed omnes una manet nox
et calcanda semel via leti.

dant alios Furiae torvo spectacula Marti;
exitio est avidum mare nautis;
mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
20 saeva caput Proserpina fugit.

me quoque devexi rapidus comes Orionis
illyricis notus obruit undis.
at tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
ossibus et capiti inhumato

25 particulam dare: sic quodcumque minabitur curus
fluctibus hesperiis, venusinae
plectantur silvae te sospite, multaue merces
unde potest tibi defluat aequo

ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.

30 negligis inmeritis nocituram
postmodo te natis fraudem committere? fors et
debita iura vicesque superbae

te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
teque piacula nulla resolvent.

35 quamquam festinas, non est mora longa; licebit
iniecto ter pulvere curras.

---

29 Icci, beatis nunc Arabum invides
gazis et acrem militiam paras
non ante devictis Sabaeae
regibus, horribilique Medo

5 nectis catenas. quae tibi virginum
sponso necato barbara serviet?
puer quis ex aula capillis
ad cyathum statuetur unctis,

29, 4. horribilisque

doctus sagittas tendere sericas
 10 arcu paterno? quis neget arduis
 pronos relabi posse rivos
 montibus et Tiberim reverti,
 cum tu coemptos undique nobilis
 libros Panaeti socraticam et domum
 15 mutare loricis hiberis,
 pollicitus meliora, tendis?

---

30 O Venus regina Cnidi Paphique,
 sperne dilectam Cypron et vocantis
 ture te multo Glycerae decoram
 transfer in aedem.
 5 fervidus tecum puer et solutis
 Gratiae zonis properentque Nymphae
 et parum comis sine te Iuventas
 Mercuriusque.

---

31 Quid dedicatum poscit Apollinem
 vates? quid orat de patera novum
 fundens liquorem? non opimae
 Sardiniae segetes feraces,
 5 non aestuosae †grata Calabriae
 armenta, non aurum aut ebur indicum,
 non rura quae Liris quieta
 mordet aqua taciturnus amnis.
 [premant calena falce quibus dedit
 10 fortuna vitem, dives et aureis
 mercator exsiccet culullis
 vina syra reparata merce,
 dis carus ipsis, quippe ter et quater
 anno revisens aequor atlanticum
 15 inpune. me pascunt olivae,
 me cichorea levesque malvae.]

frui paratis et valido mihi,
 Latoe, dones et precor integra
 cum mente, nec turpem senectam
 20 degere nec cithara carentem.

---

32 P oscimur. siquid vacui sub umbra
 lusimus tecum, quod et hunc in annum
 vivat et plures age dic latinum,
 barbite, carmen,

5 lesbio primum modulate civi,
 qui ferox bello tamen inter arma
 sive iactatam religarat udo
 litore navim,

Liberum et Musas Veneremque et illi
 10 semper haerentem puerum canebat
 et Lycum nigris oculis nigroque
 crine decorum.

o decus Phoebi et dapibus supremi
 grata testudo Iovis, o laborum
 15 dulce lenimen, mihi cumque salve
 rite vocanti.

---

33 Albi, ne doleas plus nimio memor
 inmitis Glycerae, neu miserabiles
 decantes elegos cur tibi iunior
 laesa praeniteat fide.

5 insignem tenui fronte Lycorida
 Cyri torret amor, Cyrus in asperam
 declinat Pholoen. sed prius appulis
 iungentur capreae lupis

quam turpi Pholoe peccet adultero.
 10 sic visum Veneri, cui placet in pares

31, 13. 19. dones, ac, precor, integra cum mente nec*

32, 1. P oscimus, siquid* 15. lenimen medicumque. salve *Lachmannus*

formas atque animos sub iuga aenea
saevo mittere cum ioco.

ipsum me melior cum peteret venus,
grata detinuit compede Myrtale
15 libertina, fretis acrior Hadriae
curvantis calabros sinus.

---

34 **P**arcus deorum cultor et infrequens,
insanientis dum sapientiae
consultus erro, nunc retrorsum
vela dare atque iterare cursus

5 cogor relictos: namque Diespiter,
igni corusco nubila dividens
plerumque, per purum tonantes
egit equos volucremque currum,

quo bruta tellus et vaga flumina,
10 quo Styx et invisi horrida Taenari
sedes atlanteusque finis
concutitur. valet ima summis

mutare et insignem attenuat deus
obscura promens; hinc apicem rapax

15 Fortuna cum stridore acuto
sustulit, hic posuisse gaudet.

---

35 **O** diva gratum quae regis Antium,
praesens vel imo tollere de gradu
mortale corpus vel superbos
vertere funeribus triumphos,

5 te pauper ambit sollicita prece
ruris colonus, te dominam aequoris
quicumque bithyna lacessit
carpathium pelagus carina.

te Dacus asper, te profugi Scythae
10 urbesque gentesque et Latium ferox

34, 13. insigne*

regumque matres barbarorum et
purpurei metuunt tyranni,

iniurioso ne pede proruas
stantem columnam, neu populus frequens
15 ad arma cessantes ad arma
concitet imperiumque frangat.

te semper anteit saeva Necessitas
clavos trabales et cuneos manu
gestans aena, nec severus
20 uncus abest liquidumque plumbum.

te Spes et albo rara Fides colit
velata panno, nec comitem abnegat,
utcumque mutata potentes
veste domos inimica linquis.

25 at volgus infidum et meretrix retro
periura cedit, diffugiunt cadis
cum faece siccatis amici
ferre iugum pariter dolosi.

serve iturum Caesarem in ultimos
30 orbis Britannos et iuvenum recens
examen eois timendum
partibus oceanoque rubro.

eheu cicatricum et sceleris pudet
fratrumque. quid nos dura refugimus
35 aetas? quid intactum nefasti
liquimus? unde manum iuventus

metu deorum continuit? quibus
pepercit aris? o utinam nova
incude diffingas retusum in
40 Massagetas Arabasque ferrum.

---

36 Et ture et fidibus iuvat
placare et vituli sanguine debito
custodes Numidae deos,
qui nunc Hesperia sospes ab ultima

35, 22. abnegas *Doederlinius*   39. defingas*

- 5 caris multa sodalibus,
 nulli plura tamen dividit oscula
 quam dulci Lamiae, memor
 actae non alio rege puertiae
 mutataeque simul togae.
 10 cressa ne careat pulchra dies nota,
 neu promptae modus amphorae,
 neu morem in salium sit requies pedum,
 neu multi Damalis meri
 Bassum threicia vincat amystide,
 15 neu desint epulis rosae
 neu vivax apium neu breve lilium.
 omnes in Damalin putres
 deponent oculos, nec Damalis novo
 divelletur adultero,
 20 lascivis hederis ambitiosior.
-

- 37 Nunc est bibendum, nunc pede libero
 pulsanda tellus, nunc saliaribus
 ornare pulvinar deorum
 tempus erat dapibus, sodales.
 5 antehac nefas depromere caecubum
 cellis avitis, dum Capitolio
 regina dementes ruinas
 funus et imperio parabat
 contaminato cum grege turpium
 10 morbo virorum, quidlibet inpotens
 sperare fortunaque dulci
 ebria: sed minuit furorem
 vix una sospes navis ab ignibus,
 mentemque lymphatam † mareotico
 15 redegit in veros timores
 Caesar ab Italia volentem
 remis adurgens, accipiter velut
 molles columbas aut leporem citus

venator in campis nivalis

20 Haemoniae, daret ut catenis

fatale monstrum: quae generosius
perire quaerens nec muliebriter
expavit ensem nec latentes
classe cita reparavit oras,

25 ausa et iacentem visere regiam
vultu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore combiberet venenum,

deliberata morte ferocior,

30 saevis liburnis scilicet invidens
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

---

38 Persicos odi, puer, adparatus;
displicent nexae philyra coronae;
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

5 simplici myrto nihil adlabores
sedulus †curo: neque te ministrum
dedecet myrtus neque me sub arta
vite bibentem.

37, 20. Paeoniae?   24. sollicitare paravit oras?

38, 6. cura *Bentleius*, cur? o *Horkelius*

C A R M I N U M

LIBER SECUNDUS

1 Motum ex Metello consule civicum
bellique causas et vitia et modos
ludumque Fortunae gravesque
principum amicitias et arma

5 nondum expiatis uncta cruoribus,
periculosae plenum opus aleae,
tractas et incedis per ignes
suppositos cineri doloso.

paullum severae Musa tragoediae
10 desit theatris: mox ubi publicas
res ordinari, grande munus
cecropio repetes cothurno,

insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Polio, curiae,
15 cui laurus aeternos honores
delmatico peperit triumpho.

iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis aures, iam litui strepunt,
iam fulgor armorum fugaces
20 terret equos equitumque voltus.

audire magnos iam videor duces
non indecoro pulvere sordidos,
et cuncta terrarum subacta
praeter atrocem animum Catonis.

25 Iuno et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat inpotens
tellure, victorum nepotes
rettulit inferias Iugurthae.

1, 5. tincta

14. Pollio ante *Hauptium*

21. videre *Beroaldus*

quis non latino sanguine pinguior
 30 campus sepulcris inopia proelia
 testatur auditumque Medis
 hesperiae sonitum ruinae?

qui gurges aut quae flumina lugubris
 ignara belli? quod mare dauniae
 35 non decoloravere caedes?
 quae caret ora cruore nostro?

sed ne relictis, Musa procax, iocis
 ceae retractes munera neniae:
 mecum dionaeo sub antro
 40 quaere modos levioere plectro.

2 Nullus argento color est avaris
 abdito terris, inimice lamnae
 Crispe Salusti, nisi temperato
 splendeat usu.

5 vivet extento Proculeius aevo,
 notus in fratres animi paterni;
 illum aget penna metuente solvi
 fama superstes.

latius regnes avidum domando
 10 spiritum, quam si Libyam remotis
 Gadibus iungas et uterque †Poenus
 serviat uni.

crescit indulgens sibi dirus hydrops,
 nec sitim pellit, nisi causa morbi
 15 fugerit venis et aquosus albo
 corpore languor.

redditum Cyri solio Phraaten
 dissidens plebi numero beatorum
 eximit virtus populumque falsis
 20 dedocet uti

vocibus, regnum et diadema tutum
 deferens uni propriamque laurum,

quisquis ingentes oculo inretorto
spectat acervos.

---

3 Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus ac bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli,

5 seu maestus omni tempore vixeris,
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota falerni.

quo pinus ingens albaque populus
10 umbram hospitalem consociare amant
ramis? quid obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo?

huc vina et unguenta et nimium breves
flores amoenae ferre iube rosae,
15 dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

cedes coemptis saltibus et domo
villaque flavus quam Tiberis lavit,
cedes, et exstructis in altum
20 divitiis potietur heres.

divesne prisco natus ab Inacho
nil interest an pauper et infima
de gente sub divo moreris,
victima nil miserantis Orci.

25 omnes eodem cogimur, omnium
versatur urna serius ocuis
sors exitura et nos in aeternum
exilium inpositura cumbae.

---

4 Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius insolentem
serva Briseis niveo colore
movit Achillem;

5 movit Aiacem Telamone natum
 forma captivae dominum Tecmessae;
 arsit Atrides medio in triumpho
 virgine rapta,

barbarae postquam cecidere turmae
 10 thessalo victore et ademptus Hector
 tradidit fessis leviora tolli
 Pergama Grais.

nescias an te generum beati
 Phyllidis flavae decorent parentes;
 15 regium certe genus et penates
 maeret iniquos.

crede non illam tibi de scelesta
 plebe dilectam, neque sic fidelem,
 sic lucro aversam potuisse nasci
 20 matre pudenda.

brachia et voltum teretesque suras
 integer laudo; fuge suspicari
 cuius octavum trepidavit aetas
 claudere lustrum.

---

5 Nondum subacta ferre iugum valet
 cervice, nondum munia comparis
 aequare nec tauri ruentis
 in venerem tolerare pondus.

5 circa virentes est animus tuae
 campos iuvencae, nunc fluviis gravem
 solantis aestum, nunc in udo
 ludere cum vitulis salicto

praegestientis. tolle cupidinem
 10 inmitis uvae: iam tibi lividos
 distinguet autumnus racemos
 purpureo varitis colore.

iam te sequetur: currit enim ferox
 aetas et illi, quos tibi dempserit,
 15 adponet annos: iam proterva
 fronte petet Lalage maritum,

dilecta quantum non Pholoe fugax,
 non Chloris, albo sic humero nitens
 ut pura nocturno renidet
 20 luna mari Cnidiusve Gyges,
 quem si puellarum insereres choro,
 mire sagaces falleret hospites
 discrimen obscurum solutis
 crinibus ambiguoque voltu.

---

6 Septimi, Gades aditure mecum et
 Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
 barbaras syrtes, ubi maura semper
 aestuat unda;

5 Tibur argeo positum colono
 sit meae sedes utinam senectae,
 sit domus lasso maris et viarum
 militiaeque.

unde si Parcae prohibent iniquae,
 10 dulce pellitis ovibus Galaesi
 flumen et regnata petam Laconi
 rura Phalantho.

ille terrarum mihi praeter omnes
 angulus ridet, ubi non Hymetto
 15 mella decedunt viridique certat
 baca Venafro;

ver ubi longum tepidasque praebet
 Iuppiter brumas, et amicus Aulon
 fertili Baccho minimum falernis
 20 invidet uvis.

ille te mecum locus et beatae
 postulant arces, ibi tu calentem
 debita sparges lacrima favillam
 vatis amici.

6, 7. domus *Peerlkampius*, modus *libri*
 apricus *Bentleius* 19. fertilis*

18. amictus *D Heinsius*,

7 O saepe mecum tempus in ultimum
deducte Bruto militiae duce,
quis te redonavit Quiritem
dis patriis italoque caelo,

5 Pompei, meorum prime sodalium?
cum quo morantem saepe diem mero
fregi coronatus nitentes
malobathro syrio capillos.

tecum Philippos et celerem fugam
10 sensi relictâ non bene parmula,
cum fracta virtus, et minaces
turpe solum tetigere mento.

sed me per hostes Mercurius celer
denso paventem sustulit aere;
15 te rursus in bellum resorbens
unda fretis tulit aestuosis.

ergo obligatam redde Iovi dapem
longaque fessum militiae latus
depone sub lauru mea, nec
20 parce cadis tibi destinatis.

oblivioso levia massico
ciboria exple, funde capacibus
unguenta de conchis. quis udo
deproperare apio coronas

25 curatve myrto? quem Venus arbitrum
dicet bibendi? non ego sanius
bacchabor Edonis: recepto
dulce mihi furere est amico.

8 Ulla si iuris tibi peierati
poena, Carine, nocuisset unquam,
dente si nigro fieres vel uno
turpior ungui,

5 crederem: sed tu simul obligasti
perfidum votis caput, enitescis

8, 2. Carine?   3. unco *Horkelius*

pulchrior multo iuvenumque prodis
publica cura.

expedit matris cineres opertos
10 fallere et toto taciturna noctis
signa cum caelo gelidaque divos
morte carentes.

ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
simplices Nymphae ferus et Cupido
15 semper ardentes acuens sagittas
cote cruenta.

adde quod pubes tibi crescit omnis,
servitus crescit nova, nec priores
inipiae tectum dominae relinquunt
20 saepe minati.

te suis matres metuunt iuvenis,
te senes parci miseraeque nuper
virgines nuptae, tua ne retardet
aura maritos.

9 Non semper imbres nubibus hispidos
manant in agros, aut mare caspium
vexant inaequales procellae
usque, neque armeniis in oris,

5 amice Valgi, stat glacies iners
menses per omnes, aut aquilonibus
querceta Gargani laborant
et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
10 Mysten ademptum, nec tibi vespero
surgente decedunt amores
nec rapidum fugiente solem.

at non ter aevo functus amabilem
ploravit omnes Antiochum senex
15 annos, neque inpubem parentes
Troilon aut phrygiae sorores

flevēre semper. desine mollium
 tandem querellarum, et potius nova
 cantemus Augusti tropaea
 20 Caesaris et rigidum Niphaten,
 medumque flumen gentibus additum
 victis minores volvere vertices,
 intraque praescriptum Gelonos
 exiguis equitare campis.

---

10 Rectius vives, Licini, neque altum
 semper urguendo neque, dum procellas
 cautus horrescis, nimium premendo
 litus iniquum.

5 auream quisquis mediocritatem
 diligit, tutus caret obsoleti
 sordibus tecti, caret invidenda
 sobrius aula.

saepius ventis agitur ingens
 10 pinus, et celsae graviore casu
 decidunt turre, feriuntque summos
 fulgura montes.

sperat infestis, metuit secundis
 alteram sortem bene praeparatum

15 pectus. informes hiemes reducit
 Iuppiter, idem

submovet. non, si male nunc, et olim
 sic erit: quondam citharae tacentem
 suscitāt musam neque semper arcum

20 tendit Apollo.

rebus angustis animosus atque
 fortis adpare; sapienter idem
 contrahes vento nimium secundo
 turgida vela.

---

11 Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
 Hirpine Quinti, cogitet Hadria

divisus obiecto, remittas
quaerere. ne trepides in usum

5 poscentis aevi pauca: fugit retro
levis iuventas et decor, arida
pellente lascivos amores
canitie facilemque somnum.

non semper idem floribus est honor
10 vernis, neque uno luna rubens nitet
vultu. quid aeternis minorem
consiliis animum fatigas?

cur non sub alta vel platano vel hac
pinu iacentes sic temere et rosa
15 canos odorati capillos,
dum licet, assyriaque nardo

potamus uncti? dissipat Euhius
curas edaces. quis puer ocius
restinguet ardentis falerni
20 pocula praetereunte lymphæ?

quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna dic age cum lyra
maturet, in comptum Lacaenæ
more comam religata nodum.

---

12 Nolis longa ferae bella Numantiae
nec dirum Hannibalem nec siculum mare
poeno purpureum sanguine mollibus
aptari citharae modis,

5 nec saevos Lapithas et nimium mero
Hylaeum domitosque herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
fulgens contremuit domus

Saturni veteris: tuque pedestribus
10 dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius ductaque per vias
regum colla minacium.

me dulcis dominae Musa Licymniae
 cantus, me voluit dicere lucidum
 15 fulgentes oculos et bene mutuis
 fidum pectus amoribus,
 quam nec ferre pedem dedecuit choris
 nec certare ioco nec dare brachia
 ludentem nitidis virginibus sacro
 20 Dianae celebris die.

num tu quae tenuit dives Achaemenes
 aut pinguis Phrygiae mygdonias opes
 permutare velis crine Licymniae,
 plenas aut Arabum domos?
 25 dum flagrantia detorquet ad oscula
 cervicem, aut facili saevitia negat,
 quae poscente magis gaudeat eripi,
 interdum rapere occupat.

13 Ille et nefasto te posuit die,
 quicumque primum, et sacrilega manu
 produxit, arbos, in nepotum
 perniciem opprobriumque pagi;
 5 illum et parentis crediderim sui
 fregisse cervicem et penetralia
 sparsisse nocturno cruore
 hospitis; ille venena colcha
 et quidquid usquam concipitur nefas
 10 tractavit, agro qui statuit meo
 te triste lignum, te caducum
 in domini caput inmerentis.
 quid quisque vitet nunquam homini satis
 cautum est in horas. navita bosporum
 15 thynus perhorrescit neque ultra
 caeca timetve aliunde fata,

13, 1. Illum, o, nefasto   15. thynus *Lachmannus*, poenus *libri*
 16. timetve *Lachmannus*, timet *libri*

miles sagittas et celerem fugam
 Parthi, catenas Parthus et italum
 robur; sed improvisa leti
 20 vis rapuit rapietque gentes.

quam paene furvae regna Proserpinae
 et iudicantem vidimus Aeacum
 sedesque discretas piorum et
 aeoliis fidibus querentem

25 Sappho puellis de popularibus
 et te sonantem plenius aureo,
 Alcaeae, plectro dura navis,
 dura fugae mala, dura belli.

utrumque sacro digna silentio
 30 mirantur umbrae dicere; sed magis
 pugnas et exactos tyrannos
 densum humeris bibit aure volgus.

quid mirum, ubi illis carminibus stupens
 demittit atras belua centiceps
 35 aures et intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues?

quin et Prometheus et Pelopis parens
 dulci laborum decipitur sono,
 nec curat Orion leones
 40 aut timidos agitare lyncas.

---

14 Eheu fugaces, Postume Postume,
 labuntur anni, nec pietas moram
 rugis et instanti senectae
 adferet indomitaeque morti;

5 non si trecenis quotquot eunt dies,
 amice, places inlacrimabilem
 Plutona tauris, qui ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi

conpescit unda, scilicet omnibus
 10 quicumque terrae munere vescimur

13, ss. laborem*

enaviganda, sive reges
sive inopes erimus coloni.

frustra cruento marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
15 frustra per autumnos nocentem
corporibus metuemus austrum.

visendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danaï genus
infame damnatusque longi
20 Sisyphus Aeolides laboris.

linquenda tellus et domus et placens
uxor, neque harum quas colis arborum
te praeter invisas cupressos
ulla brevem dominum sequetur.

25 absumet heres caecuba dignior
servata centum clavibus et mero
tinguet pavementum superbo,
pontificum potiore cenis.

---

15 Iam pauca aratro iugera regiae
moles relinquent, undique latius
extenta visentur Lucrino
stagna lacu, platanusque caelebs

5 evincet ulmos. tum violaria et
myrtus et omnis copia narium
spargent olivetis odorem
fertilibus domino priori:

tum spissa ramis laurea fervidos
10 excludet ictus. non ita Romuli
praescriptum et intonsi Catonis
auspiciis veterumque norma.

privatus illis census erat brevis,
commune magnum: nulla decempedis
15 metata privatis opacam
porticus excipiebat arcton,

14, 27. 25. superbis pontificum *Lynfordius*

nec fortuitum spernere cespitem
 leges sinebant, oppida publico
 sumptu iubentes et deorum
 20 templa novo decorare saxo.

---

16 Otium divos rogat in patente
 prensus Aegaeo, simul atra nubes
 condidit lunam neque certa fulgent
 sidera nautis:

5 otium bello furiosa Thrace,
 otium Medi pharetra decori,
 Grophe, non gemmis neque purpura ve-
 nale neque auro.

non enim gazae neque consularis
 10 submovet lictor miseros tumultus
 mentis et curas laqueata circum
 tecta volantes.

vivitur parvo bene, cui paternum
 splendet in mensa tenui salinum,
 15 nec leves somnos timor aut cupido
 sordidus aufert.

quid brevi fortes iaculamur aevo
 multa? quid terras alio calentes
 sole mutamus? patriae quis exsul
 20 se quoque fugit?

scandit aeratas vitiosa naves
 cura nec turmas equitum relinquit,
 ocior cervis et agente nimbos
 ocior euro.

25 laetus in praesens animus quod ultra est
 oderit curare et amara lento
 temperet risu: nihil est ab omni
 parte beatum.

abstulit clarum cita mors Achillem,
 30 longa Tithonum minuit senectus,

16, 1. *potenti ante Bentleyum*   26. *leni*

et mihi forsán tibi quod negarit
porriget hora.

te greges centum siculaeque circum
mugiunt vaccae, tibi tollit hinnitum
35 apta quadrigis equa, te bis afro
murice tinctae

vestiunt lanae: mihi parva rura et
spiritum graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
40 spernere volgus.

---

17 Cur me querellis exanimas tuis?
nec dis amicum est nec mihi te prius
obire, Maecenas, mearum
grande decus columenque rerum.

5 ah te meae si partem animae rapit
maturior vis, quid moror altera,
nec carus aequae nec superstes
integer? ille dies utramque

ducet ruinam. non ego perfidum
10 dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
utcumque praecedes, supremum
carpere iter comites parati.

me nec Climaerae spiritus igneae
nec si resurgat centimanus Gyas
15 divellet unquam: sic potenti
Iustitiae placitumque Parcis.

seu libra seu me scorprios adspicit
formidolosus pars violentior
natalis horae, seu tyrannus
20 hesperiae capricornus undae,

utrumque nostrum incredibili modo
consentit astrum. te Iovis in pio
tutela Saturno refulgens
eripuit volucrisque fati

25 tardavit alas, cui populus frequens
 laetum theatris ter crepuit sonum:
 me truncus inlapsus cerebro
 sustulerat, nisi Faunus ictum
 dextra levasset, mercurialium
 30 custos virorum. reddere victimas
 aedemque votivam memento,
 nos humilem feriemus agnam.

---

18 Non ebur neque aureum
 mea renidet in domo lacunar,
 non trabes hymettiae
 premunt columnas ultima recisas
 5 Africa, neque Attali
 ignotus heres regiam occupavi,
 nec laconicas mihi
 trahunt honestae purpuras clientae.
 at fides et ingeni
 10 benigna vena est, pauperemque divēs
 me petit: nihil supra
 deos lacesso nec potentem amicum
 largiora flagito,
 satis beatus unicis Sabinis.
 15 truditur dies die,
 novaeque pergunt interire lunae:
 tu secanda marmora
 locas sub ipsum funus et sepulcri
 inmemor struis domos,
 20 marisque Baiis obstrepentis urges
 submovere litora,
 parum locuples continente ripa.
 quid quod usque proximos
 revellis agri terminos et ultra

17, 25. cui *Lachmannus*, cum *volgo*

18, 21. promovere *Peerlkampius*

25 limites clientium
 salis avarus? pellitur paternos
 in sinu ferens deos
 et uxor et vir sordidosque natos.
 nulla certior tamen
 30 rapacis Orci sede destinata
 aula divitem manet
 herum. quid ultra tendis? aequa tellus
 pauperi recluditur
 regumque pueris, nec satellites Orci
 35 callidum Promethea
 revexit auro captus: hic superbum
 Tantalum atque Tantali
 genus coercet, hic levare functum
 pauperem laboribus
 40 vocatus atque non vocatus audit.

---

19 Bacchum in remotis carmina rupibus
 vidi docentem, credite posteri,
 Nymphasque discentes et aures
 capripedum Satyrorum acutas.
 5 euhoe recenti mens trepidat metu
 plenoque Bacchi pectore turbidum
 laetatur. euhoe parce Liber,
 parce, gravi metuende thyrsos.
 fas pervicaces est mihi thyiadas
 10 vinique fontem lactis et uberes
 cantare rivos atque truncis
 lapsa cavis iterare mella,
 fas et beatæ coniugis additum
 stellis honorem tectaque Penthei
 15 disiecta non leni ruina
 Thracis et exitium Lycurgi.

- tu flectis amnes, tu mare barbarum,
 tu separatis uvidus in iugis
 nodo coerces viperino
 20 Bistonidum sine fraude crines.
- tu, cum parentis regna per arduum
 cohors Gigantum scanderet inopia,
 Rhoetum retorsisti leonis
 unguibus horribilique mala,
- 25 quamquam choreis aptior et iocis
 ludoque dictus non sat idoneus
 pugnae ferebaris; sed idem
 pacis eras mediusque belli.
- te vidit insons Cerberus aureo
 30 cornu decorum leniter atterens
 caudam et recedentis trilingui
 ore pedes tetigitque crura.
-

- 20 Non usitata nec tenui ferar
 penna biformis per liquidum aethera
 vates, neque in terris morabor
 longius, invidiaque maior
- 5 urbes relinquam. non ego pauperum
 sanguis parentum, non ego quem vocas,
 dilecte Maecenas, obibo
 nec stygia cohibebor unda.
- iam daedaleo tutior Icaro
 visam gementis litora bospori
 15 syrtesque gaetulas canorus
 ales hyperboreosque campos.
- me Colchus et qui dissimulat metum
 marsae cohortis Dacus et ultimi

19, 24. horribilisque   30. 31. et leniter atterens caudam, recedentis *Uptonus*

20, 9—12. iam iam residunt cruribus asperae | pelles et album mutor in alitem | superne, nascunturque leves | per digitos humerosque plumae.   13. tutior *Bentleius*, ocior *libri*

noscent Geloni, me peritus
50 discet Hiber Rhodanique poter.

absint inani funere neniae
luctusque turpes et querimoniae;
compesce clamorem ac sepulcri
mitte supervacuos honores.

C A R M I N U M

LIBER TERTIUS

- 1 Odi profanum volgus et arceo:
favete linguis; carmina non prius
audita Musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.
- 5 regum timendorum in proprios greges,
reges in ipsos imperium est Iovis,
clari giganteo triumpho,
cuncta supercilio moventis.
- est ut viro vir latius ordinet
10 arbusta sulcis, hic generosior
descendat in campum petitor,
moribus hic meliorque fama
contendat, illi turba clientium
sit maior: aequa lege necessitas
15 sortitur insignes et imos,
omne capax movet urna nomen.
- destrictus ensis cui super in pia
cervice pendet, non siculae dapes
dulcem elaborabunt saporem,
20 non avium citharaeque cantus
somnum reducent. somnus agrestium
lenis virorum non humiles domos
fastidit umbrosamque ripam,
non zephyris agitata tempe.
- 25 desiderantem quod satis est neque
tumultuosum sollicitat mare,
nec saevus arcturi cadentis
impetus aut orientis haedi,

non verberatae grandine vineae
 30 fundusque mendax, arbore nunc aquas
 culpante, nunc torrentia agros
 sidera, nunc hiemes iniquas.

[contracta pisces aequora sentiunt
 iactis in altum molibus: huc frequens
 35 caementa demittit redemptor
 cum famulis dominusque terrae

fastidiosus: sed timor et minae
 scandunt eodem quo dominus, neque
 decedit aerata triremi et
 40 post equitem sedet atra cura.]

quodsi dolentem nec phrygius lapis,
 nec purpurarum sidere clarior
 delinit usus, nec falerna
 vitis achaemeniumque costum,

45 cur invidendis postibus et novo
 sublime ritu moliar atrium?
 cur valle permutem sabina
 divitias operosiores?

2 Angustam amice pauperiem pati
 robustus acri militia puer
 condiscat et Parthos feroces
 vexet eques metuendus hasta

5 vitamque sub divo et trepidis agat
 in rebus. illum ex moenibus hosticis
 matrona bellantis tyranni
 prospiciens et adulta virgo

suspiret, eheu, ne rudis agminum
 10 sponsus lacessat regius asperum
 tactu leonem, quem cruenta
 per medias rapit ira caedes.

dulce et decorum est pro patria mori:
 mors et fugacem persequitur virum,

2, 14. consequitur

- 15 nec parcit inbellis iuventae
 poplitibus timidove tergo.
 virtus repulsae nescia sordidae
 intaminatis fulget honoribus,
 nec sumit aut ponit secures
 20 arbitrio popularis aurae.
 virtus recludens inmeritis mori
 caelum negata tentat iter via,
 coetusque volgares et udam
 spernit humum fugiente penna.
- 25 est et fideli tuta silentio
 merces: vetabo, qui Cereris sacrum
 volgarit arcanae, sub isdem
 sit trabibus fragilemve mecum
 solvat phaselon: saepe Diespiter
 30 neglectus incesto addidit integrum;
 raro antecedentem scelestum
 deseruit pede Poena claudo.
-

- 3 Iustum et tenacem propositi virum
 non civium ardor prava iubentium,
 non voltus instantis tyranni
 mente quatit solida, neque auster,
 5 dux inquieti turbidus Hadriae,
 nec fulminantis magna manus Iovis:
 si fractus inlabatur orbis,
 inpavidum ferient ruinae.
 hac arte Pollux et vagus Hercules
 10 enisus arces attigit igneas,
 quos inter Augustus recumbens
 purpureo bibit ore nectar.
 hac te merentem, Bacche pater, tuae
 vexere tigres indocili iugum
 15 collo trahentes; hac Quirinus
 Martis equis Acheronta fugit,

2, 28. fragilemque ante *Bentleium*

- gratum elocuta consiliantibus
 Iunone divis, Ilion, Ilion
 fatalis incestusque iudex
 20 et mulier peregrina vertit

 in pulverem, ex quo destituit deos
 mercede pacta Laomedon, mihi
 castaeque damnatam Minervae
 cum populo et duce fraudulentato.

 25 iam nec Lacaenae splendet adulterae
 famosus hospes, nec Priami domus
 periura pugnaces Achivos
 hectorois opibus refringit,

 nostrisque ductum seditionibus
 30 bellum resedit: protinus et graves
 iras et invisum nepotem,
 troica quem peperit sacerdos,

 Marti redonabo; illum ego lucidas
 inire sedes, ducere nectaris
 35 sucos et adscribi quietis
 ordinibus patiar deorum.

 dum longus inter saeviat Ilion
 Romamque pontus, qualibet exsules
 in parte regnanto beati;
 40 dum Priami Paridisque busto

 insultet armentum et catulos ferae
 celent inultae, stet Capitolium
 fulgens, triumphatisque possit
 Roma ferox dare iura Medis.

 45 horrenda late nomen in ultimas
 extendat oras, qua medius liquor
 secernit Europen ab Afro,
 qua tumidus rigat arva Nilus,

 aurum inrepertum et sic melius situm,
 50 cum terra celat, spernere fortior
 quam cogere humanos in usus
 omne sacrum rapiente dextra,

3, 21. qua *Lachmannus*   23. damnatum ante *Bentleium*

quicumque mundo terminus obstitit,
 hunc tangat armis, visere gestiens
 53 qua parte debacchentur ignes,
 qua nebulae pluviique rores.

sed bellicosis fâta Quiritibus
 hac lege dico, ne nimium pii
 rebusque fidentes avitae
 60 tecta velint reparare Troiae.

Troiae renascens alite lugubri
 fortuna tristi clade iterabitur,
 ducente victrices catervas
 coniuge me Iovis et sorore.

65 ter si resurgat murus aeneus
 auctore Phoebō, ter pereat meis
 excisus Argivis, ter uxor
 capta virum puerosque ploret.'

non hoc iocosae conveniet lyrae.
 70 quo Musa tendis? desine pervalidam
 referre sermones deorum et
 magna modis tenuare parvis.

4 Descende caelo et dic age tibia
 regina longum Calliope melos,
 seu voce nunc mavis acuta,
 seu fidibus citharaque Phoebi.

5 auditis an me ludit amabilis
 insania? audire et videor pios
 errare per lucos, amoenae
 quos et aquae subeunt et aerae.

me fabulosae Volture in appulo
 10 altricis extra limen †Apuliae
 ludo fatigatumque somno
 fronde nova puerum palumbes

3, 53. quacumque

54. tanget ante *Bentleium*

66. structore

4, 4. citharave*

texere, mirum quod foret omnibus,
 quicumque celsae nidum Acherontiae
 15 saltusque bantinos et arvum
 pingue tenent humilis Forenti,
 ut tuto ab atris corpore viperis
 dormirem et ursis, ut premerer sacra
 lauroque conlataque myrto,
 20 non sine dis animosus infans.

vester, Camenae, vester in arduos
 tollor Sabinos, seu mihi frigidum
 Praeneste, seu Tibur supinum,
 seu liquidae placuere Baiae.

25 vestris amicum fontibus et choris
 non me Philippis versa acies retro,
 devota non extinxit arbor,
 nec sicula Palinurus unda.

utcumque mecum vos eritis, libens
 30 insanientem navita Bosporum
 temptabo et urentes arenas
 litoris assyrii viator,

visam Britannos hospitibus feros
 et laetum equino sanguine Concanum,
 35 visam pharetratos Gelonos
 et scythicum inviolatus amnem.

vos Caesarem altum, militia simul
 fessas cohortes reddidit oppidis,
 finire quaerentem labores
 40 pierio recreatis antro.

vos lene consilium et datis et dato
 gaudetis almae. scimus ut inpios*
 Titanas inmanemque turmam
 fulmine sustulerit caduco,

45 qui terram inertem, qui mare temperat
 ventosum et urbes regnaque tristia,
 divosque mortalesque turbas
 imperio regit unus aequo.

4, 16. Ferenti* 31. arentis* 38. fessus* 44. corusco 46. umbras
4 *

magnum illa terrorem intulerat Iovi
 50 fidens iuventus horrida brachiis,
 fratresque tendentes opaco
 Pelion inposuisse Olympo.

sed quid Typhoeus et validus Mimas,
 aut quid minaci Porphyrion statu,
 55 quid Rhoetus evolsisque truncis
 Enceladus iaculator audax

contra sonantem Palladis aegida
 possent ruentes? hinc avidus stetit
 Volcanus, hinc matrona Iuno et
 60 nunquam humeris positurus arcum,

qui rore puro Castaliae lavit
 crines solutos, qui Lyciae tenet
 dumeta natalemque silvam,
 Delius et Patareus Apollo.

65 vis consili expers mole ruit sua,
 vim temperatam di quoque provehunt
 in maius; idem odere vires
 omne nefas animo moventes.

iniecta monstros Terra dolet suis
 maeretque partus fulmine luridum
 75 missos ad orcum; nec peredit
 inpositam celer ignis Aetnam,
 incontinentis nec Tityi iecur
 reliquit ales, nequitiae additus
 custos; amatorem trecentae
 80 Pirithoum cohibent catenae.

---

5 Caelo tonantem credidimus Iovem
 regnare: praesens divus habebitur
 Augustus adiectis Britannis
 imperio gravibusque Persis.

4, 69—72. testis mearum centimanus Gyas | sententiarum, notus
 et integrae | temptator Orion Dianae, | virginea domitus
 sagitta.

5 milesne Crassi coniuge barbara
 turpis maritus vixit et hostium,
 proh curia inversique mores!
 consenuit socerorum in armis

sub rege Medo Marsus et Appulus,
 10 anciliorum et nominis et togae
 oblitus aeternaeque Vestae,
 incolumi Iove et urbe Roma.

hoc caverat mens provida Reguli
 dissentientis condicionibus
 15 foedis et exemplo trahentis
 perniciem veniens in aevum,
 si non periret in miserabilis
 captiva pubes. ,signa ego punicis
 adfixa delubris et arma
 20 militibus sine caede' dixit

,derepta vidi, vidi ego civium
 retorta tergo brachia libero
 portasque non clausas et arva
 marte coli populata nostro.

25 auro repensus scilicet acrior
 miles redibit. flagitio additis
 damnum: neque amissos colores
 lana refert medicata fuco,

nec vera virtus, cum semel excidit,
 30 curat reponi deterioribus.
 si pugnat extricata densis
 cerva plagis, erit ille fortis

qui perfidis se credidit hostibus,
 et marte Poenos proteret altero
 35 qui lora restrictis lacertis
 sensit iners timuitque mortem.

hic unde vitam sumeret anxius
 pacem duello miscuit. o pudor!

5, 8. arvis*   17. perires *Lachmannus*.   vae miserabilis *Pal-*
damus   33. deditit   37. anxius *Lachmannus*, inscius *et*
 aptius *libri*

o magna Carthago probrosis
 40 altior Italiae ruinis!
 fertur pudicae coniugis osculum
 parvosque natos ut capitis minor
 ab se removisse et virilem
 torvus humi posuisse voltum,
 45 donec labantes consilio patres
 firmaret auctor nunquam alias dato,
 interque maerentes amicos
 egregius properaret exsul.
 atqui sciebat quae sibi barbarus
 50 tortor pararet; non aliter tamen
 dimovit obstantes propinquos
 et populum reditus morantem,
 quam si clientum longa negotia
 diiudicata lite relinqueret,
 55 tendens venafranos in agros
 aut lacedaemonium Tarentum.

---

6 Delicta maiorum inmeritus lues,
 Romane, donec templa refeceris
 aedesque labentes deorum et
 foeda nigro simulacra fumo.
 5 dis te minorem quod geris, imperas.
 hinc omne principium, huc refer exitum:
 di multa neglecti dederunt
 Hesperiae mala luctuosae.
 iam bis Monaeses et Pacori manus
 10 non auspicatos contudit impetus
 nostros et adiecisse praedam
 torquibus exiguis renidet.
 paene occupatam seditionibus
 delevit urbem Dacus et Aethiops,
 15 hic classe formidatus, ille
 missilibus melior sagittis.

6, 11. nostris*

fecunda culpae secula nuptias
 primum inquinavere et genus et domos;
 hoc fonte derivata clades

20 in patriam populumque fluxit.

motus doceri gaudet ionicos
 †matura virgo et fingitur artibus
 iam nunc et incestos amores
 de tenero meditatur ungui:

23 mox iuniores quaerit adulteros
 inter mariti vina, neque eligit
 cui donet inpermissa raptim
 gaudia luminibus remotis,

sed iussa coram non sine conscio
 30 surgit marito, seu vocat institor
 seu navis hispanae magister,
 dedecorum pretiosus emptor.

non his iuventus orta parentibus
 infecit aequor sanguine punico,
 35 Pyrrhumque et ingentem cecidit
 Antiochum Hannibalemque dirum;

sed rusticorum mascula militum
 proles, sabellis docta ligonibus
 versare glaebas et severae
 40 matris ad arbitrium recisos

portare fustes, sol ubi montium
 mutaret umbras et iuga demeret
 bobus fatigatis amicum
 tempus agens abeunte curru.

45 damnosa quid non inminuit dies?
 aetas parentum peior avis tulit
 nos nequiores, mox daturos
 progeniem vitiosorem.

---

7 Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
 primo restituent vere favonii
 thyna merce beatum,
 constantis iuvenem fide

5 Gygen? ille notis actus ad Oricum
 post insana caprae sidera frigidas
 noctes non sine multis
 insomnis lacrimis agit.

atqui sollicitae nuntius hospitae,
 10 suspirare Chloen et miseram tuis
 dicens ignibus uri,
 temptat mille vafer modis.

ut Proetum mulier perfida credulum
 falsis inpulerit criminibus nimis
 15 casto Bellerophonti
 maturare necem refert.

narrat paene datum Pelea tartaro,
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
 et peccare docentes
 20 fallax historias movet.

frustra: nam scopulis surdior Icari
 voces audit adhuc integer. at tibi
 ne vicinus Enipeus
 plus iusto placeat cave:

25 quamvis non alius flectere equum sciens
 aequae conspicitur gramine martio,
 nec quisquam citus aequae
 tusco denatat alveo.

prima nocte domum claude neque in vias
 30 sub cantu querulae despice tibiae,
 et te saepe vocanti
 duram difficilis mane.

---

8 Martiis caelebs quid agam calendis,
 quid velint flores et acerra turis
 plena miraris positusque carbo in
 cespite vivo,

5 docte sermones utriusque linguae.
 voveram dulces epulas et album

7, 10. tui *Peerlkampius*

Libero caprum prope funeratus
arboris ictu.

hic dies anno redeunte festus
10 corticem adstrictum pice dimovebit
amphorae fumum bibere institutae
consule Tullo.

sume, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum et vigiles lucernas
15 perfer in lucem; procul omnis esto
clamor et ira.

mitte civiles super urbe curas:
occidit Daci Cotisonis agmen,
Medus infestus sibi luctuosus
20 dissidet armis,

servit hispanae vetus hostis orae
Cantaber sera domitus catena,
iam Scythae laxo meditantur arcu
cedere campis.

25 [neglegens ne qua populus laboret
parce privatus nimium cavere,
dona praesentis cape lactus horae,
linque severa.]

9 Donec gratus eram tibi,
nec quisquam potior brachia candidae
cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

5 donec non alia magis
arsisti, neque erat Lydia post Chloen,
multi Lydia nominis,
Romana vigui clarior Ilia.'

me nunc Thressa Chloe regit,
10 dulces docta modos et citharae sciens,
pro qua non metuam mori,
si parcent animae fata superstiti.

8, 19. infestis sibi luctuosus *

, me torret face mutua
 Thurini Calais filius Ornyti,
 15 pro quo bis patiar mori,
 si parcent puero fata superstiti.

 quid si prisca redit Venus
 diductosque iugo cogit aeneo?
 si flava excutitur Chloe,
 20 reiectaeque patet ianua Lydiae?

 , quamquam sidere pulchrior
 ille est, tu levior cortice et inprobo
 iracundior Hadria,
 tecum vivere amem, tecum obeam libens.'

---

10 **E**xtremum Tanain si biberes, Lyce,
 saevo nupta viro, me tamen asperas
 porrectum ante fores obicere incolis
 plorares aquilonibus.

 5 audis quo strepitu ianua, quo nemo
 inter pulchra satum tecta remugiat
 ventis, et positas ut glaciēt nives
 puro numine Iuppiter?

 ingratham Veneri pone superbiam,
 10 ne currente rota funis eat retro.
 non te Penelopen difficilem precis
 Tyrrhenus genuit parens.

 o quamvis neque te munera nec preces
 nec tinctus viola pallor amantium
 15 nec vir Pieria pellice saucius
 curvat, supplicibus tuis

 parcas, nec rigida mollior aesculo
 nec mauris animum mitior anguibus.
 non hoc semper erit liminis aut aquae
 20 caelestis patiens latus.

- 11 Mercuri, nam te docilis magistro
 movit Amphion lapides canendo,
 tuque testudo resonare septem
 callida nervis,
- 5 nec loquax olim neque grata, nunc et
 divitum mensis et amica templis,
 dic modos, Lyde quibus obstinatas
 adplicet aures,
- quae velut latis equa trima campis
 10 ludit exsultim metuitque tangi,
 nuptiarum expers et adhuc protervo
 cruda marito.
- tu potes tigres comitesque silvas
 ducere et rivos celeres morari;
 15 cessit inmanis tibi blandienti
 ianitor aulae;
- quin et Ixion Tityosque voltu
 risit invito; stetit urna paullum
 sicca, dum grato Danaï puellas
 carmine mulces.
- 25 audiat Lyde scelus atque notas
 virginum poenas et inane lymphae
 dolium fundo pereuntis imo
 seraque fata,
- quae manent culpas etiam sub orco.
 30 inipiae nam quid potuere maius?
 inipiae sponso potuere duro
 perdere ferro.
- una de multis face nuptiali
 digna periurum fuit in parentem
 35 splendide mendax et in omne virgo
 nobilis aevum,
- surge' quae dixit iuveni marito
 surge, ne longus tibi somnus unde

11, 17—20. Cerberus, quamvis furiale centum | muniant angues
 caput eius atque | spiritus teter saniesque manet | ore tri-
 lingui.

non times detur: socerum et scelestas
 40 falle sorores,

quae velut nactae vitulos leaenae
 singulos eheu lacerant: ego illis
 mollior nec te feriam neque intra
 claustra tenebo.

45 me pater saevis oneret catenis,
 quod viro clemens misero peperi;
 me vel extremos Numidarum in agros
 classe releget.

i pedes quo te rapiunt et aerae,
 50 dum favet nox et Venus, i secundo
 omine et nostri memorem sepulcro
 scalpe querellam.'

- 12 Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci
 mala vino lavere aut exanimari metuentes
 patruae verbera linguae.
 tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
 5 operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
 Liparaci nitor Hebri
 simul unctos tiberinis humeros lavit in undis,
 eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
 neque segni pede victus,
 10 catus idem per apertum fugientes agitato
 grege cervos iaculari et celer arto latitantem
 fruticeto excipere aprum.

- 13 O fons Bandusiae splendidior vitro,
 dulci digne mero non sine floribus,
 cras donaberis haedo,
 cui frons turgida cornibus
 5 primis et venerem et proelia destinat.
 frustra: nam gelidos inficiet tibi
 rubro sanguine rivos
 lascivi suboles gregis.

te flagrantis atrox hora caniculae
 10 nescit tangere, tu frigus amabile
 fessis vomere tauris
 praebes et pecori vago.

fies nobilium tu quoque fontium,
 me dicente cavis inpositam ilicem
 15 saxis, unde loquaces
 lymphae desiliunt tuae.

---

14 **H**erculis ritu modo dictus, o plebs,
 morte venalem petiisse laurum
 Caesar hispana repetit penates
 victor ab ora.

5 unico gaudens mulier marito
 prodeat iustis operata sacris,
 et soror clari ducis et decorae
 supplice vitta

virginum matres iuvenumque nuper
 10 sospitum. vos, o pueri et puellae
 iam virum expertae, male inominatis
 parcite verbis.

hic dies vere mihi festus atras
 eximet curas: ego nec tumultum
 15 nec mori per vim metuam tenente
 Caesare terras.

i pete unguentum, puer, et coronas
 et cadum marsi memorem duelli,
 Spartacum siqua potuit vagantem
 20 fallere testa.

dic et argutae properet Neaerae
 murreum nodo cohibente crinem;
 si per invisum mora ianitorem
 fiet, abito.

14, 10. puellae ac *Horkelius*   11. male ominatis ante *Bentleium*
 22. cohibente *Muretus*, cohibere *libri*

25 lenit albescens animos capillus
 litium et rixae cupidos protervae;
 non ego hoc ferrem calidus iuventa
 consule Planco.

---

15 Uxor pauperis Ibyci,
 tandem nequitiae fige modum tuae
 famosisque laboribus:
 maturo propior desine funeri

5 inter ludere virgines
 et stellis nebulam spargere candidis.
 non, siquid Pholoen, satis
 et te, Chlori, decet: filia rectius

expugnat iuvenum domos,
 10 pulso thyias uti concita tympano.
 illam cogit amor †Nothi
 lascivae similem ludere capreae;

te lanae prope nobilem
 tonsae Luceriam, non citharae decent

15 nec flos purpureus rosae
 nec poti vetulam faece tenus cadi.

---

16 Inklusam Danaen turre aenea
 robustaeque fores et vigilum canum
 tristes excubiae munierant satis
 nocturnis ab adulteris,

5 si non Acrisium virginis abditae
 custodem pavidum Iuppiter et Venus
 risissent: fore enim tutum iter et patens
 converso in pretium deo.

aurum per medios ire satellites

10 et perrumpere amat saxa potentius
 ictu fulmineo: concidit auguris
 argivi domus, ob lucrum

16, 7. risisset

demersa exitio, diffidit urbium
 portas vir macedo et subruit aemulos
 15 reges muneribus; munera navium
 saevos inlaqueant duces.

crescentem sequitur cura pecuniam
 maiorumque fames. iure perhorru
 late conspicuum tollere verticem,
 20 Maecenas, equitum decus.

quanto quisque sibi plura negaverit,
 ab dis plura feret: nil cupientium
 nudus castra peto et transfuga divitum
 partes linquere gestio,
 25 contemptae dominus splendidior rei,
 quam si quidquid arat inpiger Appulus
 occultare meis dicerer horreis,
 magnas inter opes inops.

purae rivus aquae silvaeque iugerum
 30 paucorum et segetis certa fides meae
 fulgentem imperio fertilis Africae
 fallit sorte beatior.

quamquam nec calabrae mella ferunt apes,
 nec laestrygonia bacchus in amphora
 35 languescit mihi, nec pingua gallicis
 crescunt vellera pascuis;

inportuna tamen pauperies abest,
 nec si plura velim tu dare deneges.
 contracto melius parva cupidine
 40 vectigalia porrigam,

quam si mygdoniis regnum Alyattei
 campis continuem. multa petentibus
 desunt multa: bene est, cui deus obtulit
 parca quod satis est manu.

- 17 Aeli vetusto nobilis ab Lamo,
 qui Formiarum moenia dicitur
 princeps et innantem Maricae
 litoribus tenuisse Lirim
 late tyrannus. cras foliis nemus
 10 multis et alga litus inutili
 demissa tempestas ab euro
 sternet, aquae nisi fallit augur
 annosa cornix. dum potis aridum
 conpone lignum: cras genium mero
 15 curabis et porco bimestri
 cum famulis operum solutis.
-

- 18 Faune Nympharum fugientum amator,
 per meos fines et aprica rura
 lenis incedas abeasque parvis
 aequus alumnis,
 5 si tener pleno cadit haedus anno,
 larga nec desunt Veneris sodali
 vina craterae, vetus ara multo
 fumat odore.
 ludit herboso pecus omne campo,
 10 cum tibi nonae redeunt decembres;
 festus in pratis vacat otioso
 cum bove pagus;
 inter audaces lupus errat agnos;
 spargit agrestes tibi silva frondes;
 15 gaudet invisam pepulisse fossor
 ter pede terram.
-

- 19 Quantum distet ab Inacho
 Codrus, pro patria non timidus mori,

17, 2—5. quando et priores hinc Lamias ferunt | denominatos et
 nepotum | per memores genus omne fastos, | auctore ab illo
 ducis originem,

narras et genus Aeaci
et pugnata sacra bella sub Ilio:

5 quo chium pretio cadum
mercemur, quis aquam temperet ignibus,
quo praebente domum et quota
pelignis caream frigoribus, taces.

da lunae propere novae,
10 da noctis mediae, da, puer, auguris
Murenæ: tribus aut novem
miscentur cyathis pocula commodis.

qui Musas amat in pares,
ternos ter cyathos attonitus petet
15 vates; tres prohibet supra
rixarum metuens tangere Gratia

nudis iuncta sororibus.
insanire iuvat: cur berecynthiae
cessant flamina tibiae?

20 cur pendet tacita fistula cum lyra?
parcentes ego dexteras
odi: sparge rosas; audiat invidus
dementem strepitum Lycus
et vicina seni non habilis Lyco.

25 spissa te nitidum coma,
puro te similem, Telephe, vespero
tempestiva petit Rhode;
me lentus Glycerae torret amor meae.

---

20 Non vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, gaetulæ catulos leaenæ?
dura post paullo fugies inaudax
proelia raptor,

5 cum per obstantes iuvenum catervas
ibit insignem repetens Nearchum,
grande certamen, tibi præda cedat,
maior an illa.

19, 4. sacro *ante Lachmannum*   12. miscentor *Rutgersius*
20, 7. s. cedat maior, an illi *ante Peerlkampium*

interim, dum tu celeres sagittas
 10 promissis, haec dentes acuit timendos,
 arbiter pugnae posuisse nudo
 sub pede palmam

fertur, et leni recreare vento
 sparsum odoratis humerum capillis,
 15 qualis aut Nireus fuit aut aquosa
 raptus ab Ida.

---

21 O nata mecum consule Manlio,
 seu tu querellas sive geris iocos
 seu rixam et insanos amores
 seu facilem, pia testa, somnum,
 5 quocumque lectum nomine massicum
 servas, moveri digna bono die,
 descende, Corvino iubente
 promere languidiora vina.

non ille, quamquam socraticis madet
 10 sermonibus, te neglegit horridus:
 narratur et prisca Catonis
 saepe mero incaluisse virtus.

tu lene tormentum ingenio admoves
 plerumque duro; tu sapientium
 15 curas et arcanum iocoso
 consilium retegis Lyaeo;

tu spem reducis mentibus anxiiis
 viresque et addis cornua pauperi,
 post te neque iratos trementi
 20 regum apices neque militum arma.

te Liber et si laeta aderit Venus
 segnesque nodum solvere Gratiae
 vivaeque producent lucernae,
 dum rediens fugat astra Phoebus.

---

22 Montium custos nemorumque, virgo,
 quae laborantes utero puellas
 ter vocata audis adimisque leto,
 diva triformis,

5 inminens villae tua pinus esto,
 quam per exactos ego laetus annos
 verris obliquum meditantis ictum
 sanguine donem.

---

23 Caelo supinas si tuleris manus
 nascente luna, rustica Phidyle,
 si ture placaris et horna
 fruge lares avidaque porca,

5 nec pestilentem sentiet africanum
 fecunda vitis, nec sterilem seges
 robiginem aut dulces alumni
 pomifero grave tempus anno.

nam quae nivali pascitur Alcido
 10 devota quercus inter et ilices
 aut crescit albanis in herbis
 victima, pontificum securim

cervice tinguet: te nihil attinet
 temptare multa caede bidentium
 15 parvos coronantem marino
 røre deos fragilique myrto.

---

24 Intactis opulentior
 thesauris Arabum et divitis Indiae
 caementis licet occupes
 tyrrhenum omne tuis et mare †apulicum;

5 si figit adamantinos
 summis verticibus dira necessitas

23, 17—20. immuniis aram si tetigit manus, | non sumptuosa blandior hostia | mollivit aversos penates | farre pio et saliente mica.

24, 4. terrenum *Lachmannus*; *idem* mare publicum *e codd.*

clavos, non animum metu,
non mortis laqueis expedit caput.

campestres melius Scythae,
10 quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
vivunt et rigidi Getae,
inmetata quibus iugera liberas

fruges et cererem ferunt,
nec cultura placet longior annua,
15 defunctumque laboribus
aequali recreat sorte vicarius.

illic matre carentibus
privignis mulier temperat innocens,
nec dotata regit virum
20 coniux, nec nitido fidit adultero.

dos est magna parentium
virtus et metuens alterius viri
certo foedere castitas,
et peccare nefas aut pretium est mori.

25 o quisquis volet inpias
caedes et rabiem tollere civicam,
si quaeret pater urbium
subscribi status, indomitam audeat

refrenare licentiam,
30 clarus postgenitis: quatenus, heu nefas,
virtutem incolumem odimus,
sublatam ex oculis quaerimus invidi.

quid tristes querimoniae,
si non supplicio culpa reciditur?
35 quid leges sine moribus
vanae proficiunt, si neque fervidis

pars inclusa caloribus
mundi nec boreae finitimum latus
durataeque solo nives
40 mercatorem abigunt, horrida callidi
vincunt aequora navitae,
magnum pauperies opprobrium iubet

24, 25. 26. o quis, quis volet — civicam? 39. gelu

quidvis et facere et pati,
virtutisque viam deserit arduae?

- 45 vel nos in Capitolium,
quo clamor vocat et turba faventium,
vel nos in mare proximum
gemmas et lapides aurum et inutile,
summi materiem mali,
50 mittamus, scelerum si bene paenitet.
éradenda cupidinis
pravi sunt elementa et tenerae nimis
mentes asperioribus
formandae studiis. nescit equo rudis
55 haerere ingenuus puer
venarique timet, ludere doctior,
seu graeco iubeas trocho
seu malis vetita legibus aëa,
cum periura patris fides
60 consortem socium fallat et hospites,
indignoque pecuniam
heredi properet. scilicet improbae
crescunt divitiae: tamen
curtae nescio quid semper abest rei.

-
- 25 Quo me, Bacche, rapis tui
plenum? quae nemora aut quos agor in specus
velox mente nova? quibus
antris egregii Caesaris audiar
5 aeternum meditans decus
stellis inserere et consilio Iovis?
dicam insigne, recens, adhuc
indictum ore alio. non secus in iugis
edonis stupet euhias,
10 Hebrum prospiciens et nive candidam

24, 44. deserere   54. firmandae   60. consortem et socium
25, 9. exsomnia ante *Bentleium*

Thracen ac pede barbaro
 lustratam Rhodopen, ut mihi devio
 ripas et vacuum nemus
 mirari libet. o naiadum potens
 15 baccharumque valentium
 proceras manibus vertere fraxinos,
 nil parvum aut humili modo,
 nil mortale loquar. dulce periculum est,
 o Lenaee, sequi deum
 20 cingentem viridi tempora pampino.

---

26 Vixi puellis nuper idoneus
 et militavi non sine gloria;
 nunc arma defunctumque bello
 barbiton hic paries habebit,
 5 laevum marinae qui Veneris latus
 custodit. hic hic ponite lucida
 funalia et vectes et arcus
 oppositis foribus minaces.
 o quae beatam diva tenes Cyprum et
 10 Memphin carentem sithonia nive,
 regina, sublimi flagello
 tange Chloen semel arrogantem.

---

27 Inpios parrae recinentis omen
 ducat et praegnans canis, aut ab agro
 rava decurrens lupa lanuvino
 fetaque volpes.
 5 rumpit et serpens iter institutum,
 si per obliquum similis sagittae
 terruit mannos. ego cui timebo
 providus auspex,

25, 13. rivos   19. te, Lenaee, sequi

26, 1. duellis *Carolus Frankius*

antequam stantes repetat paludes
 10 imbrium divina avis imminentum,
 oscinem corvum prece suscitabo
 solis ab ortu.

sis licet felix ubicumque mavis,
 et memor nostri, Galatea, vivas,
 15 teque nec laevus vetat ire picus
 nec vaga cornix.

sed vides quanto trepidet tumultu
 pronus Orion. ego quid sit ater
 Hadriae novi sinus et quid albus
 20 peccet iapyx.

hostium uxores puerique caecos
 sentiant motus orientis austri et
 aequoris nigri fremitum et trementes
 verberare ripas.

25 sic et Europe niveum doloso
 credidit tauro latus et scatentem
 beluis pontum mediasque fraudes
 palluit audax.

nuper in pratis studiosa florum et
 30 debitae Nymphis opifex coronae
 nocte sublustri nihil astra praeter
 vidit et undas.

quae simul centum tetigit potentem
 oppidis Creten, pater o relictum
 35 filiae nomen pietasque' dixit
 victa furore!

unde quo veni? levis una mors est
 virginum culpa. vigilansne ploro
 turpe commissum, an vitiis carentem
 40 ludit imago

vana, quae porta fugiens eburna
 somnium ducit? meliusne fluctus
 ire per longos fuit, an recentes
 carpere flores?

45 siquis infamem mihi nunc iuvencom
 dedat iratae, lacerare ferro et
 frangere enitar modo multum amati
 cornua monstri.

inpudens liqui patrios penates,
 50 inpudens orcum moror. o deorum
 siquis haec audis, utinam inter errem
 nuda leones.

antequam turpis macies decentes
 occupet malas, teneraeque sucus
 55 defluat praedae, speciosa quaero
 pascere tigres.

vilis Europe, pater urguet absens,
 quid mori cessas? potes hac ab orno
 pendulum zona bene te secuta e-
 60 lidere collum.

sive te rupes et acuta leto
 saxa delectant, age te procellae
 crede veloci, nisi erile mavis
 carpere pensum

65 regius sanguis dominaeque tradi
 barbarae pellex.' aderat querenti
 perfidum ridens Venus et remisso
 filius arcu.

mox ubi lusit satis, abstineto'
 70 dixit, irarum calidaeque rixae,
 cum tibi invisus laceranda reddet
 cornua taurus.

uxor invicti Iovis esse nescis?
 mitte singultus, bene ferre magnam
 75 disce fortunam; tua sectus orbis
 nomina ducet.'

---

28 F esto quid potius die
 Neptuni faciam? prome reconditum

27, 71. iam

28, 2. facias

Lyde strenua caecubum,
munitaeque adhibe vim sapientiae.

5 inclinare meridiem
sentis, ac veluti stet volucris dies
parcis deripere horreo
cessantem Bibuli consulis amphoram.

nos cantabimus invicem

10 Neptunum et virides Nereidum comas:
tum curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae:
summo carmine, quae Cnidon
fulgentesque tenet Cycladas et Paphum
15 iunctis visit oloribus:
dicetur merita Nox quoque nenia.

---

29 Tyrrena regum progenies, tibi
non ante verso lene merum cado
cum flore, Maecenas, rosarum et
pressa tuis balanus capillis

5 iamdudum apud me est. eripe te morae,
ne semper udum Tibur et Aesulae
declive contempleris arvum et
Telegoni iuga parricidae.

fastidiosam desere copiam et

10 molem propinquam nubibus arduis;
omite mirari beatae
fumum et opes strepitumque Romae.

plerumque gratae divitibus vices
mundaеque parvo sub lare pauperum

15 cenae sine aulaeis et ostro
sollicitam explicuere frontem.

iam clarus occultum Andromedae pater
ostendit ignem, iam procyon furit
et stella vesani leonis,

20 sole dies referente siccos;

28, 11. tum *Lachmannus*, tu *libri*

29, 5. 6. morae. hic semper *Lachmannus*

iam pastor umbras cum grege languido
 rivumque fessus quaerit et horridi
 dumeta Silvani, caretque
 ripa vagis taciturna ventis.

25 tu civitatem quis deceat status
 curas et urbi sollicitus times
 quid Seres et regnata Cyro
 Bactra parent Tanaisque discors.

prudens futuri temporis exitum
 30 caliginosa nocte premit deus,
 ridetque si mortalis ultra
 fas trepidat. quod adest memento

componere aequus: cetera fluminis
 ritu feruntur, nunc medio alveo
 35 cum pace delabentis etruscum
 in mare, nunc lapides adesos

stirpesque raptas et pecus et domos
 volventis una non sine montium
 clamore vicinaeque silvae,
 40 cum fera diluvies quietos

inritat amnes. ille potens sui
 laetusque deget, cui licet in diem
 dixisse 'vixi.' cras vel atra
 nube polum pater occupato

45 vel sole puro; non tamen inritum,
 quodcumque retro est, efficiet neque
 diffinget infectumque reddet,
 quod fugiens semel hora vexit.

fortuna saevo laeta negotio et
 50 ludum insolentem ludere pertinax
 transmutat incertos honores,
 nunc mihi, nunc alii benigna.

laudo manentem; si celeres quatit
 pennas, resigno quae dedit et mea
 55 virtute me involvo probamque
 pauperiem sine dote quaero.

non est meum, si mugiat africanis
 malus procellis, ad miseris preces
 decurrere et votis pacisci,
 60 ne cypriae tyriaeque merces
 addant avaro divitias mari.
 tum me biremis praesidio scaphae
 tutum per aegaeos tumultus
 aura feret geminusque Pollux.

---

30 Exegi monumentum aere perennius
 regalique situ pyramidum altius,
 quod non imber edax, non aquilo inpotens
 possit diruere aut innumerabilis
 5 annorum series et fuga temporum.
 non omnis moriar, multaque pars mei
 vitabit Libitinam: usque ego postera
 crescam laude recens, dum Capitolium
 scandet cum tacita virgine pontifex.
 10 dicar, qua violens obstrepat Aufidus
 et qua pauper aquae Daunus agrestium
 regnavit populorum, ex humili potens
 princeps aeolium carmen ad italos
 deduxisse modos. sume superbiam
 15 quaesitam meritis, et mihi delphica
 lauro cinge volens, Melpomene, comam.

29, 64. ferat*

C A R M I N U M

LIBER QUARTUS

1 Intermissa, Venus, diu
rursus bella moves? parce precor, precor.
non sum qualis eram bonae
sub regno Cinaræ. desine, dulcium

5 mater saeva Cupidinum,
circa lustra decem flectere mollibus
iam durum imperiis; abi
quo blandæ iuvenum te revocant preces.

tempestivius in domum
10 Paulli purpureis ales oloribus
comissabere Maximi,
si torrere iecur quaeris idoneum:

namque et nobilis et decens
et pro sollicitis non tacitus reis

15 et centum puer artium
late signa feret militiae tuæ,

et quandoque potentior
largi muneribus riserit aemuli,
albanos prope te lacus

20 ponet marmoream sub trabe citrea .

illic plurima naribus
duces tura, lyraque et berecynthia
delectabere tibia
mixtis carminibus non sine fistula;

25 illic bis pueri die
numen cum teneris virginibus tuum
laudantes pede candido
in morem salium ter quatient humum.

1, 16. *scribendum videtur* militiae signa feret tuæ

me nec femina nec puer
 30 iam, nec spes animi credula mutui,
 nec certare iuvat mero,
 nec vincere novis tempora floribus.

sed cur heu, Ligurine, cur
 manat rara meas lacrima per genas?
 35 cur facunda parum decoro
 inter verba cadit lingua silentio?

nocturnis ego somniis
 iam captum teneo, iam volucrem sequor,
 te per gramina martii
 40 campi, te per aquas, dure, volubiles.

---

2 Pindarum quisquis studet aemulari,
 Iule, ceratis ope daedalea
 nititur pennis vitreo daturus
 nomina ponto.

5 monte decurrens velut amnis, imbres
 quem super notas aluere ripas,
 fervet inmensusque ruit profundo
 Pindarus ore,

laurea donandus apollinari,
 10 seu per audaces nova dithyrambos
 verba devolvit numerisque fertur
 lege solutis;

seu deos regesve canit, deorum
 sanguinem, per quos cecidere iusta
 15 morte Centauri, cecidit tremendae
 flamma Chimaerae;

sive quos elea domum reducit
 palma caelestes pugilemve equumve
 dicit et centum potiore signis
 20 munere donat;

flebili sponsae iuvenemve raptum
 plorat, et vires animumque moresque

2, 2. ille ceratis *Peerlkampius*

aureos educit in astra nigroque
invidet Orco.

25 multa dircaeum levat aura cycnum,
tendit, Antoni, quotiens in altos
nubium tractus; ego apis matinae
more modoque

grata carpentis thyma per laborem,
30 plurimum circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
carmina fingo.

concinet maiore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
35 per sacrum clivum merita decorus
fronde Sygambros:

quo nihil maius meliusve terris
fata donavere bonique divi
nec dabunt, quamvis redeant in aurum
40 tempora priscum.

concinet laetosque dies et urbis
publicum ludum super inpetrato
fortis Augusti reditu forumque
litibus orbum.

45 tum meae, siquid loquor audiendum,
vocis accedet bona pars, et ,o sol
pulcher, o laudande' canam recepto
Caesare felix.

teque dum procedit, io Triumphe,
50 non semel dicemus, io Triumphe,
civitas omnis, dabimusque divis
tura benignis.

te decem tauri totidemque vaccae,
me tener solvet vitulus, relicta
55 matre qui largis iuvenescit herbis
in mea vota,

fronte curvatos imitatus ignes
 tertium lunae referentis ortum,
 qua notam duxit niveus videri,
 60 cetera fulvus.

- 3 Quem tu, Melpomene, semel
 nascentem placido lumine videris,
 illum non labor isthmius
 clarabit pugilem, non equus inpiger
- 5 curru ducet achaico
 victorem, neque res bellica deliis
 ornatum foliis ducem,
 quod regum tumidas contuderit minas,
 ostendet Capitolio:
- 10 sed quae Tibur aquae fertile praefluunt
 et spissae nemorum comae
 fingent aeolio carmine nobilem.
- Romae, principis urbium,
 dignatur suboles inter amabiles
- 15 vatum ponere me choros,
 et iam dente minus mordeor invido.
- o testudinis aureae
 dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
 o mutis quoque piscibus
- 20 donatura cycni si libeat sonum,
 totum muneris hoc tuist,
 quod monstror digito praetereuntium
 romanae fidicen lyrae:
 quod spiro et placeo, si placeo, tuumst.
-

- 4 Qualem ministrum fulminis alitem,
 cui rex deorum regnum in aves vagas
 permisit expertus fidelem
 Iuppiter in Ganymede flavo,

3, 21. tui est *ante Lachmannum*

- 5 olim iuventas et patrius vigor
 nido laborum propulit inscium,
 vernique iam nimbis remotis
 insolitos docuere nisus
 venti paventem, mox in ovilia
 10 demisit hostem vividus impetus,
 nunc in reluctantes dracones
 egit amor dapis atque pugnae;
 qualemve laetis caprea pascuis
 intenta fulvae matris ab ubere
 15 iam † lacte depulsum leonem
 dente novo peritura vidit;
 videre Raetis bella sub Alpibus
 Drusum gerentem Vindelici, et diu
 lateque victrices catervae
 consiliis iuvenis revictae
 25 sensere, quid mens rite, quid indoles
 nutrita faustis sub penetralibus
 posset, quid Augusti paternus
 in pueros animus Neronēs.
 fortes creantur fortibus et bonis;
 30 est in iuvenis, est in equis patrum
 virtus, neque inbellem feroces
 progenerant aquilae columbam:
 doctrina sed vim promovet insitam,
 rectique cultus pectora roborant;
 35 utcumque defecere mores,
 dedecorant bene nata culpae.
 quid debeas, o Roma, Neronibus,
 testis Metaurum flumen et Hasdrubal
 devictus et pulcher fugatis
 40 ille dies Latio tenebris
 qui primus alma risit adorea,
 dirus per urbes Afer ut italas
 4, 18—22. Vindelici, quibus | mos unde deductus per omne | tem-
 pus amazonia securi | dextras obarmet, quaerere distuli, |
 nec scire fas est omnia; sed diu
 24. repressae*   26. sanctis

ceu flamma per taedas vel eurus
per siculas equitavit undas.

45 post hoc secundis usque laboribus
romana pubes crevit, et inpio
vastata Poenorum tumultu
fana deos habuere rectos,

dixitque tandem perfidus Hannibal
50 , cervi, luporum praeda rapacium,
sectamur ultro quos opimus
fallere et effugere est triumphus.

gens, quae cremata fortis ab Ilio
iactata tuscis aequoribus sacra
55 natosque maturosque patres
pertulit ausonias ad urbes,

duris et ilex tonsa bipennibus
nigrae feraci frondis in Algido,
per damna, per caedes ab ipso
60 ducit opes animumque ferro.

65 merses profundo, pulchrior evenit;
luctere, multa proruit integrum
cum laude victorem geritique
proelia coniugibus loquenda.

Carthagini iam non ego nuntios
70 mittam superbos: occidit, occidit
spes omnis et fortuna nostri
nominis Hasdrubale interempto.

nil claudiae non perficiunt manus,
quas et benigno numine Iuppiter
75 defendit et curae sagaces
expediunt per acuta belli.'

---

5 Divis orte bonis, optime romulae
custos gentis, abes iam nimium diu:

4, 61 — 64. non Hydra secto corpore firmior | vinci dolentem crevit
in Herculem, | monstrumve submittere Colchi | maius echio-
niaeve Thebae.

maturum reditum pollicitus patrum
sancto concilio redi.

- 5 lucem redde tuae, dux bone, patriae:
instar veris enim voltus ubi tuus
adfulsit populo, gratior it dies
et soles melius nitent.

- ut mater iuvenem, quem notus invido
10 flatu carpathii trans maris aequora
cunctantem spatio longius annuo
dulci distinet a domo,

- votis omnibusque et precibus vocat,
curvo nec faciem litore dimovet;
15 sic desideriiis icta fidelibus
quaerit patria Caesarem.

- tutus hos etenim rura perambulat,
nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
pacatum volitant per mare navitae,
20 culpari metuit fides,

nullis polluitur casta domus stupris,
mos et lex maculosum edomuit nefas,
laudantur simili prole puerperae,
culpam poena premit comes.

- 25 quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen,
quis Germania quos horrida parturit
fetus, incolumi Caesare? quis ferae
bellum curet Hiberiae?

- condit quisque diem collibus in suis,
30 et vitem viduas ducit ad arbores;
hinc ad vina redit laetus et alteris
te mensis adhibet deum.

- te multa prece, te prosequitur mero
defuso pateris, et laribus tuum
35 miscet numen, uti Graecia Castoris
et magni memor Herculis.

longas o utinam, dux bone, ferias
praestes Hesperiae' dicimus integro

sicci mane die, dicimus uvidi,
40 cum sol oceano subest.

---

6 Dive, quem proles niobea magnae
vindicem linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,

5 ceteris maior, tibi miles inpar,
filius quamvis Thetidis marinae
dardanas turrets quateret tremenda
cuspide pugnax.

ille, mordaci velut icta ferro
10 pinus aut inpulsa cupressus euro,
procidit late posuitque collum in
pulvere teucro.

ille non inclusus equo Minervae
sacra mentito male feriatos
15 Troas et laetam Priami choreis
falleret aulam,

sed palam captis gravis, heu nefas heu,
nescios fari pueros achivis
ureret flammis, etiam latentem
20 matris in alvo,

ni tuis flexus Venerisque gratae
vocibus divum pater adnuisset
rebus Aeneae potiore ductos
alite muros.

25 doctor argutae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
dauniae defende decus camenae,
levis Agyieu.

spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
30 carminis nomenque dedit poetae.
virginum primae puerique claris
patribus orti,

deliae tutela deae fugaces
 lyncas et cervos cohibentis arcu,
 35 lesbium servate pedem meique
 pollicis ictum,
 rite Latonae puerum canentes,
 rite crescentem face Noctilucam,
 prosperam frugum celeremque pronos
 40 volvere menses.

nupta iam dices ,ego dis amicum,
 saeculo festas referente luces,
 reddidi carmen docilis modorum
 vatis Horati.'

- 7 Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
 arboribusque comae;
 mutat terra vices, et decrescentia ripas
 flumina praetereunt;
- 5 Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
 ducere nuda choros.
 immortalia ne speres, monet annus et alium
 quae rapit hora diem.
 frigora mitescunt zephyris; ver proterit aestas
 10 interitura, simul
 pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
 bruma recurrit iners.
 damna tamen celeres reparant caelestia lunae;
 nos ubi decidimus
 15 quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
 pulvis et umbra sumus.
 quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
 tempora di superi?
 cuncta manus avidas fugient heredis, amico
 20 quae dederis animo.
 cum semel occideris et de te splendida Minos
 fecerit arbitria,

non, Torquate, genus, non te facundia, non te
restituēt pietas.

- 25 *infernīs neque enim tenebris Diana pudicum
liberat Hippolytum,
nec lethaea valet Theseus abrumpere caro
vincula Pirithoo.*

8 *Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus,
donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum, neque tu pessima munerum*

- 5 *ferres, divite me scilicet artium,
quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
hic saxo, liquidis ille coloribus
sollers nunc hominem ponere nunc deum.*

sed non haec mihi vis, nec tibi talium

- 10 *res est aut animus deliciarum egens.
gaudes carminibus; carmina possumus
donare et pretium dicere muneris.*

*non incisa notis marmora publicis,
per quae spiritus et vita redit bonis*

- 15 *post mortem ducibus, clarius indicant
20 laudes quam calabrae Pierides: neque,
si chartae sileant quod bene feceris,
mercedem tuleris. quid foret Iliae
Mavortisque puer, si taciturnitas
obstaret meritis invida Romuli?*

- 25 *ereptum stygiis fluctibus Aeacum
virtus et favor et lingua potentium
vatum divitibus consecrat insulis,
caelo Musa beat. sic Iovis interest*

- 30 *optatis epulis inpiger Hercules,
clarum Tyndaridae sidus ab infimis*

8, 15 — 19. ducibus, non celeres fugae | reiectaeque retrorsum Han-
nibalī minae, | non incendia Carthaginis inīpiae | eius, qui
domita nomen ab Africa | lucratus rediit, clarius
25. dignum laude virum Musa vetat mori.

quassas eripiunt aequoribus rates,
Liber vota bonos ducit ad exitus.

---

9 Ne forte credas interitura, quae
longe sonantem natus ad Aufidum
non ante volgatas per artes
verba loquor socianda chordis,

5 non, si priores Maeonius tenet
sedes Homerus, pindaricae latent
ceaeque et Alcaei minaces
Stesichorique graves camenae;

nec siquid olim lusit Anacreon,
10 delevit aetas; spirat adhuc amor
vivuntque commissi calores
aeoliae fidibus puellae.

non sola comptos arsit adulteri
crines et aurum vestibus inlitum

15 mirata regalesque cultus
et comites Helene Lacaena;

primusve Teucer tela cydonio
direxit arcu; non semel Ilios
vexata; non pugnavit ingens

20 Idomeneus Sthenelusve solus

dicenda Musis proelia; non ferox
Hector vel acer Deiphobus graves
excepit ictus pro pudicis
coniugibus puerisque primus.

25 vixere fortes ante Agamemnona
multi; sed omnes inlacrimabiles
urguentur ignotique longa
nocte, carent quia vate sacro.

paullum sepultae distat inertiae
30 celata virtus. non ego te meis
chartis inornatum silebo,
totve tuos patiar labores

8, 33. ornatus viridi tempora pampino

- inpune, Lolli, carpere lividas
obliviones. est animus tibi
35 rerumque prudens et secundis
temporibus dubiisque rectus,
vindex avarae fraudis et abstinens
ducentis ad se cuncta pecuniae,
consulque non unius anni;
40 sed quotiens bonus atque fidus
iudex honestum praetulit utili,
reiecit alto dona nocentium
vultu, per obstantes catervas
explicuit sua victor arma.
45 non possidentem multa vocaveris
recte beatum; rectius occupat
nomen beati, qui deorum
muneribus sapienter uti
duramque callet pauperiem pati
50 peiusque leto flagitium timet,
non ille pro caris amicis
aut patria timidus perire.

-
- 10 O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
insperata tuae cum veniet pluma superbiae,
et quae nunc humeris involitant deciderint comae,
nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,
5 mutatus, Ligurine, in faciem verterit hispidam,
dices, heu' quotiens te speculo videris alterum,
, quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
vel cur his animis incolumes non redeunt genae?'

-
- 11 Est mihi nonum superantis annum
plenus albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
est hederæ vis

5 multa, qua crines religata fulges;
ridet argento domus; ara castis
vincta verbenis avet inmolato
spargier agno;

cuncta festinat manus, huc et illuc
10 cursitant mixtae pueris puellae;
sordidum flammae trepidant rotantes
vertice fumum.

ut tamen noris quibus advoceris
gaudiis, idus tibi sunt agendae,
15 qui dies mensem Veneris marinae
findit aprilem,

iure sollemnis mihi sanctiorque
paene natali proprio, quod ex hac
luce Maecenas meus adfluentes
20 ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit
non tuae sortis iuvenem puella
dives et lasciva tenetque grata
compede vinctum.

25 terret ambustus Phaethon avaras
spes, et exemplum grave praebet ales
Pegasus terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

semper ut te digna sequare et ultra
30 quam licet sperare nefas putando
disparem vites. age iam meorum
finis amorum

(non enim posthac alia calebo
femina), condisce modos, amanda
35 voce quos reddas: minuentur atrae
carmine curae.

---

12 Iam veris comites, quae mare temperant,
inpellunt animae lintea thraciae;
iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
hiberna nive turgidi.

5 nidum ponit Ityn flebiliter gemens,
 infelix avis et cecropiae domus
 aeternum opprobrium, quod male barbaras
 regum est ultra libidines.

dicunt in tenero gramine pinguium
 10 custodes ovium carmina fistula
 delectantque deum, cui pecus et nigri
 colles Arcadiae placent.

adduxere sitim tempora, Vergili.
 sed pressum Calibus ducere liberum
 15 si gestis, iuvenum nobilium cliens,
 nardo vina mereberis.

nardi parvus onyx eliciet cadum,
 qui nunc sulphiciis ad cubat horreis,
 spes donare novas largus amaraque
 20 curarum eluere efficax.

ad quae si properas gaudia, cum tua
 velox merce veni: non ego te meis
 immunem meditor tinguere poculis,
 plena dives ut in domo.

25 verum pone moras et studium lucri,
 nigrorumque memor dum licet ignium
 misce stultitiam consiliis brevem:
 dulce est desipere in loco.

13 Audivere, Lyce, di mea vota, di
 audivere, Lyce: fis anus, et tamen
 vis formosa videri,
 ludisque et bibis inpu dens,

5 et cantu tremulo pota Cupidinem
 lentum sollicitas. ille virentis et
 doctae psallere Chia
 pulchris excubat in genis.

inportunus enim transvolat aridas
 10 quercus et refugit te, quia luridi

12, 11. nigrae*

dentes te, quia rugae
turpant et capitis nives.

nec coae referunt iam tibi purpurae
nec cari lapides tempora, quae semel
15 notis condita fastis
inclusit volucris dies.

quo fugit venus, heu, quove color? decens
quo motus? quid habes illius, illius,
quae spirabat amores,
20 quae me surpuerat mihi,
felix post Cinaram, †notaque et artium
gratarum facies? sed Cinarae breves
annos fata dederunt,
servatura diu parem

25 cornicis vetulae temporibus Lycen,
possent ut iuvenes visere fervidi
multo non sine risu
dilapsam in cineres facem.

---

14 Quae cura patrum quaeve Quiritium
plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
per titulos memoresque fastus
5 aeternet, o qua sol habitabiles
inlustrat oras maxime principum?
quem legis expertes latinae
Vindelici didicere nuper
quid marte posses. milite nam tuo
10 Drusus Genaunos, inplacidum genus,
Breunosque veloces et arces
Alpibus inpositas tremendis
deiecit acer plus vice simplici.
maior Neronum mox grave proelium
15 conmisit inmanesque Raetos
auspiciis pepulit secundis,
spectandus in certamine martio
devota morti pectora liberae

quantis fatigaret ruinis,
 20 indomitas prope qualis undas
 exercet auster, Pleiadum choro
 scindente nubes, inpiger hostium
 vexare turmas et frementem
 mittere equum medios per ignes.
 25 sic tauriformis volvitur Aufidus,
 qui regna Dauni praefluit Appuli,
 cum saevit horrendamque cultis
 diluviem meditatur agris,
 ut barbarorum Claudius agmina
 30 ferrata vasto diruit impetu
 primosque et extremos metendo
 stravit humum sine clade victor,
 te copias, te consilium et tuos
 praebente divos. nam tibi quo die
 35 portus Alexandria supplex
 et vacuum patefecit aulam,
 fortuna lustris prospera tertio
 belli secundos reddidit exitus,
 laudemque et optatum peractis
 40 imperiis decus adrogavit.
 te Cantaber non ante domabilis
 Medusque et Indus, te profugus Scythes
 miratur, o tutela praesens
 Italiae dominaeque Romae.
 45 te fontium qui celat origines
 Nilusque et Ister, te rapidus Tigris,
 te beluosus qui remotis
 obstrepat oceanus Britannis,
 te non paventes funera Galliae
 50 duraeque tellus audit Hiberiae,
 te caede gaudentes Sygambri
 conpositis venerantur armis.

14, 20. indomitus*

26. qua

28. minitatur*

47. qua

- 15 Phoebus volentem proelia me loqui
 victas et urbes increpuit lyra,
 ne parva tyrrhenum per aequor
 vela darem. tua, Caesar, aetas
- 5 fruges et agris rettulit uberes,
 et signa nostro restituit Iovi
 derepta Parthorum superbis
 postibus, et vacuum duellis
- ianum Quirini clausit et ordinem
 10 rectum evaganti frena licentiae
 iniecit emovitque culpas
 et veteres revocavit artes,
- per quas latinum nomen et italae
 crevere vires, famaue et imperi
 15 porrecta maiestas ad ortus
 solis ab hesperio cubili.
- custode rerum Caesare non furor
 civilis aut vis exiget otium,
 non ira quae proculdit enses
 20 et miseris inimicat urbes.
- non qui profundum Danubium bibunt
 edicta rumpent iulia, non Getae,
 non Seres infidive Persae,
 non Tanain prope flumen orti.
- 25 nosque et profestis lucibus et sacris
 inter iocosi munera Liberi,
 cum prole matronisque nostris
 rite deos prius adprecati,
- virtute functos more patrum duces
 30 lydis remixto carmine tibiis
 Troiamque et Anchisen et almae
 progeniem Veneris canemus.
-

CARMEN SAECULARE

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum caeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

5 quo sibyllini monuere versus
virgines lectas puerosque castos
dis, quibus septem placuere colles,
dicere carmen.

alme Sol curru nitido diem, qui
10 promis et celas aliasque et idem
nascaris, possis nihil urbe Roma
visere maius.

rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
15 sive tu Lucina probas vocari
seu Genitalis:

diva, producas subolem patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque novae feraci
20 lege marita,

certus undenos deciens per annos
orbis ut cantus referatque ludos
ter die claro totiensque grata
nocte frequentes.

25 vosque veraces cecinisse, Parcae,
quod semel dictum est stabilisque rerum
terminus servet, bona iam peractis
iungite fata.

fertilis frugum pecorisque tellus
30 spicea donet Cererem corona;

16. Genetyllis   26. dictum stabilis per aevum

nutriant fetus et aquae salubres
et Iovis aerae.

condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
35 siderum regina bicornis audi
Luna puellas.

Roma si vestrum est opus, iliaequae
litis etruscum tenuere turmae,
iussa pars mutare lares et urbem
40 sospite cursu,

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum munivit iter daturus
plura relictis:

45 di, probos mores docilis iuventae,
di, senectutis placidae quietem
romulae genti date remque prolemque
et decus omne;

quaeque vos bobus veneratur albis
50 clarus Anchisae Venerisque sanguis,
inpetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

iam mari terraque manus potentes
Medus albanasque timet secures;
55 iam Scythae responsa petunt superbi
nuper, et Indi.

iam fides et pax et honos pudorque
priscus et neglecta redire virtus
audet, adparetque beata pleno
60 Copia cornu.

augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

65 si palatinas videt aequus arces,
remque romanam Latiumque felix

53. manum potentem

alterum in lustrum meliusque semper
prorogat aevum.

70 quaeque Aventinum tenet Algidumque,
curat et votis puerorum amicas
adplicat aures.

haec Iovem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto,
75 doctus et Phoebi chorus et Dianae
dicere laudes.

E P O D O N

LIBER

- 1 Ibis liburnis inter alta navium,
amice, propugnacula,
paratus omne Caesaris periculum
subire, Maecenas, tuo.
5 quid nos? quibus te vita sit superstite
iucunda, si contra gravis.
utrumne iussi persequemur otium
non dulce ni tecum simul,
an hunc laborem mente laturi, decet
10 qua ferre non molles viros?
feremus et te vel per Alpium iuga
inhospitalem et Caucasum,
vel occidentis usque ad ultimum sinum
forti sequemur pectore.
15 roges tuum labore quid iuvenem meo
inbellis ac firmus parum?
comes minore sum futurus in metu,
qui maior absentes habet;
ut adsidens inplumibus pullis avis
20 serpentium adlapsus timet
magis relictis, non uti sit auxili
latura plus praesentibus.
libenter hoc et omne militabitur
bellum in tuae spem gratiae,
25 non ut iuvenis inligata pluribus
aratra nitantur mea,
pecusve calabris ante sidus fervidum
lucana mutet pascuis,
neque ut superni villa candens Tusculi
30 circaea tangat moenia.

1, 17. sim

29. supini *Bentleius*, superbi *Marklandus*

satis superque me benignitas tua
 ditavit: haud paravero
 quod aut avarus ut Chremes terra premam,
 discinctus aut perdam nepos.

- 2 Beatus ille qui procul negotiis,
 ut prisca gens mortalium,
 paterna rura bobus exercet suis
 solutus omni fenore,
 5 neque excitatur classico miles truci,
 neque horret iratum mare,
 forumque vitat et superba civium
 potentiorum limina.
 ergo aut adulta vitium propagine
 10 altas maritat populos,
 aut in reducta valle mugientium
 prospectat errantes greges,
 inutilesve falce ramos amputans
 feliciores inserit,
 15 aut pressa puris mella condit amphoris,
 aut tondet infirmas oves:
 vel cum decorum mitibus pomis caput
 Autumnus agris extulit,
 ut gaudet insitiva decerpens pyra
 20 certantem et uvam purpurae,
 qua muneretur te, Priape, et te, pater
 Silvane, tutor finium.
 libet iacere modo sub antiqua ilice,
 modo in tenaci gramine.
 25 labuntur altis interim ripis aquae,
 quaeque in silvis aves,
 fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
 somnos quod invitet leves.
 at cum tonantis annus hibernus Iovis
 30 imbres nivesque comparat,
 aut trudit acres hinc et hinc multa cane
 apros in obstantes plagas,

2, 27. frondesque *Marklandus*

- aut amite levi rara tendit retia,
 turdis edacibus dolos,
 35 pavidumque leporem et advenam laqueo gruem
 iucunda captat praemia.
 quis non malarum, quas amor curas habet,
 haec inter obliviscitur?
 quodsi pudica mulier in partem iuвет
 40 domum atque dulces liberos,
 Sabina qualis aut perusta solibus
 pernicious uxor Appuli,
 sacrum vetustis exstruat lignis focum
 lassi sub adventum viri,
 45 claudensque textis cratibus laetum pecus
 distenta siccet ubera,
 et horna dulci vina promens dolio
 dapes inemptas adparet:
 non me lucrina iuverint conchylia
 50 magisve rhombus aut scari,
 si quos eois intonata fluctibus
 hiems ad hoc vertat mare.
 non afra avis descendat in ventrem meum,
 non attagen ionicus
 55 iucundior, quam lecta de pinguisissimis
 oliva ramis arborum,
 aut herba lapathi prata amantis et gravi
 malvae salubres corpori,
 vel agna festis caesa terminalibus,
 60 vel haedus ereptus lupo.
 has inter epulas ut iuvat pastas oves
 videre properantes domum,
 videre fessos vomerem inversum boves
 collo trahentes languido,
 65 positosque vernas, ditis examen domus,
 circum residentes lares.
 haec ubi locutus fenerator Alfius,
 iam iam futurus rusticus,
 omnem redegit idibus pecuniam,
 70 quaerit calendis ponere.

- 3 Parentis olim siquis in pia manu
senile guttur fregerit,
edit cicutis allium nocentius.
o dura messorum ilia!
- 5 quid hoc veneni saevit in praecordiis?
num viperinus his cruor
incoctus herbis me fefellit, an malas
Canidia tractavit dapes?
ut Argonautas praeter omnes candidum
- 10 Medea mirata est ducem,
ignota tauris inligaturum iuga
perunxit hoc Iasonem;
hoc delibutis ulta donis pellicem
serpente fugit alite.
- 15 nec tantus unquam siderum insedit vapor
siticulosae Appuliae,
nec munus humeris efficacis Herculis
inarsit aestuosius.
at siquid unquam tale concupiveris,
- 20 iocose Maecenas, precor
manum puella savio opponat tuo
extrema et in sponda cubet.
-

- 4 Lupis et agnis quanta sortito obtigit
tecum mihi discordia est,
hibericis peruste funibus latus
et crura dura compede.
- 5 licet superbus ambules pecunia,
fortuna non mutat genus.
videsne, sacram metiente te viam
cum bis trium ulnarum toga,
ut ora vertat huc et huc euntium
- 10 liberrima indignatio?
,sectus flagellis hic triumviralibus
praeconis ad fastidium
arat falerni mille fundi iugera,
et appiam mannis terit,

3, 20. iocosa *Marklandus*

4, 8. ter *ante C. Barthium*

15 sedilibusque magnus in primis eques
 Othone contempto sedet.
 quid attinet tot ora navium gravi
 rostrata duci pondere
 contra latrones atque servilem manum,
 20 hoc hoc tribuno militum?'

---

5 At o deorum quidquid in caelo regit
 terras et humanum genus,
 quid iste fert tumultus? et quid omnium
 voltus in unum me truces?
 5 per liberos te, si vocata partibus
 Lucina veris adfuit,
 per hoc inane purpurae decus precor,
 per inprobaturum haec Iovem,
 quid ut noverca me intueris aut uti
 10 petita ferro belua?'
 ut haec tremente questus ore constitit
 insignibus raptis puer,
 inpube corpus, quale posset in pia
 mollire Thracum pectora;
 15 Canidia brevibus implicata viperis
 : crines et incomptum caput
 iubet sepulcris caprificos erutas,
 iubet cupressus funebres
 et uncta turpis ova ranae sanguine
 20 plumamque nocturnae strigis
 herbasque, quas Iolcos atque Hiberia
 mittit venenorum ferax,
 et ossa ab ore rapta ieiunae canis
 flammis aduri colchicis.
 25 at expedita Sagana per totam domum
 spargens avernales aquas
 horret capillis ut marinus asperis
 echinus aut laurens aper.
 abacta nulla Veia conscientia
 30 ligonibus duris humum

4, 17. aera

5, 29. currens ante N. Heinsium

- exhauriebat ingemens laboribus,
quo posset infossus puer
longo die bis terque mutatae dapis
inemori spectaculo,
35 cum promineret ore quantum exstant aqua
suspensa mento corpora:
exsucta uti medulla et aridum iecur
amoris esset poculum,
interminato cum semel fixae cibo
40 intabuissent pupulae.
non defuisse masculae libidinis
Ariminensem Foliam,
et otiosa credidit Neapolis
et omne vicinum oppidum,
45 quae sidera excantata voce thessala
lunamque caelo deripit.
hic inresectum saeva dente livido
Canidia rodens pollicem
quid dixit aut quid tacuit? o rebus meis
50 non infideles arbitrae,
nox et Diana, quae silentium regis,
arcana cum fiunt sacra,
nunc nunc adeste, nunc in hostiles domos
iram atque numen vertite.
55 formidolosis dum latent silvis ferae
dulci sopore languidae,
senem, quod omnes rideant, adulterum
latrent suburanae canes
nardo perunctum, quale non perfectius
60 meae laborarint manus.
quid accidit? cur dira barbarae minus
venena Medae valent?
quibus superbam fugit ultra pellicem,
magni Creontis filiam,
65 cum palla, tabo munus imbutum, novam
incendio nuptam abstulit.
atqui neque herba nec latens in asperis
radix fefellit me locis.
indormit unctis omnium cubilibus
70 oblivione pellicum.

ah ah, solutus ambulat veneficae
 scientioris carmine.
 non usitatis, Vare, potionibus,
 o multa fleturum caput,
 75 ad me recures, nec vocata mens tua
 marsis redibit vocibus.
 maius parabo, maius infundam tibi
 fastidienti poculum,
 priusque caelum sidet inferius mari
 80 tellure porrecta super,
 quam non amore sic meo flagres uti
 bitumen atris ignibus.'
 sub haec puer iam non ut ante mollibus
 lenire verbis inpias,
 85 sed dubius unde rumperet silentium
 misit thyesteas preces.
 venena maga non fas nefasque, non valent
 convertere humanam vicem.
 diris agam vos: dira detestatio
 90 nulla expiatur victima.
 quin, ubi perire iussus exspiravero,
 nocturnus occurram furor,
 petamque voltus umbra curvis unguibus,
 quae vis deorum est manium,
 95 et inquietis adsidens praecordiis
 pavore somnos auferam.
 vos turba vicitim hinc et hinc saxis petens
 contundet obscaenas anus.
 post insepulta membra different lupi
 100 et esquilineae alites,
 neque hoc parentes heu mihi superstites
 effugerit spectaculum.'

---

6 Quid inmerentes hospites vexas canis
 ignavus adversum lupos?
 quin huc inanes, si potes, vertis minas
 et me remorsurum petis.

5, 71. aha

81. mei*

87. maga non *Hauptius*, *magica libri*

5 nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,
 amica vis pastoribus,
 agam per altas aure sublata nives,
 quaecumque praecedet fera.
 tu cum timenda voce complesti nemus,
 10 proiectum odoraris cibum.
 cave, cave: namque in malos asperrimus
 parata tollo cornua,
 qualis Lycambae spretus infido gener,
 aut acer hostis Bupalò.
 15 an siquis atro dente me petiverit,
 inultus ut flebo puer?

---

7 Quo quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
 aptantur enses conditi?
 parumne campis atque neptuno super
 fusum est latini sanguinis?
 5 non ut superbas invidae Carthaginis
 Romanus arces ureret,
 intactus aut Britannus ut descenderet
 sacra catenatus via,
 sed ut secundum vota Parthorum sua
 10 urbs haec periret dextera.
 neque hic lupis mos nec fuit leonibus
 nunquam nisi in dispar feris.
 furorne caecos an rapit vis acrior
 an culpa? responsum date.
 15 tacent, et albus ora pallor inficit
 mentesque percussae stupent.
 sic est: acerba fata Romanos agunt
 scelusque fraternae necis,
 ut inmerentis fluxit in terram Remi
 20 sacer nepotibus cruor.

---

8 Rogare longo putidam te saeculo
 vires quid enervet meas?
 cum sit tibi dens ater et rugis vetus
 frontem senectus exaret,

- 5 hietque turpis inter aridas nates
 podex velut crudae bovis?
 sed incitat me pectus et mammae putres,
 equina quales ubera,
 venterque mollis et femur tumentibus
 10 exile suris additum.
 esto beata, funus atque imagines
 ducant triumphales tuum,
 nec sit marita quae rotundioribus
 onusta bacis ambulet.
 15 quid quod libelli stoici inter sericos
 iacere pulvillos amant?
 inlitterati num minus nervi rigent?
 minusve languet fascinum?
 quod ut superbo provoces ab inguine,
 20 ore adlaborandum est tibi.
-

- 9 Quando repostum caecubum ad festas dapes
 victore laetus Caesare
 tecum sub alta, sic Iovi gratum, domo,
 beate Maecenas, bibam?
 5 sonante mixtum tibiis carmen lyra,
 hac dorium, illis barbarum:
 ut nuper, actus cum freto neptunius
 dux fugit ustis navibus,
 minatus urbi vincla, quae detraxerat
 10 servis amicus perfidis.
 Romanus, eheu, posteri negabitis,
 emancipatus feminae
 fert vallum et arma miles et spadonibus
 servire rugosis potest,
 15 interque signa turpe militaria
 sol adspicit conopium.
 ad hoc frementes verterunt bis mille equos
 Galli canentes Caesarem,
 hostiliumque navium portu latent
 20 puppes sinistrorsum citae.

io Triumphe, tu moraris aureos
 currus et intactas boves?
 io Triumphe, nec iugurthino parem
 bello reportasti ducem,
 25 neque Africanum, cui super Carthaginem
 virtus sepulcrum condidit.
 terra marique victus hostis punico
 lugubre mutabit sagum,
 aut ille centum nobilem Cretam urbibus
 30 ventis iturus non suis,
 exercitatas aut petit syrtes noto,
 aut fertur incerto mari.
 capaciores adfer huc, puer, scyphos
 et chia vina aut lesbia,
 35 vel quod fluentem nauseam coerceat
 metire nobis caecubum.
 curam metumque Caesaris rerum iuvat
 dulci lyaeo solve.

---

10 Mala soluta navis exit alite
 ferens olentem Maevium.
 ut horridis utrumque verberes latus,
 auster, memento fluctibus.
 5 niger rudentes eurus inverso mari
 fractosque remos differat.
 insurgat aquilo, quantus altis montibus
 frangit trementes ilices.
 nec sidus atra nocte amicum adpareat,
 10 qua tristis Orion cadit:
 quietiore nec feratur aequore
 quam graia victorum manus,
 cum Pallas usta vertit iram ab Ilio
 in inpiam Aiakis ratem.
 15 o quantus instat navitis sudor tuis
 tibi que pallor luteus,
 et illa non virilis eiulatio
 preces et aversum ad Iovem,

9, 33. 34. scyphos; aut chia

ionius udo cum remugiens sinus
 20 noto carinam ruperit.
 opima quodsi praeda curvo litore
 porrecta mergos iuveris,
 libidinosus inmolabitur caper
 et agna Tempestatibus.

---

11 Petti, nihil me sicut antea iuvat
 scribere versiculos amore percussum gravi,
 amore, qui me praeter omnes expetit
 mollibus in pueris aut in puellis urere.
 5 hic tertius december, ex quo destiti
 Inachia furere, silvis honorem decutit.
 heu me, per urbem, nam pudet tanti mali,
 fabula quanta fui! convivorum et paenitet,
 in quis amantem et languor et silentium
 10 arguit et latere petitus imo spiritus.
 ,contrane lucrum nil valere candidum
 pauperis ingenium' querebar adplorans tibi,
 simul calentis inverecundus deus
 fervidiore mero arcana promorat loco.
 15 ,quodsi meis inaestuet praecordiis
 libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
 fomenta volnus nil malum levantia,
 desinet imparibus certare submotus pudor.'
 ubi haec severus te palam laudaveram,
 20 iussus abire domum ferebar incerto pede
 ad non amicos heu mihi postes et heu
 limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
 nunc glorientis quamlibet mulierculam
 vincere mollitie amor Lycisci me tenet;
 25 unde expedire non amicorum queant
 libera consilia nec contumeliae graves,
 sed alius ardor aut puellae candidae
 aut teretis pueri longam renodantis comam.

10, 22. proiecta

11, 4. aut pueris s. ut

- 12 Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera quid mihi quidve tabellas
mittis, nec firmo iuveni neque naris obesae?
namque sagacius unus odoror,
5 polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
quam canis acer ubi lateat sus.
qui sudor vietis et quam malus undique membris
crescit odor, cum pene soluto
indomitam properat rabiem sedare, neque illi
10 iam manet umida creta colorque
stercore fucatus crocodili, iamque subando
tenta cubilia tectaue rumpit;
vel mea cum saevis agitat fastidia verbis
,Inachia langues minus ac me;
15 Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
mollis opus. pereat male quae te
Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem,
cum mihi Cous adesset Amyntas,
cuius in indomito constantior inguine nervus
20 quam nova collibus arbor inhaeret.
muricibus tyriis iteratae vellera lanae
cui properabantur? tibi nempe,
ne foret aequales inter conviva, magis quem
diligeret mulier sua quam te.
25 o ego non felix, quam tu fugis ut pavet acres
agna lupos capraeque leones.'
-

- 13 Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
nivesque deducunt iovem; nunc mare nunc silvae
threicio aquilone sonant: rapiamus, amice,
occasionem de die, dumque virent genua
5 et decet, obducta solvatur fronte senectus.
tu vina Torquato move consule pressa meo.
cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
reducet in sedem vice. nunc et achaemenio
perfundi nardo iuvat et fide cyllenea
10 levare diris pectora sollicitudinibus,

nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno
 , invicte mortalis dea nate puer Thetide,
 te manet Assaraci tellus, quam frigida tardi
 findunt Scamandri flumina lubricus et Simois,
 15 unde tibi reditum certo subtemine Parcae
 rupere, nec mater domum caerulea te revehet.
 illic omne malum vino cantuque levato,
 deformis aegrimoniae dulcibus adloquii.'

---

14 Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
 oblivionem sensibus,
 pocula lethaeos ut si ducentia somnos
 arente fauce traxerim,
 5 candidae Maecenas, occidis saepe rogando:
 deus deus nam me vetat
 inceptos, olim promissum carmen, iambos
 ad umbilicum adducere.
 non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
 10 Anacreonta Teium,
 qui persaepe cava testudine flevit amorem
 non elaboratum ad pedem.
 ureris ipse miser: quodsi non pulchrior ignis
 accendit obsessam Ilium,
 15 gaude sorte tua; me libertina neque uno
 contenta Phryne macerat.

---

15 Nox erat et caelo fulgebat luna sereno
 inter minora sidera,
 cum tu magnorum numen laesura deorum
 in verba iurabas mea,
 5 artius atque hedera procera adstringitur ilex
 lentis adhaerens brachiis,
 dum pecori lupus et nautis infestus Orion
 turbarit hibernum mare,
 intonosque agitarit Apollinis aura capillos,
 10 fore hunc amorem mutuum.

13, 13. parvi *volgo*

- o dolitura mea multum virtute Neaera :
 nam siquid in Flacco virist,
 non feret adsiduas potiori te dare noctes,
 et quaeret iratus parem :
- 15 nec semel offensae cedit constantia formae,
 si certus intrarit dolor.
 at tu, quicumque es felicior atque meo nunc
 superbus incedis malo,
 sis pecore et multa dives tellure licebit,
- 20 tibi que Pactolus fluat,
 nec te Pythagorae fallant arcana renati,
 formaque vincas Nirea,
 eheu translatos alio maerebis amores :
 ast ego vicissim risero.
-
- 16 Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
 suis et ipsa Roma viribus ruit :
 quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
 minacis aut etrusca Porsenae manus,
- 5 aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer
 novisque rebus infidelis Allobrox,
 nec fera caerulea domuit Germania pube
 parentibusque abominatus Hannibal ;
 inopia perdemus devoti sanguinis aetas,
- 10 ferisque rursus occupabitur solum.
 barbarus heu cineres insistet victor et urbem
 eques sonante verberabit ungula,
 quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini,
 nefas videre, dissipabit insolens.
- 15 forte quod expediat communiter aut melior pars
 malis carere quaeritis laboribus :
 nulla sit hac potior sententia, Phocaeorum
 velut profugit exsecrata civitas
 agros atque lares patrios, habitandaque fana
- 20 apris reliquit et rapacibus lupis,
 ire pedes quocumque ferent, quocumque per undas
 notus vocabit aut protervus africanus.

15, 15. *offensi*   16. *malim* intravit16, 6. *novisve et* 8. *parentibusve*

sic placet, an melius quis habet suadere? secunda
ratem occupare quid moramur alite?

- 25 sed iuremus in haec: simul imis saxa renarint
vadis levata, ne redire sit nefas;
neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus matina laverit cacumina,
in mare seu celsus procurrerit Apenninus,
30 novaque monstra iunxerit libidine
mirus amor, iuuet ut tigres subsidere cervis,
adulteretur et columba miluo,
credula nec ramos timeant armenta leones,
ametque salsa levis hircus aequora.
- 35 haec et quae poterunt reditus abscindere dulces
eamus omnis exsecrata civitas,
aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
inominata perprimat cubilia.
vos quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
40 etrusca praeter et volate litora.
nos manet oceanus circumvagus: arva, beata
petamus arva divites et insulas,
reddit ubi cererem tellus inarata quotannis,
et inputata floret usque vinca,
- 45 germinat et nunquam fallentis termes olivae,
suamque pulla ficus ornat arborem,
mella cava manant ex ilice, montibus altis
levis crepante lympa desilit pede.
illic iniussae veniunt ad mulctra capellae;
50 refertque tenta grex amicus ubera;
nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
neque intumescit alta viperis humus.
pluraque felices mirabimur: ut neque largis
aquosus eurus arva radat imbribus,
- 55 pingua nec siccis urantur semina glaebis,
utrumque rege temperante caelitim.
non huc argoo contendit renige pinus,
neque inpudica Colchis intulit pedem;
non huc sidonii torserunt cornua nautae,
60 laboriosa nec cohors Ulixei.
nulla nocent pecori contagia, nullius astri
gregem aestuosa torret inpotentia.

Iuppiter illa piae secrevit litora genti,
 ut inquinavit aere tempus aureum;
 65 aere, dehinc ferro duravit saecula, quorum
 piis secunda vate me datur fuga.

- 17 Iam iam efficaci do manus scientiae
 supplex et oro regna per Proserpinae,
 per et Dianae non movenda numina,
 per atque libros carminum valentium
 5 refixa caelo devocare sidera,
 Canidia, parce vocibus tandem sacris
 citumque retro solve solve turbinem.
 movit nepotem Telephus nereium,
 in quem superbus ordinarat agmina
 10 Mysorum et in quem tela acuta torserat.
 unxere matres iliae addictum feris
 alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
 postquam relictis moenibus rex procidit
 heu pervicacis ad pedes Achillei.
 15 setosa duris exuere pellibus
 laboriosi remiges Ulixei
 volente Circa membra; tunc mens et sonus
 relapsus atque notus in voltus honor.
 dedi satis superque poenarum tibi,
 20 amata nautis multum et institoribus.
 fugit iuventas, et verecundus color
 reliquit ora pelle amicta lurida,
 tuis capillus albus est odoribus,
 nullum a labore me reclinat otium;
 25 urguet diem nox et dies noctem, neque est
 levare tenta spiritu praecordia.
 ergo negatum vincor ut credam miser,
 sabella pectus increpare carmina,
 caputque marsa dissilire nenia.
 30 quid amplius vis? o mare, o terra, ardeo
 quantum neque atro delibutus Hercules
 Nessi cruore, nec sicana fervida

- furens in Aetna flamma; tu, donec cinis
 iniuriosis aridus ventis ferar,
 35 cales venenis officina colchicis.
 quae finis aut quod me manet stipendium?
 effare; iussas cum fide poenas luam,
 paratus expiare, seu poposceris
 centum iuvenecos, sive mendaci lyra
 40 voles sonari, tu pudica, tu proba
 perambulabis astra sidus aureum.
 infamis Helenae Castor offensus vice,
 fraterque magni Castoris, victi prece
 adempta vati reddidere lumina:
 45 et tu, potes nam, solve me dementia,
 o nec paternis obsoleta sordibus,
 neque in sepulcris pauperum prudens anus
 novendiales dissipare pulveres.
 tibi hospitale pectus et purae manus,
 50 tuusque venter Pactumeius, et tuo
 cruore rubros obstetrix pannos lavit,
 utcumque fortis exsilis puerpera.
 Quid obseratis auribus fundis preces?
 non saxa nudis surdiora navitis
 55 Neptunus alto tundit hibernus salo.
 inultus ut tu riseris Cotyttia
 volgata, sacrum liberi Cupidinis,
 et esquilini pontifex venefici
 inpune ut urbem nomine inpleris meo?
 60 quid proderat ditasse pelignas anus,
 velociusve miscuisse toxicum?
 sed tardiora fata te votis manent;
 ingrata misero vita ducenda est in hoc,
 novis ut usque suppetas laboribus.
 65 optat quietem Pelopis infidi pater,
 egens benignae Tantalus semper dapis,
 optat Prometheus obligatus aliti,
 optat supremo collocare Sisyphus
 in monte saxum; sed vetant leges Iovis.
 70 voles modo altis desilire turribus,
 modo ense pectus norico recludere,

frustraque vincla gutturi nectes tuo
fastidiosa tristis aegrimonia.
vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
75 meaeque terra cedit insolentiae.
an quae movere cereas imagines,
ut ipse nosti curiosus, et polo
deripere lunam vocibus possim meis,
possim crematos excitare mortuos
80 desiderique temperare pocula,
plorem artis in te nil agentis exitum?'

S A T I R A R U M

LIBER PRIMUS

- 1 Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudet diversa sequentes?
,o fortunati mercatores!' gravis annis
5 miles ait multo iam fractus membra labore.
contra mercator, navim iactantibus austris
,militia est potior. quid enim? concurritur: horae
momento cita mors venit aut victoria laeta.'
agricolam laudat iuris legumque peritus,
10 sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
solos felices viventes clamat in urbe.
cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem
delassare valent Fabium. ne te morer, audi
15 quo rem deducam. si quis deus, en ego' dicat
,iam faciam quod voltis: eris tu, qui modo miles,
mercator; tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
vos hinc mutatis discedite partibus. eia.
quid statis?' nolint. atqui licet esse beatis.
20 quid causae est merito quin illis Iuppiter ambas
iratus buccas inflet neque se fore posthac
tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
praeterea ne sic ut qui iocularia ridens
percurram: quamquam ridentem dicere verum
25 quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
doctores, elementa velint ut discere prima:
sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
ille gravem duro terram qui vertit aratro,
perfidus hic caupo, miles nautaeque per omne
30 audaces mare qui currunt, hac mente laborem

sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
 aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
 parvola, nam exemplo est, magni formica laboris
 ore trahit quodcumque potest atque addit acervo
 35 quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
 quae, simul inversum contristat aquarius annum,
 non usquam prorepat et illis utitur ante
 quaesitis sapiens, cum te neque fervidus aestus
 demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
 40 nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
 quid iuvat inmensum te argenti pondus et auri
 furtim defossa timidum deponere terra?
 ,quod, si conminuas, vilem redigatur ad assem.'
 at ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
 45 milia frumenti tua triverit area centum,
 non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut si
 reticulum panis venales inter onusto
 forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
 qui nil portarit. vel dic quid referat intra
 50 naturae fines viventi, iugera centum an
 mille aret? ,at suave est ex magno tollere acervo.'
 dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
 cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
 ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
 55 vel cyatho et dicas ,magno de flumine malim,
 quam ex hoc fonticulo tantumdem sumere.' eo fit
 plenior ut siquos delectet copia iusto,
 cum ripa simul avolsos ferat Aufidus acer.
 at qui tantuli eget quanto est opus, is neque limo
 60 turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
 at bona pars hominum decepta cupidine falso
 ,nil satis est' inquit ,quia tanti quantum habeas sis.'
 quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter
 quatenus id facit. ut quidam memoratur Athenis
 65 sordidus ac dives, populi contemnere voces
 sic solitus ,populus me sibilat, at mihi plaudo
 ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.'
 Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 flumina. quid rides? mutato nomine de te
 70 fabula narratur: congestis undique saccis
 indormis inhians, et tanquam parcere sacris

cogaris aut pictis tanquam gaudere tabellis.
 nescis quo valeat nummus, quem praebat usum.
 panis ematur, olus, vini sextarius, adde
 75 quis humana sibi doleat natura negatis.
 an vigilare metu exanimem, noctesque diesque
 formidare malos fures, incendia, servos,
 ne te compilent fugientes, hoc iuvat? horum
 semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
 80 at si condoluit tentatum frigore corpus,
 aut alius casus lecto te adfixit; habes qui
 adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 suscitet ac natis reddat carisque propinquis?
 non uxor salvum te volt, non filius: omnes
 85 vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
 miraris, cum tu argento post omnia ponas,
 si nemo praestet quem non merearis amorem?
 at si cognatos nullo natura labore
 quos tibi dat retinere velis servareque amicos,
 90 infelix operam perdas, ut siquis asellum
 in campo doceat parentem currere frenis.
 denique sit finis quaerendi, cumque habeas plus,
 pauperiem metuas minus, et finire laborem
 incipias parto quod avebas, ne facias quod
 95 Ummidius quidam; non longa est fabula. dives
 ut metiretur nummos, ita sordidus ut se
 non umquam servo melius vestiret, ad usque
 supremum tempus ne se penuria victus
 opprimeret metuebat. at hunc liberta securi
 100 divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
 ‚quid mi igitur suades? ut vivam Maenius aut sic
 ut Nomentanus?’ pergis pugnancia secum
 frontibus adversis componere: non ego avarum
 cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
 105 est inter Tanain quiddam iocerumque Viselli,
 est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 quos ultra citraque nequit consistere rectum.
 illuc unde abii redeo, qui nemo, ut avarus,
 se probet, ac potius laudet diversa sequentes,
 110 quodque aliena capella gerat distentius uber,

1, 95. qui tam (non longa est fabula) dives

tabescat, neque se maiori pauperiorum
 turbae conparet, hunc atque hunc superare laboret,
 sic festinanti semper locupletior obstet,
 ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
 115 instat equis auriga suos vincentibus, illum
 praeteritum temnens extremos inter euntem.
 inde fit ut raro, qui se vixisse beatum
 dicat et exacto contentus tempore vita
 cedat uti conviva satur, reperire queamus.
 120 iam satis est. ne me Crispini scrinia lippi
 conpilassee putes, verbum non amplius addam.

---

2 Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
 mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
 maestum ac sollicitum est cantoribus Tigelli:
 quippe benignus erat. •contra hic, ne prodigus esse
 5 dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
 frigus quo duramque famem propellere possit.
 hunc si perconteris, avi cur atque parentis
 praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
 omnia conductis coemens obsonia nummis:
 10 sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
 respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
 Fufidius vappae famam timet ac nebulonis:
 quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
 15 quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet;
 nomina sectatur, modo sumpta veste virili,
 sub patribus duris tironum. ‚maxime’ quis non
 ‚Iuppiter!’ exclamat, simul atque audivit. ‚at in se
 pro quaestu sumptum facit hic.’ vix credere possis
 20 quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti
 fabula quem miserum gnato vixisse fugato
 inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
 si quis nunc quaerat ‚quo res haec pertinet?’ illuc:
 dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

1, 120. lippum

2, 13. dives agris, dives positus in fenore nummis:

25 Malchinus tunicis demissis ambulat, est qui
 inguen ad obscaenum subductis usque facetus.
 pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
 nil medium est. sunt qui nolint tetigisse nisi illas,
 quarum subsuta talos tegat instita veste,
 30 contra alius nullam nisi olente in fornice stantem.
 quidam notus homo cum exiret fornice, 'macte
 virtute esto' inquit sententia dia Catonis:
 'nam simul ac venas inflavit taetra libido,
 huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
 35 permolere uxores.' 'nolim laudari' inquit
 'sic me' mirator cunni Cupiennius albi.
 audire est operae pretium, procedere recte
 qui moechos non voltis, ut omni parte laborent,
 utque illis multo corrupta dolore voluptas
 40 atque haec rara cadat dura inter saepe pericla.
 hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
 ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
 praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
 hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
 45 accidit, ut cuidam testes caudamque salacem
 demeteret ferrum. 'iure' omnes. Galba negabat.
 tutior at quanto merx est in classe secunda,
 libertinarum dico: Salustius in quas
 non minus insanit quam qui moechatur. at hic si
 50 qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
 munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
 esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno
 dedecorique foret. verum hoc se amplectitur uno,
 hoc amat et laudat 'matronam nullam ego tango.'
 55 ut quondam Marsaeus amator Originis ille,
 qui patrium mimae donat fundumque laremque,
 'nil fuerit mi' inquit 'cum uxoribus umquam alienis.'
 verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
 fama malum gravius quam res trahit. an tibi abunde
 60 personam satis est, non illud, quidquid ubique
 officit, evitare? bonam deperdere famam,
 rem patris oblimare, malum est ubicumque. quid inter

2, 25. Malchinus*

46. demeterent ferro

48. in qua

62. inter- ante *Lachmannum*

est in matrona, ancilla peccesne togata?
 Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
 65 nomine deceptus, poenas dedit usque superque
 quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,
 exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
 huic si mutonis verbis mala tanta videntis
 diceret haec animus, quid vis tibi? numquid ego a te
 70 magno prognatum depono consule cunnum
 velatumque stola, mea cum conferbuit ira?'
 quid responderet? magno patre nata puella est.
 at quanto meliora monet pugnantiaque istis
 dives opis natura suae; tu si modo recte
 75 dispensare velis ac non fugienda petendis
 inmiscere. tuo vitio rerumne labores,
 nil referre putas? quare, ne paeniteat te,
 desine matronas sectarier, unde laboris
 plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus.
 80 nec magis huic, inter niveos viridesque lapillos
 sit licet, hoc, Cerinthe, tuo tenerum est femur aut crus
 rectius; atque etiam melius persaepe togatae est.
 adde huc quod mercem sine fucis gestat; aperte
 quod venale habet ostendit; nec siquid honesti est
 85 iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
 regibus hic mos est, ubi equos mercantur; opertos
 inspiciunt, ne si facies, ut saepe, decora
 molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
 quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
 90 hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei
 contemplare oculis, Hypsaea caecior illa
 quae mala sunt spectes. 'o crus, o brachia!' verum
 depugis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
 matronae praeter faciem nil cernere possis,
 95 cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
 si interdicta petes, vallo circumdata, nam te
 hoc facit insanum, multae tibi tum officient res,
 custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
 ad talos stola demissa et circumdata palla,
 100 plurima, quae invideant pure adparere tibi rem.

2, 64. scribendum videtur genero   81. o Cerinthe   88. ducat
 80. tu   91. contemplare*   92. spectas

- altera, nil obstat; cois tibi paene videre est
 ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
 metiri possis oculo latus. an tibi mavis
 insidias fieri pretiumque avellier ante
 105 quam mercem ostendi? leporem venator ut alta
 in nive sectetur, positum sic tangere nolit,
 cantat et adponit, meus est amor huic similis; nam
 transvolat in medio posita et fugientia captat.
 hiscine versiculis speras tibi posse dolores
 110 atque aestus curasque graves e pectore tolli?
 nonne, cupidinibus statuatur natura modum quem,
 quid latura sibi, quid sit dolutura negatum,
 quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?
 num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quaeris
 115 pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
 pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num, si
 ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
 continuo fiat, malis tentigine rumpi?
 non ego: namque parabilem amo venerem facilemque.
 120 illam, post paullo, sed pluris, si exierit vir
 gallis, hanc Philodemus ait sibi quae neque magno
 stet pretio neque cunctetur, cum est iussa venire.
 candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa
 nec magis alba velit quam dat natura videri.
 125 haec ubi supposuit dextro corpus mihi laevum,
 Ilia et Egeria est: do nomen quodlibet illi,
 nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat,
 ianua frangatur, latret canis, undique magno
 pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
 130 desiliat mulier, miseram se conscia clamet,
 cruribus haec metuatur, doti deprensa, egomet mi.
 distincta tunica fugiendum est ac pede nudo,
 ne nummi pereant aut puga aut denique fama.
 deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

---

3 Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 ut nunquam inducant animum cantare rogati,

2, 122. nec   129. ne pallida   131. doti haec deprensa

iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
 ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 5 si peteret per amicitiam patris atque suam, non
 quicquam proficeret; si conlibuisset, ab ovo
 usque ad mala citaret, iō Bacche' modo summa
 voce, modo hac resonat quae chordis quattuor ima.
 nil aequale homini fuit illi, saepe velut qui
 10 currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
 Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
 saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
 omnia magna loquens; modo sit mihi mensa tripes et
 concha salis puri et toga quae defendere frigus
 15 quamvis crassa queat.' decies centena dedisses
 huic parco paucis contento, quinque diebus
 nil erat in oculis. noctes vigilabat ad ipsum
 mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam
 sic inpar sibi. nunc aliquis dicat mihi, quid tu?
 20 nullane habes vitia?' imo alia et fortasse minora.
 Maenius absentem Novium cum carperet, heus tu'
 quidam ait, ignoras te an ut ignotum dare nobis
 verba putas?' egomet mi ignosco' Maenius inquit.
 stultus et improbus hic amor est dignusque notari.
 25 cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
 cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
 quam aut aquila aut serpens epidaurius? at tibi contra
 evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
 iracundior est paullo, minus aptus acutis
 30 naribus horum hominum; rideri possit eo quod
 rusticius tonso toga defluit, et male laxus
 in pede calceus haeret: at est bonus, ut melior vir
 non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenium ingens
 inculato latet hoc sub corpore. denique te ipsum
 35 concute, numqua tibi vitiorum inseverit olim
 natura aut etiam consuetudo mala; namque
 neglectis urenda filix innascitur agris.
 illuc praevertamur, amatorem quod amicae
 turpia decipiunt caecum, vitia aut etiam ipsa haec
 40 delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
 vellem in amicitia sic erraremus, et isti

- errori nomen virtus posuisset honestum.
 at pater ut gnati, sic nos debemus amici
 siquod sit vitium non fastidire. strabonem
 45 adpellat paetum pater, et pullum, male parvus
 si cui filius est, ut abortivus fuit olim
 Sisyphus; hunc varum distortis cruribus, illum
 balbutit scaurum, pravus fultum male talis.
 parcius hic vivit: frugi dicatur. ineptus
 50 et iactantior hic paullo est: concinnus amicis
 postulat ut videatur. at est truculentior atque
 plus aequo liber: simplex fortisque habeatur.
 caldior est: acres inter numeretur. opinor,
 haec res et iungit iunctos et servat amicos.
 55 at nos virtutes ipsas invertimus atque
 sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
 nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
 tardo cognomen, pingui damus. hic fugit omnes
 insidias nullique malo latus obdit apertum,
 60 cum genus hoc inter vitae versemur, ubi acris
 invidia atque vigent ubi crimina: pro bene sano
 ac non incauto fictum astutumque vocamus.
 simplicior quis et est qualem me saepe libenter
 obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
 65 aut tacitum inpellat quovis sermone: molestus,
 communi sensu plane caret' inquam. eheu
 quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
 nam vitiiis nemo sine nascitur; optimus ille est,
 qui minimis urguetur. amicus dulcis, ut aequum est,
 70 cum mea compenset vitiiis bona, pluribus hisce,
 si modo plura mihi bona sunt, inclinet, amari
 si volet; hac lege in trutina ponetur eadem.
 qui ne tuberibus propriis offendat amicum
 postulat, ignoscet verrucis illius: aequum est
 75 peccatis veniam poscentem reddere rursus.
 denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
 cetera item nequeunt stultis haerentia; cur non
 ponderibus modulisque suis ratio utitur ac res
 ut quaeque est, ita suppliciiis delicta coercet?
 80 siquis eum servum, patinam qui tollere iussus

- semesos pisces tepidumque ligurrierit ius,
in cruce suffigat, Labeone insanior inter
sanos dicatur. quanto hoc furiosius atque
maius peccatum est! paullum deliquit amicus
85 (quod nisi concedas, habere insuavis, acerbus):
odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
qui nisi, cum tristes misero venere calendae,
mercedem aut nummos undeunde extricat, amaras
porrecto iugulo historias captivus ut audit.
- 90 conminxit lectum potus mensave catillum
Euandri manibus tritum deiecit; ob hanc rem,
aut positum ante mea quia pullum in parte catini
sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit, aut si
95 prodiderit conmissa fide sponsumve negarit?
quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
cum prorepserunt primis animalia terris,
- 100 mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
unguibus et pugnibus, dein fustibus, atque ita porro
pugnabant armis, quae post fabricaverat usus,
donec verba, quibus voces sensusque notarent,
nominaque invenere: dehinc absistere bello,
- 105 oppida coeperunt munire et ponere leges,
ne quis fur esset neu latro neu quis adulter.
nam fuit ante Helenam cunnus taeterrima belli
causa; sed ignotis perierunt mortibus illi,
quos venerem incertam rapientes more ferarum
- 110 viribus editior caedebat ut in grege taurus.
iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
tempora si fastosque velis evolvere mundi.
nec natura potest iusto secernere iniquum,
dividit ut bona diversis, fugienda petendis,
- 115 nec vincet ratio hoc, tantumdem ut peccet idemque
qui teneros caules alieni fregerit horti
et qui nocturnus sacra divum legerit. adsit
regula peccatis quae poenas inroget aequas,
ne scutica dignum horribili sectere flagello.

120 nam ut ferula caedas meritum maiora subire
 verbera non vereor, cum dicas esse pares res
 furta latrociniiis et magnis parva mineris
 falce recisurum simili te, si tibi regnum
 permittant homines. si dives, qui sapiens est,
 125 et sutor bonus et solus formosus et est rex,
 cur optas quod habes? non nosti quid pater' inquit
 , Chrysippus dicat. sapiens crepidas sibi nunquam
 nec soleas fecit, sutor tamen est sapiens.' qui?
 , ut quamvis tacet Hermogenes cantor tamen atque
 130 optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni
 abiecto instrumento artis clausaque taberna,
 tonsor erat; sapiens operis sic optimus omnis
 est opifex solus, sic rex.' vellunt tibi barbam
 lascivi pueri; quos tu nisi fuste coerces,
 135 urgueris turba circum te stante miserque
 rumperis et latras, magnorum maxime regum.
 ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
 rex ibis, neque te quisquam stipator ineptum
 praeter Crispinum sectabitur, et mihi dulces
 140 ignoscent, siquid peccaro stultus, amici,
 inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 privatusque magis vivam te rege beatus.

-
- 4 Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
 atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
 siquis erat dignus describi, quod malus ac fur,
 quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
 5 famosus, multa cum libertate notabant.
 hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus
 mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
 emunctae naris, durus componere versus.
 nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
 10 ut magnum, versus dictabat stans pede in uno;
 cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
 garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
 scribendi recte; nam ut multum, nil moror. ecce

Crispinus minimo me provocat ,accipe, si vis,
 15 accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
 custodes; videamus uter plus scribere possit.
 di bene fecerunt inopis me quodque pusilli
 finxerunt animi, raro et perpauca loquentis:
 at tu conclusas hircinis follibus auras,
 20 usque laborantes dum ferrum molliat ignis,
 ut mavis, imitare. beatus Fannius ultro
 delatis capsis et imagine, cum mea nemo
 scripta legat volgo recitare timentis ob hanc rem
 quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
 25 culpari dignos. quemvis media erue turba:
 aut ab avaritia aut misera ambitione laborat.
 hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
 hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
 hic mutat merces surgente a sole ad eum quo
 30 vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
 fertur uti pulvis collectus turbine, nequid
 summa deperdat metuens aut ampliet ut rem.
 omnes hi metuunt versus, odere poetas.
 ,foenum habet in cornu, longe fuge: dummodo risum
 35 excutiat sibi, non hic cuiquam parcat amico;
 et quodcumque semel chartis inleverit, omnes
 gestiet a furno redeuntes scire lacuque
 et pueros et anus.' agedum, pauca accipe contra.
 primum ego me illorum, dederim quibus esse poetis,
 40 excerptam numero: neque enim concludere versum
 dixeris esse satis; neque siqui scribat uti nos
 sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 ingenium cui sit, cui mens divinior atque os
 magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 45 idcirco quidam comoedia necne poema
 esset quaesivere, quod acer spiritus ac vis
 nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 differt sermoni, sermo merus. ,at pater ardens
 saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 50 filius uxorem grandi cum dote recuset,
 ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante

4, 14. nummo *Bentleius*, numero *Horkelius* 15. accipe iam*
 18. loquentem *Lambinus* 25. elige* 33. poetam

noctem cum facibus.' numquid Pomponius istis
 audiret leviora, pater si viveret? ergo
 non satis est puris versum perscribere verbis,
 55 quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
 quo personatus pacto pater. his, ego quae nunc,
 olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 tempora certa modosque et quod prius ordine verbum est
 posterius facias, praeponens ultima primis;
 60 non, ut si solvas, postquam Discordia taetra
 belli ferratos postes portasque refregit,
 invenias etiam disiecti membra poetae.
 hactenus haec: alias iustum sit necne poema,
 nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
 65 suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
 ambulat et Caprius, rauci male cumque libellis,
 magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
 et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
 ut sis tu similis Caeli Birrique latronum,
 70 non ego sim Capri neque Sulci: cur metuas me?
 nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
 quis manus insudet volgi Hermogenisque Tigelli.
 nec recito cuiquam nisi amicis, idque coactus,
 non ubivis coramve quibuslibet. in medio qui
 75 scripta foro recitent sunt multi quique lavantes;
 suave locus voci resonat conclusus. inanes
 hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
 tempore num faciant alieno. 'laedere gaudes'
 inquit, 'et hoc studio pravus facis.' unde petitum
 80 hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum
 vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum,
 qui non defendit alio culpante, solutos
 qui captat risus hominum famamque dicacis,
 fingere qui non visa potest, commissa tacere
 85 qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caveto.
 saepe tribus lectis videas cenare quaternos,
 e quibus unus amet quavis adspergere cunctos
 praeter eum qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
 condita cum verax aperit praecordia Liber.
 90 hic tibi comis et urbanus liberque videtur,

infesto nigris; ego si risi, quod ineptus
 pastillos Ruffillus olet, Gargonius hireum,
 lividus et mordax videor tibi? mentio siqua
 de Capitolini furtis iniecta Petilli

- 95 te coram fuerit; defendas ut tuus est mos:
 , me Capitolinus convictore usus amicoque
 a puero est, causaque mea permulta rogatus
 fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe;
 sed tamen admiror quo pacto iudicium illud
 100 fugerit.' hic nigrae sucus loliginis, haec est
 aerugo mera; quod vitium procul afore chartis,
 atque animo prius, ut siquid promittere de me
 possum aliud vere, promitto. liberius si
 dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
 105 cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me,
 ut fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
 cum me hortaretur, parce frugaliter atque
 viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset
 , nonne vides Albi ut male vivat filius, utque
 110 Barus inops? magnum documentum, ne patriam rem
 perdere quis velit.' a turpi meretricis amore
 cum deterreret , Sctani dissimilis sis.'
 ne sequerer moechas, concessa cum venere uti
 possem, , deprensi non bella est fama Treboni'
 115 aiebat. , sapiens vitatu quidque petitu
 sit melius causas reddet tibi; mi satis est si
 traditum ab antiquis morem servare tuamque,
 dum custodis eges, vitam famamque tueri
 incolumem possum; simul ac duraverit aetas
 120 membra animumque tuum, nabis sine cortice.' sic me
 formabat puerum dictis, et sive iubebat
 ut facerem quid , habes auctorem quo facias hoc,'
 unum ex iudicibus selectis obiciebat,
 sive vetabat, , an hoc inhonestum et inutile factu
 125 necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
 hic atque ille?' avidos vicinum funus ut aegros
 exanimat mortisque metu sibi parcere cogit,
 sic teneros animos aliena opprobria saepe
 absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis

- 130 perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et quis
ignoscas vitiis teneor; fortassis et istinc
largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
consilium proprium; neque enim, cum lectulus aut me
porticus exceptit, desum mihi. rectius hoc est.
- 135 hoc faciens vivam melius. sic dulcis amicis
occurram. hoc quidam non belle: numquid ego illi
inprudens olim faciam simile?' haec ego mecum
compressis agito labris; ubi quid datur oti,
inludo chartis. hoc est mediocribus illis
- 140 ex vitiis unum: cui si concedere nolis,
multa poetarum veniet manus, auxilio quae
sit mihi, nam multo plures sumus, ac veluti te
Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.
-

- 5 Egressum magna me exceptit Aricia Roma
hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Graecorum longe doctissimus: inde Forum Appi,
differtum nautis cauponibus atque malignis.
- 5 hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
praecinctis unum: minus est gravis appia tardis.
hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
indico bellum, cenantes haud animo aequo
expectans comites. iam nox inducere terris
- 10 umbras et caelo diffundere signa parabat.
tum pueri nautis, pueris convicia nautae
ingerere. huc appelle. trecentos inseris. ohe
iam satis est.' dum aes exigitur, dum mula ligatur,
tota abit hora. mali culices ranaeque palustres
- 15 avertunt somnos. absentem ut cantat amicam
multa prolutus vappa nauta atque viator
certatim, tandem fessus dormire viator
incipit, ac missae pastum retinacula mulae
nauta piger saxo religat stertitque supinus.
- 20 iamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
sentimus; donec cerebrosus prosilit unus

4, 140. noles

5, 7. taeterrima*

ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
 fuste dolat: quarta vix denum exponimur hora.
 ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha;
 25 milia tum pransi tria repimus atque subimus
 inpositum saxis late candentibus Anxur.
 huc venturus erat Maecenas optimus atque
 Cocceius, missi magnis de rebus uterque
 legati, aversos soliti componere amicos.
 30 hic oculis ego nigra meis collyria lippus
 inlinere. interea Maecenas advenit atque
 Cocceius Capitoque simul Fonteius ad unguem
 factus homo, Antoni non ut magis alter amicus.
 fundos Aufidio Lusco praetore libenter
 35 linquimus, insani ridentes praemia scribae,
 praetextam et latum clavum prunaeque batillum.
 in Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
 Murena praebente domum, Capitone culinam.
 postera lux oritur multo gratissima; namque
 40 Plotius et Varius Sinuessae Vergiliusque
 occurrunt, animae quales neque candidiores
 terra tulit, neque quis me sit devinctior alter.
 o qui complexus et gaudia quanta fuerunt.
 nil ego contulerim iucundo sanus amico.
 45 proxima campano ponti quae villula tectum
 praebuit, et parochi quae debent ligna salemque.
 hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt:
 lusum it Maecenas, dormitum ego Vergiliusque;
 namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
 50 hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
 quae super est Caudi cauponas. nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
 Musa, velim memores et quo patre natus uterque
 contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
 55 Sarmenti domina exstat: ab his maioribus orti
 ad pugnam venere. prior Sarmentus: 'equi te
 esse feri similem dico.' ridemus et ipse
 Messius, 'accipio,' caput et movet. o tua cornu
 ni foret exsecto frons' inquit, 'quid faceres, cum
 60 sic mutilus miniteris?' at illi foeda cicatrix

5, 24. lavimur *N. Heinsius*

setosam laevi frontem turpaverat oris.
 campanum in morbum, in faciem permulta iocatus
 pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat;
 nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
 65 multa Cicirrus ad haec. donasset iamne catenam
 ex voto laribus, quaerebat: scriba quod esset,
 nilo deterius dominae ius esse: rogabat
 denique cur unquam fugisset, cui satis una
 farris libra foret, gracili sic tamque pusillo.
 70 prorsus iucunde cenam produximus illam.
 tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
 paene macros arsit dum turdos versat in igni;
 nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
 vulcano summum properabat lambere tectum.
 75 convivas avidos cenam servosque timentes
 tum rapere atque omnes restinguere velle videres.
 incipit ex illo montes Appulia notos
 ostentare mihi, quos torret atabulus et quos
 nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
 80 villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
 udos cum foliis ramos urente camino.
 hic ego mendacem stultissimus usque puellam
 ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
 intentum veneri: tum inmundo somnia visu
 85 nocturnam vestem maculant ventremque supinum.
 quattuor hinc rapimur viginti et milia rhedis,
 mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
 signis perfacile est. venit vilissima rerum
 hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
 90 callidus ut soleat humeris portare viator;
 nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urna
 qui locus a forti Diomede est conditus olim.
 flentibus hic Varius discedit maestus amicis.
 inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
 95 carpentes iter et factum corruptius imbri.
 postera tempestas melior, via peior ad usque
 Bari moenia piscosi. dein Gnatia lymphis
 iratis exstructa dedit risusque iocosque,

5, 61. levi frontem turpaverat orbe *Horhelius*
 72. turdos dum

70. producimur*

dum flamma sine tura liquescere limine sacro
 100 persuadere cupit. credat Iudaeus Apella,
 non ego. namque deos didici securum agere aevum,
 nec siquid miri faciat natura, deos id
 tristes ex alto caeli demittere tecto.
 Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

6 Non quia, Maecenas, Lydorum quidquid etruscos
 incoluit fines, nemo generosior est te,
 nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
 olim qui magnis legionibus imperitarent,
 5 ut plerique solent, naso suspendis adunco
 ignotos, ut me libertino patre natum.
 cum referre negas quali sit quisque parente
 natus, dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
 ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
 10 multos saepe viros nullis maioribus ortos
 et vixisse probos amplis et honoribus auctos;
 contra Laevinum, Valeri genus, unde superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
 non umquam pretio pluris licuisse, notante
 15 iudice quo nosti populo, qui stultus honores
 saepe dat indignis et famae servit ineptus,
 qui stupet in titulis et imaginibus. quid oportet
 nos facere a volgo longe longeque remotos?
 namque esto, populus Laevino mallet honorem
 20 quam Decio mandare novo, censorque moveret
 Appius, ingenuo si non essem patre natus:
 vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
 sed fulgente trahit constrictos gloria curru
 non minus ignotos generosis. quo tibi, Tilli,
 25 sumere depositum clavum fierique tribuno?
 invidia adcrevit, privato quae minor esset.
 nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
 pellibus et latum demisit pectore clavum,
 audit continuo 'quis homo hic aut quo patre natus?'
 30 ut siqui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
 ut cupiat formosus, eat quacumque, puellis
 iniciat curam quaerendi singula, quali

sit facie, sura, quali pede, dente, capillo,
 sic qui promittit, cives urbem sibi curae
 35 imperium fore et Italiam et delubra deorum,
 quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
 omnes mortales curare et quaerere cogit.
 ,tune, Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
 deicere e saxo cives aut tradere Cadmo?'
 40 ,at Novius collega gradu post me sedet uno;
 namque est ille pater quod erat meus.' hoc tibi Paulus
 et Messalla videris? at hic, si plostra ducenta
 concurrantque foro tria funera magna, sonabit
 cornua quod vincatque tubas; saltem tenet hoc nos.'
 45 nunc ad me redeo libertino patre natum,
 quem rodunt omnes libertino patre natum,
 nunc, quia sum tibi, Maecenas, convictor, at olim
 quod mihi pareret legio romana tribuno.
 dissimile hoc illi est; quia non, ut forsit honorem
 50 iure mihi invidet quivis, ita te quoque amicum,
 praesertim cautum dignos adsumere, prava
 ambitione procul. felicem dicere non hoc
 me possim, casu quod te sortitus amicum;
 nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
 55 Vergilius, post hunc Varius dixere quid essem.
 ut veni coram, singultim pauca locutus,
 infans namque pudor prohibebat plura profari,
 non ego me claro natum patre, non ego circum
 me satureiano vectari rura caballo,
 60 sed quod eram narro. respondes, ut tuus est mos,
 pauca: abeo: et revocas nono post mense iubesque
 esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
 quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
 non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
 65 atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
 mendosa est natura, alioqui recta, velut si
 egregio inspersione reprehendas corpore naevos,
 si neque avaritiam neque sordes aut mala lustra
 obiciet vere quisquam mihi, purus et insons,
 70 ut me collaudem, si et vivo carus amicis;
 causa fuit pater his, qui macro pauper agello

noluit in Flavi ludum me mittere, magni
 quo pueri magnis e centurionibus orti,
 laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
 75 ibant octonis referentes idibus aera;
 sed puerum est ausus Romam portare docendum
 artes, quas doceat quivis eques atque senator
 semet prognatos: vestem servosque sequentes,
 in magno ut populo, siqui vidisset, avita
 80 ex re praeberi sumptus mihi crederet illos.
 ipse mihi custos incorruptissimus omnes
 circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
 qui primus virtutis honos, servavit ab omni
 non solum facto, verum opprobrio quoque turpi;
 85 nec timuit sibi ne vitio quis verteret, olim
 si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
 mercedes sequerer: neque ego essem questus; at hoc nunc
 laus illi debetur et a me gratia maior.
 nil me paeniteat sanum patris huius; eoque
 90 non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
 quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
 sic me defendam. longe mea discrepat istis
 et vox et ratio: nam si natura iuberet
 a certis annis aevum remeare peractum,
 95 atque alios legere, ad fastum quoscumque parentes
 optaret sibi quisque, meis contentus honestos
 fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
 iudicio volgi, sanus fortasse tuo, quod
 nollem onus haud umquam solitus portare molestum.
 100 nam mihi continuo maior quaerenda foret res
 atque salutandi plures; ducendus et unus
 et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
 exirem; plures calones atque caballi
 pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
 105 ire licet mulo vel si libet usque Tarentum,
 mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos;
 obiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tilli,
 cum tiburte via praetorem quinque sequuntur
 te pueri lasanum portantes oenophorumque.
 110 hoc ego commodius quam tu, praeclare senator,

milibus atque aliis vivo. quacumque libido est,
 incedo solus; percontor quanti olus ac far;
 fallacem circum vespertinumque pererro
 saepe forum; adsisto divinis; inde domum me
 115 ad porri et ciceris refero laganique catinum.
 cena ministratur pueris tribus, et lapis albus
 pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echinus
 vilis, cum patera guttus, campana supellex.
 deinde eo dormitum, non sollicitus mihi quod cras
 120 surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
 voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
 ad quartam iaceo; post hanc vagor aut ego lecto
 aut scripto quod me tacitum iuvet, unguor olivo,
 non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 125 ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
 admonuit, fugio campum lusumque trigonem.
 pransus non avide, quantum interpellet inani
 ventre diem durare, domesticus otior. haec est
 vita solutorum misera ambitione gravique;
 130 his me consolor victurum suavius ac si
 quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.

---

7 Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
 hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
 5 Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas,
 durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
 confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
 ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque
 10 convenit — hoc etenim sunt omnes iure molesti,
 quo fortes, quibus adversum bellum incidit. inter
 Hectora Priamidem animosum atque inter Achillem
 ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
 non aliam ob causam nisi quod virtus in utroque
 15 summa fuit; duo si discordia vexet inertes,

7, 15. verset*

aut si disparibus bellum indicat, ut Diomedii
 cum Iycio Glaucō, discedat pigrior, ultro
 muneribus missis —, Bruto praetore tenente
 ditē Asiā, Rupili et Persi par pugnāt uti non
 20 compositum melius cum Bitho Bacchius. in ius
 acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam; ridetur ab omni
 conventu; laudat Brutum laudatque cohortem:
 solem Asiae Brutum adpellat stellasque salubres
 25 adpellat comites excepto Rege; canem illum,
 invisum agricolis sidus, venisse; ruebat
 flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 tum Praenestinus salso multoque fluenti
 expressa arbusto regerit convicia, durus
 30 vindemiator et invictus, cui saepe viator
 cessisset magna compellans voce cuculum.
 at Graecus, postquam est italo perfusus aceto,
 Persius exclamat, per magnos, Brute, deos te
 oro, qui reges consueris tollere, cur non
 35 hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.*

8 Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
 cum faber incertus scamnum faceretne Priapum,
 maluit esse deum. deus inde ego, furum aviumque
 maxima formido; nam fures dextra coerces
 5 obscaenoque ruber porrectus ab inguine palus,
 ast inportunas volucres in vertice arundo
 terret fixa vetatque novis considerare in hortis.
 huc prius angustis eiecta cadavera cellis
 conservus vili portanda locabat in arca;
 10 hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
 Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti.
 mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
 hic dabat, heredes monumentum ne sequeretur.
 nunc licet Esquiliis habitare salubribus atque
 15 aggere in aprico spatari, quo modo tristes
 albis informem spectabant ossibus agrum;

7, 34. consuesti*

8, 15. qua

cum mihi non tantum furesque feraeque suetae
 hunc vexare locum curae sunt atque labori,
 quantum carminibus quae versant atque venenis
 20 humanos animos: has nullo perdere possum
 nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
 protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
 vidi egomet nigra succinctam vadere palla
 Canidiam, pedibus nudis passoque capillo,
 25 cum Sagana maiore ululantem; pallor utrasque
 fecerat horrendas adspectu. scalpere terram
 unguibus et pullam divellere mordicus agnam
 coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
 manes elicerent animas responsa daturas.
 30 lanca et effigies erat, altera cerea: maior
 lanca, quae poenis compesceret inferiorem;
 cerea suppliciter stabat servilibus ut quae
 iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
 altera Tisiphonen. serpentes atque videres
 35 infernas errare canes, lunamque rubentem,
 ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
 mentior at siquid, merdis caput inquiner albis
 corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
 Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus.
 40 singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
 umbrae cum Sagana reconarint triste et acutum,
 utque lupi barbam variae cum dente colubrae
 abdiderint furtim terris, et imagine cerea
 largior arserit ignis, et ut non testis inultus
 45 obruerim voces furiarum et facta duarum.
 nam displosa sonat quantum vesica, pepedi
 diffissa nate ficus; at illae currere in urbem.
 Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
 excidere atque herbas atque incantata lacertis
 50 vincula cum magno risuque iocoque videres.

---

9 Ibam forte via sacra, sic ut meus est mos,
 nescio quid meditans nugarum, totus in illis.

8, 41. resonarent ante *Bentleium*

9, 1. Ibam ut forte

accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
 arreptaque manu ,quid agis, dulcissime rerum?'
 5 ,suaviter, ut nunc est' inquam ,et cupio omnia quae vis.'
 cum adsectaretur ,num quid vis?' occupo. at ille
 ,noris nos' inquit ,docti sumus.' hic ego ,pluris
 hoc' inquam ,mihi eris.' misere discedere quaerens,
 ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
 10 dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos
 manaret talos. ,o te, Bolane, cerebri
 felicem' aiebam tacitus, cum quidlibet ille
 garriret, vicos, urbem laudaret. ut illi
 nil respondebam ,misere cupis' inquit ,abire;
 15 iamdudum video; sed nil agis; usque tenebo;
 prosequar hinc quo nunc iter est tibi.' ,nil opus est te
 circumagi: quendam volo visere non tibi notum;
 trans Tiberim longe cubat is prope Caesaris hortos.'
 ,nil habeo quod agam et non sum piger; usque sequar te.'
 20 demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
 cum gravius dorso subiit onus. incipit ille
 ,si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
 non Varium facies; nam quis me scribere plures
 aut citius possit versus? quis membra movere
 25 mollius? invideat quod et Hermogenes ego canto.'
 interpellandi locus hic erat: ,est tibi mater,
 cognati, quis te salvo est opus?' ,haud mihi quisquam.
 omnes composui.' ,felices! nunc ego resto.
 confice; namque instat fatum mihi triste, sabella
 30 quod puero cecinit divina mota anus urna:
 „hunc neque dira venena, neque hosticus auferet ensis,
 nec laterum dolor aut tussis, nec tarda podagra;
 garrulus hunc quando consumet cumque: loquaces,
 si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.”
 35 ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
 praeterita, et casu tunc respondere vadato
 debebat, quod ni fecisset, perdere litem.
 ,si me amas' inquit ,paullum hic ades.' ,inteream, si
 aut valeo stare aut novi civilia iura;
 40 et propero quo scis.' ,dubius sum quid faciam' inquit
 ,tene relinquam an rem.' ,me, sodes.' ,non faciam' ille,

et praecedere coepit; ego, ut contendere durum
 cum victore, sequor. 'Maecenas quomodo tecum?'
 hinc repetit: 'paucorum hominum et mentis bene sanae;
 45 nemo dexterius fortuna est usus. haberes
 magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
 hunc hominem velles si tradere. dispeream, ni
 summoses omnes.' 'non isto vivitur illic
 quo tu rere modo: domus hac nec purior ulla est,
 50 nec magis his aliena malis; nil mi officit, inquam,
 ditior hic aut est quia doctior; est locus uni
 cuique suus.' 'magnum narras, vix credibile.' 'atqui
 sic habet.' 'accendis quare cupiam magis illi
 proximus esse.' 'velis tantummodo: quae tua virtus,
 55 expugnabis; et est qui vinci possit, eoque
 difficiles aditus primos habet.' 'haud mihi deero, '
 muneribus servos corrumpam, non, hodie si
 exclusus fuero, desistam, tempora quaeram,
 occurram in triviis; deducam. nil sine magno
 60 vita labore dedit mortalibus.' haec dum agit, ecce
 Fuscus Aristius occurrit mihi carus et illum
 qui pulchre nosset. consistimus. 'unde venis?' et
 'quo tendis?' rogat et respondet. vellere coepi,
 et prensare manu lentissima brachia, nutans,
 65 distorquens oculos, ut me eriperet. male salsus
 ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
 'certe nescio quid secreto velle loqui te
 aiebas mecum.' 'memini bene, sed meliori
 tempore dicam; hodie tricesima sabbata: vin tu
 70 curtis Iudaeis oppedere?' 'nulla mihi' inquam
 'religio est.' 'at mi: sum paullo infirmior, unus
 multorum. ignosces; alias loquar.' huncine solem
 tam nigrum surrexe mihi! fugit improbus ac me
 sub cultro linquit. casu venit obvius illi
 75 adversarius et 'quo tu, turpissime?' magna
 inclamat voce, et 'licet antestari?' ego vero
 adpono auriculam. rapit in ius; clamor utrimque,
 undique concursus. sic me servavit Apollo.

- 10 [Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
defensore tuo pervincam, qui male factos
emendare parat versus, hoc lenius ille,
quo melior vir et est longe subtilior illo,
5 qui multum puer et loris et funibus udis
exhortatus, ut esset opem qui ferre poetis
antiquis posset contra fastidia nostra,
grammaticorum equitum doctissimus. ut redeam illuc.]
Nempe inconposito dixi pede currere versus
- 10 Lucili. quis tam Lucili fautor inepte est,
ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
urbem defricuit, charta laudatur eadem.
nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera; nam sic
et Laberi mimos ut pulchra poemata mirer.
- 15 ergo non satis est risu diducere rictum
auditoris; et est quaedam tamen hic quoque virtus;
est brevitatem opus, ut currat sententia neu se
inpediat verbis lassas onerantibus aures;
et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
- 20 defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
interdum urbani, parentis viribus atque
extenuantis eas consulto. ridiculum acri
fortius et melius magnas plerumque secat res.
illi scripta quibus comoedia prisca viris est,
- 25 hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque puleher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste
nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
,at magnum fecit, quod verbis graeca latinis
miscuit.' o seri studiorum, quine putetis
- 30 difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
contigit? ,at sermo lingua concinnus utraque
suavior, ut chio nota si commixta falerni est.'
cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum
dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
- 35 scilicet oblitos patriaeque patrisque latini,
cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
verba foris malis, Canusini more bilinguis?
atque ego cum graecos facerem natus mare citra

40 versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
 post mediam noctem visus cum somnia vera
 in silvam non ligna feras insanius ac si
 magnas Graecorum malis implere catervas.
 turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
 45 defingit Rheni luteum caput; haec ego ludo,
 quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
 nec redeant iterum atque iterum spectanda theatri.
 arguta meretrice potes Davoque Chremeta
 eludente senem comis garrere libellos
 50 unus vivorum, Fundani; Polio regum
 facta canit pede ter percusso; forte epos acer
 ut nemo Varius ducit; molle atque facetum
 Vergilio annuerunt gaudentes rure Camenae.
 hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
 55 atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
 inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
 haerentem capiti cum multa laude coronam.
 at dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
 pluram quidem tollenda relinqueudis. age, quaeso,
 60 tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
 nil comis tragici mutat Lucilius Atti,
 non ridet versus Enni gravitate minores,
 cum de se loquitur non ut maiore reprensus?
 quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes
 65 quaerere, num illius, num rerum dura negarit
 versiculos natura magis factos et euntes
 mollius, ac siquis pedibus quid claudere senis,
 hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
 ante cibum versus, totidem cenatus, Etrusci
 70 quale fuit Cassi rapido ferventius amni
 ingenium, capsis quem fama est esse librisque
 ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
 comis et urbanus, fuerit linatior idem
 quam rudis et Graecis intacti carminis auctor
 75 quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
 si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
 detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
 perfectum traheretur, et in versu faciendo

10, 40. tali me*

48. places *Horkelius*49. popello *Horkelius*

saepe caput scaberet vivos et roderet unguēs.
80 saepe stilum veritas, iterum quae digna legi sint
scripturus, neque te ut miretur turba labores,
contentus paucis lectoribus. an tua demens
vilibus in ludis dictari carmina malis?
non ego: nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax
85 contemptis aliis explosa Arbuscula dixit.
men moveat cimex Pantilius, aut cruciet quod
vellicet absentem Demetrius, aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli?
Plotius et Varius, Maecenas Vergiliusque,
90 Valgius et probet haec Octavius optimus atque
Fuscus, et haec utinam Viscorum laudet uterque.
ambitione relegata te dicere possum,
Polio, te, Messalla tuo cum fratre, simulque
vos, Bibule et Servi, simul his te, candide Furni,
95 complures alios, doctos ego quos et amicos
prudens praetereo; quibus haec, sunt qualiacumque,
arridere velim, doliturus si placeant spe
deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
discipularum inter iubeo plorare cathedras.
100 i puer atque meo citus haec subscribe libello.

10, 94. Bibule *Muretus*, Bibuli *libri*

S A T I R A R U M

LIBER SECUNDUS

- 1 Sunt quibus in satira videor nimis acer et ultra
legem tendere opus; sine nervis altera quidquid
composui pars esse putat similesque meorum
mille die versus deduci posse. Trebati,
5 quid faciam praescribe. ‚quiescas.‘ ne faciam, inquis,
omnino versus? ‚aio.‘ ‚peream male, si non
optimum erat: verum nequeo dormire.‘ ‚ter uncti
transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
inriguumque mero sub noctem corpus habento.
10 aut si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
praemia laturus.‘ cupidum, pater optime, vires
deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
agmina nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
15 aut labentis equo describit volnera Parthi.
‚attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius.‘ haud mihi deero,
cum res ipsa feret: nisi dextro tempore Flacci
verba per attentam non ibunt Caesaris aurem,
20 cui male si palpere, recalcitret undique tutus.
‚quanto rectius hoc quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumve nepotem,
cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, et odit.‘
quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
25 accessit fervor capiti numerusque lucernis;
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem
pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
milia. me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
30 ille velut fidis arcana sodalibus olim

credebat libris, neque si male cesserat usquam
decurrens alio, neque si bene; quo fit ut omnis
votiva pateat veluti descripta tabella

vita senis. sequor hunc Lucanus an Appulus anceps:

- 35 nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
missus ad hoc, pulsus, vetus est ut fama, Sabellis,
quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
sive quod Appula gens seu quod Lucania bellum
incureret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
40 quemquam animantem et me veluti custodiet ensis
vagina tectus; quem cur destringere coner
tutus ab infestis latronibus? o pater et rex
Iuppiter, ut pereat positum robigine telum,
nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
45 qui me conmorit (melius non tangere, clamo),
flebit et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam,
Canidia Albuti quibus est inimica venenum,
grande malum Turius, siquid se iudice certes:
50 ut quo quisque valet suspectos terreat, utque
imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
dente lupus, cornu taurus petit, unde nisi intus
monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
matrem: nil faciet sceleris pia dextera: mirum
55 ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
exspectat, seu mors atris circumvolat alis;
dives, inops, Romae seu fors ita luserit exsul,
60 quisquis erit vitae scribam color. o puer ut sis
vitalis metuo et maiorum nequis amicus
frigore te feriat.' quid? cum est Lucilius ausus
primus in hunc operis componere carmina morem,
detrudere et pellem, nitidus qua quisque per ora
65 cederet, introrsum turpis; num Laelius et qui
duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
ingenio offensi aut laeso deluere Metello,
famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
primores populi arripuit populumque tributim,

70 scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis.
 quin ubi se a volgo et scaena in secreta remorant
 virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
 iugari cum illo et discincti ludere, donec
 decoqueretur olus, soliti. quidquid sum ego, quamvis
 75 infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
 cum magnis vixisse invita fatebitur usque
 invidia, et fragili quaerens inlidere dentem
 offendet solido, nisi quid tu, docte Trebati,
 dissentis. equidem nihil hinc diffingere possum;
 80 sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
 incutiat tibi quid sanctarum iuscia legum.
 si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
 iudiciumque.' esto, si quis mala; sed bona si quis
 iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
 85 opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
 solventur risu tabulae, tu missus abibis.'

---

2 Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
 (nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
 rusticus, abnormis sapiens crassaque minerva)
 discite, non inter lances mensasque nitentes,
 5 cum stupet insanis acies fulgoribus et cum
 adclinis falsis animus meliora recusat,
 verum hic inpransi mecum disquirite. cur hoc?
 dicam si potero. male verum examinat omnis
 corruptus iudex. leporem sectatus equove
 10 lassus ab indomito vel, si romana fatigat
 militia adsuetum graecari, seu pila velox
 molliter austerum studio fallente laborem,
 seu te discus agit, pete cedentem aera disco.
 cum labor expulerit fastidia, siccus, inanis
 15 sperne cibum vilem: nisi hymettia mella falerno
 ne biberis diluta. foris est promus, et atrum
 defendens pisces hiemat mare; cum sale panis
 latrantem stomachum bene leniet. unde putas aut
 qui partum? non in caro nidore voluptas

20 summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quaere
 sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea
 nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
 vix tamen eripiam, posito pavone velis quin
 hoc potius quam gallina tergere palatum,
 25 corruptus vanis rerum; quia veneat auro
 rara avis et picta pandat spectacula cauda:
 tamquam ad rem attineat quicquam. num vesceris ista
 quam laudas pluma? cocto num adest honor idem?
 ,carne tamen, quamvis distat nihil, hac magis illa . . .'
 30 inparibus formis deceptum te patet. esto:
 unde datum sentis lupus hic tiberinus an alto
 captus hiet, pontesne inter iactatus an amnis
 ostia sub tusci? laudas, insane, trilibrem
 mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
 35 ducit te species, video. quo pertinet ergo
 proceros odisse lupos? quia scilicet illis
 maiorem natura modum dedit, his breve pondus.
 ieiunus raro stomachus volgaria temnit.
 ,porrectum magno magnum spectare catino
 40 vellem' ait harpyiis gula digna rapacibus. at vos
 praesentes, austri, coquite horum obsonia. quamquam
 putet aper rhombusque recens, mala copia quando
 aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
 atque acidus mavolt inulas. necdum omnis abacta
 45 pauperies epulis regum; nam vilibus ovis
 nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
 Galloni praeconis erat acipensere mensa
 infamis. quid? tum rhombos minus aequora alebant?
 tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
 50 donec vos auctor docuit praetorius. ergo
 siquis nunc mergos suaves edixerit assos,
 parebit pravi docilis romana iuventus.
 sordidus a tenui victu distabit, Ofello
 iudice; nam frustra vitium vitaveris illud,
 55 si te alio pravum detorseris. Avidienus,
 cui canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
 quinquennes oleas est et silvestria corna,

2, 29. *indicavi lacunam, unius opinor versus, in cuius initio fortasse fuit delector*

ac nisi mutatum parcit defundere vinum, et
 cuius odorem olei nequeas perferre, licebit
 60 ille repotia natales aliosve dierum
 festos albatu celebrat, cornu ipse bilibri
 caulibus instillat, veteris non parcu aceti.
 quali igitur victu sapiens utetur et horum
 utrum imitabitur? hac arguet lupus hac canis, aiunt.
 65 mundus erit, qua non offendat sordibus, atque
 in neutram partem cultus miser. hic neque servis,
 Albuti senis exemplo, dum munia didit,
 saevus erit, nec sic ut simplex Naeuius unctam
 convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
 70 accipe nunc victus tenuis quae quantaque secum
 adferat. in primis valeas bene; nam variae res
 ut noceant homini, credas, memor illius escae,
 quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
 miscueris elixa, simul conchyliis turdis,
 75 dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
 lenta feret pituita. vides ut pallidus omnis
 cena desurgat dubia? quin corpus onustum
 hesternis vitiis animum quoque praegravat una
 atque adfigit humo divinae particulam aurae.
 80 alter, ubi dicto citius curata sopori
 membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
 hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam;
 sive diem festum rediens advexerit annus,
 seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
 85 accedent anni, et tractari mollius aetas
 imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam
 quam puer et validus praesumis molliem, seu
 dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
 rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
 90 illis nullus erat, sed credo hac mente, quod hospes
 tardius adveniens vitiatum commodius quam
 integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
 heroas natum tellus me prima tulisset!
 das aliquid famae quae carmine gratior aurem
 95 occupat humanam, grandes rhombi patinaeque
 grande ferunt una cum damno dedecus: adde

iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum
 et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
 as, laquei pretium. 'iure' inquit 'Trausius istis
 100 iurgatur verbis, ego vectigalia magna
 divitiasque habeo tribus amplas regibus.' ergo
 quod superat non est melius quo insumere possis?
 cur eget indignus quisquam te divite? quare
 templa ruunt antiqua deum? cur, inprobe, carae
 105 non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
 uni nimirum tibi recte semper erunt res,
 o magnus posthac inimicis risus. uterne
 ad casus dubios fidet sibi certius? hic qui
 pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
 110 an qui contentus parvo metuensque futuri
 in pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
 quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
 integris opibus novi non latius usum
 quam nunc accisis. videas metato in agello
 115 cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
 'non ego' narrantem 'temere edi luce profesta
 quicquam praeter olus fumosae cum pede pernae.
 ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
 sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 120 vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis,
 sed pullo atque haedo. tum pensilis uva secundas
 et nux ornabat mensas cum duplici ficu.
 post hoc ludus erat culpa potare magistra;
 ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 125 explicuit vino contractae seria frontis.
 saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus;
 quantum hinc inminuet? quanto aut ego parcius aut vos,
 o pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
 nam propriae telluris erum natura neque illum
 130 nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille;
 illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
 postremum expellet certe vivacior heres.
 nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
 dictus, erit nulli proprius, sed cedit in usum

2, 106. eunt *N. Heinsius*
 proprius; sed cedit*

123. cupa

134. dictus erat: nulli

135 nunc mihi nunc alii. quocirca vivite fortes,
fortiaque adversis opponite pectora rebus.'

- 3 Si raro scribis, ut toto non quater anno
membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
iratus tibi quod vini somnique benignus
nil dignum sermone canas, quid fiet? at ipsis
5 saturnalibus huc fugisti sobrius. ergo
dic aliquid dignum promissis. incipe. nil est?
culpantur frustra calami, inmeritusque laborat
iratis natus paries dis atque poetis.
atqui voltus erat multa et praeclara minantis,
10 si vacuum tepido cepisset villula tecto.
quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
invidiam placare paras virtute relicta?
contemnere, miser. vitanda est inproba siren
15 desidia, aut quidquid vita meliore parasti
ponendum aequo animo.' di te, Damasippe, deaeque
verum ob consilium donent tonsore. sed unde
tam bene me nosti? postquam omnis res mea ianum
ad medium fracta est, aliena negotia curo,
20 excussus propriis. olim nam quaerere amabam,
quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
quid sculptum infabre, quid fustum durius esset.
callidus huic signo ponebam milia centum;
hortos egregiasque domos mercarier unus
25 cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
inposuere mihi cognomen compita.' novi,
et miror morbi purgatum te illius. atqui
emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
traiecto lateris miseri capitisve dolore;
30 ut lethargicus hic, cum fit pugil et medicum urguet.'
dum ne quid simile huic, esto ut libet. o bone, ne te
frustrare: insanis et tu stultique prope omnes,
siquid Stertinius veri crepat, unde ego mira
descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me

3, 1. *fortasse* tu ut

35 solatus iussit sapientem pascere barbam,
 atque a fabricio non tristem ponte reverti.
 nam, male re gesta, cum vellem mittere operto
 me capite in flumen, dexter stetit et ,cave faxis
 te quicquam indignum: pudor' inquit ,te malus angit,
 40 insanos qui inter vereare insanus haberi.
 primum nam inquiram quid sit furere: hoc si erit in te
 solo, nil verbi pereas quin fortiter addam.
 quem mala stultitia et quemcumque incitia veri
 caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
 45 autumat. haec populos, haec magnos formula reges,
 excepto sapiente, tenet. nunc accipe, quare
 desipiant omnes aequae ac tu, qui tibi nomen
 insano posuere. velut silvis, ubi passim
 palantes error certo de tramite pellit,
 50 ille sinistrorsum hic dextrorsum abit, unus utrique
 error, sed variis inludit partibus; hoc te
 crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille
 qui te deridet caudam trahat. est genus unum
 stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
 55 ut rupes fluviosque in campo obstare queratur:
 alterum et huic varum et nihilo sapientius ignes
 per medios fluviosque ruentis. clamet amica
 mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor
 ,hic fossa est ingens, hic rupes maxima: serva!'
 60 non magis audierit quam Fufius ebrius olim,
 cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis
 ,mater te adpello' clamantibus. huic ego volgus
 errori similem cunctum insanire docebo.
 insanit veteres statuas Damasippus emendo:
 65 integer est mentis Damasippi creditor? esto.
 accipe quod numquam reddas mihi, si tibi dicam,
 tune insanus eris si acceperis? an magis excors
 reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
 scribe decem a Nerio: non est satis: adde Cicutae
 70 nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
 effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 cum rapies in ius malis ridentem alienis,
 fiet aper, modo avis, modo saxum et, cum volet, arbor.

si male rem gerere insani est, contra bene sani,
 75 putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
 dictantis quod tu numquam rescribere possis.
 audire atque togam iubeo componere, quisquis
 ambitione mala aut argenti pallet amore,
 quisquis luxuria tristive superstitione
 80 aut alio mentis morbo calet: huc propius me,
 dum doceo insanire omnes vos, ordine adite.
 danda est ellebori multo pars maxima avaris:
 nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
 heredes Staberi summam incidere sepulcro,
 85 ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
 damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
 frumenti quantum metit Africa. 'sive ego prave
 seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.' credo
 hoc Staberi prudentem animum vidisse. 'quid ergo
 90 sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
 heredes voluit?' quoad vixit, credidit ingens
 pauperiem vitium et cavuit nihil acrius, ut, si
 forte minus locuples uno quadrante perisset,
 ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
 95 virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
 divitiis parent; quas qui construxerit, ille
 clarus erit, fortis, iustus. 'sapiensne?' etiam, et rex
 et quidquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
 speravit magnae laudi fore. quid simile isti
 100 Graecus Aristippus? qui servos proicere aurum
 in media iussit Libya, quia tardius irent
 propter onus segnes. uter est insanior horum?
 nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
 si quis emat citharas, emptas conportet in unum,
 105 nec studio citharae nec Musae deditus ulli,
 si scalpra et formas non sutor, nautica vela
 aversus mercaturis, delirus et amens
 undique dicatur merito. qui discrepat istis,
 qui nummos aurumque recondit, nescius uti
 110 compositis metuensque velut contingere sacrum?
 si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
 audeat esuriens dominus contingere granum,
 ac potius foliis parcus vescatur amaris;

- 115 si positis intus chii veterisque falerni
 mille cadis, nihil est, ter centum milibus, acre
 potet acetum; age, si et stramentis incubet udis
 octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
- 120 nimirum insanus paucis videatur, eo quod
 maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
 filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
 dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
 quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
- 125 unguere si caules oleo meliore caputque
 coeperis inpexa foedum porrigine? quare,
 si quidvis satis est, periuras, surripis, aufers
 undique? tun sanus? populum si caedere saxis
 incipias servosve tuo quos aere pararis,
- 130 insanum te omnes pueri clamentque puellae:
 cum laqueo uxorem interimis matremque veneno,
 incoluni capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis,
 nec ferro ut demens genetricem occidis Orestes.
 an tu reris eum occisa insanisse parente,
- 135 ac non ante malis dementem actum Furiis quam
 in matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
 quin, ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,
 nil sane fecit, quod tu reprehendere possis:
 non Pyladen ferro violare aususve sororem est
- 140 Electram, tantum maledicit utrique vocando
 hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
 pauper Opimius argenti positi intus et auri,
 qui veientanum festis potare diebus
 campana solitus trulla vappamque profestis,
- 145 quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
 iam circum loculos et claves laetus ovansque
 curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
 excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque
 effundi saccos nummorum, accedere plures
- 150 ad numerandum: hominem sic erigit. addit et illud
 ‚ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.‘
 ‚men vivo?‘ ‚ut vivas igitur, vigila. hoc age.‘ ‚quid vis?‘

- deficient inopem venae te, ni cibus atque
ingens accedit stomacho fultura ruenti.
- 155 tu cessas? agedum, sume hoc ptisanarium oryzae.
'quanti emptae?' 'parvo.' 'quanti ergo?' 'octussibus.' 'cheu.
quid refert morbo an furtis pereamve rapinis?'
'quisnam igitur sanus?' 'qui non stultus. 'quid avarus?'
stultus et insanus. 'quid, siquis non sit avarus,
160 continuo sanus?' minime. 'cur stoice?' dicam.
non est cardiacus (Craterum dixisse putato)
hic aeger: recte est igitur surgetque? negabit.
non est periurus neque sordidus; inmolet aequis
165 hic porcum laribus: verum ambitiosus et audax.
naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
dones quidquid habes an numquam utare paratis?
Servius Oppidius Cannusi duo praedia, dives
antiquo censu, natis divisisse duobus
170 fertur et haec moriens pueris dixisse vocatis
ad lectum, postquam te talos, Aule, nucesque
ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,
te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem,
extimui ne vos ageret vesania discors,
- 175 tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
quare per divos oratus uterque penates,
tu cave ne minuas, tu ne maius facias id
quod satis esse putat pater et natura coercet.
praeterea ne vos titillet gloria, iure
180 iurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto.
in cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
latus ut in circo spatiere et aeneus ut stes,
nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
185 scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
astuta ingenuum volpes imitata leonem.'
ne quis humasse velit Aiacem, Atrida, vetas cur?
'rex sum.' nil ultra quaero plebeiis. 'et aequam
rem imperito, ac si cui videor non iustus, inulto
190 dicere quod sentit permitto.' maxime regum,
di tibi dent capta classem deducere Troia.
ergo consulere et mox respondere licebit?

, consule.' cur Ajax heros ab Achille secundus
 putescit, totiens servatis clarus Achivis?
 195 gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
 per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
 , mille ovium insanus morti dedit, inclutum Ulixen
 et Menelaum una mecum se occidere clamans.'
 tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
 200 ante aras spargisque mola caput, inprobe, salsa,
 rectum animi servas? quorsum? insanus quid enim Ajax
 fecit, cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
 uxore et gnato: mala multa precatus Atridis,
 non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen.
 205 , verum ego ut haerentes adverso litore naves
 eriperem prudens placavi sanguine divos.'
 nempe tuo, furiose. , meo, sed non furiosus.'
 qui species alias veris cerebrique tumultu
 permixtas capiet, conmotus habebitur, atque
 210 stultitiane erret nihilum distabit an ira.
 Ajax cum inmeritos occidit desipit agnos:
 cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
 stas animo, et purum est vitio tibi, cum tumidum est cor?
 siquis lectica nitidam gestare amet agnam,
 215 huic vestem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum,
 Rufam aut Posillam adpellet fortique marito
 destinet uxorem, interdicto huic omne adimat ius
 praetor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
 quid? siquis gnatam pro muta devovet agna,
 220 integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
 stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
 et furiosus erit: quem cepit vitrea fana,
 hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
 nunc age luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
 225 vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
 hic simul accepit patrimoni mille talenta,
 edicit piscator uti, pomarius, auceps,
 unguentarius ac Tusci turba impia vici,
 cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
 230 mane domum veniant. qui cum venere frequentes,

3, 208. cerebrique *Horkelius*, scelerisque libri 230. qui cum *Bent-*
leius, quid tum *volgo*; fortasse quid tum? ut

- verba facit leno, quidquid mihi, quidquid et horum
 cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete vel cras.
 accipe quid contra iuvenis responderit aequus.
 in nive lucana dormis ocreatus, ut aprum
 235 cenem ego. tu pisces hiberno ex aequore verris.
 segnis ego, indignus qui tantum possideam. aufer.
 sume tibi deciens. tibi tantundem. tibi triplex,
 unde uxor media currit de nocte vocata.
 filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
 240 scilicet ut deciens solidum absorberet, aceto
 diluit insignem bacam: qui sanior, ac si
 illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
 Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
 nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
 245 lusciniis soliti inpenso prandere coemptas,
 quorsum abeant? sanin creta an carbone notandi?
 aedificare casas, postello adiungere mures,
 ludere par inpar, equitare in arundine longa
 siquem delectet barbatum, amentia verset.
 250 si puerilius his ratio esse evincet amare,
 nec quiequam differre, utrumne in pulvere, trimus
 quale prius, ludas opus, an meretricis amore
 sollicitus piores, quaero, faciasne quod olim
 mutatus Polemo? ponas insignia morbi,
 255 fasciolas cubital focalia, potus ut ille
 dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
 postquam est inpransi correptus voce magistri?
 porrigis irato puero cum poma, recusat;
 sume catelle. negat. si non des, optet. amator
 260 exclusus qui distat, agit ubi secum eat an non,
 quo rediturus erat non accessitus, et haeret
 invisus foribus? ne nunc, cum me vocat ultro,
 accedam? an potius mediter finire doleres?
 exclusit; revocat. redeam? non, si obsecret. ecce
 265 servus non paullo sapientior, o ere, quae res
 nec modum habet neque consilium, ratione modoque
 tractari non volt. in amore haec sunt mala, bellum,
 pax rursus: haec siquis tempestatis prope ritu
 mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
 270 reddere certa sibi, nihilo plus explicet ac si
 insanire paret certa ratione modoque.

quid? cum picenis excerpens semina pomis
 gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
 quid? cum balba feris annoso verba palato,
 275 aedificante casas qui sanior? adde cruorem
 stultitiae atque ignem gladio scrutare modo, in quem
 Hellade percussa Marius cum praecipitat se,
 cerritus fuit? an conmotae crimine mentis
 absolves hominem et sceleris damnabis eundem,
 280 ex more inponens non nata vocabula rebus?
 libertinus erat, qui circum compita siccus
 lautis mane senex manibus currebat et unum,
 quid tam magnum? addens unum me surpitem morti,
 dis etenim facile est' orabat, sanus utrisque
 285 auribus atque oculis. mentem nisi litigiosus
 exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque volgus
 Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
 'Iuppiter, ingentes qui das adimisque dolores'
 mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
 290 frigida si puerum quartana reliquerit, illo
 mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
 in Tiberi stabit.' casus medicusve levarit
 aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
 in gelida fixum ripa, febrimque reducet:
 295 quone malo mentem concussa? timore deorum.'
 haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
 arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
 dixerit insanum qui me, totidem audiet atque
 respicere ignoto discet pendentia tergo.
 300 stoice, post damnum sic vendas omnia pluris,
 quam me stultitiam, quoniam non est genus unum,
 insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
 quid? caput abscissum manibus cum portat Agaue
 gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
 305 stultum me fateor, liceat concedere veris,
 atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
 aegrotare putes animi vitio. accipe: primum
 aedificas, hoc est longos imitaris, ab imo
 ad summum totus moduli bipedalis; et idem

3, 276. in quem *Carolus Frankius*, inquam. *libri*
Horkelius, cognata *libri*

280. non nata

- 310 corpore maiorem rides Turbonis in armis
 spiritum et incessum, qui ridiculus minus illo?
 an quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est,
 tantum dissimilem et tanto certare minorem?
 absentis ranae pullis vituli pede pressis,
 315 unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
 belua cognatos eliserit. illa rogare
 quantane; num tantum, sufflans se, magna fuisset.
 ‚maior dimidio? ‚num tantum?’ cum magis atque
 se magis inflaret, ‚non si te ruperis’ inquit
 320 ‚par eris.’ haec a te non multum abludit imago.
 adde poemata nunc, hoc est oleum adde camino;
 quae siquis sanus facit, et sanus facies tu.
 non dico horrendam rabiem.’ iam desine. ‚cultum
 maiorem censu.’ teneas Damasippe tuis te.
 325 ‚mille puellarum, puerorum mille furores.’
 o maior tandem parcas insane minori.

- 4 Unde et quo Catius? ‚non est mihi tempus aventi
 ponere signa novis praeceptis, qualia vincant
 Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.’
 peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
 5 interpellarim; sed des veniam bonus oro.
 quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
 sive est naturae hoc sive artis, mirus utroque.
 ‚quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
 utpote res tenues, tenui sermone peractas.’
 10 ede hominis nomen, simul et Romanus an hospes.
 ‚ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
 longa quibus facies ovis erit, illa memento,
 ut suci melioris et ut magis alma rotundis,
 ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
 15 caule suburbano qui siccis crevit in agris
 dulcior: inriguo nihil est elutius horto.
 si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 ne gallina malum responset dura palato,
 doctus eris vivam musto mersare falerno:

- 20 hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis
 natura est, aliis male creditur. ille salubres
 aestates peraget, qui nigris prandia moris
 finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella falerno,
- 25 mendose; quoniam vacuis committere venis
 nil nisi lene decet; leni praecordia mulso
 prolueris melius. si dura morabitur alvus,
 mitulus et viles pellent obstantia conchae
 et lapathi brevis herba, sed albo non sine coo.
- 30 lubrica nascentes implent conchyliam lunae;
 sed non omne mare est generosae fertile testae.
 murice baiano melior lucrina peloris,
 ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini,
 pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
- 35 nec sibi cenarum quivis temere adroget artem,
 non prius exacta tenui ratione saporum.
 nec satis est cara pisces averrere mensa
 ignarum quibus est ius aptius et quibus assis
 languidus in cubitum iam se conviva reponet.
- 40 umber et iligna nutritus glande rotundas
 curvat aper lances carnem vitantis inertem;
 nam laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
 vinea submittit capreas non semper edules.
 fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
- 45 piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
 ante meum nulli patuit quaesita palatum.
 sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
 nequaquam satis in re una consumere curam;
 ut siquis solum hoc mala ne sint vina laboret,
- 50 quali perfundat pisces securus olivo.
 inassica si caelo suppones vina sereno,
 nocturna siquid crassi est tenuabitur aura,
 et decedet odor nervis inimicus; at illa
 integrum perdunt lino vitiata saporem.
- 55 surrentina vafer qui miscet faece falerna
 vina, columbino limum bene colligit ovo,
 quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 tostis marcentem squillis recreabis et afra

potorem cochlea, nam lactuca innatat acri
 60 post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis
 flagitat inmorsus refici, quin omnia malit,
 quaecumque inmundis fervent adlata popinis.
 est operae pretium duplicis pernoscere iuris
 naturam. simplex e dulci constat olivo,
 65 quid pingui miscere mero muriaque decebit
 non alia quam qua byzantia putuit ore.
 hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
 corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
 pressa venafranae quod baca remisit olivae.
 70 picenis cedunt pomis tiburtia suco:
 nam facie praestant. venucula convenit ollis:
 rectius albanam fumo duraveris uvam.
 hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,
 primus et invenior piper album cum sale nigro
 75 inretum puris circumposuisse catillis.
 inmane est vitium, dare milia terna macello
 angustoque vagos pisces arguere catino.
 magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
 tractavit calicem manibus, dum frustra ligurrit,
 80 sive gravis veteri craterae limus adhaesit.
 vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
 consistit sumptus? neglectis, flagitium ingens.
 ten lapides varios lutulenta radere palma,
 et tyrias dare circum inlota toralia vestes,
 85 oblitum quanto curam sumptumque minorem
 haec habeant, tanto reprimi iustius illis
 quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?
 docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
 ducere me auditum perges quocumque memento.
 90 nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
 non tamen interpres tantundem iuveris. adde
 voltum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
 non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
 non mediocris inest, fontes ut adire remotos
 95 atque haurire queam vitae praecepta beatae.

---

5 Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
 responde, quibus amissas reparare queam res

- artibus atque modis. quid rides? iamne doloso
 non satis est Ithacam revehi patriosque penates
 5 aspicerere? o nulli quicquam mentite, vides ut
 nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
 aut apotheca procis intacta est aut pecus: atqui
 et genus et virtus nisi cum re vilior alga est.
 quando pauperiem, missis ambagibus, horres,
 10 accipe qua ratione queas ditescere. turdus
 sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
 res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma
 et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
 ante larem gustet venerabilior lare dives;
 15 qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
 sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
 tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
 utne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
 me gessi certans semper melioribus. ergo
 20 pauper eris.' fortem hoc animum tolerare iubebo:
 et quondam maiora tuli. tu protinus unde
 divitias aerisque ruam dic augur acervos.
 dixi equidem et dico: captes astutus ubique
 testamenta senum, neu, si vafer unus et alter
 25 insidiatorem praeroso fugerit hamo,
 aut spem deponas aut artem inlusus omittas.
 magna minorve foro si res certabitur olim,
 vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
 qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
 30 defensor; fama civem causaque priorem
 sperne, domi si gnatus erit fecundave coniux.
 „Quinte” puta aut „Publi” (gaudent praenomine molles
 auriculae) „tibi me virtus tua fecit amicum;
 ius anceps novi, causas defendere possum;
 35 eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
 contemptum cassa nuce pauperet; haec mea cura est,
 nequid tu perdas, neu sis iocus.” ire domum atque
 pelliculam curare iube; si cognitor ipse,
 persta atque obdura, seu rubra canicula findet
 40 infantes statuas, seu pingui tentus omaso
 Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
 „nonne vides” aliquis cubito stantem prope tangens
 inquiet „ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?”

- plures adnabunt thunni, et cetaria crescent.
 45 si cui praeterea validus male filius in re
 praeclara sublatus aletur, ne manifestum
 caelibus obsequium nudet te, leniter in spem
 adrepe officiosus, ut et scribare secundus
 heres et, siquis casus puerum egerit orco,
 50 in vacuum venias: perraro haec alea fallit.
 qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
 abnuere et tabulas a te remove memento,
 sic tamen ut limis rapias, quid prima secundo
 cera velit versu, solus multisne coheres,
 55 veloci percurre oculo. plerumque recoctus
 scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
 captatorque dabit risus Nasica Corano.
 num furis an prudens ludis me obscura canendo?
 ,o Laertiade, quidquid dicam, aut erit aut non:
 60 divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
 quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
 , tempore, quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
 demissum genus Aenea, tellure marique
 magnus erit, forti nubet procera Corano
 65 filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
 tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque
 ut legat orabit; multum Nasica negatas
 accipiet tandem et tacitus leget, invenietque
 nil sibi legatum praeter plorare suisque.
 70 illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa
 libertusve senem delirum temperet, illis
 accedas socius; laudes, lauderis ut absens.
 adiuvat hoc quoque; sed vincit longe prius ipsum
 expugnare caput. scribet mala carmina vecors:
 75 laudato. scortator erit: cave te roget; ultro
 Penelopam facilis potiori trade.' putasne?
 perduci poterit tam frugi tamque pudica,
 quam nequiere proci recto depellere cursu?
 , venit enim, magnum donandi parca, iuventus,
 80 nec tantum veneris quantum studiosa culinae:
 sic tibi Penelope frugi est, quae si semel uno
 de sene gustarit tecum partita lucellum,

ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
 me sene quod dicam factum est: anus improba Thebis
 85 ex testamento sic est elata: cadaver
 unctum oleo largo nudis humeris tulit heres,
 scilicet elabi si posset mortua; credo,
 quod nimium institerat viventi. cautus adito,
 neu desis operae neve inmoderatus abundes;
 90 difficilem et morosum offendes garrulus ultro:
 non etiam sileas. Davus sis comicus atque
 stes capite obstipo, multum similis metuenti.
 obsequio grassare; mone, si increbuit aura,
 cautus uti velet carum caput; extrahe turba
 95 oppositis humeris; aurem substringe loquaci.
 inportunus amat laudari: donec ,ohe iam!'
 ad caelum manibus sublatis dixerit, urge et
 crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 cum te servitio longo curaque levarit,
 100 et certum vigilans ,quartae esto partis Ulixes'
 audieris ,heres,' ,ergo nunc Dama sodalis
 nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?'
 sparge subinde et si paullum potes inlacrima. e re est
 gaudia prodentem voltum celare. sepulcrum
 105 permissum arbitrio sine sordibus exstrue. funus
 egregie factum laudet vicinia. siquis
 forte coheredum senior male tussiet, huic tu
 dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
 emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
 110 imperiosa trahit Proserpina: vive valeque.'

6 Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
 et paullum silvae super his foret. auctius atque
 di melius fecere. bene est. nil amplius oro,
 5 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
 si neque maiorem feci ratione mala rem,
 nec sum facturus vitio culpave minorem;

5, 90. 91. garrulus: ultra (*ita codd. Bland.*) nos etiam *Horkelius*
 96. *malim* donec ,ohe' iam 103. inlacrima; e re est *Lachman-*
nus, inlacrimare; est *libri*

- si veneror stultus nihil horum , o si angulus ille
 proximus accedat qui nunc denormat agellum!
 10 o si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi
 thesauro invento qui mercenarius agrum
 illum ipsum mercatus aravit, dives amico
 Hercule!' si quod adest gratum iuvat, hac prece te oro:
 pingue pecus domino facias et cetera praeter
 15 ingenium; utque soles custos mihi maximus adsis.
 ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
 quid prius inlustrem satiris musaque pedestri?
 nec mala me ambitio perdit nec plumbeus auster
 autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
 20 Matutine pater, seu Iane libentius audis,
 unde homines operum primos vitaeque labores
 instituunt, sic dis placitum, tu carminis esto
 principium. Romae sponsorem me rapis: ,eia,
 ne prior officio quisquam respondeat, urgue.'
 25 sive aquilo radit terras, seu bruma nivalem
 interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
 postmodo, quod mi obsit, clare certumque locuto
 luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
 ,quid vis, insane, et quas res agis?' inprobis urguet
 30 iratis precibus: ,tu pulses omne quod obstat,
 ad Maecenatem memori si mente recurras.'
 hoc iuvat et melli est, non mentiar; at simul atras
 ventum est Esquilias, aliena negotia centum
 per caput et circa saliunt latus. ,ante secundam
 35 Roscius orabat sibi adesses ad puteal cras.
 de re communi scribae magna atque nova te
 orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
 inprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.'
 dixeris, experiar: ,si vis, potes' addit et instat.
 40 septimus octavo propior iam fugerit annus,
 ex quo Maecenas me coepit habere suorum
 in numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
 vellet iter faciens, et cui concredere nugas
 hoc genus ,hora quota est? Thrax est Gallina Syro par?
 45 matutina parum cautos iam frigora mordent:'
 ,et quae rimosa bene deponuntur in aure.

- per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
invidiae noster. ludos spectaverit una,
luserit in campo: 'Fortunae filius' omnes.
- 50 frigidus a rostris manat per compita rumor:
quicumque obvius est, me consulit: 'o bone, nam te
scire, deos quoniam propius contingis, oportet,
numquid de Dacis audisti?' nil equidem. 'ut tu
semper eris derisor.' at omnes di exagitent me,
- 55 si quicquam. 'quid? militibus promissa triquetra
praedia Caesar, an est itala tellure daturus?'
iuranti me scire nihil miratur ut unum
scilicet egregii mortalem atque silenti.
perditur haec inter misero lux non sine votis:
- 60 o rus, quando ego te aspiciam, quandoque licebit
nunc veterum libris nunc somno et inertibus horis
ducere sollicitae iucunda obliviae vitae!
o quando faba Pythagorae cognata simulque
uncta †satis pingui ponentur oluscula lardo!
- 65 o noctes cenaeque deum, quibus ipse meique
ante larem proprium vescor vernasque procaces
pasco libatis dapibus. prout cuique libido est,
siccant inaequales calices conviva solutus
legibus insanis, seu quis capit acria fortis
- 70 pocula, seu modicis uvescit laetius. ergo
sermo oritur, non de villis domibusque alienis,
nec male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
pertinet et nescire malum est agitur, utrumne
divitiis homines an sint virtute beati,
- 75 quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos,
et quae sit natura boni summumque quid eius.
Cervius haec inter vicinus garrat aniles
ex re fabellas. si quis nam laudat Arelli
sollicitas ignarus opes, sic incipit, olim
- 80 rusticus urbanum murem mus paupere fertur
accepisse cava, veterem vetus hospes amicum,
asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
solveret hospitium animum. quid multa? neque ille
sepositi cicoris nec longae invidit avenae,
- 85 aridum et ore ferens acinum semesaque lardi

6, 59. porgitur *Lachmannus*

67. cum ut cuique*

frustra dedit, cupiens varia fastidia cena
 vincere tangentis male singula dente superbo,
 cum pater ipse domus palea porrectus in horna
 esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
 90 tandem urbanus ad hunc „quid te iuvat” inquit „amice,
 praerupti nemoris patientem vivere dorso?
 vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
 carpe viam, mihi crede, comes; terrestria quando
 mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
 95 aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa
 dum licet in rebus iucundis vive beatus,
 vive memor quam sis aevi brevis.” haec ubi dicta
 agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
 ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 100 moenia nocturni subrepere. iamque tenebat
 nox medium caeli spatium, cum ponit uterque
 in locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 multaque de magna superessent fercula cena,
 105 quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
 ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 continuatque dapes, nec non verniliter ipsis
 fungitur officiis, praelambens omne quod adfert.
 110 ille cubans gaudet mutata sorte bonisque
 rebus agit laetum convivam, cum subito ingens
 valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 currere per totum pavidi conclave, magisque
 exanimes trepidare, simul domus alta molossis
 115 personuit canibus. tum rusticus „haud mihi vita
 est opus hac” ait et „valeas: me silva cavusque
 tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.”

---

7 ‚Landudum ausculto et cupiens tibi dicere servus
 pauca reformido.’ Davusne? ‚ita, Davus, amicum
 mancipium domino et frugi quod sit satis, hoc est,
 ut vitale putes.’ age libertate decembri,

6, 109. praelibans*

- 5 quando ita maiores voluerunt, utere, narra.
 pars hominum vitiis gaudet constanter et arguet
 propositum, pars multa natat, modo recta capessens,
 interdum pravis obnoxia. saepe notatus
 cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
 10 vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas,
 aedibus ex magnis subito se conderet unde
 mundior exiret vix libertinus honeste,
 iam mœchus Romae iam mallet doctus Athenis
 vivere, Vertumnis quotquot sunt natus iniquis.
 15 scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
 contudit articulos, qui pro se tolleret atque
 mitteret in phimum talos, mercede diurna
 conductum pavit; quanto constantior isdem
 in vitiis, tanto levius miser ac prior ille,
 20 qui iam contento iam laxo fune laborat.
 non dices hodie quorsum haec tam putida tendant,
 furcifer? „ad te, inquam.” quo pacto, pessime? „laudas
 fortunam et mores antiquae plebis et idem,
 siquis ad illa deus subito te agat, usque recuses,
 25 aut quia non sentis quod clamas rectius esse,
 aut quia non firmus rectum defendis et haeres
 nequiquam coeno cupiens evellere plantam.
 Romae rus optas, absentem rusticus urbem
 tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
 30 ad cenam, laudas securum olus ac, velut †usquam
 vinctus eas, ita te felicem dicis amasque,
 quod nusquam tibi sit potandum. iusserit ad se
 Maecenas serum sub lumina prima venire
 convivam; „nemon oleum fert ocius? ecquis
 35 audit?” cum magno blateras clamore fugisque.
 Mulvius et scurrae tibi non referenda precati
 discedunt. „etenim fateor me” dixerit ille
 „duci ventre levem, nasum nidore supinor,
 inbecillus, iners, siquid vis, adde, popino.
 40 tu cum sis quod ego et fortassis nequior, ultro
 insectere velut melior verbisque decoris
 obvolvas vitium?” quid, si me stultior ipso
 quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
 me voltu terrere; manum stomachumque teneto,
 45 dum quae Crispini docuit me ianitor edo.

te coniux aliena capit, meretricula Davum;
 peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
 natura intendit, sub clara nuda lucerna
 quaecumque exceptit turgentis verbera caudae,
 50 clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
 dimittit neque famosum neque sollicitum ne
 ditior aut formae melioris meiat eodem.
 tu cum proiectis insignibus, anulo equestri
 romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
 55 turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
 non es quod simulas? metuens induceris atque
 altercante libidinibus tremis ossa pavore.
 quid refert, uri virgis ferroque necari
 auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
 60 quo te demisit peccati conscia erilis,
 contractum genibus tangas caput? estne marito
 matronae peccantis in ambo iusta potestas?
 in corruptorem vel iustior. illa tamen se
 non habitu mutatave loco peccatave † superne,
 65 cum te formidet mulier neque credat amanti.
 ibis sub furcam prudens dominoque furenti
 committes rem omnem et vitam et cum corpore famam.
 evasti. credo, metues doctusque cavebis:
 quaeres, quando iterum paveas iterumque perire
 70 possis, o totiens servus. quae belua ruptis,
 cum semel effugit, reddit se prava catenis?
 „non sum moechus” ais: neque ego hercule fur, ubi vasa
 praetereo sapiens argentea. tolle periculum,
 iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
 75 tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
 tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
 inposita haud umquam misera formidine privet?
 adde super dictis quod non levius valeat: nam,
 sive vicarius est qui servo paret, uti mos
 80 vester ait, seu conservus, tibi quid sum ego? nempe
 tu mihi qui imperitas aliis servis miser atque
 duceris ut nervis alienis mobile lignum.
 quisnam igitur liber? sapiens, sibi qui imperiosus,
 quem neque pauperies neque mors neque vincula terrent,

- 85 responsare cupidinibus, contemnere honores
 fortis, et in se ipso totus teres atque rotundus,
 externi nequid valeat per leve morari,
 in quem manca ruit semper fortuna. potesne
 ex his ut proprium quid noscere? quinque talenta
 90 poscit te mulier, vexat foribusque repulsum
 perfundit gelida, rursus vocat; eripe turpi
 colla iugo, „liber liber sum” dic age. non quis:
 urguet enim dominus mentem non lenis et acres
 subiectat lasso stimulos versatque negantem.
 95 vel cum pausiaca torpes, insane, tabella,
 qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque
 aut Placideiani contento poplite miror
 proelia rubrica picta aut carbone, velut si
 re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
 100 arma viri? nequam et cessator Davus: at ipse
 subtilis veterum iudex et callidus audis.
 nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
 virtus atque animus cenis responsat opimis?
 obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
 105 tergo plector enim. qui tu inpunitior illa,
 quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
 nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
 inlusique pedes vitiosum ferre recusant
 corpus. an hic peccat sub noctem qui puer uvam
 110 furtiva mutat strigili? qui praedia vendit,
 nil servile gulae parens habet? adde quod idem
 non horam tecum esse potes, non otia recte
 ponere, teque ipsum vitas fugitivus et erro,
 iam vino quaerens iam somno fallere curam;
 115 frustra: nam comes atra premit sequiturque fugacem.’
 unde mihi lapidem? ‚quorsum est opus?’ unde sagittas?
 ‚aut insanit homo aut versus facit.’ ocius hinc te
 ni rapis, accedes opera agro nona sabino.

-
- 8 Ut Nasidieni iuvit te cena beati?
 nam mihi convivam quaerenti dictus here illic
 de medio potare die. ‚sic ut mihi numquam
 in vita fuerit melius.’ da, si grave non est,

- 5 quae prima iratum ventrem placaverit esca.
 in primis lucanus aper; leni fuit austro
 captus, ut aiebat cenae pater; acria circum
 rapula, lactucae, radices, qualia lasso
 pervellunt stomachum, siser, allec, faecula coa.
- 10 his ubi sublatis puer alte cinctus acernam
 gausape purpureo mensam pertersit, et alter
 sublegit quodcumque iaceret inutile quodque
 posset cenantes offendere, ut attica virgo
 cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
- 15 caecuba vina ferens, Alcon chium maris experts.
 hic erus „albanum, Maecenas, sive falernum
 te magis adpositis delectat, habemus utrumque.”
 divitias miseris! sed quis cenantibus una,
 Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
- 20 summus ego, et prope me Viscus Thurinus, et infra,
 si memini, Varius, cum Servilio Balatrone
 Vibidius, quas Maecenas adduxerat umbras.
 Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
 ridiculus totas simul absorbere placentas.
- 25 Nomentanus ad hoc, qui, siquid forte lateret,
 indice monstraret digito: nam cetera turba,
 nos, inquam, cenamus aves, conchylia, pisces,
 longe dissimilem noto celantia sucum;
 ut vel continuo patuit, cum passeris atque
- 30 ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
 post hoc me docuit melimela rubere minorem
 ad lunam delecta; quid hoc intersit, ab ipso
 audieris melius. tum Vibidius Balatroni
 „nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti,”
- 35 et calices poscit maiores. vertere pallor
 tum parochi faciem nil sic metuentis ut acres
 potores, vel quod maledicunt liberius, vel
 fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 invertunt allifanis vinaria tota
- 40 Vibidius Balatroque, secutis omnibus; imi
 convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
 adfertur squillas inter murena natantes
 in patina porrecta. sub hoc erus „haec gravida” inquit

„capta est, deterior post partum carne futura.
 45 his mixtum ius est: oleo, quod prima Venafri
 pressit cella: garo de sucis piscis liberi;
 vino quinquenni, verum citra mare nato,
 dum coquitur (cocto chium sic convenit ut non
 hoc magis ullum aliud); pipere albo, non sine aceto
 50 quod methymnaeam vitio mutaverit uvam.
 erucas virides, inulas ego primus amaras
 monstravi incoquere; inlotos Curtillus echinos,
 ut melius muria quod testa marina remittat.”
 interea suspensa graves aulaea ruinas
 55 in patinam fecere trahentia pulveris atri
 quantum non aquilo campanis excitat agris.
 nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
 sensimus, erigimur: Rufus posito capite, ut si
 filius inmaturus obisset, flere. quis esset
 60 finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
 tolleret „heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 te deus? ut semper gaudes inludere rebus
 humanis.” Varius mappa conpescere risum
 vix poterat. Balatro suspendens omnia naso
 65 „haec est condicio vivendi” aiebat, „eoque
 responsura tuo numquam est par fama labori.
 tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 sollicitudine districtum, ne panis adustus,
 ne male conditum ius adponatur, ut omnes
 70 praecincti recte pueri comptique ministrent?
 adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
 ut modo, si patinam pede lapsus frangat agaso.
 sed convivatoris uti ducis ingenium res
 adversae nudare solent, celare secundae.”
 75 Nasidienus ad haec „tibi di quaecumque preceris
 commoda dent; ita vir bonus es convivaque comis.”
 et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
 stridere secreta divisos aure susurros.
 nullos his mallet ludos spectasse: sed illa
 80 redde age quae deinceps risisti. Vibidius dum
 quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
 quod sibi poscenti non dantur pocula, dumque
 ridetur fictis rerum, Balatrone secundo,
 Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte

85 emendaturus fortunam. deinde secuti
mazonomo pueri magno discerpta ferentes
membra gruis sparsi sale multo, non sine farre,
pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae,
et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
90 quam si cum lumbis quis edit. tum pectore adusto
vidimus et merulas poni et sine clune palumbes,
suaves res, si non causas narraret earum et
naturas dominus: quem nos sic fugimusulti,
ut nihil omnino gustaremus, velut illis
95 Canidia adflasset, peior serpentibus afris.'

8, 94. veluti si

EPISTULARUM

LIBER PRIMUS

- 1 Prima dicte mihi, summa dicende camena,
spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
non eadem est aetas, non mens. Veianius armis
5 Herculis ad postem fixis latet abditus agro,
ne populum extrema totiens exoret arena.
est mihi purgatam crebro qui personet aurem
, solve senescentem mature sanus equum, ne
peccet ad extremum ridendus et ilia ducat.’
10 nunc itaque et versus et cetera ludicra pono,
quid verum atque decens, curo et rogo et omnis in hoc sum;
condo et conpono quae mox depromere possim.
ac ne forte roges quo me duce, quo lare tuter:
nullius addictus iurare in verba magistri,
15 quo me cumque rapit tempestas deferor hospes.
nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
virtutis verae custos rigidusque satellites,
nunc in Aristippi furtim praecepta relabor
et mihi res, non me rebus subiungere conor.
20 ut nox longa quibus mentitur amica, diesque
longa videtur opus debentibus, ut piger annus
pupillis quos dura premit custodia matrum;
sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
consiliumque morantur agendi gnaviter id quod
25 aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae,
aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
non possis oculo quantum contendere Lynceus,
non tamen idcirco contempnas lippus inungi;
30 nec, quia desperes invicti membra Glyconis,

nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
 est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
 fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
 sunt verba et voces quibus hunc lenire dolorem
 35 possis et magnam morbi deponere partem.
 laudis amore tumes: sunt certa piacula quae te
 ter pure lecto poterunt recreare libello.
 invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
 nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
 40 si modo culturae patientem commodet aurem.
 virtus est vitium fugere et sapientia prima
 stultitia caruisse. vides, quae maxima credis
 esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
 quanto devites animi capitisque labore;
 45 impiger extremos curris mercator ad Indos
 per mare, pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
 ne cures ea quae stulte miraris et optas,
 discere et audire et meliori credere non vis.
 quis circum pagos et circum compita pugnax
 50 magna coronari contemnat olympia, cui spes,
 cui sit condicio dulcis sine pulvere palmae?
 vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
 'o cives, cives, quaerenda pecunia primum est,
 virtus post nummos.' haec ianus summus ab imo
 55 prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque.
 est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque,
 sed quadringentis sex septem milia desunt:
 plebs eris. at pueri ludentes, rex eris' aiunt
 60 'si recte facies.' . . .
 roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
 nenia, quae regnum recte facientibus offert,
 et maribus Curiis et decantata Camillis?
 65 isne tibi melius suadet, qui rem facias, rem,
 si possis recte, si non, quocumque modo rem,
 ut propius spectes lacrimosa poemata Pupi:
 an qui fortunae te responsare superbae
 liberum et erectum praesens hortatur et aptat?
 70 quodsi me populus romanus forte roget, cur

1, 56. laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.

60. et 61. si recte facies. hic murus aeneus esto:
 nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

non ut porticibus sic iudiciis fruar isdem,
 nec sequar aut fugiam quae diligit ipse vel odit:
 olim quod volpes aegroto cauta leoni
 respondit referam, quia me vestigia terrent,
 75 omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
 belua multorum es capitum. nam quid sequar aut quem?
 pars hominum gestit conducere publica, sunt qui
 crustis et pomis viduas venentur avaras
 excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
 80 multis occulto crescit res fenore. verum
 esto aliis alios rebus studiisque teneri:
 idem eadem possunt horam durare probantes?
 ,nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis'
 si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 85 festinantis eri: cui si vitiosa libido
 fecerit auspiciam, cras ferramenta Teanum
 tolletis, fabri. lectus genialis in aula est:
 nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
 si non est, iurat bene solis esse maritis.
 90 quo teneam voltus mutantem Protea nodo?
 quid pauper? ride. mutat cenacula, lectos,
 balnea, tonsores, conducto navigio aequae
 nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
 si curatus inaequali tonsore capillos
 95 occurro, rides; si forte subucula pexae
 trita subest tunicae vel si toga dissidet inpar,
 rides; quid? mea cum pugnat sententia secum,
 quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit,
 aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
 100 diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis;
 insanire putas sollemnia me neque rides,
 nec medici credis nec curatoris egere
 a praetore dati, rerum tutela mearum
 cum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
 105 de te pendentis, te respicientis amici?
 ad summam: sapiens uno minor est Iove, dives,
 liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
 praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

- 2 Troiani belli scriptorem, Maxime Lolli,
 dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
 qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
 planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
 5 cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
 fabula, qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia Barbariae lento collisa duello,
 stultorum regum et populorum continet aestus.
 Antenor censet belli praecidere causam.
 10 quod Paris, ut salvus regnet vivatque beatus,
 cogi posse negat. Nestor componere lites
 inter Peliden festinat et inter Atriden;
 hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
 quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
 15 seditione, dolis, scelere atque libidine et ira
 iliacos intra muros peccatur et extra.
 rursum quid virtus et quid sapientia possit,
 utile proposuit nobis exemplar Ulixen,
 qui domitor Troiae multorum providus urbes
 20 et mores hominum inspexit, latumque per aequor,
 dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
 pertulit, adversis rerum inmersabilis undis.
 Sirenum voces et Circae popula nosti;
 quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
 25 sub domina meretrice fuisset turpis et excors,
 vixisset canis inmundus vel amica luto sus.
 nos numerus sumus et fruges consumere nati,
 sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
 in cute curanda plus aequo operata iuventus,
 30 cui pulchrum fuit in medios dormire dies et
 ad strepitum citharae cessantem ducere somnum.
 ut iugulent hominem, surgunt de nocte latrones:
 ut te ipsum serves, non expergiseris? atqui
 si noles sanus, curres hydropicus; et ni
 35 posces ante diem librum cum lumine, si non
 intendes animum studiis et rebus honestis,
 invidia vel amore vigil torquebere. nam cur
 quae laedunt oculum festinas demere, siquid
 est animum differs curandi tempus in annum?

- 40 dimidium facti qui coepit habet: sapere aude:
 incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
 rusticus exspectat dum defluat amnis, at ille
 labitur et labetur in omne volubilis aevum.
 quaeritur argentum puerisque beata creandis
- 45 uxor et incultae pacantur vomere silvae.
 quod satis est cui contingit, nil amplius optet.
 non domus et fundus, non aeris acervus et auri
 aegroti domini deduxit corpore febres,
 non animo curas: valeat possessor oportet,
- 50 si conportatis rebus bene cogitat uti.
 qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res,
 ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
 auriculas citharae collecta sorde dolentes.
 sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.
- 55 sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.
 semper avarus eget, certum voto pete finem.
 invidus alterius macrescit rebus opimis;
 invidia siculi non invenere tyranni
 maius tormentum. qui non moderabitur irae,
- 60 infectum volet esse dolor quod suaserit et mens,
 dum poenas odio per vim festinat inulto.
 ira furor brevis est: animum rege, qui nisi paret,
 imperat; hunc frenis, hunc tu conpesce catena.
 fingit equum tenera docilem cervice magister
- 65 ire viam qua monstret eques; venaticus, ex quo
 tempore cervinam pellem latravit in aula,
 militat in silvis catulus. nunc adhibe puro
 pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
 quo semel est imbuta recens servabit odorem
- 70 testa diu. quodsi cessas aut strenuus anteis,
 nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

-
- 3 Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus, scire laboro.
 Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus,
 an freta vicinas inter currentia turre,
 5 an pingues Asiae campi collesque morantur?

- quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.
 quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
 bella quis et paces longum diffundit in aevum?
 quid Titius romana brevi venturus in ora?
 10 pindarici fontis qui non expalluit haustus,
 fastidire lacus et rivos ausus apertos.
 ut valet? ut meminit nostri? fidibusne latinis
 thebanos aptare modos studet auspice Musa,
 an tragica desaevit et ampullatur in arte?
 15 quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
 privatas ut quaerat opes et tangere vitet
 scripta, palatinus quaecumque recepit Apollo;
 ne si forte suas repetitum venerit olim
 grex avium plumas, moveat cornicula risum
 20 furtivis nudata coloribus. ipse quid audes?
 quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
 ingenium, non incultum est et turpiter hirtum;
 seu linguam causis acuis seu civica iura
 respondere paras seu condis amabile carmen,
 25 prima ferēs hederæ victricis præmia. quodsi
 frigida curarum fomenta relinquere posses,
 quo te caelestis sapientia duceret ires.
 hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
 si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
 30 debes hoc etiam rescribere, sit tibi curæ
 quantæ conveniat Munatius, an male sarta
 gratia nequiquam coit et rescinditur. at vos
 seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
 indomita cervice feros, ubicumque locorum
 35 vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
 pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

-
- 4 Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
 quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
 scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat,
 an tacitum silvas inter reptare salubres,
 5 curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
 non tu corpus eras sine pectore: di tibi formam,

di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
 quid voveat dulci nutricula maius alumno,
 qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
 10 gratia, fama, valetudo contingat abunde,
 et mundus victus, non deficiente crumena.
 inter spem curamque, timores inter et iras
 omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
 grata superveniet quae non sperabitur hora.
 15 me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
 cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

5 Si potes archiacis conviva recumbere lectis
 nec modica cenare times olus omne patella,
 supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 vina bibes iterum Tauro diffusa palustres
 5 inter Minturnas sinuessanumque Petrinum.
 si melius quid habes arcesse, vel imperium fer.
 iandudum splendet focus et tibi munda supellex.
 mitte leves spes et certamina divitiarum
 et causam Moschi: cras nato Caesare festus
 10 dat veniam somnumque dies; inpune licebit
 festivam sermone benigno tendere noctem.
 quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
 parcus ob heredis curam nimiumque severus
 adsidet insano; potare et spargere flores
 15 incipiam patiarque vel inconsultus haberi.
 quid non ebrietas designat? operta recludit,
 spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
 sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
 fecundi calices quem non fecere disertum?
 20 contracta quem non in paupertate solutum?
 haec ego procurare et idoneus imperor et non
 invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
 corruget nares, ne non et cantharus et lanx
 ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
 25 sit qui dicta foras eliminat, ut coeat par
 iungaturque pari. Butram tibi Septiciumque
 et nisi cena prior potiorque puella Sabinum

detinet adsumam; locus est et pluribus umbris:
 sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.
 30 tu quotus esse velis rescribe et rebus omissis
 atria servantem postico falle clientem.

-
- 6 Nil admirari prope res est una, Numici,
 solaque quae possit facere et servare beatum.
 hunc solem et stellas et decedentia certis
 tempora momentis sunt qui formidine nulla
 5 imbuti spectent. quid censes munera terrae?
 quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
 ludicra quid plausus et amici dona Quiritis?
 quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
 qui timet his adversa, fere miratur eodem
 10 quo cupiens pacto; pavor est utrobique molestus,
 improvisa simul species externat utrumque.
 gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
 si quidquid vidit melius peiusque sua spe
 defixis oculis animoque et corpore torpet?
 15 insani nomen sapiens ferat, aequus iniqui,
 ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
 i nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
 suspice, cum gemmis tyrios mirare colores;
 gaude quod spectant oculi te mille loquentem;
 20 gnavus mane forum et vespertinus pete tectum,
 ne plus frumenti dotalibus emetat agris
 Mutus et (indignum quod sit peioribus ortus)
 hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
 quidquid sub terra est in apricum proferet aetas,
 25 defodiet condetque nitentia. cum bene notum
 porticus Agrippae et via te conspexerit Appi,
 ire tamen restat Numa quo devenit et Ancus.
 si latus aut renes morbo tentantur acuto,
 quaere fugam morbi. vis recte vivere: quis non?
 30 si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
 hoc age deliciis. virtutem verba putas et
 lucum ligna, cave ne portus occupet alter,
 ne cibyrica, ne bithyna negotia perdas;

mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
 35 tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
 scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos
 et genus et formam regina Pecunia donat,
 ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
 mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
 40 ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt,
 si posset centum scaenae praebere rogatus
 ‚qui possum tot?’ ait ‚tamen et quaeram et quot habebo
 mittam.’ post paullo scribit sibi milia quinque
 esse domi chlamydum, partem vel tolleret omnes.
 45 exilis domus est ubi non et multa supersunt
 et dominum fallunt et prosunt furibus. ergo
 si res sola potest facere et servare beatum,
 hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
 si fortunatum species et gratia praestat,
 50 mercemur servum qui dictet nomina, laevum
 qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
 porrigere. ‚hic multum in fabia valet, ille velina;
 cui libet hic fasces dabit eripietque curule
 cui volet importunus ebur.’ ‚frater’ ‚pater’ adde,
 55 ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
 si bene qui cenat bene vivit, lucet, eamus
 quo ducet gula, piscemur, venemur, ut olim
 Gargilius, qui mane plagas venabula servos
 differtum transire forum populumque iubebat,
 60 unus ut e multis populo spectante referret
 emptum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,
 quid deceat quid non obliti, caerite cera
 digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixi,
 cui potior patria fuit interdicta voluptas.
 65 si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
 nil est iucundum, vivas in amore iocisque.
 vive, vale. si quid novisti rectius istis,
 candidus imperti; si non, his utere mecum.

---

7 Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum
 sextilem totum mendax desideror. atqui
 si me vivere vis sanum recteque valentem,
 quam mihi das aegro dabis aegrotare timenti,

- 5 Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
 designatorem decorat lictoribus atris,
 dum pueris omnis pater et matercula pallet,
 officiosaque sedulitas et opella forensis
 adducit febres et testamenta resignat.
- 10 quod si bruma nives albanis inlinet agris,
 ad mare descendet vates tuus et sibi parcat
 contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
 cum zephyris, si concedes, et hirundine prima.
 non quo more pyris vesci Calaber iubet hospes
- 15 tu me fecisti locupletem. 'vescere sodes.'
 'iam satis est.' 'at tu quantum vis tolle.' 'benigne.'
 'non invisā feres pueris munuscula parvis.'
 'tam teneor dono quam si dimittar onustus.'
 'ut libet; haec porcis hodie comedenda relinquis.'
- 20 prodigus et stultus donat quae spernit et odit;
 haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
 vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
 nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.
 dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
- 25 quodsi me noles usquam discedere, reddes
 forte latus, nigros angusta fronte capillos,
 reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
 inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
 forte per angustam tenuis nitedula rimam
- 30 repererat in cumeram frumenti, pastaque rursus
 ire foras pleno tendebat corpore frustra;
 cui mustela procul 'si vis' ait 'effugere istinc,
 macra cavum repetes artum, quem macra subisti.'
 hac ego si compellor imagine, cuncta resigno;
- 35 nec somnum plebis laudo satur altilium, nec
 otia divitiis Arabum liberrima muto.
 saepe verecundum laudasti, rexque paterque
 audisti coram, nec verbo parcius absens;
 inspice si possum donata reponere laetus.
- 40 haud male Telemachus, proles patientis Ulixi
 'non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
 porrectus spatiis nec multae prodigus herbae;
 Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.'

parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
 45 sed vacuum Tibur placet aut inbelle Tarentum.
 strenuus et fortis causisque Philippus agendis
 clarus, ab officiis octavam circiter horam
 dum redit atque foro nimium distare Carinas
 iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
 50 adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
 cultello proprios purgantem leniter ungues.
 ‚Demetri’ (puer hic non laeve iussa Philippi
 accipiebat) ‚abi, quaere et refer, unde domo, quis,
 cuius fortunae, quo sit patre quove patrono.’
 55 it, redit et narrat, Volteium nomine Menam,
 praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
 et properare loco et cessare et quaerere et uti,
 gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
 et ludis et post decisa negotia campo.
 60 ‚scitari libet ex ipso quodcumque refers; dic
 ad cenam veniat.’ non sane credere Mena,
 mirari secum tacitus. quid multa? ‚benigne’
 respondet. ‚neget ille mihi?’ ‚negat improbus et te
 neglegit aut horret.’ Volteium mane Philippus
 65 vilia vendentem tunicato scruta popello
 occupat et salvere iubet prior; ille Philippo
 excusare laborem et mercenaria vincla,
 quod non mane domum venisset, denique quod non
 providisset eum. ‚sic ignovisse putato
 70 me tibi, si cenas hodie mecum.’ ‚ut libet.’ ‚ergo
 post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge.’
 ut ventum ad cenam est, dicenda tacenda locutus
 tandem dormitum dimittitur. hic ubi saepe
 occultum visus decurrere piscis ad hamum,
 75 mane cliens et iam certus conviva, iubetur
 rura suburbana indictis comes ire latinis.
 inpositus mannis arvum caelumque sabinum
 non cessat laudare. videt ridetque Philippus,
 et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
 80 dum septem donat sestertia, mutua septem
 promittit, persuadet uti mercetur agellum.
 mercatur. ne te longis ambagibus ultra

quam satis est morer, ex nitido fit rusticus atque
 sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
 85 inmoritur studiis et amore senescit habendi.
 verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
 spem mentita seges, bos est enectus arando,
 offensus damnis media de nocte caballum
 arripit iratusque Philippi tendit ad aedes.
 90 quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus,
 'durus' ait 'Voltei, nimis attentusque videris
 esse mihi.' 'pol me miserum, patrone, vocares,
 si velles' inquit 'verum mihi ponere nomen.
 quod te per genium dextramque deosque penates
 95 obsecro et obtestor, vitae me redde priori.'
 qui semel aspexit quantum dimissa petitis
 praestent, mature redeat repetatque relicta.
 metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

---

8 Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano
 Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
 si quaeret quid agam, dic multa et pulchra minantem
 vivere nec recte nec suaviter, haud quia grando
 5 contuderit vites oleamve momorderit aestus,
 nec quia longinquis armentum aegrotet in agris,
 sed quia mente minus validus quam corpore toto
 nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum,
 fidis offendar medicis, irascar amicis
 10 cur me funesto properent arcere veterno,
 quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam,
 Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
 post haec ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
 ut placeat iuveni percontare utque cohorti.
 15 si dicet 'recte,' primum gaudere, subinde
 praeceptum auriculis hoc instillare memento:
 ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

---

9 Septimius, Claudi, nimirum intellegit unus,
 quanti me facias: nam cum rogat et prece cogit,
 scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,

dignum mente domoque legentis honesta Neronis :

- 5 munere cum fungi propioris censet amici;
 quid possim videt ac novit me valdius ipso.
 multa quidem dixi cur excusatus abirem;
 sed timui mea ne finxisse minora putarer,
 dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
- 10 sic ego maioris fugiens opprobria culpae
 frontis ad urbanae descendi praemia. quodsi
 depositum laudas ob amici iussa pudorem,
 scribe tui gregis hunc et fortem crede bonumque.

- 10 Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
 ruris amatores, hac in re scilicet una
 multum dissimiles, at cetera paene gemelli
 fraternis animis quidquid negat alter et alter
- 5 adnuimus pariter vetuli notique columbi.
 tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
 rivos et musco circumlita saxa nemusque.
 quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui
 quae vos ad caelum fertis rumore secundo,
- 10 utque sacerdotis fugitivus liba recuso;
 pane egeo iam mellitis potiore placentis.
 vivere naturae si convenienter oportet
 ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 novistine locum potiolem rure beato?
- 15 est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura
 leniat et rabiem canis et momenta leonis,
 cum semel accepit solem furibundus acutum?
 est ubi divellat somnos minus invida cura?
 deterius libycis olet aut nitet herba lapillis?
- 20 purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
 quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 nempe inter varias nutritur silva columnas,
 laudaturque domus longos quae prospicit agros.
 naturam expelles furca, tamen usque recurret
- 25 et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
 non qui sidonio contendere callidus ostro
 nescit aquinatem potantia vellera fucum,
 certius accipiet damnum propiusve medullis

quam qui non poterit vero distinguere falsum.
 30 quem res plus nimio delectavere secundae,
 mutatae quatient. siquid mirabere, pones
 invitus: fuge magna; licet sub paupere tecto
 reges et regum vita praecurrere amicos.
 cervus equum pugna melior communibus herbis
 35 pellebat, donec minor in certamine longo
 inploravit opes hominis frenumque recepit.
 sed postquam victo †violens discessit ab hoste,
 non equitem dorso, non frenum depulit ore.
 sic qui pauperiem veritus potiore metallis
 40 libertate caret, dominum vehit improbus atque
 serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
 cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
 laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
 45 nec me dimittes incastigatum, ubi plura
 cogere quam satis est ac non cessare videbor.
 imperat aut servit collecta pecunia cuique,
 tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
 50 excepto quod non simul esses, cetera laetus.

---

11 Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
 quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
 Smyrna quid et Colophon? maiora minorane fama?
 cunctane prae campo et tiberino flumine sordent?
 5 an venit in votum attalicis ex urbibus una,
 an Lebedum laudas odio maris atque viarum?
 scis Lebedus quid sit. Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem
 oblitusque meorum obliviscendus et illis
 10 neptunum procul e terra spectare furentem.
 sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
 adpersus, volet in caupona vivere; nec qui
 frigus collegit, furnos et balnea laudat
 ut fortunatam plene praestantia vitam;
 15 nec si te validus iactaverit auster in alto,

10, 37. victor ante *Bentleium* violens] ridens *Hauptius*

idcirco navem trans aegaeum mare vendas.
 incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit quod
 paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
 per brumam Tiberis, sextili mense caminus.
 20 dum licet ac voltum servat Fortuna benignum,
 Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
 tu quamcumque deus tibi fortunaverit horam
 grata sume manu, neu dulcia differ in annum;
 ut quocumque loco fueris vixisse libenter
 25 te dicas: nam si ratio et prudentia curas,
 non locus effusi late maris arbiter aufert,
 caelum non animum mutant qui trans mare currunt.
 strenua nos exercet inertia; navibus atque
 quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
 30 est Ulubris, animus si te non deficit acquus.

---

12. Fructibus Agrippae siculis, quos colligis, Icci,
 si recte frueris, non est ut copia maior
 ab Iove donari possit tibi. tolle querellas;
 pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
 5 si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
 divitiae poterunt regales addere maius.
 si forte in medio positorum abstemius herbis
 vivis et urtica, sic vives protinus ut te
 confestim liquidus Fortunae rivus inauræt,
 10 vel quia naturam mutare pecunia nescit,
 vel quia cuncta putas una virtute minora.
 miramur si Democriti pecus edit agellos
 cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
 cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
 15 nil parvum sapias et adhuc sublimia cures:
 quae mare conpescant causae, quid temperet annum,
 stellae sponte sua iussaene vagentur et errent,
 quid premat obscurum lunae quid proferat orbem,
 quid velit et possit rerum concordia discors,
 20 Empedocles an stertinium deliret acumen?
 verum seu pisces seu porrum et caepe trucidas,
 utere Pompeio Grospho, et siquid petet ultro

defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
 vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
 25 ne tamen ignores quo sit romana loco res,
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit; ius imperiumque Phraates
 Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
 Italiae pleno defundit copia cornu.

---

13 Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
 Augusto reddes signata volumina, Vini,
 si validus, si laetus erit, si denique poscet;
 ne studio nostri pecces, odiumque libellis
 5 sedulus inportes opera vehemente minister.
 si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
 abicito potius, quam quo perferre iuberis
 clitellas ferus inpingas Asinaeque paternum
 cognomen vertas in risum et fabula fias.
 10 viribus uteris per clivos, flumina, lamas;
 victor propositi simul ac perveneris illuc,
 sic positum servabis onus, ne forte sub ala
 fasciculum portes librorum ut rusticus agnum,
 ut vinosa glomus furtivae †Pyrrhia lanae,
 15 ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
 nec volgo narres te sudavisse ferendo
 carmina quae possint oculos auresque morari
 Caesaris; oratus multa prece, nitere. porro
 vade, vale: cave ne titubes mandataque frangas.

---

14 Vilice silvarum et mihi me reddentis agelli,
 quem tu fastidis habitatum quinque focis et
 quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
 certemus, spinas animone ego fortius an tu
 5 evellas agro, et melior sit Horatius an res.
 me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
 fratrem maerentis, raptō de fratre dolentis
 insolabiliter, tamen istuc mens animusque

13, 18. 19. nitere porro. vade, vale *ante Bentleium*

fert et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
 10 rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum;
 cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
 stultus uterque locum inmeritum causatur inique;
 in culpa est animus, qui se non effugit umquam.
 tu mediastinus tacita prece rura petebas,
 15 nunc urbem et ludos et balnea vilicus optas;
 me constare mihi scis et discedere tristem,
 quandocumque trahunt invisā negotia Romam.
 non eadem miramur; eo disconvenit inter
 meque et te: nam quae deserta et inhospita tesqua
 20 credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
 quae tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
 incutiunt urbis desiderium, video, et quod
 angulus iste feret piper et tus ocius uva,
 nec vicina subest vinum praebere taberna
 25 quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
 ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urgues
 iam pridem non tacta ligonibus arva bovemque
 disiunctum curas et strictis frondibus explēs;
 addit opus pigro rivus, si decidit imber,
 30 multa mole docendus aprico parcere prato.
 nunc age quid nostrum concentum dividat audi.
 quem tenues decuere togae nitidique capilli,
 quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
 quem bibulum liquidi media de luce falerni,
 35 cena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba.
 nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
 non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
 limat, non odio obscuro morsuque venenat;
 rident vicini glaebras et saxa moventem.
 40 cum servis urbana diaria rodere mavis;
 horum tu in numerum voto ruis; invidet usum
 lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
 optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
 quam scit uterque libens ceusebo exerceat artem.

15 Quae sit hiems Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
 quorum hominum regio et qualis via (nam mihi Baias
 Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
 me facit invisum, gelida cum perluor unda
 5 per medium frigus. sane murteta relinqui,
 dictaque cessantem nervis elidere morbum
 sulfura contemni, vicus gemit, invidus aegris
 qui caput et stomachum supponere fontibus audent
 clusinis Gabiosque petunt et frigida rura.
 10 mutandus locus est et deversoria nota
 praeteragendus equus. ,quo tendis? non mihi Cumas
 est iter aut Baias' laeva stomachosus habena
 dicet eques: sed equis frenato est auris in ore);
 maior utrum populum frumenti copia pascat,
 15 collectosne bibant imbres puteosne perennes
 iugis aquae (nam vina nihil moror illius orae.
 rure meo possum quidvis perferre patique;
 ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
 quod curas abigat, quod cum spe divite manet
 20 in venas animumque meum, quod verba ministret,
 quod me lucanae iuvenem commendet amicae);
 tractus uter plures lepores, uter educet apros,
 utra magis pisces et echinos aequora celent,
 pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
 25 scribere te nobis, tibi nos adcredere par est.
 Maenius, ut rebus maternis atque paternis
 fortiter absumptis urbanus coepit haberi,
 scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
 inpransus non qui civem dignosceret hoste,
 30 quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus,
 pernicies et tempestas barathrumque macelli,
 quidquid quaesierat ventri donaret avaro.
 hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
 aut paullum abstulerat, patinas cenabat omasi
 35 villis et agninae tribus ursis quod satis esset;
 scilicet ut ventres lamna candente nepotum
 diceret urendos, corrector Bestius. idem
 siquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
 verterat in fumum et cinerem , non hercule miror

15, 32. donaret *Bentleius*, donabat et donarat *libri*

40 aiebat, si qui comedunt bona, cum sit obeso
 nil melius turdo, nil volva pulchrius ampla.
 nimirum hic ego sum; nam tuta et parvola laudo,
 cum res deficiunt, satis inter vilia fortis;
 verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
 45 vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
 conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

16 Ne perconteris fundus meus, optime Quinti,
 arvo pascat erum an bacis opulentet olivae,
 pomisne an pratis an amicta vitibus ulmo,
 scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
 5 continui montes, ni dissocientur opaca
 valle, sed ut veniens dextrum latus aspiciat sol,
 laevum decedens curru fugiente vaporet.
 temperiem laudes. quid? si rubicunda benigni
 corna vepres et pruna ferant, si quercus et ilex
 10 multa fruge pecus, multa dominum iuвет umbra,
 dicas adductum propius frondere Tarentum.
 fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
 15 hae latebrae dulces et iam si credis amoenae
 incolumem tibi me praestant septembribus horis.
 tu recte vivis, si curas esse quod audis.
 iactamus iam pridem omnis te Roma beatum;
 sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
 20 neve putes alium sapiente bonoque beatum,
 neu, si te populus sanum recteque valentem
 dictitet, occultam febrim sub tempus edendi
 dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
 stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
 25 siquis bella tibi terra pugnata marique
 dicat et his verbis vacuas permulceat aures
 tene magis salvum populus velit an populum tu,
 servet in ambiguo qui consulit et tibi et urbi
 Iuppiter, Augusti laudes agnoscere possis:
 30 cum pateris sapiens emendatusque vocari,

16, 7. discedens ante Bentleium

15. etiam ante Bentleium

- respondesne tuo, dic sodes, nomine? ,nempe
 vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.'
 qui dedit hoc hodie, cras si volet auferet, ut si
 detulerit fasces indigno, detrahet idem.
- 35 ,pone, meum est' inquit: pono tristisque recedo.
 idem si clamet furem, neget esse pudicum,
 contendat laqueo collum pressisse paternum,
 mordeat opprobriis falsis mutemque colores?
 falsus honor iuvat et mendax infamia terret
- 40 quem nisi mendosum et medicandum? vir bonus est quis?
 ,qui consulta patrum, qui leges iuraque servat,
 quo multae magnaeque secantur iudice lites,
 quo res sponsore et quo causae teste tenentur.'
 sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
- 45 introrsus turpem, speciosum pelle decora.
 ,nec furtum feci nec fugi' si mihi dicit
 servus, ,habes pretium, loris non ureris' aio.
 ,non hominem occidi.' ,non pascas in cruce corvos.'
 ,sum bonus et frugi.' renuit negitatque Sabellus.
- 50 cautus enim metuit foveam lupus accipiterque
 suspectos laqueos et opertum miluus hamum.
 oderunt peccare boni virtutis amore;
 tu nihil admittes in te formidine poenae.
 sit spes fallendi, miscebis sacra profanis:
- 55 nam de mille fabae modiis cum surripis unum,
 damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
 vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
 quandocumque deos vel porco vel bove placat,
 ,Iane pater' clare, clare cum dixit ,Apollo,'
- 60 labra movet metuens audiri ,pulchra Laverna,
 da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
 noctem peccatis et fraudibus obice nubem.'
 qui melior servo, qui liberior sit avarus,
 in triviis fixum cum se demittit ob assem,
- 65 non video. nam qui cupiet, metuet quoque, porro
 qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
 perdidit arma, locum virtutis deseruit; qui
 semper in agenda festinat et obruitur re.
 vendere cum possis captivum, occidere noli:
- 70 serviet utiliter: sine pascat durus aretque,
 naviget ac mediis hiemet mercator in undis,

annonae prosit, portet frumenta penusque.
 vir bonus et sapiens audebit dicere, Pentheu,
 rector Thebarum, quid me perferre patique
 75 indignum coges?' 'adimam bona.' 'nempe pecus, rem,
 lectos, argentum. tollas licet.' 'in manicis et
 compedibus saevo te sub custode tenebo.'
 'ipse deus, simul atque volam, me solvet.' opinor
 hoc sentit, 'moriar.' mors ultima linea rerum est.

- 17 Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis et scis
 quo tenuem pacto deceat maioribus uti;
 discite docendus adhuc quae censet amicus, ut si
 caecus iter monstrare velit; tamen aspice siquid
 5 et nos quod cures proprium fecisse loquamur.
 si te grata quies et primam somnus in horam
 delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
 si laedit caupona, Ferentinum ire iubebo:
 nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
 10 nec vixit male qui natus moriensque fefellit.
 si prodesse tuis paulloque benignius ipsum
 te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
 'si pranderet olus patienter, regibus uti
 nolle Aristippus.' 'si sciret regibus uti,
 15 fastidiret olus qui me notat.' utrius horum
 verba probes et facta doce, vel iunior audi
 cur sit Aristippi potior sententia; namque
 mordacem cynicum sic eludebat, ut aiunt
 'scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
 20 splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex,
 officium facio; tu poscis vilia rerum,
 dante minor, quamvis fers te nullius egentem.'
 omnis Aristippum decuit color et status et res,
 temptantem maiora, fere praesentibus aequum.
 25 contra, quem duplici panno patientia velat,
 mirabor vitae via si conversa decebit.
 alter purpureum non exspectabit amictum,
 quilibet indutus celeberrima per loca vadet
 personamque feret non inconcinnus utramque;

- 30 alter Miletī textam cane peius et angui
 vitabit chlamydem, morietur frigore, si non
 rettuleris pannum. refer et sine vivat ineptus.
 res gerere et captos ostendere civibus hostes,
 attingit solium Iovis et caelestia temptat.
- 35 principibus placuisse viris non ultima laus est.
 non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 sedit, qui timuit ne non succederet: esto.
 quid? qui pervenit fecitne viriliter? atqui
 hic est aut nusquam quod quaerimus. hic onus horret,
- 40 ut parvis animis et parvo corpore maius;
 hic subit et perfert. aut virtus nomen inane est,
 aut decus et pretium recte petit experiens vir.
 coram rege sua de paupertate tacentes
 plus poscente ferent: distat sumasne pudenter
- 45 an rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
 indotata mihi soror est, paupercula mater,
 et fundus nec vendibilis nec pascere firmus
 qui dicit, clamat, victum date.' succinit alter
 et mihi dividuo findetur munere quadra.'
- 50 sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
 plus dapis et rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum
 qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
 aut cistam effractam et subducta viatica plorat,
- 55 nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
 saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
 nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 nec semel inrisus triviis attollere curat
 fracto crure planum: licet illi plurima manet
- 60 lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim
 credite, non ludo; crudeles, tollite claudum.'
 quaere peregrinum' vicinia rauca reclamat.

-
- 18 Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 scurrantis speciem praebere, professus amicum.
 ut matrona meretrici dispar erit atque
 discolor, infido scurrae distabit amicus.

- 5 est huic diversum vitio vitium prope maius,
 asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
 quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
 dum volt libertas dici mera veraque virtus.
 virtus est medium vitiorum et utrimque reductum.
- 10 alter in obsequium plus aequo pronus et imi
 derisor lecti sic nutum divitis horret,
 sic iterat voces et verba cadentia tollit,
 ut puerum saevo credas dictata magistro
 reddere vel partes mimum tractare secundas;
- 15 alter rixatur de lana saepe caprina,
 propugnat nugis armatus, scilicet ut non
 sit mihi prima fides et vere quod placet ut non
 acriter elatrem? pretium aetas altera sordet.
 ambigitur quid enim? Castor sciat an Dolichos plus,
- 20 Brundisium Minuci melius via ducat an Appi.
 quem damnosa venus, quem praeceps alea nudat,
 gloria quem supra vires et vestit et unguis,
 quem tenet argenti sitis inportuna famesque,
 quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
- 25 saepe decem vitiis instructor, odit et horret,
 aut, si non odit, regit ac veluti pia mater
 plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
 volt et ait prope vera, meae (contendere noli)
 stultitiam patiuntur opes, tibi parvola res est:
- 30 arta decet sanum comitem toga, desine mecum
 certare.' Eutrapelus cuicumque nocere volebat
 vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
 cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
 dormiet in lucem, scorto postponet honestum
- 35 officium, nummos alienos pascet, ad imum
 Threx erit aut olitoris aget mercede caballum.
 arcanum neque tu scrutaberis illius umquam,
 commissumque teges et vino tortus et ira.
 nec tua laudabis studia aut aliena rependes,
- 40 nec, cum venari volet ille, poemata panges.
 gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
 Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
 conticuit lyra. fraternis cessisse putatur

18, 15. caprina, et   43. probatur *Horkelius*

moribus Amphion: tu cede potentis amici
 45 lenibus imperiis, quotiensque educet in agros
 aeoliis onerata plagis iumenta canesque,
 surge et inhumanae senium deponere camenae,
 cenes ut pariter pulmenta laboribus empta;
 romanis sollemne viris opus, utile famae
 50 vitaeque et membris, praesertim cum valeas et
 vel cursu superare canem vel viribus aprum
 possis. adde, virilia quod speciosius arma
 non est qui tractet: scis quo clamore coronae
 proelia sustineas campestria; denique saevam
 55 militiam puer et cantabrica bella tulisti
 sub duce qui templis Parthorum signa refigit
 nunc, et siquid abest italis adiudicat armis.
 ac ne te retrahas et inexcusabilis absis,
 quamvis nil extra numerum fecisse modumque
 60 curas, interdum nugaris rure paterno:
 partitur lintres exercitus, actia pugna
 te duce per pueros hostili more refertur,
 adversarius est frater, lacus Hadria, donec
 alterutrum velox victoria fronde coronet.
 65 consentire suis studiis qui crediderit te,
 fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
 protinus ut moneam, siquid monitoris egessis tu,
 quid de quoque viro et cui dicas saepe videto.
 percontatorem fugito: nam garrulus idem est,
 70 nec retinent patulae commissa fideliter aures,
 et semel emissum volat inrevocabile verbum.
 non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
 intra marmoreum venerandi limen amici,
 ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
 75 munere te parvo beet aut incommodus angat.
 qualem commendes etiam atque etiam aspice, ne mox
 incutiant aliena tibi peccata pudorem.
 fallimur et quondam non dignum tradimus: ergo
 quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri,
 80 ut penitus notum, si temptent crimina, serves
 tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
 dente theonino cum circumroditur, eequid

ad te post paullo ventura pericula sentis?
 nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,
 85 et neglecta solent incendia sumere vires.
 dulcis inexpertis cultura potentis amici,
 expertus metuit. tu, dum tua navis in alto est,
 hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
 oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
 90 sedatum celeres, agilem gnavumque remissi,
 potores porrecta negantem pocula, quamvis
 nocturnos iures te formidare tepores.
 deme supercilio nubem; plerumque modestus
 95 occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
 inter cuncta leges et percontabere doctos,
 qua ratione queas traducere leniter aevum,
 num te semper inops agitet vexetque cupido,
 num pavor et rerum mediocriter utilium spes,
 100 virtutem doctrina paret naturane donet,
 quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
 quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum
 an secretum iter et fallentis semita vitae.
 me quotiens reficit gelidus Digentia rivus,
 105 quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
 quid sentire putas, quid credis amice precari?
 sit mihi quod nunc est, etiam minus, et mihi vivam
 quod superest aevi, siquid superesse volunt di.
 sit bona librorum et provisae frugis in annum
 110 copia, neu fluitem dubiae spe pendulus horae.
 sed satis est orare Iovem quae donat et aufert:
 det vitam, det opes; aequum mi animum ipse parabo.

---

19 Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
 nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
 quae scribuntur aquae potoribus. ut male sanos
 adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
 5 vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
 laudibus arguitur vini vinosus Homerus;

18, 91 et 92. potores bibuli media de nocte falerni
 oderunt porrecta

- Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
 prosiluit dicenda. ,forum putealque Libonis
 mandabo siccis, adimam cantare severis.'
- 10 hoc simul edixi, non cessavere poetae
 nocturno certare mero, putere diurno.
 quid? siquis voltu torvo ferus et pede nudo
 exiguaeque togae simulet textore Catonem,
 virtutemne repraesentet moresque Catonis?
- 15 rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
 dum studet urbanus tenditque disertus haberi
 decipit exemplar vitiis imitabile; quodsi
 pallerem casu, biberent exsanguè cuminum.
 o imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
- 20 bilem, saepe iocum vestri movere tumultus.
 libera per vacuum posui vestigia princeps,
 non aliena meo pressi pede: qui sibi fidit,
 dux regit examen. parios ego primus iambos
 ostendi Latio, numeros animosque secutus
- 25 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
 ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
 quod timui mutare modos et carminis artem;
 temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
 temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
- 30 nec socerum quaerit quem versibus oblinat atris,
 nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
 hunc ego non alio dictum prius ore latinus
 volgavi fidicen; iuvat inmemorata ferentem
 ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
- 35 scire velis mea cur ingratus opuscula lector
 laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
 non ego ventosae plebis suffragia venor
 impensis cenarum et tritae munere vestis;
 non ego nobilium scriptorum auditor et ultor
- 40 grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
 hinc illae lacrimae. ,spissis indigna theatri
 scripta pudet recitare et nugis addere pondus'
 si dixi, ,rides' ait ,et Iovis auribus ista
 servas; fidis enim manare poetica mella
- 45 te solum, tibi pulcher.' ad haec ego naribus uti
 formido et luctantis acuto ne secer ungui
 ,displicet iste locus' clamo, et diludia posco.

ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
ira truces inimicitias et funebre bellum.

- 20 Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
odisti claves et grata sigilla pudico;
paucis ostendi gemis et communia laudas,
5 non ita nutritus. fuge quo descendere gestis.
non erit emisso reditus tibi. 'quid miser egi?
quid volui?' dices, ubi quid te laeserit; et scis
in breve te cogi, cum plenus languet amator.
quodsi non odio peccantis desipit augur,
10 carus eris Romae, donec te deserat aetas;
contrectatus ubi manibus sordescere volgi
coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes
aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.
ridebit monitor non exauditus, ut ille
15 qui male parentem in rupes protrusit asellum
iratus: quis enim invitum servare laboret?
hoc quoque te manet ut pueros elementa docentem
occupet extremis in vicis balba senectus.
cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
20 me libertino natum patre et in tenui re
maiores pennas nido extendisse loqueris,
ut quantum generi demas, virtutibus addas:
me primis urbis belli placuisse domique,
corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
25 irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
forte meum siquis te percontabitur aevum,
me quater undenos sciat inplevisse decembres,
collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

20, s. plenus cum   28. dixit *Doeringius*

EPISTULARUM

LIBER SECUNDUS

- 1 Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes, in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
- 5 Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux,
post ingentia facta deorum in templa recepti,
dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
conponunt, agros adsignant, oppida condunt,
ploravere suis non respondere favorem
- 10 speratum meritis. diram qui contudit hydram
notaque fatali portenta labore subegit,
conperit invidiam supremo fine domari.
urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
infra se positas, extinctus amabitur idem.
- 15 praesenti tibi maturos largimur honores
iurandasque tuum per numen ponimus aras,
nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
sed tuus hic populus sapiens et iustus in uno
te nostris ducibus, te Graeis anteferendo,
- 20 cetera nequaquam simili ratione modoque
aestimat, et nisi quae terris semota suisque
temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes
quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
- 25 vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
pontificum libros, annosa volumina vatum
dictitet albano Musas in monte locutas.
si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
scripta vel optima, romani pensantur eadem
- 30 scriptores trutina, non est quod multa loquamur;

- nil intra est olea nil extra est in nuce duri,
 venimus ad summum fortunae, pingimus atque
 psallimus et luctamur Achivis scitius unctis.
 si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
 35 scire velim chartis pretium quotus arroget annus.
 scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
 perfectos veteresque referri debet an inter
 viles atque novos? excludat iurgia finis.
 'est vetus atque probus centum qui perficit annos.'
 40 quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
 inter quos referendus erit, veteresne poetas
 an quos et praesens et postera respuat aetas?
 'iste quidem veteres inter ponetur honeste,
 qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.'
 45 utor permissio caudaeque pilos ut equinae
 paullatim vello et demo unum, demo et item unum,
 dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
 qui redit in fastos et virtutem aestimat annis
 miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
 50 Ennius et sapiens et fortis et alter Homerus,
 ut critici dicunt, leviter curare videtur
 quo promissa cadant et somnia pythagorea.
 Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 paene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.
 55 ambigitur quotiens uter utro sit prior, aufert
 Pacuvius docti famam senis, Attius alti,
 dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
 60 hos ediscit et hos arto stipata theatro
 spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
 ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.
 interdum volgus rectum videt, est ubi peccat.
 si veteres ita miratur laudatque poetas
 65 ut nihil anteferat, nihil illis conparet, errat;
 si quaedam nimis antique, si pleraque dure
 dicere credit eos, ignave multa fatetur,
 et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo.
 non equidem insector delendaque carmina Livi

70 esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
 Orbilium dictare, sed emendata videri
 pulchraque et exactis minimum distantia miror:
 inter quae verbum emicuit si forte decorum,
 si versus paullo concinnior unus et alter,
 75 iniuste totum ducit venditque poema.
 indignor quicquam reprimi, non quia crasse
 compositum inlepidè putetur, sed quia nuper;
 nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
 recte necne crocum floresque perambulet Attae
 80 fabula si dubitem, clament periisse pudorem
 cuncti paene patres, ea cum reprehendere coner,
 quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit;
 vel quia nil rectum nisi quod placuit sibi ducunt,
 vel quia turpe putant parere minoribus et quae
 85 inberbi didicere senes perdenda fateri.
 iam saliare Numae carmen qui laudat et illud
 quod mecum ignorat, solus volt scire videri,
 ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
 nostra sed inpugnat, nos nostraque lividus odit.
 90 quodsi tam Graecis novitas invisâ fuisset
 quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
 quod legeret tereretque viritim publicus usus?
 ut primum positis nugari Graecia bellis
 coepit et in vitium fortuna labier aequa,
 95 nunc athletarum studiis nunc arsit equorum,
 marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
 suspendit picta voltum mentemque tabella,
 nunc tibicinibus nunc est gavisâ tragoedis;
 sub nutrice puella velut si luderet infans,
 100 quod cupide petiit, mature plena reliquit.
 quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
 hoc paces habuere bonae ventique secundi.
 Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
 mane domo vigilare, clienti promere iura,
 105 cautos nominibus rectis expendere nummos,
 maiores audire, minori dicere per quae
 crescere res posset, minui damnosa libido.
 mutavit mentem populus levis et calet uno

scribendi studio; puerique patresque severi
 110 fronde comas vincti cenant et carmina dictant.
 ipse ego, qui nullos me adfirmo scribere versus,
 invenior Parthis mendacior et prius orto
 sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
 navim agere ignarus navis timet, abrotonum aegro
 115 non audet nisi qui didicit dare; quod medicorum est
 promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
 scribimus indocti doctique poemata passim.
 hic error tamen et levis haec insania quantas
 virtutes habeat sic collige: vatis avarus
 120 non temere est animus: versus amat, hoc studet unum;
 detrimenta, fugas servorum, incendia ridet,
 non fraudem socio puerove incogitat ullam
 pupillo; vivit siliquis et pane secundo,
 militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
 125 si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari.
 os tenerum pueri balbumque poeta figurat;
 torquet ab obscaenis iam nunc sermonibus aurem,
 mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 asperitatis et invidiae corrector et irae,
 130 recte facta refert, orientia tempora notis
 instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
 castis cum pueris ignara puella mariti
 disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
 poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
 135 caelestes inplorat aquas docta prece blandus,
 avertit morbos, metuenda pericula pellit,
 impetrat et pacem et locupletem frugibus annum.
 carmine di superi placantur, carmine manes.
 agricolae prisci fortes parvoque beati
 140 condita post frumenta levantes tempore festo
 corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem
 cum sociis operum pueris et coniuge fida,
 Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
 floribus et vino genium memorem brevis aevi.
 145 fescennina per hunc inventa licentia morem
 versibus alternis opprobria rustica fudit,
 libertasque recurrentes accepta per annos

lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
 in rabiem coepit verti iocus et per honestas
 150 ire domos inpune minax. doluere cruento
 dente lacessiti. fuit intactis quoque cura
 condicione super communi, quin etiam lex
 poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
 describi; vertere modum formidine fustis
 155 ad bene dicendum delectandumque redacti.
 Graecia capta ferum victorem cepit et artes
 intulit agresti Latio: sic horridus ille
 defluxit numerus saturnius et grave virus
 munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
 160 manserunt hodieque manent vestigia ruris.
 serus enim graecis admovit acumina chartis,
 et post punica bella quietus quaerere coepit,
 quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
 temptavit quoque rem, si digne vertere posset,
 165 et placuit sibi natura sublimis et acer;
 nam spirat tragicum satis et feliciter audet,
 sed turpem putat inscite metuitque lituram.
 creditur, ex medio quia res arcessit, habere
 sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
 170 plus oneris, quanto veniae minus. aspice Plautus
 quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
 ut patris attentis, lenonis ut insidiosi,
 quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
 quam non adstricto percurrat pulpita socco:
 175 gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
 securus cadat an recto stet fabula talo.
 quem tulit ad scaenam ventoso gloria curru,
 exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
 sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
 180 subruit aut reficit. valeat res ludicra, si me
 palma negata macrum, donata reducit opimum.
 saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
 quod numero plures, virtute et honore minores,
 indocti stolidique et depugnare parati
 185 si discordet eques, media inter carmina poscunt
 aut ursum aut pugiles; his nam plebecula gaudet.

verum equiti quoque iam migravit ab aure voluptas
 omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
 quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
 190 dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
 mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
 esseda festinant, pilenta, petorruta, naves,
 captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 si foret in terris, rideret Democritus, seu
 195 diversum confusa genus panthera camelo,
 sive elephas albus volgi converteret ora;
 spectaret populum ludis attentius ipsis
 ut sibi praebentem nimio spectacula plura,
 scriptores autem narrare putaret asello
 200 fabellam surdo. nam quae pervincere voces
 evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
 garganum mugire putes nemus aut mare tuscum:
 tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
 205 cum stetit in scaena, concurrat dextera laevae.
 dixit adhuc aliquid? nil sane. quid placet ergo?
 lana tarentino violas imitata veneno.
 ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
 cum recte tractent alii, laudare maligne;
 210 ille per extentum funem mihi posse videtur
 ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
 inritat, mulcet, falsis terroribus inplet,
 ut magus, et modo me Thebis modo ponit Athenis.
 verum age et his, qui se lectori credere malunt
 215 quam spectatoris fastidia ferre superbi,
 curam redde brevem, si munus Apolline dignum
 vis conplere libris et vatibus addere calcar,
 ut studio maiore petant Helicon virentem.
 multa quidem nobis facimus mala saepe poetae,
 220 ut vineta egomet caedam mea, cum tibi librum
 sollicito damus aut fesso; cum laedimur, unum
 siquis amicorum est ausus reprehendere versum;
 cum loca iam recitata revolvimus inrevocati;
 cum lamentamur, non adparere labores

1, 187. equitis ante *Bentleium*
 mimo *volgo*

193. nimio e *Bland. Hauptius*,

216. inpende

- 225 nostros et tenui deducta poemata filo;
 cum speramus eo rem venturam, ut simul atque
 carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
 arcessas et egere vetes et scribere cogas.
 sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
 230 aedituos habeat belli spectata domique
 virtus indigno non committenda poetae.
 gratus Alexandro regi magno fuit ille
 Choerilus, incultis qui versibus et male natis
 rettulit acceptos, regale nomisma, philippos.
 235 sed veluti tractata notam labemque remittunt
 atramenta, fere scriptores carmine foedo
 splendida facta linunt. idem rex ille, poema
 qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
 edicto vetuit nequis se praeter Apellen
 240 pingeret aut alius Lysippo duceret aera
 fortis Alexandri voltum simulantia. quodsi
 iudicium subtile videndis artibus illud
 ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
 Boeotum in crasso iurares aere natum.
 245 at neque dedecorant tua de se iudicia atque
 munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
 dilecti tibi Vergilius Variusque poetae,
 nec magis expressi voltus per aenea signa
 quam per vatis opus mores animique virorum
 250 clarorum adparent. nec sermones ego mallet
 repentes per humum quam res componere gestas,
 terrarumque situs et flumina dicere et arces
 montibus inpositas et barbara regna, tuisque
 auspiciis totum confecta duella per orbem,
 255 claustraque custodem pacis cohibentia Ianum,
 et formidatam Parthis te principe Romam,
 si quantum cuperem possem quoque: sed neque parvum
 carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
 rem temptare pudor quam vires ferre recusent.
 260 sedulitas autem stulte, quem diligit, urguet,
 praecipue cum se numeris commendat et arte;
 discit enim citius meminitque libentius illud
 quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.

nil moror officium quod me gravat, ac neque ficto
 265 in peius voltu proponi cereus usquam,
 nec prave factis decorari versibus opto,
 ne rubeam pingui donatus munere et una
 cum scriptore meo capsa porrectus aperta
 deferar in vicum vendentem tus et odores
 270 et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

---

2 Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
 siquis forte velit puerum tibi vendere natum
 Tibure vel Gabiis et tecum sic agat, hic et
 candidus et talos a vertice pulcher ad imos
 5 fiet eritque tuus nummorum milibus octo,
 verna ministeriis ad nutus aptus eriles,
 litterulis graecis imbutus, idoneus arti
 cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda:
 quin etiam canet, indoctum sed dulce bibenti.
 10 multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
 laudat venales qui volt extrudere merces.
 res urguet me nulla, meo sum pauper in aere.
 nemo hoc mangonum faceret tibi; non temere a me
 quivis ferret idem. semel hic cessavit et, ut fit,
 15 in scalis latuit metuens pendentis habenae;
 des nummos, excepta nihil te si fuga laedit:
 ille ferat pretium poenae securus opinor.
 prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex:
 insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua.
 20 dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
 talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
 iurgares ad te quod epistula nulla veniret.
 quid tum profeci, mecum facientia iura
 si tamen attemptas? quereris super hoc etiam, quod
 25 exspectata tibi non mittam carmina mendax.
 Luculli miles collecta viatica multis
 aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 perdiderat; post hoc vehemens lupus et sibi et hosti
 iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
 30 praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
 summe munito et multarum divite rerum.

clarus ob id factum donis ornatur honestis,
 accipit et bis dena super sestertia nummum.
 forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 35 nescio quod cupiens hortari coepit eundem
 verbis quae timido quoque possent addere mentem
 ‚i bone quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
 grandia laturus meritorum praemia. quid stas?’
 post haec ille catus quantumvis rusticus ‚ibit,
 40 ibit eo quo vis qui zonam perdidit’ inquit.
 Romae nutriri mihi contigit atque doceri
 iratus Grais quantum nocuisset Achilles.
 adiecere bonae paullo plus artis Athenae,
 scilicet ut possem curvo dignoscere rectum
 45 atque inter silvas Academi quaerere verum.
 dura sed emovere loco me tempora grato,
 civilisque rudem belli tulit aestus in arma
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.
 unde simul primum me dimisere Philippi,
 50 decisis humilem pennis inopemque paterni
 et laris et fundi paupertas inpulit audax
 ut versus facerem; sed quod non desit habentem
 quae poterunt umquam satis expurgare cicutae,
 n̄ melius dormire putem quam scribere versus?
 55 singula de nobis anni praedantur euntes;
 eripuerunt iocos, venerem, convivia, ludum;
 tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
 denique non omnes eadem mirantur amantque:
 carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
 60 ille bioneis sermonibus et sale nigro.
 tres mihi convivae prope dissentire videntur,
 poscentes vario multum diversa palato.
 quid dem? quid non dem? renuis quod tu, iubet alter;
 quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
 65 praeter cetera me Romaene poemata censes
 scribere posse inter tot curas totque labores?
 hic sponsum vocat, hic auditum scripta relictis
 omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
 hic extremo in Aventino, visendus uterque;
 70 intervalla vides [†] humane commoda. ‚verum
 purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet.’
 festinat calidus mulis gerulisque redemptor,

torquet nunc lapidem nunc ingens machina tignum,
 tristia robustis luctantur funera plaustris,
 75 hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus:
 i nunc et versus tecum meditare canoros.
 scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes,
 rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
 tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
 80 vis canere et contracta sequi vestigia vatam?
 ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas
 et studiis annos septem dedit insenuitque
 libris et curis, statua taciturnius exit
 plerumque et risu populum quatit; hic ego rerum
 85 fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
 verba lyrae motura sonum conectere digner?
 frater erat Romae consulti rhetor, †ut alter
 alterius sermone meros audiret honores,
 Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
 90 qui minus argutos vexat furor iste poetas?
 carmina conpono, hic elegos. mirabile visu
 caelatumque novem Musis opus! aspice primum,
 quanto cum fastu, quanto molimine circum
 spectemus vacuum Romanis vatibus aedem;
 95 mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
 quid ferat et qua re sibi nectat uterque coronam.
 caedimur et totidem plagis consumimus hostem
 lento Samnites ad lumina prima duello.
 discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?
 100 quis nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
 fit Mimnermus et optivo cognomine crescit.
 multa fero, ut placem genus iritabile vatam,
 cum scribo et supplex populi suffragia capto;
 idem, finitis studiis et mente recepta,
 105 obturem patulas inpune legentibus aures.
 ridentur mala qui conponunt carmina; verum
 gaudent scribentes et se venerantur et ultro,
 si taceas, laudant quidquid scripsere beati.
 at qui legitimum cupiet fecisse poema,
 110 cum tabulis animum censoris sumet honesti;
 audebit, quaecumque parum splendoris habebunt

et sine pondere erunt et honore indigna ferentur,
 verba movere loco, quamvis invita recedant
 et versentur adhuc intra penetralia Vestae;
 115 obscurata diu populo bonus eruet atque
 proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
 quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
 nunc situs informis premit et deserta vetustas;
 adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.
 120 vemens et liquidus puroque simillimus amni
 fundet opes Latiumque beabit divite lingua,
 luxuriantia conpescet, nimis aspera sano
 levabit cultu, virtute carentia tollet,
 ludentis speciem dabit et torquebitur ut qui
 125 nunc Satyrum nunc agrestem Cyclopa movetur.
 praetulerim scriptor delirus inersque videri,
 dum mea delectent mala me vel denique fallant,
 quam sapere et ringi? fuit haud ignobilis Argis,
 qui se credebat miros audire tragoedos
 130 in vacuo laetus sessor plausorque theatro,
 cetera qui vitae servaret munia recto
 more, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
 comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
 et signo laeso non insanire lagenae,
 135 posset qui rupem et puteum vitare patentem.
 hic ubi cognatorum opibus curisque reffectus
 expulit elleboro morbum bitemque meraco,
 et redit ad sese, pol me occidistis, amici,
 non servastis' ait, cui sic extorta voluptas
 140 et demptus per vim mentis gratissimus error.
 nimirum sapere est abiectis utile nugis,
 et tempestivum pueris concedere ludum,
 ac non verba sequi fidibus modulanda latinis,
 sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
 145 quocirca mecum loquor haec tacitusque recorder:
 si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
 narrares medicis: quod quanto plura parasti,
 tanto plura cupis, nulline faterier audes?
 si volnus tibi monstrata radice vel herba
 150 non fieret levius, fugeres radice vel herba

proficiente nihil curarier: audieras, cui
rem di donarent, illi decedere pravam
stultitiam, et cum sis nihilo sapientior ex quo
plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?

155 at si divitiae prudentem reddere possent,
si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
viveret in terris te siquis avarior uno.

si proprium est quod quis libra mercatur et aere,
quaedam, si credis consultis, mancipat usus;
160 qui te pascit ager, tuus est, et vilicus Orbi,
cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
pultos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
paullatim mercaris agrum, fortasse trecentis

165 aut etiam supra nummorum milibus emptum.
quid refert vivas numerato nuper an olim?
emptor Aricini quondam Veientis et arvi
emptum cenat olus, quamvis aliter putat; emptis
sub noctem gelidam lignis calefactat aenum;

170 sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
limitibus vicina refringit iurgia; tamquam
sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horae
nunc prece nunc pretio nunc vi nunc morte suprema
permutet dominos et cedat in altera iura.

175 sic quia perpetuus nulli datur usus et heres
heredem alterius velut unda supervenit undam,
quid vici prosunt aut horrea? quidve calabris
saltibus adiecti lucani, si metit Orcus
grandia cum parvis non exorabilis auro?

180 gemmas, marmor, ebur, tyrrhena sigilla, tabellas,
argentum, vestes gaetulo murice tinctas,
sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
cur alter fratrum cessare et ludere et ungui
praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
185 dives et inportunus ad umbram lucis ab ortu
silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
naturae deus humanae, mortalis in unum
quodque caput, voltu mutabilis, albus et ater.

2, 152. donarint   171. refringit *Horkelius*, refugit *et* refigit *libri*
176. alternis

- 190 utar et ex modico quantum res poscet acervo
 tollam, nec metuam quid de me iudicet heres,
 quod non plura datis invenerit; et tamen idem
 scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
 discrepet et quantum discordet parcus avaro.
- 195 distat enim spargas tua prodigus an neque sumptum
 invitus facias neque plura parare labores,
 ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
 exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
 pauperies immunda . . . procul absit: ego utrum
- 200 nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
 non agimur tumidis velis aquilone secundo,
 non tamen adversis aetatem ducimus austris,
 viribus ingenio specie virtute loco re
 extremi primorum, extremis usque priores.
- 205 non es avarus: abi. quid? cetera iam simul isto
 cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
 ambitione? caret mortis formidine et ira?
 somnia terrores magicos miracula sagas
 nocturnos lemures portentaque thessala rides?
- 210 natales grate numeras? ignoscis amicis?
 lenior et melior fis accedente senecta?
 quid te exempta levat spinis de pluribus una?
 vivere si recte nescis, decede peritis.
 lusisti satis, edisti satis atque bibisti.
- 215 tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
 rideat et pulset lasciva decentius aetas.

---

3 Humano capiti cervicem pictor equinam
 iungere si velit et varias inducere plumas
 undique collatis membris, ut turpiter atrum
 desinat in piscem mulier formosa superne;
 5 spectatum admissi risum teneatis amici?
 credite, Pisones, isti tabulae fore librum
 persimilem cuius velut aegri somnia vanae
 fingentur species, ut nec pes nec caput uni

2, 199. *fortasse* [modo] procul, *codd.* domo procul, domu procul,
 domus procul, procul procul

3, 2. formas

- reddatur formae. pictoribus atque poetis
 10 quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
 scimus et hanc veniam petimusque damusque vicissim,
 sed non ut placidis coeant inimitia, non ut
 serpentes avibus gementur, tigribus agni.
 inceptis gravibus plerumque et magna professis
 15 purpureus late qui splendeat unus et alter
 adsuitur pannus, cum lucus et ara Dianae
 et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
 aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
 sed nunc non erat his locus. et fortasse cupressum
 20 scis simulare: quid hoc, si fractis enatat expses
 navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
 institui; currente rotâ cur urceus exit?
 denique sit quidvis, simplex dumtaxat et unum.
 maxima pars vatium, pater et iuvenes patre digni,
 25 decipimur specie recti: brevis esse laboro,
 obscurus fio; sectantem levia nervi
 deficient animique; professus grandia turget;
 serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
 qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 30 delphinum silvis adpingit, fluctibus aprum.
 in vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
 aemilium circa ludum faber unus et unguis
 exprimet et molles imitabitur aere capillos,
 infelix operis summa, quia ponere totum
 35 nesciet. hunc ego me, siquid componere curem,
 non magis esse velim quam naso vivere pravo
 spectandum nigris oculis nigroque capillo.
 sumite materiam vestris qui scribitis aequam
 viribus et versate diu, quid ferre recusent,
 40 quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
 nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
 ordinis haec virtus erit et venus aut ego fallor,
 ut iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
 pleraque differat et praesens in tempus omittat.
 45 in verbis etiam tenuis cautusque serendis
 hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
 dixeris egregie, notum si callida verbum

- reddiderit iunctura novum. si forte necesse est
 iudiciis monstrare recentibus abdita rerum,
 50 fingere cinctutis non exaudita Cethegis
 continget, dabiturque licentia sumpta pudenter.
 et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
 graeco fonte cadant parce detorta. quid autem
 Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
 55 Vergilio Varioque? ego cur acquirere pauca
 si possum, invideor? cum lingua Catonis et Enni
 sermonem patrium ditaverit et nova rerum
 nomina protulerit. licuit semperque licebit
 signatum praesente nota producere nomen.
 60 ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
 prima cadunt; ita verborum vetus interit aetas,
 et iuvenum ritu florent modo nata virentque.
 debemur morti nos nostraque: sive receptus
 terra Neptunus classes aquilonibus arcet,
 65 regis opus, sterilisve diu palus aptaque remis
 vicinas urbes alit et grave sentit aratrum,
 seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis
 doctus iter melius; mortalia facta peribunt,
 nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 70 multa renascentur quae iam cecidere, cadentque
 quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
 quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
 res gestae regumque ducumque et tristia bella
 quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
 75 versibus inpariter iunctis querimonia primum,
 post etiam inclusa est voti sententia compos.
 quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo:
 80 hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
 alternis aptum sermonibus et populares
 vincentem strepitus et natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus divos puerosque deorum
 et pugilem victorem et equum certamine primum
 85 et iuvenum curas et libera vina referre.
 descriptas servare vices operumque colores
- 3, 52. factaque*   59. nummum *Luisinus*   60. silvis folia privos
 65. fortasse sterilisve palus diu   68. cuncta*

- cur ego si nequeo ignoroque poeta salutor?
 cur nescire pudens prave quam discere malo?
 versibus exponi tragicis res comica non volt.
 90 indignatur item privatis ac prope socco
 dignis carminibus narrari cena Thyestae.
 singula quaeque locum teneant sortita decentem.
 interdum tamen et vocem comoedia tollit,
 iratusque Chremes tumido delitigat ore;
 95 et tragicus plerumque dolet sermone pedestri
 Telephus et Peleus, cum pauper et exul uterque
 proicit ampullas et sesquipedalia verba,
 si curat cor spectantis tetigisse querella.
 non satis est pulchra esse poemata, dulcia sunt
 100 et quocumque volent animum auditoris agunto.
 ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
 humani voltus: si vis me flere, dolendum est
 primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia laedent,
 Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
 105 aut dormitabo aut ridebo. tristia maestum
 voltum verba decent, iratum plena minarum,
 ludentem lasciva, severum seria dictu.
 format enim natura prius nos intus ad omnem
 fortunarum habitum, iuvat aut inpellit ad iram,
 110 aut ad humum maerore gravi deducit et angit;
 post effert animi motus interprete lingua.
 si dicentis erunt fortunis absona dicta,
 Romani tollent equites peditesque cachinnum.
 intererit multum Davusne loquatur an heros,
 115 maturusne senex an adhuc florente iuventa
 fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
 mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
 Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
 aut famam sequere aut sibi convenientia finge.
 120 scriptor homereum si forte reponis Achillem;
 inpiger, iracundus, inexorabilis, acer
 iura neget sibi nata, nihil non adroget armis.
 sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
 perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
 125 siquid inexpertum scaenae committis et audes
- 3, 96. Telephus aut Peleus 101. adflent e *grammatico Vigorniensis*
 120. homereum *Bentleius*, honoratum *libri*

personam formare novam, servetur ad inum
 qualis ab incepto processerit et sibi constet.
 difficile est proprie communia dicere, tuque
 rectius iliacum carmen deducis in actus,
 130 quam si proferres ignota indictaque primus.
 publica materies privati iuris erit, si
 non circa vilem patulumque moraberis orbem,
 nec verbum verbo curabis reddere fidus
 interpres, nec desilies imitator in artum,
 135 unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.
 nec sic incipies ut scriptor cyclius olim
 ‚fortunam Priami cantabo et nobile bellum.‘
 quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
 parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
 140 quanto rectius hic qui nil molitur inepte
 ‚dic mihi Musa virum, captae post moenia Troiae
 qui mores hominum multorum vidit et urbes.‘
 non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
 cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
 145 Antiphaten Scyllamque et cum Cyclope Charybdin;
 nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
 nec gemino bellum troianum orditur ab ovo;
 semper ad eventum festinat et in medias res
 non secus ac notas auditorem rapit et quae
 150 desperat tractata nitescere posse relinquit,
 atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
 primo ne medium, medio ne discrepet inum.
 tu quid ego et populus mecum desideret audi:
 si plausoris eges aulaea manentis et usque
 155 sessuri donec cantor ‚vos plaudite‘ dicat,
 aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
 mobilibusque decor maturis dandus et annis.
 reddere qui voces iam scit puer et pede certo
 signat humum, gestit paribus colludere et iram
 160 colligit ac ponit temere et mutatur in horas.
 inberbus iuvenis tandem custode remoto
 gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
 cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 utilium tardus provisor, prodigus aeris,

- 165 sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
 conversis studiis aetas animusque virilis
 quaerit opes et amicitias, inservit honori,
 commisisse cavet quod mox mutare laboret.
 multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
- 170 quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,
 vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
 dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
 difficilis, querulus, laudator temporis acti
 se puero, castigator censorque minorum.
- 175 multa ferunt anni venientes commoda secum,
 multa recedentes adimunt: ne forte seniles
 mandentur iuveni partes pueroque viriles.
 semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
 aut agitur res in scaenis aut acta refertur.
- 180 segnius irritant animos demissa per aurem
 quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
 ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
 digna geri promes in scaenam, multaue tolles
 ex oculis quae mox narret facundia praesens,
- 185 ne pueros coram populo Medea trucidet,
 aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
 aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
 quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
 neve minor neu sit quinto productior actu
- 190 fabula quae posci volt et spectata reponi.
 nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
 inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
 actoris partes chorus officiumque virile
 defendat, neu quid medios intercinat actus,
- 195 quod non proposito conducat et haereat apte.
 ille bonis faveatque et consilietur amice,
 et regat iratos, et amet pacare tumentes,
 ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
 iustitiam legesque et apertis otia portis,
- 200 ille tegat commissa, deosque precetur et oret,
 ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
 tibia non ut nunc orichalco iuncta tubaeque
 aemula, sed tenuis simplexque foramine paucō

- adspirare et adesse choris erat utilis atque
 205 nondum spissa nimis complere sedilia flatu:
 quo sane populus numerabilis utpote parvus
 et frugi castusque verecundusque coibat.
 postquam coepit agros extendere victor et urbes
 latior amplecti murus vinoque diurno
 210 placari genius festis inpune diebus,
 accessit numerisque modisque licentia maior.
 indoctus quid enim saperet liberque laborum
 rusticus urbano confusus, turpis honesto?
 sic priscae motumque et luxuriam addidit arti
 215 tibicen traxitque vagus per pulpita vestem;
 sic etiam fidibus voces crevere severis,
 et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
 utiliumque sagax rerum et divina futuri
 sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
 220 carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
 mox etiam agrestes Satyros nudavit et asper
 incolumi gravitate iocum temptavit eo quod
 inlecebris erat et grata novitate morandus
 spectator functusque sacris et potus et exlex.
 225 verum ita risores, ita commendare dicaces
 conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
 ne quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
 regali conspectus in auro nuper et ostro,
 migret in obscuras humili sermone tabernas,
 230 aut dum vitat humum nubes et inania captet.
 effutire leves indigna tragoedia versus,
 ut festis matrona moveri iussa diebus
 intererit Satyris paullum pudibunda protervis.
 non ego inornata et dominantia nomina solum
 235 verbaque, Pisones, satyrorum scriptor amabo,
 nec sic enitar tragico differre colori,
 ut nihil intersit Davusne loquatur et audax
 Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
 an custos famulusque dei Silenus alumni.
 240 ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
 speret idem, sudet multum frustra que laboret
 ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
 tantum de medio sumptis accedit honoris.
 silvis deducti caveant me iudice Fauni,

- 245 ne velut innati triviis ac paene forenses
aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam,
aut imunda crepent ignominiosaque dicta:
offenduntur enim quibus est equus et pater et res,
nec siquid fricti ciceris probat et nucis emptor,
- 250 aequis accipiunt animis donantve corona.
syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
pes citus, unde etiam trimetris accrescere iussit
nomen iambeis, cum senos redderet ictus
primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
- 255 tardior ut paullo graviorque veniret ad aures,
spondeos stabiles in iura paterna recepit
commodus et patiens, non ut de sede secunda
cederet aut quarta socialiter. hic et in Atti
nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
- 260 in scaenam missos cum magno pondere versus
aut operae celeris nimium curaque carentis
aut ignoratae premit artis crimine turpi.
non quivis videt inmodulata poemata iudex,
et data romanis venia est indigna poetis.
- 265 idcircone vager scribamque licenter? an omnes
visuros peccata putem mea, tutus et intra
spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
non laudem merui. vos exemplaria graeca
nocturna versate manu, versate diurna.
- 270 at vestri proavi plautinos et numeros et
laudavere sales, nimium patienter utrumque,
ne dicam stulte mirati, si modo ego et vos
scimus inurbanum lepido seponere dicto,
legitimumque sonum digitis callemus et aure.
- 275 ignotum tragicæ genus invenisse camenæ
dicitur et plaustris vexisse poemata Thespis,
quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.
post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis
- 280 et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
successit vetus his comoedia non sine multa
laude, sed in vitium libertas excidit et vim
dignam lege regi; lex est accepta chorusque

turpiter obticuit sublato iure nocendi.
 285 nil intemptatum nostri liquere poetae,
 nec minimum meruere decus vestigia graeca
 ausi deserere et celebrare domestica facta,
 vel qui praetextas vel qui docuere togatas.
 nec virtute foret clarisve potentius armis
 290 quam lingua Latium, si non offenderet unum
 quemque poetarum limae labor et mora. vos, o
 pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
 multa dies et multa litura coercuit atque
 praesectum deciens non castigavit ad unguem.
 295 ingenium misera quia fortunatius arte
 credit et excludit sanos Helicone poetas
 Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
 non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
 nanciscetur enim pretium nomenque poetae,
 300 si tribus Anticyris caput insanabile numquam
 tonsori Licino commiserit. o ego laevus,
 qui purgor bilem sub verni temporis horam.
 non alius faceret meliora poemata: verum
 nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
 305 reddere quae ferrum valet exsors ipsa secandi;
 munus et officium nil scribens ipse docebo,
 unde parentur opes, quid alat formetque poetam,
 quid deceat quid non, quo virtus quo ferat error.
 scribendi recte sapere est et principium et fons:
 310 rem tibi socraticae poterunt ostendere chartae,
 verbaque provisam rem non invita sequentur.
 qui didicit patriae quid debeat et quid amicis,
 quo sit amore parens quo frater amandus et hospes,
 quod sit conscripti quod iudicis officium, quae
 315 partes in bellum missi ducis, ille profecto
 reddere personae scit convenientia cuique.
 respicere exemplar vitae morumque iubebo
 doctum imitatore et vivas hinc ducere voces.
 interdum speciosa locis morataque recte
 320 fabula nullius veneris, sine pondere et arte,
 valdius oblectat populum meliusque moratur,
 quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
 Grais ingenium, Grais dedit ore rotundo
 musa loqui, praeter laudem nullius avaris.

- 325 romani pueri longis rationibus assem
discunt in partes centum diducere. dicat
filius Albini, si de quincunce remota est
uncia, quid superat? poteris dixisse.' triens.' eu.
rem poteris servare tuam. redit uncia, quid fit?'
330 semis.' an haec animos aerugo et cura peculi
cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
posse linenda cædro et levi servanda cupresso?
aut prodesse volunt, aut delectare poetae,
aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.
- 335 quidquid præcipies, esto brevis, ut cito dicta
percipiant animi dociles teneantque fideles.
omne supervacuum pleno de pectore manat.
ficta voluptatis causa sint proxima veris,
ne quodcumque volet poscat sibi fabula credi,
340 neu pransæ Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
centuriæ seniorum agitant expertia frugis,
celsi prætereunt austera poemata Ramnes:
omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
lectorem delectando pariterque monendo.
- 345 hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit
et longum noto scriptori prorogat ævum.
sunt delicta tamen quibus ignovisse velimus:
nam neque chorda sonum reddit quem volt manus et mens,
poscentique gravem persaepe remittit acutum,
350 nec semper feriet quodcumque minabitur arcus.
verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
offendar maculis, quas aut incuria fudit,
aut humana parum cavit natura. quid ergo est?
ut scriptor si peccat idem librarius usque,
355 quamvis est monitus, venia caret, ut citharoedus
ridetur chorda qui semper oberrat eadem,
sic mihi qui multum cessat fit Choerilus ille,
quem bis terve bonum cum risu miror, et idem
indignor quandoque bonus dormitat Homerus.
- 360 verum operi longo fas est obrepere somnum.
ut pictura, poesis erit quæ si propius stes
te capiat magis, et quaedam si longius abstes,
haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,

iudicis argutum quae non formidat acumen;
 365 haec placuit semel, haec deciens repetita placebit.
 o maior iuvenum, quamvis et voce paterna
 fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
 tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
 recte concedi: consultus iuris et actor
 370 causarum mediocris abest virtute disertis
 Messallae, nec scit quantum Cæcellius Anulus,
 sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
 non homines, non di, non concessere columnae.
 ut gratas inter mensas symphonia discors
 375 et crassum unguentum et sardo cum melle papaver
 offendunt, poterat duci quia cena sine istis,
 sic animis natum inventumque poema iuvandis,
 si paullum summo decessit, vergit ad imum.
 ludere qui nescit campestribus abstinet armis,
 380 indoctusque pilae discive trochive quiescit,
 ne spissae risum tollant inpune coronae;
 qui nescit versus tamen audet fingere. quidni?
 liber et ingenuus, praesertim census equestrem
 summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
 385 tu nihil invita dices faciesve Minerva:
 id tibi iudicium est, ea mens. siquid tamen olim
 scripseris, in Maeci descendat iudicis aures
 et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
 membranis intus positis: delere licebit
 390 quod non edideris; nescit vox missa reverti.
 silvestres homines sacer interpresque deorum
 caedibus et vinctu foedo deterruit Orpheus,
 dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
 dictus et Amphion thebanæ conditor urbis
 395 saxa movere sono testudinis et prece blanda
 ducere quo vellet. fuit haec sapientia quondam,
 publica privatis discernere, sacra profanis,
 concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
 oppida moliri, leges incidere ligno.
 400 sic honor et nomen divinis vatibus atque
 carminibus venit. post hos insignis Homerus
 Tyrtæusque mares animos in martia bella

versibus exacuit; dictae per carmina sortes,
 et vitae monstrata via est, et gratia regum
 405 pieriis temptata modis, ludusque repertus
 et longorum operum finis: ne forte pudori
 sit tibi Musa lyra sollers et cantor Apollo.
 natura fieret laudabile carmen an arte,
 quaesitum est: ego nec studium sine divite vena,
 410 nec rude quid possit video ingenium; alterius sic
 altera poscit opem res et coniurat amice.
 qui studet optatam cursu contingere metam,
 multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
 abstinuit venere et vino; qui pythia cantat
 415 tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
 nec satis est dixisse, ego mira poemata pango:
 occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est,
 et quod non didici sane nescire fateri.
 ut praeco ad merces turbam qui cogit emendas,
 420 adsentatores iubet ad lucrum ire poeta
 dives agris, dives positis in fenore nummis.
 si vero est unctum qui recte ponere possit,
 et spondere levi pro paupere et eripere artis
 litibus implicitum; mirabor, si sciet inter
 425 noscere mendacem verumque beatus amicum.
 tu seu donaris seu quid donare voles cui,
 nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 laetitiae; clamabit enim, pulchre, bene, recte,
 pallescet super his, etiam stillabit amicis
 430 ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
 ut qui conducti plorant in funere, dicunt
 et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
 derisor vero plus laudatore movetur.
 reges dicuntur multis urguere culullis
 435 et torquere mero quem perspexisse laborant,
 an sit amicitia dignus: si carmina condes,
 numquam te fallant animi sub volpe latentes.
 Quintilio siquid recitares, corrige sodes
 hoc' aiebat, et hoc.' melius te posse negares
 440 bis terque expertum frustra, delere iubebat
 et male tornatos incudi reddere versus.

- si defendere delictum quam vertere malle,
 nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
 quin sine rivali teque et tua solus amares.
- 445 vir bonus et prudens versus reprendet inertes,
 culpabit duros, incomptis adlinet atrum
 transverso calamo signum, ambitiosa recidet
 ornamenta, parum claris lucem dare coget,
 arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
- 450 fiet Aristarchus: non dicet, cur ego amicum
 offendam in nugis? hae nugae seria ducent
 in mala derisum semel exceptumque sinistre.
 ut mala quem scabies aut morbus regius urguet
 aut fanaticus error et iracunda Diana,
- 455 vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam
 qui sapiunt: agitant pueri incautique sequuntur.
 hic dum sublimis versus ructatur et errat,
 si veluti merulis intentus decidit auceps
 in puteum foveamve, licet succurrite' longum
- 460 clamet, io cives, non sit qui tollere curet.
 si curet quis opem ferre et demittere funem,
 qui scis an prudens huc se proiecerit atque
 servari nolit? dicam sicutique poetae
 narrabo interitum. deus immortalis haberi
- 465 dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
 insiluit. sit ius liceatque perire poetis.
 invitum qui servat idem facit occidenti.
 nec semel hoc fecit, nec si retractus erit iam
 fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
- 470 nec satis adparet cur versus factitet, utrum
 minxerit in patrios cineres, an triste bidental
 moverit incestus: certe furit, ac velut ursus,
 obiectos caveae valuit si frangere clathros,
 indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
- 475 quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
 non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.
-

I N D E X

I. CARMINUM LYRICORUM

- Aeli vetusto III 17
Aequam memento II 3
Albi, ne doleas I 33
Altera iam teritur Epod. 16
Angustam amice pauperiem III 2
At, o deorum Epod. 5
Audivere, Lyce IV 13
Bacchum in remotis II 19
Beatus ille, qui procul Epod. 2
Caelo supinas III 23
Caelo tonantem III 5
Cum tu, Lydia, Telephi I 13
Cur me querellis II 17
Delicta maiorum III 6
Descende caelo III 4
Dianam tenerae dicite I 21
Diffugere nives IV 7
Dive, quem proles Niobe IV 6
Divis orte bonis IV 5
Donarem pateras IV 8
Donec gratus eram tibi III 9
Eheu fugaces II 14
Est mihi nonum superantis IV 11
Et ture et fidibus iuvat I 36
Exegi monumentum III 30
Extremum Tanain si biberes III 10
Faune Nympharum III 18
Festo quid potius die III 28
Herculis ritu modo dictus III 14
Horrida tempestas Epod. 13
Iam iam efficaci Epod. 17
Iam pauca aratro II 15
Iam satis terris I 2
Iam veris comites IV 12
Ibis liburnis inter alta navium Epod. 1
Icci, beatis nunc Arabum I 29
Ille et nefasto te posuit die II 13
Inclusam Danaen III 16
Inpios parrae recinentis III 27
Intactis opulentior III 24
Integer vitae I 22
Intermissa, Venus, diu IV 1
Iustum et tenacem III 3
Laudabunt alii claram Rhodon I 7
Lupis et agnis Epod. 4
Lydia, dic, per omnes I 8
Maecenas atavis I 1
Mala soluta navis Epod. 10
Martis caelebs III 8
Mater saeva Cupidinum I 19
Mercuri, facunde nepos I 10
Mercuri, nam te docilis III 11
Miserarum est neque amoris III 12
Mollis inertia cur Epod. 14
Montium custos III 22
Motum ex Metello II 1
Mysis amicus trinitiam I 26
Natis in usum laetitiae I 27
Ne forte credas IV 9
Ne sit ancillae tibi amor II 4
Nolis longa ferae bella II 12
Nondum subacta ferre II 5
Non ebur neque aureum II 18
Non semper imbres II 9
Non usitata nec tenui ferar II 20
Non vides quanto III 20
Nox erat et caelo Epod. 15
Nullam, Vare, sacra vite I 18
Nullus argento color II 2
Nunc est bibendum I 37
O crudelis adhuc IV 10
O diva, gratum quae regis I 35
O fons Bandusiae III 13
O matre pulchra filia I 16
O nata mecum consule III 21
O navis, referent in mare I 14
O saepe mecum II 7
O Venus, regina Cnidi I 30
Odi profanum volgus III 1
Otium divos rogat II 16
Parcius iunctas I 25
Parcus deorum cultor I 34

- Parentis olim siquis Epod. 3
 Pastor cum traheret I 15
 Persicos odi, puer I 38
 Petti, nihil me sicut antea iuvat
   Epod. 11
 Phoebe silvarumque potens Carm.
   saec.
 Phoebus volentem IV 15
 Pindarum quisquis IV 2
 Poscimur. siquid I 32
 Quae cura patrum IV 14
 Qualem ministrum IV 4
 Quando repostum caecubum Epod. 9
 Quantum distet ab Inacho III 19
 Quem tu, Melpomene, semel IV 3
 Quem virum aut heroa I 12
 Quid bellicosus Cantaber II 11
 Quid dedicatum poscit I 31
 Quid fles, Asterie III 7
 Quid inmerentes hospites Epod. 6
 Quid tibi vis, mulier Epod. 12
 Quis desiderio sit pudor I 24
 Quis multa gracilis te puer I 5
 Quo me, Bacche, rapis III 25
 Quo, quo scelesti ruitis Epod. 7
 Rectius vives, Licini II 10
 Rogare longo putidam te saeculo
   Epod. 8
 Scriberis Vario I 6
 Septimi, Gades aditure II 6
 Sic te diva potens Cypri I 3
 Solvitur acris hiems I 4
 Te maris et terrae I 28
 Tu ne quaesieris I 11
 Tyrrhena regum progenies III 29
 Ulla si iuris tibi II 8
 Uxor pauperis Ibyci III 15
 Velox amoenum I 17
 Vides, ut alta I 9
 Vile potabis medicis I 20
 Vitas hinnuleo me similis I 23
 Vixi puellis nuper idoneus III 26

II. SATIRARUM

- Ambubaiarum collegia I 2
 Egressum magna I 5
 Eupolis atque Cratinus I 4
 Hoc erat in votis II 6
 Hoc quoque, Tiresia II 5
 Iandudum ausculto II 7
 Ibam forte via sacra I 9
 Lucili, quam sis mendosus I 10
 Non quia, Maecenas I 6
 Olim truncus eram I 8
 Omnibus hoc vitium est I 3
 Proscripti Regis Rupili I 7
 Quae virtus et quanta II 2
 Qui fit, Maecenas I 1
 Si raro scribis II 3
 Sunt quibus in satira II 1
 Unde et quo Catus II 4
 Ut Nasidieni iuivit te cena II 8

III. EPISTULARUM

- Albi, nostrorum sermonum I 4
 Celso gaudere et bene rem gerere
   I 8
 Cum tot sustineas II 1
 Flore, bono claroque fidelis II 2
 Fructibus Agrippae sicutis I 12
 Humano capiti II 3
 Iuli Flore, quibus I 3
 Ne perconteris I 16
 Nil admirari prope res I 6
 Prima dicte mihi I 1
 Prisco si credis I 19
 Quae sit hiems Veliae I 15
 Quanvis, Scaeva, satis I 17
 Quid tibi visa Chios I 11
 Quinque dies tibi pollicitus I 7
 Septimius, Claudii, nimirum I 9
 Si bene te novi I 18
 Si potes archiacis I 5
 Troiani belli scriptorem I 2
 Urbis amatorem I 10
 Ut proficiscentem I 13
 Vertunnum Ianumque I 20
 Vilice silvarum I 14

C. SUETONII TRANQUILLI
VITA Q. HORATII FLACCI

Q. Horatius Flaccus Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, libertino et exauctionum coactore, ut vero creditum est, salsa-mentario, cum illi quidam in altercatione exprobrasset, quotiens ego vidi patrem tuum brachio se emungentem!' bello Philippensi excitus a Marco Bruto imperatore tribunus militum meruit; victisque partibus, venia impetrata scriptum quaestorium comparavit. ac primo Maecenati, deinde Augusto insinuatus non mediocrem locum in amborum amicitia tenuit. Maecenas quantopere eum dilexerit, satis demonstratur illo epigrammate:

ni te visceribus meis, Horati,
plus iam diligo, tu tuum sodalem
Ninnio videas strigiosorem.

sed multo magis extremis iudiciis tali ad Augustum elogio: 'Horati Flacci, ut mei, memor esto.' Augustus ei epistularum officium obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto significat, ante ipse scribendis epistulis amicorum sufficebam: nunc occupatissimus et infirmus Horatium nostrum a te cupio abducere. veniet ergo ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in scribendis epistulis iuvabit.' ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam aut amicitiam suam ingerere desiit. exstant epistolae, ex quibus argumenti gratia pauca subieci. 'sume tibi aliquid iuris apud me, tamquam si convictor mihi fueris; quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit.' et rursus 'tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire; nam incidit ut illo coram fieret a me tui mentio. neque si tu superbus amicitiam nostram sprevisi, ideo nos quoque ἀνθυπερφρονοῦμεν.' praeterea saepe inter alios iocos 'puttissimum penem' et 'homuncionem lepidissimum' adpellat, unaque et altera liberalitate locupletavit. scripta quidem eius usque adeo probavit mansuraque perpetuo opinatus est, ut non modo saeculare carmen componendum iniunxerit, sed et Vindelicam

victoriam Tiberii Drusique privignorum, eumque coegerit propter hoc tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere: post sermones quoque lectos sui nullam mentionem habitam ita sit questus, irasci me tibi scito, quod non in plerisque eiusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. an vereris, ne apud posteros tibi infame sit, quod videaris familiaris nobis esse?' expressitque eclogam cuius initium est:

cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes: in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

Horatius habitu corporis brevis fuit atque obesus: qualis a se ipso et in satiris describitur, et ab Augusto hac epistula pertulit ad me Dionysius libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscumque est, boni consulo. vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui sint, quam ipse es. sed si tibi statura deest, corpusculum non deest. itaque licebit in sextariolo scribas: cum circuitus voluminis tui sit *ὀγκωδέστατος*, sicut est ventriculi tui.' vixit plurimum in secessu ruris sui sabini aut tiburtini: domusque eius ostenditur circa Tiburti luculum. venerunt in manus et elegi sub titulo eius, et epistola prosa oratione, quasi commendantis se Maecenati: sed utraque falsa puto. nam elegi volgares, epistula etiam obscura: quo vitio minime tenebatur. natus est sexto idus decembres, Lucio Cotta et Lucio Torquato consulibus. decessit quinto kal. decemb. Gaio Marcio Censorino, Gaio Asinio Gallo consulibus, post nonum et quinquagesimum annum, herede Augusto palam nuncupato, cum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. humatus et conditus est extremis Esquiliis iuxta Maecenatis tumulum.

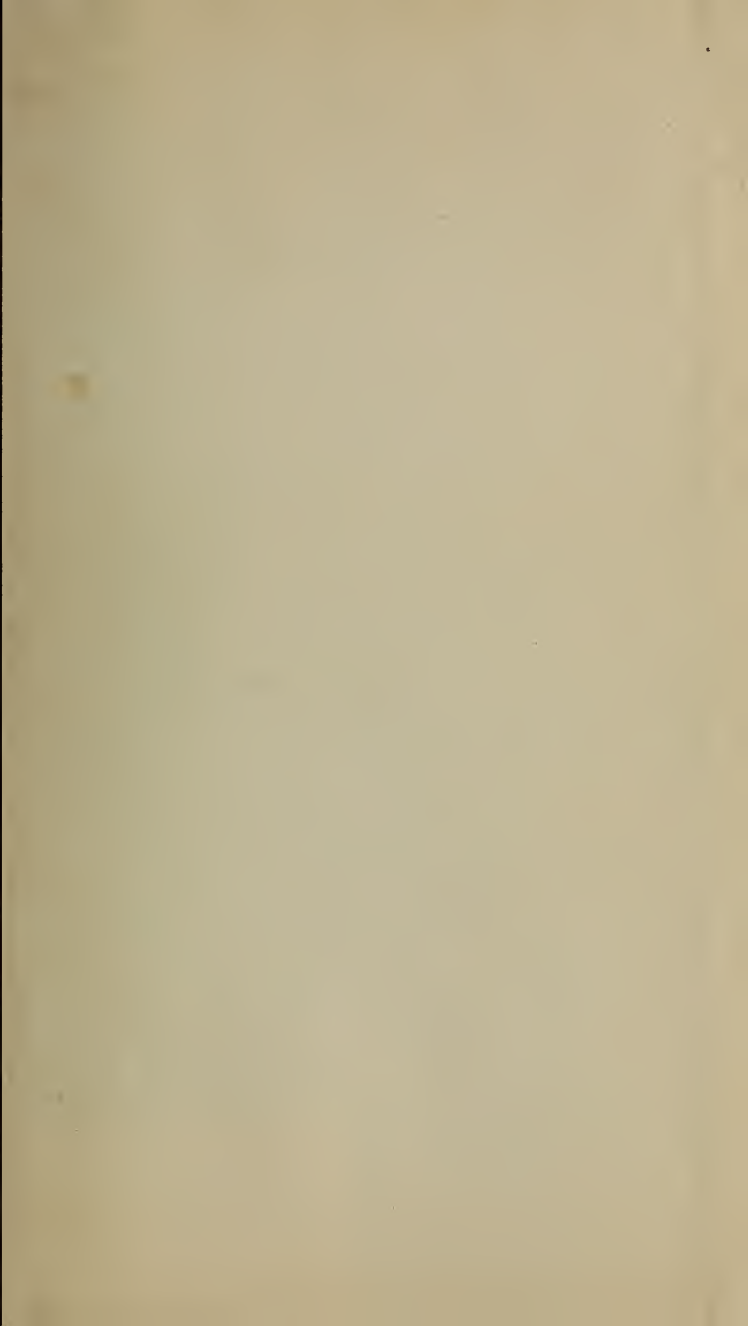

177-27-0

Bei *Georg Reimer* in Berlin ist erschienen und durch alle Buchhandlungen zu beziehen:

- Analecta Horatiana scripsit Joannes Horkel.** 20 Sgr.
- T. Livii ab urbe condita libri.** Recogn. I. Bekkerus. Selectas virorum doctorum notas in usum scholarum addid. M. F. E. Raschig. Editio stereotypa. 8. III partes. 3 Thlr.
- Aviani fabulae.** Carolus Lachmannus recensuit et emendavit. 5 Sgr.
- Censorini de die natali liber.** Recensuit et emendavit Otto Jahn. 20 Sgr.
- D. Junii Juvenalis Saturarum libri V** cum scholiis veteribus recensuit et emendavit Otto Jahn. 2 Thlr. 7½ Sgr.
- T. Lucreti Cari de rerum natura libri sex.** Carolus Lachmannus recens. et emendav. Editio altera. 1 Thlr. 10 Sgr.
- Sextus Empiricus** ex recensione Immanuelis Bekkeri. 2 Thlr.
- Valeri Maximi factorum et dictorum memorabilium libri IX.** Cum incerti auctoris fragmento de praenominibus recens. et emendav. Carol. Kempfius. 3 Thlr. 15 Sgr.
- W. Freund, lateinisch-deutsches Schulwörterbuch.** Lex. 8. 2 Thlr. 15 Sgr.
- Demosthenis Philippicae.** In usum scholarum tertium edidit Imm. Bekkerus. Apposita est lectio Reiskiana. Editio stereotypa. 10 Sgr.
- Herodoti de bello Persico libri IX.** recogn. I. Bekkerus. Editio stereotypa altera. 1 Thlr. 5 Sgr.
- Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri VIII.** Iterum rec. I. Bekkerus. Editio stereotypa altera. 1 Thlr.
- Babrii fabulae Aesopeae.** Carol. Lachmannus et amici emendarunt. Ceterorum poetarum choliambi ab Augusto Meinekio collecti emendati. 25 Sgr.
- Stephani Byzantii ethnicorum** quae supersunt ex recensione Augusti Meinekii. Tomus prior. 4 Thlr. 15 Sgr.
- Griechische Mythologie von Eduard Gerhard.** Erster Theil. Die griechischen Gottheiten. 3 Thlr.
- Die homerische Kritik von Wolf bis Grote.** Von Ludwig Friedländer. 15 Sgr.
- Karl Lachmann, Betrachtungen über Homers Ilias.** Mit Zusätzen von Moriz Haupt. 15 Sgr.

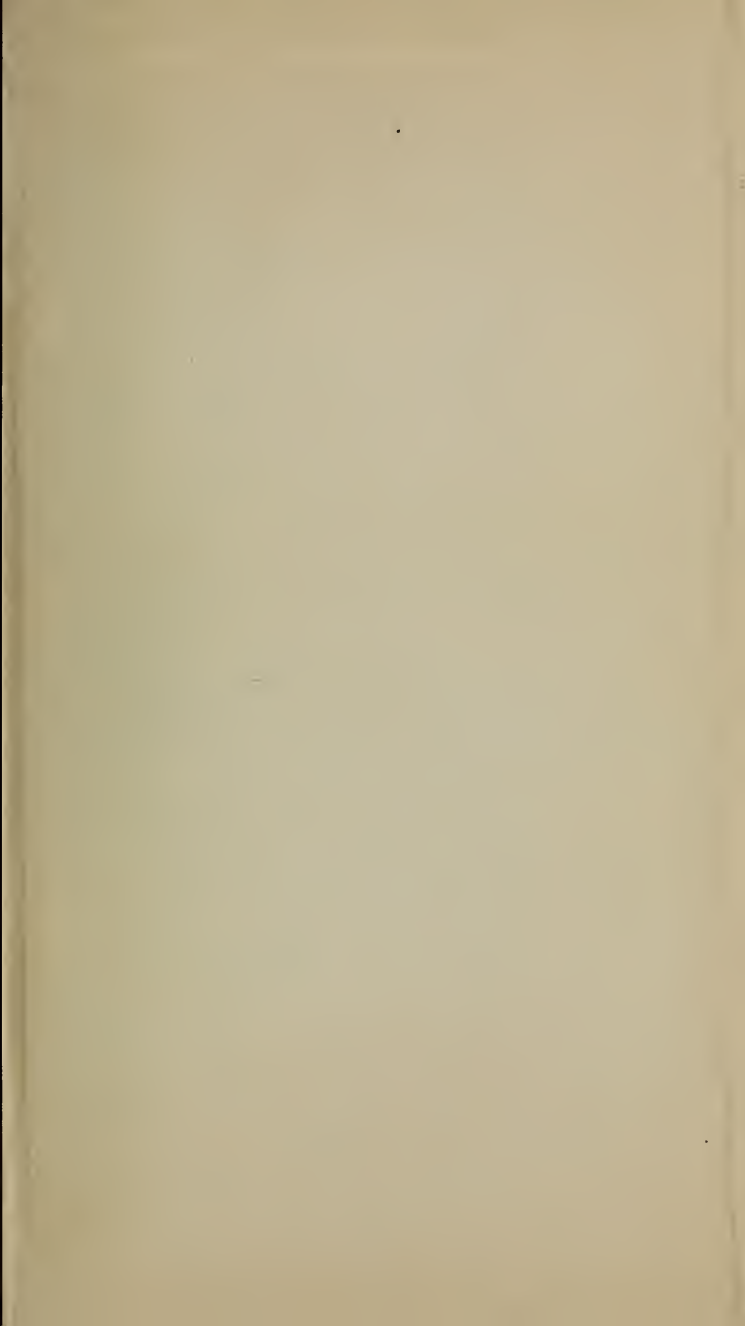

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: August 2006

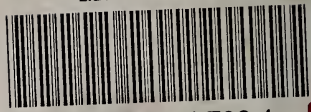
PreservationTechnologies

A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

LIBRARY OF CONGRESS

0 003 094 796 4